

JOHAN LUDVIG RONEBERGS

EFTERLEMNAD E SKRIFTER.

II.

WIBORG,

Clouberg & Co.

1879.

JOHAN LUDVIG RUNEBERGS

EFTERLEMNADSKRIFTER

II.

WIBORG

WIBORG, N. A. ZILLIACI TRYCKERI, 1879.

Innehåll:

(En asterisk (*) betecknar förut tryckta stycken).

Dramatiska dikter:

	Sid.
Belägringen. Fragment af en komedi	1.
Trassel. En ofullbordad komedi	25.
* Den olycklige nyårsgratulanten	129.
* Friaren från landet. Lustspel	141.
* Speglen er! Lustspel af Heiberg. Öfversättning från Danskan	185.

Bref:

Till Jakob Grot, 1 (3 februari 1839)	227.
2 (21 april 1839)	228.
Till Johan Jakob Nordström 1 (12 november 1850)	241. ✓
2 (1852)	244.
Till Johan Wilhelm Snellman 1 (4 februari 1847)	246.
2 (1858)	250.
Till Bengt Olof Lille 1 (9 juni 1857)	253.
2 (6 april 1858)	254.
Till Bernhard von Beskow 1 (9 februari 1840)	256.
2 (1 maj 1853)	257.
3 (1 maj 1854)	262.
4 (1 och 16 maj 1855)	264.
5 (2 maj 1856)	269.
6 (14 december 1857)	271.
7 (1 maj 1858)	275.
8 (1 maj 1859)	278.
9 (18 maj 1860)	282.
10 (13 december 1861)	285.
11 (14 maj 1862)	288.
12 (9 maj 1863)	289.
Till Gustaf Montgomery 1 (1849)	295.
2 (1850)	298. ✓
3 (maj 1852)	302.

	Sid.
Till Carl Gustaf von Brinkman (1844)	307.
Till Georg Stephens	310.
Till en ung författare	312.
Till Robert Tengström och Herman Kellgren (14 maj 1844) .	313.
Till Herman Kellgren (december 1847)	316.
Till författarens hustru 1 (25 juni 1847)	319.
2 (7 september 1849)	320.
3 (18 juli 1851)	322.
4 (25 februari 1857)	323.
5 (8 mars 1857)	325.
Till Johan Gabriel Leistenius 1 (29 april 1856)	328.
(2 28 augusti 1856)	330.
Till Wasa gymnasister	332.
Till Erkebiskop Erik Gabriel Melartin (1837)	333.
Till Grefve Robert Henrik Reh binder (1837)	335.
Till Erkebiskop Edvard Bergenheim (1856)	337.

I första häftet förekomna följande meningen
vanställande tryckfel:

- Pag. 2, raden 6 står: "*vår dag flöt bort*",
bör vara: *vår tid flöt bort*.
- Pag. 67, rad. 3 står: "*Hyddor, länder njuta*",
bör vara: *Hyddor, nejder, länder njuta*.
- Pag. 80, rad. 18 står: "*Runeberg går tyst*",
bör vara: *Runeberg går tjust*.

BELÄGRINGEN.

DRAMATISKA DIKTER.

Fragment af en känd.

BELÄGRINGEN.

Fragment af en komedi.

Personerna:

STÅLMAN, kommandant på en belägrad fästning.

HANS FRU.

MARTA,

MARIA,

ANNA,

KLARA.

LOTTA,

LARM, soldat.

RASKY, chef för de belägrande trupperna.

BRÜHL, hans adjutant.

Stålman. Är det slut nu?

Marta. Ja.

Stålman. Det vore visst angeläget att än mer spåka sig, men Gud må förlåta att jag äter, se'n jag fastat hela dagen, och hafva fördrag med att jag äter, låter förbinda mig och läser kapitlet på en gång. Det är mest de svåra tidernas skull. Drag till hårdare, har du ej mer kraft i armarna än som så?

Frun. Bara det ej gjorde så förskräckligt ondt.

Stålman. Åt dig då, kära mamma?

Frun. Ja visst åt mig också, men mest åt dig, gubbe stäckare.

Stålman. Tag i, Marta, på andra sidan och drag till så att det slutar blöda.

Marta. Få vi binda till nu, min far?

Stålman. Bind, det är bra. Du tar ändå tag som en half pojke, du. Fins det qvar mer af hästköt-tet, mor?

Frun. Ett lårstycke och en half bog.

Stålman. Än bröd då?

Frun. En half tunna, men det är mest mögel.

Stålman. Hvarföre vädrar ni det ej oftare, kära barn, nog vet man att det skall unkna i kasematten.

Frun. Det är sådant det var, då vi kommo hit. Det fans ju här af gammalt. Men dessutom kan det vara likgiltigt; vi lära väl ej länge komma att äta mer.

Stålman. Kommissariatet borde hängas. Dock hvad säger jag, fins det så mycket qvar af ett kommissariat i landet mer, att man kunde få annat än en uppstoppad bulvan-kommissarie i galgen?

Frun. Hvarföre skall du envisas längre? Ge upp fästningen i Herrans namn och tag emot hvad Gud behagar foga.

Stålman. Halt mor, Gud har fogat så att jag är kommandant här och skall försvara detta näste så länge jag står på mina ben, dig, ryssen och djefvulen till trots och dermed punkt.

Frun. Hvad blir slutet på allt detta?

Stålman. En hederlig död och en krigsmans namn inför efterverlden, jag menar det är godt nog. O Carl, Carl, vår egen blå konung, när skall Gud hjälpa dig till dina gossar tillbaka. Se så, nu är jag mätt och förlig igen. Kalla hit mitt folk.

Frun. Ditt folk! Du vet ju att de ligga döda på vallarna, utom gamle Larm, som gör vakten, och fyra blesserade, som förbindas i köket.

Stålman. Hvad, äro då icke våra flickor folk? Jag vet ju att de finnas qvar. Heda! hej: Maria, Anna, Lotta, Lovisa, Anna, Lotta, nej, hjälp mig du, i Herrans namn, jag blandar bort mig, hvem kan minnas namnen på hela den skocken. Låt mina barn komma in.

Frun. Se efter, Marta, om de hunnit sköta om de sjuka redan.

Stålman. Mor, mor!

Frun. Ack, hvilka tider!

Stålman. Hvarför har du födt mig idel flickor? Hvad gör jag med hela den svärmen? Jag vore i stånd att stycka dem allesamman i denna stund, om jag kunde så mycket som skarfva ihop en tre alns fänrik af bitarna.

Frun. Var dock mensklig och tala ej sådana rysligheter.

Stålman. Ja, jag säger dig att det vederstyggligaste, jag ser i detta läge, är en kjol. Hjelpa er sjelfva kan ni inte och svårt har jag att göra det.

Frun. Kan du icke anta fiendens proposition? Fritt aftåg, hvad vill du begära mer i sådana omständigheter?

Stålman. Se det är just det jag icke kan. Men svar måste han hafva emellertid. Sätt dig ned och skrif som jag dikterar. Fördömda kula som skulle träffa just min högra hand. Jag kan ju ej ens hålla pennan mer.

Frun. Hvad skall jag skrifva?

Stålman. Med låg stil, slurfvigt, soldatmessigt, karlavulet, märk det först. Se så!

Till svar å Herr Generalens proposition har äran meddela att jag icke fått H. Majestäts, min allernådigaste konungs ordres att uppgifva fästningen, kan alltså icke ingå på några villkor, helst ingen nöd ännu tvingar mig dertill, eller efter förmodan skall göra det.

Stålman.

Är det färdigt?

Frun. Som du velat ha det. Men vid allt hvad heligt är, afsänd det icke.

Stålman. Deri ligger knuten. Huru skall jag få det till ort och ställe? Larm kunde gå han, men är

han en karl att framvisa som parlamentär? Trumpet kunde han blåsa för beskickningen, men hvem skall föra fram brevet? Svarar jag ej, så anas oråd, skickar jag Larm, så ser ryssen skenbarligen att här är slut med allt hvad officerare heter, ja med hela besättningen. Jag fruktar att man misstänker det eljest också och att mörkret blott nyss bevekade dem att afbryta attacken.

Frun. Du ser ju då att omöjligheter möta öfver allt och att död eller fångenskap väntar oss allesamman.

Stålman. Hvem har sagt det? Är icke Karlefelt i antåg med sin bataljon. Kommer han, så är det slut med belägringen och ryssen får lof att springa.

Frun. Ja, om han kommer. Det är ett om, som lefver längre än du och jag och vi allesamman. I dagningen i morgon, var viss derpå, infaller fienden åter och då är det slut med oss. Du har gjort nog redan, ja mer än af en menniska kan fordras, var förnuftig en gång och vik för omständigheterna.

Stålman. Hafva då Gud och ära ingenting att säga? Jag menar de äro omständigheter också, som man får lof att vika för.

Frun. Har du då ingen pligt mot oss, din hustru och dina barn? Skall du störta oss i undergång genom din envishet, är det att följa Gud och ära?

Stålman. Bra, det var en riktig min. Sannfärdeligen behagar du mig icke nu, gumma. Blif ifrig ännu en gång, blif såder positiv, ser du, blif ond på ett försök.

Frun. Är det tid att gäckas nu?

Stålman. Nej vid alla blåa rockar, jag gäckas

icke. Jag ville se dig rätt basker och ond på fullt allvar. Hvad skall jag säga för att reta dig?

Frun. Gubbe, gubbe, lemna dina besynnerligheter nu. Låt oss bereda oss till döden, om du så vill, men i kärlek och försonlighet efter en kärleksfull lefnad med hvarandra i så många år.

Stålman. Du gråter. Nej, mitt barn, så der ser du erbarmlig ut.

Frun. Jag har sagt det, ni, karlar, ha ett stenhjerta. Ingenting rör er. För en kapris, en nyck, en fåfång ambition sätter ingen af er i fråga att uppoffra allt hvad heligt är i himmel och på jord. Är du då en tiger, som icke har någon känsla för ditt eget kött och blod?

Stålman. Bravo åter! Så skall du se ut. På min heder det kunde gå för sig. Håll fast den minen, mamma, tag min uniform på och gå till ryssen med brefvet du.

Frun. Yrar du?

Stålman. Fan heller. Som parlamentär är du säker, och saken blir bara den att kunna se manlig och käck ut.

Frun. Jag vet ej om jag skall skratta eller gråta åt dina galenskaper. Jag skulle spöka ut mig till karl på mina gamla dagar och bli en parlamentär. Är det en klok menniskas påfund sådant.

Stålman. Ja, ja, man kan se svårigheter i alla bagateller, men när det är fråga om lif och död och mer än detta blir mången omöjlighet möjlig. Att mitt svar kommer fram och kommer fram med någon slags värdighet, derpå beror möjligheten af fästningens och allas vår räddning, märk det, min vän.

Frun. Jag skulle taga på mig din uniform! Det blefve en herrlig figur af. Det vore att komma fram sjelf som ett litet pakett i en postväska.

Stålman. Så tag då löjtnant Stenborgs uniform. Den kække gossen hade ju kläder på sig, vet jag, då han stupade på muren häromdagen.

Frun. Hans uniform! Den skulle ju knappast passa åt den smalaste af våra flickor.

Stålman. Låt då bli att gå. Att gå surmulen och utan hjerta, nej, det duger inte. Men se här kommer hela sällskapet. För tusan hvilken rad! En rad utan ända eller en rad af bara ändar, jag vet ej hvad som är rättare. Hvad hörs från köket, lefver han än, gamle Karbin?

Maria. Han dog för par minuter se'n.

Stålman. Tog det så allvarsamt. Han skötte sin musköt så länge som någon annan i aftse, så sårad han var. Dog han lätt och lugnt?

Anna. Helt tyst och stilla. Vi visste knappt att det var så nära, innan han drog sin sista suck.

Stålman. Han kom att blöda för länge i ifvern. Välsignelse öfver hans hvila, det var en ärlig man. Hur är det med de andra tre?

Maria. Vi ha förbundit dem. De komma sig kanske.

Stålman. Kan någon af dem rycka ut i morgon, menar ni?

Maria. Hur blir det möjligt?

Stålman. Nå, nå, vi få se. Friskt mod gör halft lif till helt. Jag tänker ha er till soldater, mina flickor, hvad tycker ni om sådant.

Alla. Till soldater!

Stålman. Ja; munderingar få vi taga af de dödskjutne, och i morgon underst bittida opp på vallarna med gevär på axeln, det hjälper ej annat.

Anna. Hvad skulle vi kunna uträtta der? Låta skjuta oss i hjäl utan ändamål. Det kan pappa ej vela.

Stålman. Ändamålet är att folk skall synas på fästningen och att skott skall kunna lossas, om fienden vågar rycka an. Ni måste väl kunna trycka af en bössa och sigta åt skocken. Nu i natt får ni lof att skaffa mig gossar så många ni hinna — uppstoppade af halm menar jag. De skola få ligga utåt vallarna och låtsa kika längs gevären, förstår ni?

Frun. Hvilket upptåg åter. Hvad kan du uträtta med allt detta?

Stålman. Vinna tid, mor. Här är hvar timmes vinst värd mer än ni allesamman. Ryssen skall krusa för att anfalla och emellertid kan Karlefeldt komma. Ställ er upp mina barn, och låt mig se er pli. Så, Maria först och se'n hela korpralskapet efter i rad.

Frun. Nej, jag hårdar ej ut längre.

Stålman. Rätta er! Upp med hufvudet Anna och lipa inte Lotta du. Friskt mod och ge akt på kommando. Så! Höge-er om! — och hut med ert tjutande och drag för den och den, lapptaskor allesamman.

Klara. Pappa försöker ännu en gång.

Stålman. Tack för det ordet du, min söta, glada bomullsflicka. Hvem hade trott det om dig. Tårarna komma mig i ögonen, då jag ser dig. Du är den mju-kaste af dem alla och har ändå mod, du. Låt oss då försöka. Ge akt, rätta er!

Maria. Men, goda pappa, skola vi då exercera i morgon på vallarna?

Stålman. Ingen exercis, mina barn, men ser ni, jag vill veta om man kan ge er någon hållning, rörlighet, raskhet, det är meningen. Låt se. Ven-ste-er-om! Ah, för tusan! Fortare, eldigare, sväng er som om det gällde att kasta armarne kring en fästman. Låt oss taga om åter. Höger om!

Klara. Gick det icke bra nu?

Stålman. Försvarligt nog af sådana soldater. Vilja, vilja, det är hufvudsaken. Vill ni dö också mina barn?

Maria. Dö?

Stålman. Ja, dö eller eljest bli skralskjutna. Ser ni, här gäller det ej narri. Kulan krusar icke för fruntimmer. Den trippar icke på sidan för edra nåder och väntar icke på en söt min för att våga nalkas. Menar ni den skickar och frågar om herrskapet tar emot. Den kommer utan krus som loppan; bäst det är så pickar den till.

Lotta. Men bästa pappa!

Stålman. Ja, som jag säger. Men der den pickar, der pickar den genom merg och ben, och derfor frågar jag er om ni har mod att dö?

Lotta. Det kan ej vara pappas allvar?

Stålman. Jo för fan, visst är det så. Det är min fulla fasta föresats att i morgon bittida föra er opp på vallarna allesamman. Om då, min fina mam-sell, en muskötkula till exempel träffade dig i bröstet och gick ut genom ryggraden, skulle du väl anse det för en så förfärlig olycka?

Lotta. Hu, det är rysligt!

Stålman. Du skulle dö då, det är säkert, men vet du huru? Som en bubbla i bäcken, som en blomma

på ängen för lians slag, så skulle du dö, min söta flicka; utan smärta, utan bäfvan, i din bästa ålder, helt ung och vacker skulle du falla ned och blekna stilla, ett offer för ditt fosterlands sak.

Lotta. Ack, men att bli sårad, stympad, sönderskjuten och lefva ändå. Att lefva i plågor, i nöd, i fiendens våld, utan hopp, utan hjälp, utan tröst, huru förskräckligt re'n att blott tänka derpå.

Stålman. Bah, här fins ju en krutkammare på fästningen, vet jag. Det blir väl någon af oss i stånd att i yttersta stunden kasta en gnista i krutet, så hoppa vi upp i vår Herres blåa luft unnan både sveda och fiender. Ja, mina barn, Gud skall veta att det alls icke vore för mig den svåraste syn jag kunde hafva, att se er såder till väders hela skocken.

Anna. Hur pappa talar.

Stålman. Jag kunde väl ej se er i sådant fall; men visst är det att, om jag hade någon tanke qvar, det skulle kittla mig i hjertat, då jag tänkte mig i spetsen för er vid ett sådant utfall.

Anna. Hur kan pappa vara så grym?

Stålman. Grym, nej grym är jag icke. Jag ville gerna ge mitt lif en gång i sender för hvar och en af er. Jag har burit er på mina armar och er glädje har jag känt tiodubbelt. Men hvarföre skulle jag frukta för att se er dö? Att lefva, är det då en så himmelsk lycka att lefva? Att lefva, det är att småningom nalkas sextio, sjuttio, åttatio år, det är för er, mina flickor, att helt obemärkt blifva kältringar.

Klara. Det går dock ej så fort skulle jag tro; pappa ser ju hvad vi äro ännu, fast vi lefvat länge nog.

Stålman. Ja, du har lefvat sjutton år nu, men

lef tre gånger sjutton år till och låt se hvad du blifvit då? En bräcklig, knarrig, bofällig gumma, med lemmar som darra och kinder af pergament, skrofliga och gråa som permarna på reglementet. Skulle jag önska att se dig sådan, att se dig med förvridna ärr efter tid och sorger längta att dö, endast för att slippa ditt eget elände? Och att tänka mig er alla dylika se'n, nej, upp i luften med er, mina barn, i tid. Det går icke an på annat sätt. Hvarför skulle ni vilja lefva, för att en gång i verlden skrämma folk? Vet ni icke att den, som möter en kältring, får otur sedan hela dagen. Skall det gå derhän en gång, att man börjar skylla sina förargelser på er och säga den harmen hade jag för det att jag råkade en af gamle Stålmans förbannade sexor all. Skall jag hafva den skammen att hafva födt till verlden sex utlefvade damer. Nej, låt oss dö i Herrans namn, det ha vi heder af och fröjd, dö måste vi en gång ändå.

Maria. Ack, min far, vi äro ju så unga ännu!

Stålman. Ja, se det är just er lycka det. Att falla så i edra unga år, vackra, friska, rodnande ännu i er sista stund, veka så att kulan far igenom er utan att få en rispa på sin yta, är ett sådant öde att försmås? Och se'n, att hafva fått falla för sin konung och sitt land till gagn och båtnad för det dyraste på jorden och oaktadt man blifvit född till qvinna och ärnad att vissna i kjol. Jag blir varm ända ned i tåspetsarna vid blotta tanken derpå. Hvilken syn! Gamle Stålman midt ibland sina sex flickor, hans yttersta reserv, hans sista gåfva åt fäderneslandet, allesamman färdiga att strida och dö. Och om vi falla, nåväl, vi råkas i en starkare fästning deroppe, och hurudant menar ni då att vårt möte blir?

Klara. Ack, om vi vore karlar!

Stålman. Ja vassera, om ni vore det. Men stor sak, det är hjertat som gör det. Tänk om någon af er vore i stånd att gå till fienden nu i natt?

Klara. I natt?

Stålman. Ja, nu i denna stund. Jag måste nödvändigt ge honom svar så fort som möjligt och täcks ej skicka dit Larm, den gamle tölpen. Låt se huru du ser ut. Nej, om du ej vore så förgjordt finhyllt och vek, om du vore helst tio år äldre, om du vore svart som en tatterska, om du hade kring läpparna så mycket ens som en gammal gummas murrhår, men du är slät och hvit som en hvetebulla och duger till ingenting, och så är det med er allesamman. Nej, gå och kalla hit Larmen. Jag måste försöka dressera honom så godt jag kan. Ett par af er får vakta på vallen så länge han är här inne, och se'n får en följa honom till fienden och passera för trumpetare. Skaffa honom hit genast, tiden är dyr.

(*Flickorna gå.*)

Stålman. Det är en kinkig sak att vara kommandant på en fästning och försvara den, nota bene då man förlorat allt sitt manskap. Jag ville hellre stå med tio man midt i fiendens läger och åtaga mig att slå oss igenom, än att reda mig ut ur detta bryderi. Det är en Guds lycka att man har principen gifven. Vore icke den, kunde ett klyftigare hufvud än mitt bli bortblandadt i ett sådant läge. Skulle man en gång börja tänka: skall jag eller skall jag icke, bör jag stå qvar eller kapitulera, så farväl då med all reda. Man kunde få grubbla i årtal på skälen med och mot och aldrig komma till visshet ändå. Men att absolut inte ge

sig, så länge man kan säga nej, det är en ren liquid. Den enfaldigaste kan vara trygg för alla misstag, om han fast beslutit att aldrig underhandla. Jag ville ej för tiotusende man ge bort den föresatsen att slåss till min sista stund. Det ger en viss säkerhet och trygghet, någonting som gör att det är klart framför en och lätt i hjertat. Det enda, som bekymrar mig nu, är brevet, huru jag skall få det tillbörligt fram. Jag hade kunnat snäsa till beskickningen, i stället för att lofva svar; men jag ville iakttaga en slags värdighet, det var felet, och glömde att här ej fans någon anständig person att afsända med svaret. Låt se emellertid hvad man kan göra af Larm. Häråt! Gumma, kom in!

Frun. Hvad nytt nu åter?

Stålman. Vet du, du måste lära gamle Larm folkseder.

Frun. Du rasar.

Stålman. Han måste bli en kavaljer, någorlunda officersmessig, förstår du?

Frun. Nu eller i evigheten?

Stålman. Inga klyftigheter, min vän. Här är icke tid nu att vara qvick. Lär honom så godt du kan några skärningar och skrapningar du, jag vill försöka få honom att tala några ord svenska. Allt vore bra om blott fienden icke hade hos sig den der tyske löjtnanten, som lärde sig svenska under sin fångenskap hos oss. Men den junkern är i stånd att titta oss för mycket i korten. Han är nu adjutant hos generalen och kommer säkert att vara tolk. Men se der är vår man. Vill du gå till ryssen i natt, Larm?

Larm. Kyllä.

Stålman. Säg mig, kan du tala något svenska?

Larm. Vänska!

Stålman. Hvad för vänska, har s gömt sig i din tuggbuss, gamle tobakstrut, eftersom du ej kan få det ur munnen? Säg svenska.

Larm. Ässä-venska.

Stålman. Svenska, svenska, svenska för alla dödar. Är du då värre än din trumpet att fås att tala ut ett menskligt ord. Om man frågar dig hvem du är, skall du kunna svara: svensk parlamentär. Säg mig ut, svensk parlamentär.

Larm. Bara vensk lantern.

Stålman. Du är mig en lantern, ja ett riktigt ljus är du. När har man hört maken att en menniska ej kan säga ett simpelt ord efter. Har du då blåst tunga och allt ut genom trumpeteten? Tag ditt menskliga förnuft till hjälp, om du har något, och säg enkelt och simpelt svensk parlamentär.

Larm. Fenski paralandtmätär.

Stålman. Tig och packa dig på vallen tillbaka; jag behöfver ingen landtmätare här.

Larm. Ja ker van tala venska, ja kår låss på vinska.

Stålman. Gör så, hederskamrat, och bry dig ej om hvad jag sagt i hettan. Mor, hitta på något råd snart eller är det så godt att jag stiger upp på muren och ropar så mycket jag förmår till fienden, att han må komma och taga fästningen, emedan här ej fins någon, som kan försvara den mer.

Frun. Det kunde också vara det bästa.

Stålman. Tänk ut någonting. Är det då alldeles ändamålslost du är qvinna! Gör skäl för ert rykte att vara listiga som ormar. Kan du ej finna någon

utväg att få brevet fram? Vill bara, försök, det slår aldrig felt att du ej får fatt på någon intrig. Du kan ju ej vanslägtas från hela ditt kön. Råd mig, tänk så att papiljotterna börja darra, och säg mig hur jag bör göra.

Frun. Det är lätt tänkt: kapitulera.

Stålman. Jag har varit omringad af fiender, jag har under ett kulregn simmat öfver strömmar, jag har legat genomskjuten på slagfältet, men aldrig har jag varit så rådlös som nu. Om det gällde endast mitt lif och ert, hvad vore det då. Men fästningen, fästningen kunde hållas några timmar längre, kanske räddas, om jag hade blott så mycket som en vanlig underofficer, en menniska, som icke såge ut som ett fullständigt nödfallsbud, att skicka till ryssen. Hvad kunde det icke blifva af. En ung junker med mustascher och baret, rask, spotsk, ferm i vändningarna, som parlamentär med mitt deciderade svar, och se'n i dagningen i morgon en nätt trupp på vallarna; man skulle betänka sig att anfalla ånyo så näsbränd man blef i aftse, och allt kunde gå bra. Men, ja ett förbannadt men, — men hvarifrån vill jag taga junkern?

Klara (klädd som officer, utanför). Är det skick, är det ordning på fästningen, mörker öfver allt, knappt en menniska synlig, hvar för fan är kommandanten, hvar är allt manskap? Sofver man här? Hemta mig ljus, jag hittar ju ej ur fläcken. (*Kommer in och stiger fram till Stålman.*) Väl att man ändteligen finner en menskelig figur vaken ännu. Hvem är ni? För mig till kommandanten.

Stålman. Hvem är ni?

Klara. Hvem är ni?

Stålman. Det är jag som frågar.

Klara. Det är jag, herre, som fordrar svar.

Stålman. Är det icke jag, som befaller här?

Klara. Ni?

Stålman. Ja, jag.

Klara. Nej, min herre, det är jag som har ordet denna gång.

Stålman. Ni?

Klara. Ja, jag.

Stålman. Rasar ni? Är det icke jag som är kommendant på fästningen, jag?

Klara. Nej, min herre, det är jag som för närvarande har äran vara det.

Stålman. Hör på, min unge vän, så förbannadt vild och befängd ni än är, har ni dock kommit hit såsom skickad mig från himmelen. Ja, en mustascherad engel, sjelfva erkeengeln Mikael, om han kom i stöflar och sporrar och erkände mig för kommendant, hvilket ni ej vill göra, kunde icke vara välkomnare. Ser ni här är fråga om att få en lämplig parlamentär. Tag en trumpetare med er och gå till fienden ni, hur helst ni må hafva kommit hit och hvem ni än må vara, så gå. Spara blott nu er sturskhet, så att den ej mattas ut innan ni hinner fram. Der kan ni föra bud så mycket ni behagar. Gif er hvilken rang som helst, kalla er der kommendant, öfverste, general, ja Alexander Magnus sjelf, om det faller er in, och kom tillbaka sedan, då kunna vi liqvidera om hvem som äger att befalla här.

Klara. I hvad mening skall det underhandlas, är det fråga om kapitulation?

Stålman. Här, läs detta bref och se efter om det gäller någon chikan.

Klara. Jag bryr mig hvarken om er eller edra bref. Visa mig blott ert folk och edra försvars-anstalter, jag vill inspektera fästningen och se efter hvad som står att göras.

Stålman. Ännu en gång hvem är ni, hvem har skickat er hit, hvad är det ni trotsar på, är det ni som har kommando här?

Klara. Jo, och ni är afsatt.

Stålman. Hvad, af hvem?

Klara (*stryker bort mustascherna och aftar mössan*). Af mig.

Stålman. Klara!

Klara. Duger jag till officer, min far, eller är jag för mjuk!

Stålman. Ljungeldsflicka! Tag brefvet du och gå. Nej, låt mig omfamna dig först och kyssa dig i hjäl. Kan någon glädje vara som min i denna stund! En karl, en riktig fänrik, hvad vore en sådan emot dig. Kunde han vara en så inpiskad klippare som du? Att förvända ögonen på sin egen far, och få honom att tro ett kjolinnehåll, en bomulls tapp, en sådan mjuk siden-dunskudde, som du, vara en öfvermodig, halfgalen bad-dare till officer, som kommer och vill taga tjänst och befäl från en, det kallar jag att vara en riktig Eva. Vänta, jag skall skicka hit Larm, jag vill sjelf göra vakten i hans ställe. Håll dig se'n färdig att gå, och Gud skall bevара dig, min egen skyddlösa flicka, och välsigna och bistå ditt inbitna skälmeri. Farväl!

Frun. Klara!

Klara. Min goda mor!

Frun. Du ärnar då verkligen gå?

Klara. Ja, hur då annars?

Frun. Är du då så kortsynt att du ej ser för hvilka faror du blottställer dig?

Klara. Ack, jag är rysligt rädd.

Frun. Och vill gå likväl?

Klara. Jag går ju ej för egen skull.

Frun. Mitt arma barn, ett vill jag lägga dig på hjertat. Om du kommer fram till fiendens läger utan att öfverfallas på vägen, ack, plundras, röfvas, misshandlas, mördas, om ett underverk räddar dig, så vänd dig till löjtnant von Brühl och yppa allt för honom. Bed, besvärj honom att rädda oss alla från undergång och död; han tycktes ju älska dig den tid han var fånge hos oss, han skall göra allt för oss, för din skull. Säg honom huru här står till, att din far af envishet förlotrat förståndet, att han med en enda man till sig och sjelf sårad vill försvara sig ännu, att jag, du och dina syskon, som intet ondt gjort, blottställas för den yttersta misshandling, med ett ord säg honom allt och anropa hans förbarmande. Han har ett hjerta, han skall röras af vår nöd och lägga sig ut för oss hos sin chef.

Klara. Huru, hvad vill mamma, har jag hört miste?

Frun. Gör som jag sagt, bed, bekänn, säg allt. Ack, om det gällde oss allena; men den gode, redlige, halfgalne gubben, i all hans dårskap, honom skola de väl fara fram med på det rysligaste, martera och pina honom för hans ihärdiga motstånd, då han likväl icke gör det af ondska, utan endast af öfverdrifven trohet och pligtkänsla. Icke kunna de känna honom och veta huru ytterlig och tokig han varit i alla sina dagar, utan det vissa är att man skall låta rätt gå för nåd och steka och bränna honom till tack för alla hans uppfö-

ringar. Ack, jag måste låta honom få sin vilja fram då han vill något, men jag är färdig att dö af sorg, då jag betänker hvart allt detta skall leda.

Klara. Skall jag då gå till fienden för att förråda min egen far?

Frun. Är det förräderi, tycker du, att rädda honom från en säker undergång.

Klara. Aldrig, aldrig, min goda mor! Nej, såsom han litar på mig, så vill äfven jag uppfylla hans vilja, utan all förställning, utan minsta tanke på svek.

Frun. Du skall förderfva honom och oss alla.

Klara. Jag vill ej beräkna följderna, jag vill blott göra hvad han vill.

Rasky. Schort, hvad säger du, femtio man?

Brühl. Femtio man.

Rasky. Dödsjutna?

Brühl. Dödsjutna.

Rasky. I går aftse?

Brühl. Vid stormningen, ja.

Rasky. Ah, ah, ah! Drick här en droppe, Feodor Petrovitsch, drick ut stakan, drick till botten, drick som jag, min vän. Hvad är det du säger, femtio man? Serkalo diable, drick ut ditt glas, du ljuger!

Brühl. Af tvåhundra man hafva vi i behåll etthundra femtio.

Rasky. Ah Stålman, Stålman, Stålman!

Brühl. Och bland dem flere blesserade.

Rasky. Ah, Stålman skall hängas. Drink ännu en droppe min vän! Schort, femtio man! det är omöjligt!

Brühl. Jag har räknat dem sjelf.

Rasky. Räknat? Hvem har lärt dig räkna. Du är blind, lilla narr. Du ser ingenting. De hafva ej varit döda, de sofva blott. Femtio man? Hvilken dåre! De få ej vara dödsdjutna, de måste finnas i rullorna. Sätt upp i rapporten fem man döda, hör du, och drink ut ditt glas.

Brühl. Herr öfverste, skona mig, jag förmår ej mer.

Rasky. Ah, kalla hit Ivan Ivanovitsch. Hvar är Ivan Ivanovitsch, hvar är min tappre kapten? Han orkar.

Brühl. Han är skjuten.

Rasky. Ivan Ivanovitsch skjuten? Suckensin, Stålman skall hängas i en hamptross. Ivan Ivanovitsch, min broder, är du död, skall du aldrig dricka en stakan med mig mer? Ah, Stålman skall hängas i ett bastrep.

Brühl. Ännu bedröfligare är det att den unge Kapnin stupat.

Rasky. Hvad! Täpp till din strupe snart, Feodor Petrovisch, stoppa hela glaset in, så att du tiger. Kapnin, har han stupat också? Paul Paulovitsch, min egen väns son, min högra hand, mitt öga, har han fallit?

Brühl. Han stod oppe på muren re'n, då han blef nedhuggen.

Rasky. Kapnin, Kapnin, Paul Paulovitsch, min bästa väns son, jag var bredvid dig, jag var på muren sjelf, hvarför fick jag ej dö för dig?

Brühl. Herr öfversten blottställer sig för mycket; det var ett underverk som räddade er.

Rasky. Serkalo, jag blef nedkastad, hela min kropp värker ännu.

Brühl. Det är naturligt att alla vilja anfälla fiendens chef.

Rasky. Nej, nej, narr, Stålman var det. Stålman stötte mig i nacken så att jag föll. Stålman är stark, mycket stark, Stålman skall hängas i en jernked.

Brühl. Skall jag sätta upp rapporten nu genast eller i morgon, hur befaller herr öfversten?

Rasky. Drick, min vän, och skrif. Skrif tio man dödsjutna, skrif femton döda och sårade, skrif hur du vill.

Brühl. Och två officerare fallna.

Rasky. Hvad, två?

Brühl. Båda, Ivan Ivanovitsch och Paul Paulovitsch.

Rasky. Ah, Ivan Ivanovitsch har han stupat också?

Brühl. Ja.

Rasky. Skrif femtio man döda, hör du min vän, femtio man; men låt Ivan Ivanovitsch lefva ännu. Ah, min gamle kamrat, min tappre broder, hvem skall nu mer dricka och slåss tillsammans med mig? Säger du att han fallit?

Brühl. Herr öfverste, jag skämtar icke i sådana saker.

Rasky. Sätt upp att Ivan Ivanovitsch är blesserad. Han måste väl vara skjuten i foten efter han icke kan stå.

Brühl. Tyvärr har kulan gått in i hans hufvud.

Rasky. Hvad, dåre, ingenting gick honom i hufvudet. Han tålte mer än jag.

Brühl (sakta). Hvilket vidunder, hvilken blandning af tapperhet, vekhet, vildhet, yrsel!

Rasky. Brühl, Brühl, du har lärt dig skrifva, du kan mer än jag. Skrif till min ungdomsvän också, till Paul Feodorovitsch att hans son stupat, den unge, sköne, raske gossen. Han skall gråta på Volga-stranden — åh, Volga, Volga! — och gamle Rasky gråter här som ett barn.

Brühl. Har herr öfversten några anordningar tills i morgon?

Rasky. Ah, Stålman skall svänga högt i luften i en hästgrimma.

En oförlörlig komedi.

TRASSEL.

En ofullbordad komedi.

Personerna:

PATRON.

FRUN.

BRAND.

DOKTORN.

• IDEALIUS, professor.

RAK, rådman.

LÖWENKRINGLA, bagare.

ÅKERSTEN, arrendator.

GOLDSACHS, skräddare.

HAMPÉN, repslagare.

SLÄGGENSTEDT, smed.

BÄFVERBÄCK, bundtmakare.

FRITZ, Brands betjent.

FÖRSTA AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

(*Rikt ungarlsrum. BRAND, i elegant morgondräkt, sträcker sig på sin kanapé och röker. FRITZ ordnar några pjäser i rummet*).

Brand. Fritz!

Fritz. Herre!

Brand. Hur högt gick räkningen?

Fritz. Hvilken? Repslagar Hampéns?

Brand. Skall jag veta hvad folk heter här?

Fritz. Ack herre, jag har alltid svårt att läsa siffror, då man kommer med räkningar. Mitt förstånd blir strax så upp- och nedvändt, att jag tar sexor för nior och nior för sexor.

Brand. Hvad var jag debiterad för?

Fritz. För allt hvad lindansar-sällskapet gick på medan det var här.

Brand. Är det borta nu?

Fritz. Det rymde i går aftse.

Brand. Lycka på resan. Jag slapp för godt köp. Den lilla flickan der var lik Emeli och hade kunnat få mig till hvad som helst.

Fritz. Men herre, det fins många som likna mam-sell Emeli.

Brand. Det ljuger du, karl.

Fritz. Så till pass ändå, menar jag, att de ha två ögon och en mun. Skall herrn börja hjälpa dem alla, så tar det slut med vårt välstånd.

Brand. Fritz!

Fritz. Herre!

Brand. Känner du inte hos dig någon lust att hänga dig?

Fritz. Det tål att tänka på; den frågan kom så oförmodadt.

Brand. Jag tycker vi kunde hänga oss sakta båda två.

Fritz. Hvarför icke, om jag vore herrns vederlike; men att jag nu skulle göra mig lika hög som min husbonde, det vill passa illa.

Brand. Du kan ju fästa dig en qvist lägre, så är det bekymret hulpet.

Fritz. Ja, om jag får ödmjuka mig så, att jag står med fötterna på marken, så må det vara. Men en sak faller mig in.

Brand. Låt höra.

Fritz. Herrn kunde ju hänga sig först, så fick jag sedan för hushållnings skull begagna samma rep.

Brand. Nej, mina kreditorer kunde lägga vantarna på det, innan du fick det om händer.

Fritz. Ack herre, det är ändå en svår utväg ni föreslår.

Brand. Jag vet ingen annan.

Fritz. Å jo, att dränka sig.

Brand. Nej fan, jag är så ovan att dricka vatten.

Fritz. Nu måste jag ödmjukast be om förlåtelse.

Brand. Hvad nu, hvad är det du gjort igen?

Fritz. Ingenting, men jag har tänkt göra.

Brand. Låt då bli att göra något tokigt åter.

Fritz. Jag har just inte tänkt göra heller, men säga något. Jag ville blott ödmjukt kalla herrn enfaldig.

Brand. Hvad är det du resonnerar?

Fritz. Jag menar, att man ju kunde brygga sig något; man kan väl dränka sig i annat än vatten, vet jag.

Brand. Men allvar att tala...

Fritz. Ja väl, det är just min starka sida, allvaret.

Brand. Hvad tror du oss vara värda nu båda tillsammans?

Fritz. Allt godt, det förstås.

Brand. Jag menar rent af i kopek räkning.

Fritz. Herrn försöker nu sätta värde på sig sjelf, jag skall nog veta värdera mig.

Brand. Kan du få för mig fem kopek så tag.

Fritz. Silfver eller koppar?

Brand. Fast också blott koppar.

Fritz. Jag är just icke någon handelsman; men för mig låter det der som det vore ett röfvarpris.

Brand. Får du så mycket, så sälj mig.

Fritz. Ack herre, det måste väl vara meningen då att tinga skinnet tillbaka.

Brand. Vill du flyga mig på näsan, du också?

Fritz (snyftar). Ack, ack!

Brand. Hvad är det du snyftar för?

Fritz. Skall jag icke sörja öfver att se herrn försjunken i ett sådant elände.

Brand. Vet hut, är jag i elände, jag.

Fritz. Att höra att herrn vill sälja sig för fem kopek.

Brand. Tig.

Fritz. Utan att ens fordra skinnet tillbaka.

Brand. Akta dig slyngel; är jag på humör att tåla skämt nu, då jag är på väg att bli söndersliten af mina björnar?

Fritz. Men allvarsamt att tala...

Brand. Ja väl, det är just min starka sida nu, allvaret.

Fritz. Jag vill ge herrn ett godt råd.

Brand. Ryck fram!

Fritz. Då herrn möter en björn, så skall herrn gå höfligt ur vägen.

Brand. Ja, det var förnuftigt! De tränga ju sig in i mina rum, så lång dagen är.

Fritz. Det är sant. Det rådet var dumt. Nej, låt mig se. Då en björn kommer in, då skall herrn stiga upp och tacka försynen som gifvit er honom, och önska att hon må unna er flere och flere.

Brand. Har jag då icke nog af dem jag har?

Fritz. Med dem kommer man icke långt; det är på de framtida björnarne vi skola lefva.

Brand. Du kan i visst afseende ha rätt. Men jag må tacka och önska hur som helst, dermed låter den gamle björnen icke nöja sig.

Fritz. Nej, det är sant herre, det är ett oförnöjsamt slägte. Vore jag i deras ställe, skulle jag välja lugn och ro, jag, framför det eviga bråket.

Brand. Men jag får lof att taga mitt parti, jag får sälja rubb och stubb, hvad jag äger, betala så långt det räcker och slå mig på verldsförakt se'n.

Fritz. Då skulle jag nödgas bli verldsföraktare också.

Brand. Det förstås, om du vill följa mig.

Fritz. Nej, herre. Det kan gå an för er, som studerat jura och filosofi, men jag, som är en olärd stackare, törs inte förakta annat än spetsglas och tomma buteljer. Dessutom....

Brand. Dessutom!

Fritz. Dessutom verldsföraktar herrn sig ur händerna sin fästmö.

Brand. Fördömt.

Fritz. Och med henne en half miljon.

Brand. Sadla min häst, jag vill rida ut och förströ mig. Det må fan bli verldsföraktare innan allt är slut. Servera mig ett glas madera.

Fritz. Tänker herrn dricka madera så här tidigt?

Brand. Det är ju min vana, då jag skall promenera.

Fritz (för sig). Nu är jag väl fast, då jag kom att dricka upp alltsammans i går aftse.

Brand. Hvad är det du mumlar der?

Fritz. Kunde inte herrn gå öfver till något starkare nu, för kylans skull?

Brand. Är det kallt nu, midt i sommarn?

Fritz. Jag tänker på att koleran är i antåg. Man kan aldrig hålla sig nog varm nu för tiden. Helsen är dyrbar.

Brand. Intet prat mer; rör på spelet. Jag måste laga mig ut, innan de fördömda uppvaktningarna börja.

Fritz. Ack herre, jag tror det inte fins en tår maderä mer i hela vårt hus.

Brand. Hvad skall det betyda? Den måste väl finnas, den buteljen åtminstone, som jag lät korka upp i går aftse; jag drack ju blott ett par glas på kaviarn.

Fritz. Nej herre, den buteljen tyckte jag det var synd om.

Brand. Så.

Fritz. Att den skulle stå der och domna.

Brand. Domna? Maderan skulle domna i korkad butelj, då den kan förvaras i lädersäckar.

Fritz. Det var sant; därför höll jag före att den skulle vara bäst förvarad inom mig.

Brand. Den har väl förut varit i svinskinn, så att den icke kom i ovan säck i dig.

Fritz. Ack herre, det var ett hårdt ord för min välmening.

Brand. En sådan välmening undanber jag mig för framtiden. Men nu, skaffa mig en ny butelj.

Fritz. Herrn skrifver då gunstigt sin requisition, så får jag bjuda till.

Brand (skrifver). Se här, gå!

Fritz. Hvad? En butelj maderä? Nej det är för mycket.

Brand. Jag vet väl att jag ej kan requirera mindre.

Fritz. Det är för mycket, att herrn vill ge vårt anseende så till spillo. Jag skulle komma och begära en butelj? Det vore att få alla att tro, att våra affärer ligga i själtåget, och att locka alla stadens korpar på oss. Nej herre, skrif som jag säger.

Brand. Välan. Låt höra.

Fritz. Requireres: 1:o höfligt bemötande för min kommissarie. Ack herre, gif mig för hederns skull en sådan titel, så skall man väl låta bli att visa mig gemena grimaser, då jag kommer.

Brand. Brukar man då?

Fritz. Jag förstår icke huru människorna få sina ansigten på rätt mer, se'n de grinat så, som de grina mot mig.

Brand. Då måste du se ut som ett nöt.

Fritz. Hvad det är roligt att höra herrn skämta åter; hittills har herrn hela denna morgon betett sig så, som om herrn druckit sig drucken af ölost och stigit upp med hufvudvärk.

Brand. 2:o, låt höra!

Fritz. Hvar var det vi voro? Det är sant, vi slöto med mitt kommissariat. 2:o, herre, en korg maderas, fin och äkta. Sätt ut fin och äkta, det är de orden, som skaffa oss kredit.

Brand. På försök.

Fritz. 3:o champagne.

Brand. Håll din trut, se här, gå!

Fritz. Herrn lyder aldrig mina råd, herrn får skylla sig sjelf om jag kommer utan tillbaka. (*Går*).

ANDRA SCENEN.

BRAND *allena.*

Brand. Jag har aldrig känt mig vid fatalare lynne, än denna dag. Det är, tror jag, ingenting annat än ålderdomsmärken, dessa grubblerier öfver affärerna. Helt säkert är det genom sådana grader af vaknande förnuft man stiger upp till pedant-värdigheten. Nå

väl, man är icke så ung mer, då man fyllt sitt tjugusjette år och hunnit bli skyldig åtminstone hälften så många tusen rubler. (*Lyssnar*). Hvad, hördes någon? Jag begriper mig icke sjelf; jag borde väl icke vara folkskygg heller; jag har varit för mycket med i verlden för att vara det. Men jag är björnskygg, ja konstant björnskygg har jag blifvit och det på allra sista tiderna. Sådant duger inte. Kan man vara skyldig utan skrupler, som jag förut kunnat, så betyder det ingenting, men börjar det molestera en, så måste man göra frontförändring och bli reglerad. Nå väl, jag har ju min onkel; jag vill göra en storm på hans hjerta, det har ju hittills varit svagt förskansadt mot mina anfall. Han skall finna hur omöjligt det är att vara lättsinnig hela sitt lif igenom och skall hjälpa mig. Men kan jag hjälpas? Det viktigaste återstår ännu. Min kärlek, min ställning till Emeli, hans dotter, är den i bättre skick än mina öfriga affärer? Pytt också, allt samma slarf. Älskar hon mig? Jag har trott det, jag tror det. Men skall hon samtycka att bli min, skall icke tanken på mina affärer, mitt lättsinne skrämma henne? Kan icke äfven hon inom den täcka pannan gömma en smula af den prisvärda förnuftigheten, och i sådant fall, hvad har jag väl att vänta mig? Jo en stor korg med på sin höjd en liten tårperla på locket. En korg af Emeli? Jag förjente att få den och likväl älskar jag henne så, att denna korg blefve en likkista för mitt hjerta. Det låter flepigt, ja orimligt af mig. Jag begriper ej sjelf hur ett så himmelskt väsende som kärleken kunnat välja till bostad en sådan vildmark full af björnar, som jag varit och är. Och dock, jag känner det, beror mitt lif af hennes ja. Men det må

gälla lif eller död, glad borde man väl kunna vara ändå, och därför friskt mod och se'n till henne för att en gång höra min dom.

TREDJE SCENEN.

BRAND. FRITZ.

Fritz. Viktoria, herre!

Brand. Tog det?

Fritz. Viktoria! Vi ha fått oss en ny björn.

Brand. Hvad tjenar det till att öka antalet; kunde du inte gå till någon af de gamla?

Fritz. Nej, det är så obeqvämt att köpslaga från gatan.

Brand. Hvad är det du pratar? De ha väl inte sina varor på gatan, vet jag.

Fritz. Det är just felet; de gå inte ut ur sina bodar, och jag går inte in.

Brand. Är du så rädd om dina steg?

Fritz. Nej, nog är det min rygg jag är rädd om.

Brand. Det är onödigt.

Fritz. Så säger herrn, som är af bättre folk och kanske har bättre skinn; men mitt är förskräckeligt dåligt och håller ingenting.

Brand. Det är nog, korka upp en butelj, medan jag kastar på mig min ridträkt. (*Går*).

FJERDE SCENEN.

FRITZ *allena.*

Fritz. Det var en förståndig man, den der nya handlanden. Sådana borde de vara alla, så kunde de bli

af med sina varor och slippa se dem ligga och skräpa i deras magasin. Han kommer att få afsättning, han. Det är fan ändå hvad höflig och ferm betjening kan locka kunder. Jag åtminstone håller mig gerna till beredvilligt folk. Får man deremot höra: vet hut, slyngel, betala först er gamla skuld, och andra sådana grofva dumheter, kan ingen undra, om man ledsnar som kund. Är man i ställning att tåla ovet, då man hedrar folk med förtroende? Följden blir att de gamla köpmännen få stå i sina bodar som spindlar i tomma nät och se hur kunderna surra förbi. (*Tar fram två glas*). Han dröjer då i evighet min herre.

FEMTE SCENEN.

BRAND. FRITZ.

Brand. Två glas? Hvad skall det betyda?

Fritz. Ett för er och ett för mig.

Brand. För dig?

Fritz. Jag måste väl få smaka om vinet här verkligen liknar det, som man gaf mig att profva. Man får inte så blindvis lita på okänt folk, herre; man får lof att kontrollera dem, eller kan man snart bli dragen vid näsan.

Brand. Nå drick då ut och skynda se'n att sadla min häst.

Fritz. Det var en förargelse.

Brand. Hvad? Är vinet inte det rätta?

Fritz. Ack herre, låt mig fylla ett glas ännu; jag kom att svälja för fort och fick ej tag i smaken.

Brand. Fort, packa dig, skall jag fördröjas här för dina dumheter?

SJETTE SCENEN.

BRAND *allena*.

Brand. Den karln gör mig tusende spratt, men jag kan ej umbära honom. Han hittar på tusen utvägar och tappar aldrig koncepterna. Hur många bryderier har icke han hulptit mig utur genom sin fintlighet. Att en och annan af mina buteljer förirrar sig i hans hals, får jag ej räkna på, då han i öfrigt är mig trogen och tillgifven som en pudel. Dessutom är han en mästare i att vara skamlös, och måste få vara det äfven mot mig ibland, för att ej komma från talangen. I dag skall han åter få göra ett mästerprof. Jag bad i nödens stund i går några af mina björnar infinna sig hos mig i dag förmiddag och vänta här, ifall jag råkade vara utgången på ett ögonblick. Dem måste han afskeda, ty, antingen jag får ja eller nej af Emeli, vill jag icke träffa någon af dem här, då jag kommer tillbaka; men han måste göra det på ett sätt, som ej stöter dem eller komprometterar min artighet och mitt gifna ord. Att han kan, derom är ingen fråga, blott han vill anstränga sin fintlighet. Men jag hör honom komma åter.

SJUNDE SCENEN.

BRAND. FRITZ.

Brand. Är allt i ordning?

Fritz. Nu kan herrn sakta ge sig på väg, ty bagar Lövenkringla sträfvat gatan framåt i all sin vördighet och ärnar sig säkert hit.

Brand. Hör du, när han kommer, så bemöt honom höfligt, kom i håg det och bed honom vänta tills

jag kommer hem. Det kommer snart några andra också; gör med dem på samma sätt. Låt mig icke höra några klagomål på dig. Man måste hålla sina kunder vid humör.

Fritz. Det gör jag med fägnad. Får jag bjuda något också?

Brand. Det behöfs inte. Men se till att ingen af dem fins kvar, då jag kommer åter, eller går det dig illa.

Fritz. Hvad nu, de skola ju bjudas att sitta kvar och vänta?

Brand. Ja visst.

Fritz. Och bemötas höfligt?

Brand. Ja.

Fritz. Och ändå drifvas ut?

Brand. Så är meningen.

Fritz. Nu ser jag hvad jag anat förut, att herrn håller mig för en gudomlighet. Men jag försäkrar, att jag ännu känner hos mig menskliga brister och har svårt att åstadkomma omöjligheter.

Brand (skakar sitt ridspö). Du vet att detta trollspö gör allt till lätt för dig.

Fritz. Herrn säger mig då hur jag skall bära mig åt med dem?

Brand. Det må du sjelf utfundera.

Fritz. Får jag helst skämta med dem på höfligt sätt?

Brand. Hvarför icke.

Fritz. Får jag grina dem midt i synen?

Brand. Gör hur du vill, blott de icke kunna klaga på mig eller dig, och blott de icke finnas här vid min hemkomst.

Fritz. Jag är öm om min rygg. Det ges ingenting olyckligare än att vara för mycket ansedd.

Brand. Hvad? Hörs icke någon?

Fritz. Jo, herrn går nu ut genom denna dörr, ty jag känner herr Lövenkringlas steg i trapporna. (*Brand går*).

ÅTTONDE SCENEN.

LÖVENKRINGLA. FRITZ.

Lövenkringla (stammande). Äh-äh-är herrn hemma?

Fritz. Visserligen.

Lövenkringla. Kah-kah-kan man få tala med honom?

Fritz. Så mycket ni vill, tala fritt.

Lövenkringla. Ev-hvar är han då?

Fritz. Herre Gud, herr Lövenkringla har ni fått starrn?

Lövenkringla. Ih-ih-ingalunda så my-my-mycket jag vet.

Fritz. Ni tycks mig ha ögon så stora som kryddlimpor och ser inte mig.

Lövenkringla. Visst ser jag er, hvä-hvä-hvem har sagt annat?

Fritz. Å, ni måste då bara skämta. Nu måste ni vara på ovanligt godt humör, herr Lövenkringla. Det slår inte felt, att ni i dag stuckit rågbullor i ugnen och fått dem som hvetebullor tillbaka.

Lövenkringla. Det ville man se att rå-rår-råg skulle bli hve-hvete i våra dagar? Nej med huh-humöret är icke att skryta. Tiderna äro ej sådana, att man

har lust att skämta. Men jag önskar att få tala med eh-herrn.

Fritz. Jag har ju sagt er, att ni må tala så mycket er lyster; jag har god tid.

Lövenkringla. Ja-ja-jag är en man af gamla st-ammen och tycker om al-la-var, jag.

Fritz. Deri gör ni rätt, vore alla som ni, fick man se mindre galenskaper i verlden.

Lövenkringla. Mi-min tid är också kå-kå-kort.

Fritz. Har ni något som bräns der hemma, så låt inte uppehålla er här för min skull.

Lövenkringla. Vill ni då inte k-kalla mig er herre ut till tals?

Fritz. Alltför gerna om jag kan tjena er med en så ringa sak. (*Går ut och knackar på dörren*). Herr Lövenkringla, jag kallar er, min herre, till tals.

Lövenkringla. Det är godt.

Fritz. Kommer då herrn inte, hur länge skall jag stå här i farstun?

Lövenkringla. Hva-hvad skall sådant be-be-betyda.

Fritz (*kommer in tillbaka*). Det är illa, herr Lövenkringla, att drifva spektakel med mig.

Lövenkringla. Har jag spe-peh-pestaklat, jag?

Fritz. Skulle jag inte kalla herrn ut till tals och så kommer herrn icke.

Lövenkringla. Ja, eh-herrn men inte mi-mi-mig.

Fritz. Är då inte ni herre, så väl som andra?

Lövenkringla. Ja väl må jag va-va-vara det, me-me-men...

Fritz. Herr Lövenkringla, jag är en enfaldig, rättfram man, och vill ni att jag skall förstå er, så

måste ni låta bli att slå omkring er med konstiga ordasätt.

Lövenkringla. Öfver sä-sä-sextio år har jag ta-talt med folk och bel-blifvit förstådd, och aldrig har jag va-va-varit i s-s-sådan blandning som nu.

Fritz. Låt oss då börja från början, herr Lövenkringla. Säg nu hvad vill ni?

Lövenkringla. Jag vill veta om eh-herr Bebrand är hemma.

Fritz. Nej, det är han inte. Men han bad herrn vara god och sitta här en stund och vänta; han kommer väl snart.

Lövenkringla. Ny-ny-nyss sa-sade ni att han var he-he-hemma.

Fritz. Det har jag aldrig sagt. Det är inte värdigt en gammal man, herr Lövenkringla, att fara fram med osanningar.

Lövenkringla. Ve mig om jag förstår hva-hva-hvarken mig sjelf eller er rätt nu. Hve-hväh-hvem är då hemma?

Fritz. Skall jag kunna uppräknä alla, som äro hemma; hela verlden är hemma, vet jag, då den inte är ute.

Lövenkringla. Ah-hah-har ni inte sagt mig a-a-att herrn är hemma?

Fritz. Jo, det har jag sagt. Sitt herr Lövenkringla, var så god!

Lövenkringla. Nå hv-hvar är han då?

Fritz. Gör er inte enfaldigare än ni är och drif inte gyckel med en allvarlig man. När jag säger att herrn är hemma, så måste ni väl förstå hvar han är då.

Lövenkringla. De-de-det eh-här är ett förskräckligt t-tr-trassel.

Fritz. Det gör mig ondt om er, herr Lövenkringla. Ansträng er en smula, så blir det kanske klarare i ert hufvud. Gör er till en början reda för hvarföre ni kommit hit!

Lövenkringla. Hit har jag kommit för att få ta-ta-tala med herr Beb-Brand.

Fritz. Jo, han är inte hemma.

Lövenkringla. Se-se-se-så-så, nu äro vi åter der vi vo-vo-voro.

Fritz. Om jag ändå kunde hjälpa er till rätta på något sätt, ty visst måste ni ha någon affär på hjertat, tycker jag.

Lövenkringla. Vi-vi-visserligen, om jag blott kunde få rå-rå-råka eh-herrn.

Fritz. Vakna upp herr Lövenkringla; jag står ju här.

Lövenkringla. Heh-herr Brand är det.

Fritz. Nej, ni tar miste jag är herr Fritz.

Lövenkringla. En såss-såss-sådan herre känner jag inte.

Fritz. Herre Gud, har ni inte sett mig mången gång förut?

Lövenkringla. Ja-ja-jag har sett er året om i min bo-bod, men då har ni varit herr B-Brands be-be-tjent och ih-ih-ingen herre.

Fritz. Jaså, herr Lövenkringla, jag märker nog att ni blifvit högmodig, ni också.

Lövenkringla. De-de-det skall ingen sky-skyss-skylla mig för.

Fritz. Hvarför nekar ni mig då att vara hvad jag är?

Lövenkringla. Har jag nekat er va-va-vara hvad ni är?

Fritz. Hittills har jag hållit er för en ärans man, herr Lövenkringla, men nu märker jag att ni inte vill stå vid edra ord.

Lövenkringla. Hva-hva-hvad har jag då s-s-sagt?

Fritz. Seså, nu börjar ni anställa examen igen, såsom i ons, då ni frågte om hvem som var hemma, och hvem som var ute.

Lövenkringla. Jag anställer i-i-ingen ex-sex-sexamen, jag kå-kå-kommer endast för att få min ett-tet-tvååriga br-rödräkning betald, och vill derfor tr-r-räffa eh-er herre.

Fritz. Oändeligen välkommen. Nu hör jag att det är en klok och höflig man som talar, då jag blir kallad herre.

Lövenkringla. Jag har inte kallat er herre; ja-ja-jag har nä-nä-nämnt eh-her-herre.

Fritz. Nu blir ni för fin i ordalagen, herr Lövenkringla, då ni gör skilnad mellan om ni kallat mig herre eller nämnt mig herre. Det låter öfvermodigt att börja med sådana hårklyfverier, då man talar med en olärd man.

Lövenkringla. Me-me-men så vill ni då inte förstå mig heh-heller.

Fritz. Nog bjuder jag till, men antingen har ni förvridit hjernan på mig, eller går det omkring i ert eget hufvud, ha, ha, ha!

Lövenkringla. Skratta inte, ni gör synd med att skr-ratta.

Fritz. Säg då på allvar helt enkelt, om ni vill träffa mig eller min herre.

Lövenkringla. E-e-er herre. Ne-ne-nej, nu bär det i samma vir-vir-hvirfvel igen.

Fritz. Jag vill försöka hjälpa er, herr Lövenkringla, ty jag beklagar af hjertat er svårighet att göra er förstådd. Kalla mig kommissarie, höfligt folk ger mig den titeln.

Lövenkringla. Skall jag kalla e-eh-er kom-mi-mi-missarie.

Fritz. Se nu blir ni häftig igen. Jag har inte bedt er kalla min kommissarie; jag begär endast att ni ville kalla mig så.

Lövenkringla. Fa-fa-farväl! Dröjer jag längre här så blir jag yr i huh-huh-hufvudet med detta krångel.

Fritz. Vill ni då inte sitta ned och vänta på herrn, som han önskat.

Lövenkringla. Ne-ne-nej jag ta-ta-tackar.

Fritz. Farväl då, herr Lövenkringla. Gå försigtigt hem och lägg er till sängs; ni måste ha fått os vid morgonbakningen.

Lövenkringla (*i det han går*). Det var den värsta press jag i mina lifsdagar varit uti.

NIONDE SCENEN.

FRITZ ensam.

Fritz. Det gick qvickt att expediera honom. Nu tror jag gubben skall hafva nog att tänka på, medan han gräddar nästa ugn. Hur jag red omkring på det

lilla ordet *er* och hade honom bakom sadeln, blef han yr i hufvudet. Farväl, herr Lövenkringla, välkommen åter med det första. Det är mig en otrolig glädje att tvinna om med sådant folk. Låt dem komma flere ännu. Min herre har det felet ibland, att bereda sig. Derföre går det styfvare för honom. Jag bereder mig aldrig, utan åker och vänder hur det träffar, och med den slängpolskan slipper jag dem lättast. (*Tittar ut*). Åh, för hin, der viker rådman Rak in till oss. Nu lär han nyss kikat i hufvudboken, efter han ser så myndig ut. Men jag vill låtsas, som om jag icke kände honom. Han kan väl också icke hafva sett mig ofta, ty han visar sig sällan i sin bod, så att jag mest haft att göra med hans betjening.

TIONDE SCENEN.

RAK. FRITZ.

Rak. Det går allt ut supra. Min betjening har åter varit fram och utkrediterat varor åt herrn här, och på mina räkningar följa inga kontanter. Nu vill jag försöka sjelf, om jag har bättre klämm med mig. Men se der står ju ett kreatur. Är du dräng hos herr Brand, karl?

Fritz. Om förlåtelse, tors jag fråga hvem det är som talar?

Rak. Det är rådman Rak.

Fritz. Aldrig i verlden. Herrn behagar skämta. Skulle herrn vara rådman Rak?

Rak. Jo, han står här framför dig, ut supra, och dermed punkt.

Fritz. Kan jag då se så förskräckligt galet? Nej, herre, gör inte narr af en fattig tjenare, ni måste vara en annan.

Rak. Skulle jag göra narr af en mask, som inte känner rådman Rak.

Fritz. Det är ju han, som bor i den stora gården vid torget?

Rak. Ja visst.

Fritz. Och som äger flere andra gårdar i sta'n?

Rak. Ut supra, ja.

Fritz. Och tänker bygga flere till?

Rak. Efter lägenhet.

Fritz. Och som säger ut supra för hvartannat ord han talar?

Rak. Det är lögn. Du menar någon annan.

Fritz. Jo, jag trodde också att herrn aldrig kunde vara rådman Rak. Han har ju bondhandel också, han?

Rak. Det har han.

Fritz. Köper upp allt smör som hemtas in?

Rak. Nå, nå, hur det passar.

Fritz. Och näns sjelf ej smaka en bit, om inte till jul och påsk.

Rak. Hvem har sagt det om mig?

Fritz. Det är inte er jag menar, herre, det är rådman Rak.

Rak. Det är just jag, som är rådman Rak, och du menar någon annan.

Fritz. Då har man narrats, när man talt om den hedersmannen för mig. Men visst måste jag hafva sett honom nå'ngång sjelf på gatorna. Går han ej klädd vanligen i grå frack?

Rak. I hvardagslag.

Fritz. Med en ansenlig käpp i handen?

Rak. Ut supra, ja.

Fritz. Och med ansigtet i vädret såsom om han fallit ned från mån och sökte vägen dit tillbaka?

Rak. Vet hut, när har jag gått på det sättet?

Fritz. Inte ni, herre; hvem har sagt något om er?

Rak. Har jag tid att stå här och dividera med dig? Ut supra, är din herre hemma?

Fritz. Nej, han är utgången.

Rak. Hvart?

Fritz. Ack herre, tror ni han säger mig till hvart han går.

Rak. Helsa honom, då han kommer hem och säg att han med första betalar sin skuld till mig, eller blir det värre af.

Fritz. Herrn täcktes då gunstigt säga mig sannfärdigt från hvem jag får helsa, ty nämner jag orätt person, så kommer min rygg i mellanhand.

Rak. Har jag icke sagt dig, ut supra, från rådmän Rak?

Fritz. Det är otroligt. Då jag rätt drar mig till minnes, såg jag ju rådmän Rak vid kyrkodörren sista söndags? Åtminstone viste man mig honom och sade att det var han.

Rak. Det är nog möjligt.

Fritz. Han stod der med hatten i hand?

Rak. Alldeles.

Fritz. Helt from och andäktig så rik han är?

Rak. Ut supra, ja det var jag.

Fritz. Och såg ut ackurat som en tvillingsbroder till fattiggubben, som stod mot väggen der näst invid?

Rak. Det må ha varit i dina ögon, slyngel.

Fritz. Ack herre, nu finner jag att jag varit ett nöt.

Rak. Det är godt att du ändteligen fått så mycket förstånd.

Fritz. Nu, då jag ser närmare efter, märker jag nog att ni är rådman Rak sjelf.

Rak. Så vet du från hvem du får helsa?

Fritz. Ack, herr rådman, sitt en handvändning. Min herre bad mig anmoda er att vänta en stund, han skall strax vara tillbaka. Men förlåt att jag kommit att tala om er allehanda, som kunnat vara osagdt. Det slog liksom en dimma för mina ögon, så häpen blef jag öfver er ansenlighet, då ni trädde in.

Rak. Se bättre upp nästa gång.

Fritz. Vill ni då inte klaga på mig för min herre, att jag kom att nämna det der olycksordet ut supra?

Rak. Hvad angår det mig?

Fritz. Och att jag sade att ni ej nändes äta smör utom till jul och påsk?

Rak. Oh, var tyst!

Fritz. Och att ni gick med ansigtet i vädret som en, som fallit från mån?

Rak (för sig). Är det af enfald den slyngeln talar så eller är det af elakhet?

Fritz. Och att ni såg ut som fattiggubben vid kyrkan? Ack, herr rådman, det var ett hårdt ord till en så rik man, men det var för ert fromma utseendes skull.

Rak. Jag vill ingenting ha med dig att skaffa. Det är din herre jag vill få tag uti, honom skall jag nog veta klämma. (*Går*).

ELFTE SCENEN.

FRITZ ensam.

Fritz. Det skadar inte att folk får höra sina legender ibland. Jag har haft godt öga till den der högfärdiga girigbuken i långa tider och aldrig fått honom mellan skål och vägg. Hade han dröjt längre, hade han kommit att få höra mer. Men det var så godt att han gick, ty här får jag nytt arbete igen, efter jag ser arrendatorn Åkersten vika in. Han skall just ej höra till de spikskodda, säger man, fast han går med jernstift under becksömsstöflarna. Låt se, hur det vill gå att expediera honom.

TOLFTE SCENEN.

ÅKERSTEN. FRITZ.

Fritz. Tjenare, herr Åkersten, hvad väntas rågspriset att bli i höst?

Åkersten. Växten är god.

Fritz. Jag vet inte, men då jag hör att det går jordbrukaren väl, är det rätt så att hjertat hoppar på tungan, och jag får lof att hålla tänderna tätt ihop, att det ej flyger ut då jag talar.

Åkersten. Unnar du oss så godt?

Fritz. Jag tänker att det är genom er, herrar possessionater, som vi här i staden lefva.

Åkersten. Det är förståndigt tänkt.

Fritz. Ty hvad vi förtära här, det har ni dragit ur jorden...

Åkersten (sakta). En sådan tjenare skall man sällan träffa.

Fritz. Med svett och möda...

Åkersten. Det är sant.

Fritz. Med bekymmer och sorg...

Åkersten. Ja, ofta nog.

Fritz. Och med örflar och smällar utan all ända...

Åkersten. Nå, nå, ibland behöfs sådant också.

Fritz. Med skrik och hojtande så lång dagen är....

Åkersten. Lagom, lagom ändå.

Fritz. Och ibland hela natten till på köpet.

Åkersten. Nu tar du till för strängt; man får ej alltid så odugligt folk.

Fritz. Ack, herr Åkersten, då jag jemför ert lif med vårt, huru ni måste släpa och träla, och vi deremot hafva allt fullt opp, stiger mig gråten i halsgropen, så att jag har svårt att få fram ett ord.

Åkersten. Der skall man se en verklig menniska till stadsbo, så ringa han är.

Fritz. Då jag tänker på hans arbete och tråk, tycker jag att ingen olyckligare varelse fins på jorden än landtbrukaren.

Åkersten. Har du då varit vid jordbruket sjelf, min vän?

Fritz. Inte hans hållhäst ens får slita så ondt...

Åkersten. Det är nog skarpt tilltaget.

Fritz. Inte hans dragare....

Åkersten. Sakta, sakta!

Fritz. Inte sjelfva svinet, som rotar på hans magraste trädesåker....

Åkersten. Nej, nu är du för öfverdrifven; så farligt är det ändå inte med jordbrukarens ställning.

Fritz. Jag ber tusen gånger om förlåtelse, om jag tar till för häftigt, men jag blir liksom utom mig, då jag kommer på detta kapitel.

Åkersten. Jag har ingenting att förlåta dig, jag sätter tvärtom värde på din välmening.

Fritz. Herrn tar då inte mina ord så, som om jag liknat herrn vid en hållhäst?...

Åkersten. Nej, jag förstår dig nog.

Fritz. Eller vid de andra kreaturen jag kom att nämna? Ack, herre, tror ni jag mer mins hvilka de voro?

Åkersten. Det är onödigt att komma ihåg dem. Eljest har jag ärende till din herre.

Fritz. Då måste jag beklaga att han är utgången.

Åkersten. Det drar länge nog ut på tiden med betalningen för min präktige ridhäst, som jag sålde åt honom.

Fritz. Ack, herre, jag är mycket för ringa att tala om en sådan häst....

Åkersten. I mina lifsdagar har jag icke sett en anspråkslösare menniska.

Fritz. Så att om herrn vill tala om honom, måste ni komma en annan gång, då min herre är hemma.

Åkersten. Nej, jag blir här med ens och väntar; han har sjelf så velat.

Fritz (sakta). Dender blir värre än de andra; han tål skott han.

Åkersten. Jag har uträttat alla mina affärer i staden, och här är man som i ett himmelrike, så ståtligt och grant är allt härinne.

Fritz. Ja, herr Åkersten, så ungefär lär det rum se ut, som fromme arrendatorer slippa uti efter detta lifvet.

Åkersten. Ett bättre skulle man inte behöfva.

Fritz. Ack, om de blott visste att lefva så, att de kunde komma till sådan herrlighet alla.

Åkersten. Du unnar oss af hjertat väl, så långt du förstår, det ser jag.

Fritz. Men derföre borde de upphöra med sitt förbannade bränvinsbränneri...

Åkersten. Det har sina betänkligheter.

Fritz. Och inte suga märgen ur sina underhållande...

Åkersten. Nej, inte, nej.

Fritz. Inte vara några kornjudar...

Åkersten. Nå, nå!

Fritz. Inga rackare...

Åkersten. Nu tar du till för häftigt igen; det är icke många, som sådana benämningar passa på.

Fritz. Det är visst sant; men jag har en sådan kärlek till hela ert slägte, att det skär mig i hjertat att tänka att någon enda af er skulle gå till spillo.

Åkersten. Nu ser jag att du är en verklig mennisko-vän och en sällsynt betjent. Jag ville önska bara att mången herre vore lik dig; men de stadsherrarna, ja, om dem kan sägas åtskilligt.

Fritz. Jag vet inte hvad ni menar, om ni inte talar ut allt.

Åkersten. De lefva stort, men hafva smått om penningar.

Fritz. Nej, herr Åkersten, deri tar ni miste; penningar tryta dem aldrig.

Åkersten. Hvarföre betala de icke sina skulder då?

Fritz. Men har ni då försökt kräfva dem ordentligt?

Åkersten. Visst har jag det; jag har höfligt fordrat in mina penningar, hvad kan man annat?

Fritz. Nu hör jag att ni föga förstår er på modet i städer, herr Åkersten; och det är mig outsägligt kärt, om jag kan leda er till rätta i denna sak.

Åkersten. Hur skall man då göra?

Fritz. Ni har höfligt fordrat in edra penningar säger ni?

Åkersten. Hur då annars?

Fritz. Ha, ha, ha!

Åkersten. Hvad nu?

Fritz. Nej, förlåt, herr Åkersten, att jag skrat-
tar, men jag kan inte annat. Ni har gått höfligt till
väga, säger ni?

Åkersten. Ja, så godt jag begripit.

Fritz. Är ni stormrasande, som tror att sådant
skall ta skruf?

Åkersten. Jag vet ej af något annat sätt, om
man ej vill vända sig till lagen.

Fritz. Ni är en god, enkel man, herre, och har
alls intet begrepp om verlden. Ni har väl kommit sakt-
modigt fram och sagt ungefär så: jag behöfver mina
penningar nu, om herrn är så god och betalar.

Åkersten. Så bortåt har det gått till.

Fritz. Ha, ha, ha!

Åkersten. Hvad fins för löjligt i sådant?

Fritz. Ack, herr Åkersten, det kostar på mig att säga det, men det är en galenskap. En ungherre, som betalte för sådant tilltal, skulle bli utskrattad af alla sina kamrater, ja inläst på närmaste dårhus.

Åkersten. Herre Gud, hvilka seder!

Fritz. Det är oförsvarligt af menniskor att inte upplysa en ärlig, oerfaren man om, hur han bör bete sig i verlden. Nu har ni visst gjort mången hederlig herre en stor otjenst, då ni hindrat honom att få betala sin skuld.

Åkersten. Har jag hindrat någon att betala sin skuld?

Fritz. Utan er vilja och afsigt, af pur ovetenhet, ja visst. Mången som fröjdat sig, då han sett er komma och trott sig nu ändteligen slippa till liquid, har kanske för andra, tredje, fjerde gången nödgats lemna allt på långbänken för ert förbannade . . . Ack, herr Åkersten, ni är en för god och hederlig man, för att jag skulle vilja utsäga ett så hårdt ord . . .

Åkersten. Säg hvad dig behagar och undervisa mig, så blir jag dig tack skyldig.

Fritz. Men det är icke ert fel, ty ni har icke förstått bättre. Hvem kan fordra att ni skall känna våra ungherrars nyaste moder i penningaffärer?

Åkersten. Det är sant nog. Då man lefver på landet i sin stillhet, har man svårt att begripa all to-kighet som hittas på i städerna.

Fritz. Jag vill då lära er, om ni inte försmår mig för det jag är blott en simpel betjent.

Åkersten. Tvärtom har jag nogsammt visat hur mycket jag vet värdera dig.

Fritz. Så vill jag då börja. Nu skall ni låtsa vara min gäldenär och jag komma och kräfva er. Gif akt nu, nu kommer jag. Tiden är inne, herre, jag vill ha mina penningar. (*Sakta*). Nu vill jag se om han ej skall fås att retirera. (*Högt*). Men ni svarar ju ingenting.

Åkersten. Hvad skall jag då svara?

Fritz. Ni skall svara det vanliga: det står väl inte på lifvet, vet jag; man kan väl få uppskof några dagar. Svara nu så ni, herr Åkersten.

Åkersten. Man kan väl få uppskof några dagar?

Fritz. Pass herre, nej! (*Fattar honom i kragen*).

Åkersten. Se så, min vän, det är nog. Släpp mig nu.

Fritz (*skakar honom i axlarna*). Inte ur en fläck heter det i penningeväg.

Åkersten. Aj, aj, sakta, sakta, du griper uti som en björn.

Fritz. Här hjälper hvarken aj eller sakta. En björn är jag och björna-traktamente skall jag bestå er, om ni ej betalar.

Åkersten (*rycker sig lös*). Jag ger fan en sådan skola. Jag är viss på att jag är blå om axlarna, på det viset griper du uti. Det är att gå för långt i undervisningen.

Fritz. Ack, herr Åkersten, jag tror ni är ledsen på mig.

Åkersten. Man bör ändå ha måtta i allt.

Fritz. Låt oss då göra om alltsamman för öfnings skull ännu, så vill jag ta er i luggen denna gång. Kanske det gör mindre ondt.

Åkersten. Nej, jag tackar. Jag vet allt för väl redan hur det skall gå till. Jag vill vänta här och göra prof på din herre, bara han kommer hem.

Fritz (sakta). Det var en segsliten baddare; dender fås icke ut med annat än hugg och slag. Hvad fan skall jag nu hitta på. (*Högt*). Herr Åkersten.

Åkersten. Nåh?

Fritz. Ni var så god och vänlig nyss, och nu har hela ert humör ystat sig som surmjölk.

Åkersten. Det är inte att undra öfver, då det svider mig i axeln ännu efter ditt grobiantag.

Fritz. Nej, ni är ond på mig för det att min herre ej betalat er, det finner jag nu.

Åkersten. Hvad kan du rå för sådant?

Fritz. Ja, inte min herre heller, efter jag hör att han blifvit kräfd på ett så galet sätt.

Åkersten. Jag har svårt att begripa hvarför man ej kan betala en skuld, utan att behöfva bli luggad.

Fritz. Det vill jag förklara. Tror herr Åkersten inte att man hellre tar emot en ryck i håret, än ställer sig på lif och död mot blank sabel?

Åkersten. Hvad hör det hit?

Fritz. Visserligen. Om min herre betalt er utan att vara med våld tvungen, hade följden varit att han fått sig en duell på halsen med den första vän han mött.

Åkersten. Det kan man kalla sedeförderf det.

Fritz. I sådana tider lefva vi nu, gudnås! Jag såg ett exempel inte längre se'n än härom dagen.

Åkersten. På en duell, säger du?

Fritz. Min herre kom oförvarandes att likvidera en fattig skomakare, som räckte honom sin räkning. Då var här en ung löjtnant af hans bästa vänner inne, och genast så snart mästarn gått ut, ropar denne: „hvad för du in för ett satans mod att betala genast? Drag!“

Åkersten. På fullaste allvar? Det är omöjligt.

Fritz. Jag skall visa hur allt gick till, om herrn inte vill tro mig. Herr Åkersten är nu löjtnanten. Se här, tag er käpp till sabel.

Åkersten. Nej, min vän, det är allt nog, det behöfs inte.

Fritz. Herr Brand erkänner att han felat och ber om förlåtelse, men det hjälper inte. Den andra poc-kar och ropar immerfort: drag, drag! Skrik nu ni, herr Åkersten, drag! så mycket ni orkar.

Åkersten (sakt). Jag får packa mig bort; det här blir värre än lärdomen nyss. Karlen är bra, men när han råkar i extas, är han en öfverdrifven fantast. (*Stiger opp.*)

Fritz. Det är rätt att herrn stiger opp. När ingenting hjälper, blir min herre rasande sjelf och tar ned sin sabel. Jag tar brandstaken jag, herr Åkersten, men det är detsamma. Se så, ropa nu: drag, drag!

Åkersten. Drag för fan, må jag väl säga.

Fritz. Det är rätt, herr Åkersten; just på det sättet ropte löjtnanten. Nu drar jag, som herr Brand gjorde, och springer fram. (*Ropar med vred ton.*) Efter du ej vill ta reson, bror, så må gå då på lif och död.

Åkersten. Håll, håll! i Herrans namn, det är nog!

Fritz. Stå stilla, herr Åkersten, och var på er vakt. Det första tag min herre gjorde var en ters åt be-

nen, som blef parerad. Stick er käpp före, herre, nu kommer tersen. (*Slår till. Arrendatorn väjer med sin käpp.*)

Åkersten. Är du galen, du kunde ju slå benen af folk.

Fritz. Det är rätt, herr Åkersten; tersen parades just så der. Det andra taget var ett primhugg mot pannan, och det tog. Håll nu unnan käppen så att brandstaken får ta er i pannan. Nu kommer primhugget.

Åkersten. A-a-a! Är du vild, karl, du vill väl ej ta lifvet af mig heller. (*Skyndar mot dörren.*)

Fritz. Ack herr Åkersten, dröj ett ögonblick, jag fruktar ni missförstått hela duellen?

Åkersten. Nej, jag har förstått den alltför väl.

Fritz. Var inte ledsen på mig, jag mente intet ondt, jag är ju en vän af jordbruket.

Åkersten. Det vet jag, men när du blir galn, så är du galn på allvar.

Fritz. Herrn går inte bort så hastigt, min herre kommer väl snart hem; och jag får verkligen ledsamt efter er.

Åkersten. Det får bli till en annan gång; jag har ingen håg att dröja qvar nu, farväl.

TRETTONDE SCENEN.

FRITZ *ensam.*

Fritz. Det sista med duellen var ett mästertag. Att drifva ut en människa med brandstaken och ändå passera för en hjertans man, som intet ondt menar, det trotsar jag hvem som helst att göra efter. Jag är säker på att herr Åkersten skall berömma mig för hvar och

en, som han träffar. En sak är jag ändå litet orolig öfver. Jag fruktar han kommer att kräfvä min herre efter den metoden, som jag lärde honom. Nå, det skadar inte. Min herres händer ha så ofta varit i min lugg, att han en gång må få profva sjelf hur det smakar. Eljest lär herr Åkersten föga rosa marknaden, om han följer mitt råd. Det går allt som det vore smordt i dag. Kommer här ingen mer? (*Tittar ut genom fönstret.*) Nej, såg man väl maken? Viker icke professor Idealius in, som min herre är skyldig åt för qvarter och kollegier allt från sin studenttid? Nu känner jag att knäna börja darra under mig. Gubben är väl en from och halftokig gubbe, men en förskräckligt stor filosof. Huru skall han redas af? Det blir annat, Fritz, att få göra med en spränglård man, än med folk som knappast känna stora A, om inte i abc-boken. Det går inte an att tvinna med honom som med bagar Lövenkringla och rådman Rak, inte heller att ta till brandstaken som med herr Åkersten. Dertill är han mycket för ärevördig. (*Funderar.*) Nej, jag vill göra mig ynkelig, såsom jag är en ynkrygg mot en sådan man. Jag vill gråta öfver allting, jag vill ordentligt tjuta ut gubben. Men här är han re'n.

FJORTONDE SCENEN.

IDEALIUS. FRITZ.

Idealius (kommer värdig in och sätter sig på kanapén). Du syns mig vara betjent här, unge man, är din herre hemma?

Fritz (snyftar). Den sorgen till!

Idealius. Du gråter, hvad fattas dig?

Fritz. Kan jag annat än gråta, då jag kommer att eftersinna att min herre är herre, han, och jag bara betjent?

Idealius. Kuriöst! Sannerligen ett underligt grubbel. Var lugn min vän, du är icke ensam i ditt läge, der fins många andra, som äro betjenter liksom du.

Fritz (snyftar än högre). Ack ja, den sorgen till!

Idealius. Hvilken nu?

Fritz. Att jag har så många kamrater. Vore jag helst ensam, kunde jag någorlunda trösta mig, men att det fins så många andra lika vanlottade, det är värre det, herr professor.

Idealius. Haud male. Men ändå, min vän, måste du vara nöjd med din lott. Den ena är hög, den andra låg här i verlden; det är efter vår Herres ordning det.

Fritz (gråter). Ja, den sorgen till!

Idealius. Den tar då ingen tröst, utan gråter allt fort. Hvad är det nu åter för en sorg?

Fritz. Vore det efter menniskostadgar kunde man ändå hoppas någon förändring, men nu, när det är vår Herres ordning, skall det väl fortfara i evighet.

Idealius. Bene, optime, min vän. Men efter vår Herre så bestämt, måste det väl vara ett godt.

Fritz. Ack, det är ändteligen det allra värsta det. U-u!

Idealius. Hvad, för mina synder, att det är ett godt?

Fritz. Ja, ja. Vore det ett ondt, så kunde man helst ha den trösten att harmas; men nu när det är ett godt, får man bara sörja.

Idealius. Sagacissime! Men det gör mig ondt om den unge mannen. Jag får lof att byta om ämne,

kanske lugnar han sig då. Hör på min vän, lemna dina bekymmer och säg mig om din herre är utgången efter han ej syns till?

Fritz (gråter högt). Ja, för alla plågor, så olyckligt är det.

Idealius. Så, per Jovem, det blef argare än det varit. Hvad står på nu då?

Fritz. Skall jag icke ängslas, herr professor, då jag tänker i hvilka faror min gode herre kan vara just i denna stund?

Idealius. Det bär in absurdum, yngling, att oroas sig såder öfver likt och olik. Hvilka faror kan din herre nu råka ut för, vi lefva ju i djupaste fred?

Fritz. Ja, den sorgen till, ja!

Idealius. Hvilken sorg, miraculosissimi juvenis? Mitt förstånd står stilla, jag begriper ju ingenting.

Fritz. Den freden, den freden, u-u-u. Jag har en bror, som tjenar som soldat och icke slipper ur en fläck för den eviga freden.

Idealius. Jag vet väl du anser fred för lyckligare än krig ändå.

Fritz. Krig! Ack, herr professor, nu väcker ni den sorgen till! Kommer han ut i krig kan han bli skjuten, och så blir jag ju broderlös, u-u-u!

Idealius. Var glad alltså att det är fred. Man kan ju icke hafva krig och fred på en gång. Ponera fred så negeras krig, negeras fred så poneras krig, det är klart.

Fritz. U-u-u!

Idealius. Hvad står på nu åter?

Fritz. Bör jag inte gråta, då jag inte begriper hvad en annan finner klart? Ack, herr professor, jag

är den olyckligaste varelse på jorden; jag har ej fått lära mig ett ord latin i mina dagar.

Idealus. Du är olycklig blott så tillvida att du är en hypokonder af betänkligaste slag. Eljest liknar du en stor filosof i forntiden, som gret öfver allting.

Fritz. Ja, den sorgen till, att jag skall likna en filosof. U-u-u!

Idealus. Hvad? Understår du dig att gråta öfver det?

Fritz. Då jag ändå är en sådan stackare, u-u-u!

Idealus (för sig). Jag måste sluta att tala honom till, ser jag, han blir blott värre och värre ju mer jag bjuder till att resonnera med honom. Eljest är han profecto en dyrbar aqvistation för mig. Det är en äkta Heraclitus redivivus. Jag vill skrifva en disputation om den återupplefvande Heraclitus, som skall förvåna hela den lärda världen.

Fritz (tjuter högt). U-u-u!

Idealus (för sig). Rätt nu står jag ej längre ut med att höra honom för denna gång. (*Högt.*) Hör då ändteligen opp, unge man; jag säger dig ju ingenting.

Fritz. O, den behöfdes till, den här sorgen!

Idealus. Så, åter en sorg till?

Fritz. Ja, att herr professorn föraktar mig så, att ni icke mer vill tala mig till ens. U-u-u!

Idealus. O, mirum mirandum, nu duger det icke att tiga heller! Säg mig uppriktigt, min vän, till hvad nytta kan du vara din herre med ett så olyckligt humör? Du måste äga någon synnerlig förborgad tjänst efter han behåller dig qvar?

Fritz. Jag har så, men han ser den inte; det är endast hans godhet, som gör att han fördrar mig. Det är min allra värsta sorg. U-u-u!

Idealius. Nej, farväl nu! Jag tänkte väl vänta på herr Brand, men det här blir för mycket.

Fritz. Ack, herr professor, nu ser jag förvisso att ni föraktar mig...

Idealius. Minime, nej det gör jag inte.

Fritz. Att ni håller mig för en ohjelpig tju-tare.

Idealius. Nego, nego, nej, den konsten kan du tvärtom mer än hjälpligt.

Fritz. Att ni anser mig för en trädkloss...

Idealius. Haudquaquam, nej.

Fritz. För ett osjäligt djur.

Idealius. Ingalunda, jag vet ju att ett djur icke brukar gråta.

Fritz (tjuter till). Jo, krokodilen. U-u-u!

Idealius (med fingren i öronen). Vere quidem, men nu måste jag gå, eljest blir jag döf. (*Går*).

FEMTONDE SCENEN.

FRITZ ensam.

Fritz. Kommer jag nu i en disputation och blir tryckt, så har jag uträttat något för lärdomen också i verlden. Kors i Herrans namn, hvilken massa enfald, som kan få rum i en menniska, fast hon slukat filosofi, så att den står henne upp i halsgropen! Jo, den är en verld den här att lefva uti! Hade jag inte min herre här, så tror jag jag tog ut flyttningsbetyg och sökte mig upp till mån, som måste vara af ljusare art än

jorden, efter den lyser till och med om nätterna. Men se der är herrn sjelf.

SEXTONDE SCENEN.

BRAND. FRITZ.

Brand. Hurra Fritz! Upp med korken ur en butelj nu; du skall få tömma den till botten, om du har lust.

Fritz. Ja vasserra, och jag förtjenar det nu om nå'nsin. Herrn hade bordt vara här och höra allt. Just nu slapp jag den sista.

Brand. Hvem?

Fritz. Professor Idealius. Honom gret jag bort. Herre, det gick med konst alltsammans den här gången.

Brand. Hvilken lycka!

Fritz. Det var inte lycka, säger jag, det var konst.

Brand. Hvem fan bryr sig om dina konster nu?

Fritz. Så! Men hade mina konster icke varit så hade fyra arga björnar grinat herrn till mötes i denna stund, eller kanske haft sina klor i herrn redan.

Brand. Björnar? Drick, säger jag dig. Drick hela mensklighetens skål och alla björnars med.

Fritz. Det gör jag med nöje, herre, men då förslår icke en butelj.

Brand. Tag två; jag vill se hela världen glad i dag, jag är sjelf glad, som en sol.

Fritz. Hvad nu? Hvad är detta? Har herrn varit ut på negociering?

Brand. Visst.

Fritz. Och lyckats?

Brand. Visst.

Fritz. Fick herrn mycket?

Brand. Hvad för mycket?

Fritz. Penningar, vet jag.

Brand. Ack, du arma kreatur! Penningar, björnar och åter penningar, de spöka för dig beständigt.

Fritz. Ja, hvad penningar beträffar så har herrn rätt, ty dem ser jag sällan i verkligheten; men björnarna, de äro inga spöken de, gudnås.

Brand. Tig nu och var glad.

Fritz. Vill då herrn gunstigt säga mig hvad jag skall glädjas öfver?

Brand. Öfver min lycka, hvad annat?

Fritz. Ännu är jag lika klok, så länge jag ej vet hvari den lyckan består?

Brand. Så hör då; jag har fått saken afgjord, jag har fått ja af Emeli.

Fritz. Ha, ha, ha! Intet annat?

Brand. Hvad är det du skrattar åt, gök?

Fritz. Herre Gud, det heter ju att jag skall vara glad, så må jag väl få skratta. Ha, ha, ha!

Brand (skakar sitt ridspö). Du skall få smaka dethär om du skrattar.

Fritz. Ja, det är sant jag borde hellre gråta.

Brand. Jag undrar hvaröfver?

Fritz. Öfver den arma flickan, som så oskyldigt blifvit indragen i våra vidlyftigheter.

Brand. Är du galen, karl? Med henne följer ju en half million; den skall väl något så när fylla vidlyftigheterna.

Fritz. Ja, om herrn fick den. Men för närva-

rande har herrn ingenting annat än flickans ja, och det räcker icke hälften så långt som gamla herrskapets nej.

Brand. Hvem har sagt att jag skall få nej af dem?

Fritz. Det har jag sagt. Jag vet ju sjelf att om jag hade femtio döttrar, skulle jag icke ge någon enda af dem åt oss.

Brand. Ja, du vore en riktig giftoman, du!

Fritz. Det är sant att icke alla äro så förståndiga som jag. Men att se huru det står till med våra affärer dertill behöfs icke mycket förnuft.

Brand. Fritz!

Fritz. Ja, herre!

Brand. Jag fruktar att du har rätt.

Fritz. När har jag då annat? (*Tar buteljen.*)

Brand. Nej, låt man buteljen bli orörd.

Fritz. Hvad nu? Bad icke herrn mig dricka?

Brand. När jag betänker mig rätt, ha vi ingen orsak att glädjas ännu.

Fritz. Se så, nu har jag spänt väl före! Ack herre, låt oss vara glada likafullt.

Brand. Låt bli buteljen, säger jag, du har gjort mig min framtid mörkare, än den någonsin var.

Fritz (*slår sig för pannan*). Fick jag tag i den dumheten en gång! Herre, när jag besinnar mig, finner jag att jag betett mig värre än ett kreatur; men det kommer allt af den afundsjukan.

Brand. Du skulle afundas mig, åh hut!

Fritz. Nej, herre, huta inte åt mig, det är för stor heder. Ett osjäligt djur hade låtit herrn behålla sin glädje ostörd, och jag har inte haft förstånd dertill.

Brand. Hvad du sagt har varit rätt.

Fritz. Fans konster har det varit och inte rätt. Den onde är det som hviskat i mitt öra: Märk opp, min gosse, din herre är lycklig han. Han har en skön flickas hoppande hjerta att sluta mot sitt; och mot din barm, Fritz, hoppar ingenting annat... ja, herre, jag kan låta bli att säga hvad för en hoppande varelse den lede fienden nämnde, alltnog han retade mig att grumla herrns glädje. Det var hela tillgången och nu ångrar jag det bittert.

Brand. För det du blef af med buteljen, menar jag.

Fritz. Nej, visst icke. Jag är ingen vän af starkt, fast jag dricker af vana. Och om jag nå'ngång lägger in mitt humör i spiritus, så sker det därför att det icke håller sig annars. Men jag ångrar att jag af låg missundsamhet gjort dag till natt för min egen herre och stoppat hans sol i en säck af onödiga bekymmer.

Brand. Har jag då ej anledning att vara bekymrad?

Fritz. Snack! Hvem fruktar ni för? Den gamle herrn? Med honom kan ni ju göra hvad er behagar.

Brand. Ja på sätt och vis, då fråga är om penningar. Men skall han också ge sin dotter åt en lättsinnig slösare sådan som jag? Och om han kunde bevekas, skall hans hustru i evighet icke ge sitt bifall.

Fritz. Herrn kan ju ändra sig och bli stadig.

Brand. Du säger par ord, det kan jag.

Fritz. Dessutom har väl herrn icke friat till flickan blott för hennes kapitaler.

Brand. Om hon vore fattig som en blomma på marken skulle hon vara mig lika omistlig.

Fritz. Ja, herre, och hon är på intet sätt rat-gammal

Brand. Åh!

Fritz. Utan femton år.

Brand. Sexton.

Fritz. Ingen skråpuk till utseendet . . .

Brand. Nu börjar du igen.

Fritz. Utan vacker som en morgon i maj.

Brand. Det är hon.

Fritz. Ingen pulverhäxa.

Brand. Tig.

Fritz. Låt mig då tala till slut! Utan god och mild som en engel. Och öfver en sådan flickas samtycke har herrn hjerta att inte vara glad! Det kallar jag att vara otacksam.

Brand. Tag dig ditt glas så slipper jag höra dig.

Fritz. Jag tänker det är herrn, som har fördelarna, och jag, som får bekymret på min del; och ändå skall jag vara färdig att dricka för saken.

Brand. Ja, dina bekymmer ja!

Fritz. Tror herrn det är så roligt att få en person till att sörja för och snart kanske flere.

Brand. Vill du inte dricka så låt bli.

Fritz. Nej, nog dricker jag ändå, ty jag tänker såhär: får jag två att sörja för, har jag förstånd för två, och får jag flere har jag förstånd för dem alla, om de vore flere ännu. Den tanken, herre, gör det möjligt för mig att få ned ett glas allt efter litet.

Brand. Visa då prof på ditt förstånd nu och säg mig hvad jag bör företaga?

Fritz. Jag tror herrn menar allvarsamt?

Brand. Visst för fan gör jag det.

Fritz. Det första blir då att herrn reglerar sina affärer.

Brand. Det är lätt sagdt.

Fritz. Det måste ske innan herrn nämner ett ord om sin kärlek för de gamla. Jag vet herrn kan ju få af patron mot min borgen tiotusen rubel. Så mycket behöfva vi.

Brand. Gyckla inte nu, här är narri borta.

Fritz. Det är rent allvar. Tiotusen rubel, med mindre hjälpa vi oss inte. Våra skulder gå till tiotusen, och ettusen måste vi väl hafva i öfverskott för att kunna lefva något så när regleradt en tid förr än ni friar.

Brand. Tiotusen rubel! Det har varit ett oerhördt slöseri med penningar de två sista åren, se'n du kom i min tjänst.

Fritz. Och jag kan tvärtom försäkra att jag på månader ej lagt ut en enda kopek; så har jag knogat.

Brand. Ja, men tagit så mycket mer på kredit.

Fritz. Det kallar jag inte att slösa med penningar.

Brand. Tiotusen rubel, hvar skall jag taga dem?

Fritz. Ja, det är kantänka det en summa att grubbla öfver!

Brand. Tiotusen rubel!

Fritz. Herrn kan ju anständigtvis inte begära mindre om det en gång skall skridas till lån.

Brand. Nej, jag har ingen utväg att få dem.

Fritz. Ah, om herrn ändå helst för en half timme kunde slå sin person omkring min hjerna, hvad det skulle låta göra sig att få en sådan bagatell. Jag skulle blott gå till gamle herrn, tvinna om med honom, ha honom att disputeras, förarga honom smått och se'n

narra honom att skratta; mer behöfdes knappt. Men min egen person duger inte.

Brand. Det tror jag nog.

Fritz. Jag har svårt att begripa om det är mitt ansigte han ej kan tåla eller min figur i öfrigt. Jag vill ändå tro det sednare efter han ständigt har lust att forma om min rygg med käppen.

Brand. Den lusten ha flere än han.

Fritz. Ja, det är oförklarligt. Skulle det ändå aflöpa med blotta handgripligheter, brydde jag mig ej så mycket derom. Det händer män af ära emellan att de klappa om hvarandra till och med med sabel. Sådant tar ej på hedern. Men den gamla herrn der är emellanåt i stånd att tillåta sig ordgripligheter emot mig och det är värre. Hvad tycks, det har gått så långt att han kallat mig hundsvott.

Brand. Det har jag gjort tusen gånger.

Fritz. Om förlåtelse, det är stor skilnad. Herrn brukar den benämningen som smekord.

Brand. Fan heller, nog är det menadt efter bokstafven, lita på det. Men vi komma från saken; hur skall jag få penningar?

Fritz. Se der! Penningar, björnar och åter penningar, de spöka för herrn beständigt.

Brand. Deräst du icke upphör med ditt gyckel en gång, skall du få pröfva både ordgripligheter och handgripligheter, och det genast.

Fritz. Ack herre, ni borde veta att då hjertat sitter på rätta stället, hänger det ej som en skylt utvändigt. Låt mig få vara litet tokig ibland, jag är det mest, då jag är värst i klämma. Och nu är jag det

af bekymmer för er. Eljest har jag gifvit re'n det enda råd jag kan ge.

Brand. Och det är?

Fritz. Att herrn vänder sig till gamla patron. Kanske lyckas det er att få honom att öppna på kasakistan; i annat fall så

Brand. Så?

Fritz. Så är det ett annat fall, och det fallet är ett förtvifladt fall, det faller af sig sjelft.

Brand. Om jag helst kunde visa mig frimodig och glad, då jag kommer in till honom. Det är mitt förra muntra lynne, som gjort mig så väl inskrifven hos honom, oberäknad hans tillgifvenhet för min far. Men med mitt humör vill det nu vara förbi.

Fritz. Jag skall följa er ända in i hans farstu och försöka hålla er vid godt mod. Längre tror jag det ej är värdt att jag följer med.

Brand. Du är dig lik. Kom, vi må då göra ett försök.

(Ridån faller.)

ANDRA AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

PATRON. FRUN.

Frun. Hvilken olycka, hvilken grym, förfärlig olycka! En sprätt, en vinglare, en den lättsinnigaste äfventyrare på jorden, och i honom har den arma flickan förälskat sig! En yngling utan all stadga, en slösare, en rustare, en

Patron. Hvad nu? Hvad är på färde, min vän?

Frun. Du är själf skulden. Du har tålt honom, du har hyllat honom, du har velat se honom i vårt hus. Ack, jag olyckliga varelse, jag hade bordt finna att slutet skulle bli sådant.

Patron. Kors, det är ovanligt. Du är ju i verklig extas.

Frun. Kan jag annat vara? En yngling, som från det han kommit ut i verlden icke trampat egen sko, icke nött egen rock, icke ätit sitt, icke druckit sitt, icke haft annat eget än sina förvända mustascher och sitt pipskägg, och som likväl klädt sig som en miljonär, ätit allt, druckit allt, haft allt.

Patron. Meriter, min söta gumma, idel meriter! Hvem är den intressanta flickan som börjat älska honom?

Frun. Hvem? Vår egen arma Emeli. Det staccars barnet har nyss bekänt för mig allt. Jag höll just på att lägga ut hans legender för henne, då hon föll mig om halsen och med tårar bad mig skona henne från att höra derpå, emedan, ja emedan hon älskade honom och lofvat blifva hans.

Patron. Det var ett godt drag af flickan, verkligen ett täckt och nobelt drag. Flickan är bra och gossen behöfver ej blygas för sig heller.

Frun. Han?

Patron. Hvem annars? Du har ju nyss vidlyftigt lagt ut hans förtjenster.

Frun. Som bestå i att vara en förflugen, borttappad varelse utan stadga och karakter.

Patron. Deri har du orätt. Det är just hans karakter att vara sig lik, beständigt samma glada, yra öfverdådiga, lättsinniga sälle, en äkta junker, en dansmästare, och allt detta utan penningar, utan inkomster....

Frun. Ja, och utan heder.

Patron. För tusan min gumma, hvem menar du?

Frun. Du vet det ganska väl.

Patron. Jag har trott dig tala om min bäste väns son, min egen eldiga, muntra, tokiga Karl Brand.

Frun. Det är just det helgonet jag menar.

Patron. Har Karl Brand begått något vanhedrande, min gamla redliga väns son, har han kunnat tillåta sig något lågt streck?

Frun. Jag kallar det vanhedrande att sitta i skuld öfver öronen och aldrig tänka betala.

Patron. Ja, vore det så att han aldrig tänkte betala, ville jag honom ingenting; men se, det är just det han tänker.

Frun. Med hvad? Med sitt pipskägg kanske?

Patron. Nej, för hin, det ger han icke bort. Nog blir det med sämre mynt i hans tycke, fast det kan vara med bättre i vårt.

Frun. Jag frågar ännu en gång med hvad?

Patron. Med mina penningar, min kära gumma, var säker derpå.

Frun. Då måste du åtminstone medge att han missräknat sig.

Patron. Jag tviflar på att han gjort det. Jag fruktar att han för väl märkt hur löst banknoterna legat i mitt hjerta, då han rört på det. Visst har jag velat låta honom klämmas en smula, det skadar honom icke, han behöfver tömningar och tukt som en yster fåle, eld har han nog. Men han är slug, han har, tror jag, sett att jag spelat en rol blott, då jag nekat honom något.

Frun. Du har då till och med försträckt honom penningar?

Patron. Någon gång, emellan det jag vist honom på dörren. Emellertid har han låtit förljuda att han kan skaffa den halfva millionen i min kassakista frisk luft, när helst han behagar. Det är impertinent sagdt, men icke så alldeles osant.

Frun. Skulle man tro sig höra en förständig människa tala, då man hör dig nu.

Patron. Jag säger det blott för att bevisa att han tänker betala, för att vederlägga din beskyllning att min hederlige väns son vore en dåraktig bedragare, som icke skulle beräkna sina utvägar.

Frun. Det är alltså på din halfva million han räknar?

Patron. Ja vasserra, jag är ganska säker derpå. Och hvarifrån skulle han väl annars få medel? Han är kapitalt insyltad, tänker jag.

Frun. Det hör allt till hans meriter.

Patron. Icke så orätt sagdt, min gumma. Jag är en man af gamla stammen, jag, och tycker om hvad som är dugtigt. I vår tid ser man, gudnås, allt för mycket platt och medelmåttigt.

Frun. I sanning en förtjenst utan like att göra skulder och tänka betala med andras penningar!

Patron. Med andras? Vill han icke gifta sig, säger du, med Emeli, vårt enda barn?

Frun. Ack, jag talar om penningar och glömmer mitt eget älskade barns olycka!

Patron. Håll! Sakta min vän! Jag tappar tråden, om du på detta sätt svänger bort från saken. Frågan var om han tänker betala med egna eller andras penningar. Jag påstår med egna, du påstår med andras, är det icke så?

Frun. Nej, detta går för långt.

Patron. Alls icke, vi äro just vid utgångspunkten nu. Vänta blott och hör hur jag resonnerar vidare. Gossen kniper Emeli, med henne ärfver han allt hvad vi äga; hvad han ärfver blir hans... Kan du logik, min söta gumma?

Frun. Oh!

Patron. Märker du nu hvartåt slutsatsen lutar? Hvad han ärfver blir hans — drag nu följden, det är helt lätt.

Frun. Hvem orkar höra på dina tokerier i denna stund.

Patron. Hvad han ärfver blir hans, alltså — —
qvickt, min gumma, säg ut! — Alltså, han betalar sina
skulder och gör det med sitt eget.

Frun. Gången är snörrät, skada blott att den
haltar något.

Patron. Allvarsamt, menar du att den junkern
nöjer sig med luftsloft? Dertill är han för mycket reel.
Jag är ganska viss på att han tänker så här: gubben
är svag för mig, det är afgjort, och gäller det hårdt
på, är det ingen svårighet tillsvidare att få honom att
släppa fri en och annan fågel ur den golffasta jernbu-
ren. Men han blir hetsig ibland och bäsk som inge-
fära, då man biter i honom, och dessutom vet man
aldrig rätt huru skrufvarna kunna vrida sig i hans
gamla knarrhufvud; därför är det bäst att skaffa sig
säkerhet. Tror du, min vän, att han icke beräknat
detta, då han fäst sig vid vår dotter, så misstar du
dig. Han är ingen dup, han vet alltför väl hvad pen-
ningen duger till. Det blir en rik baddare af honom
med tiden, skall du få se.

Frun. Det är då en merit till hos honom att
fria till Emeli, för hennes arf blott.

Patron. Håll! håll! Flickan är alltför söt för att
kunna fångsla redan genom sin person; och om han
icke älskade henne, skulle säkert alla jordens skatter
icke förmå honom att sluta parti med henne. Men att
han skulle vara enfaldig nog att icke beräkna den halfva
million, som följer med på köpet, det kunde jag väl ej
tro, utan att göra honom den största orättvisa.

Frun. Emellertid lär han komma att misräkna
sig både på flickan och kapitalerna. Emeli är förstån-

dig, hon skall veta kufva sin känsla och välja en man efter hvad förnuftet bjuder.

Patron. Nej, nu är du obillig, ja orimlig. Hvad anledning har du att tro vår dotter vara så lättfotad?

Frun. Är det att vara lättfotad att följa sitt förnuft?

Patron. Hvad skäl har du att förmoda att hennes känsla skall vara så flyktig, så eländig, en sådan blodlös krympling, att den skall låta kufva sig af hvad du kallar förnuft? Det der, min älskade gumma, var i förhastande yttradt af dig, det var ett förfluet ord utan mening, var det icke så?

Frun. Men min Gud, hvad skall då en flicka följa, när hon gifter sig, om icke sitt förnuft?

Patron. Sitt hjerta, sin passion! En oemotståndlig storm af känslan skall blåsa henne i armarna på en man, annars må hon blygas att befinna sig der.

Frun. Åter en ny herrlig lära.

Patron. Icke så alldeles ny heller. Du har sjelf följt den i dina dar och har icke behöft ångra det, vill jag tro. Och likväl var jag i min ungdom en lika äfventyrlig dansmästare som trots min kära Karl Brand.

Frun. Förlåt mig, med den skilnad likväl att du hade hjerta, du, då han deremot är den hjertlösaste varelse på jorden.

Patron. Hvarmed har han visat det?

Frun. Genom en den fullständigaste egoism, genom att icke äga en tanke för någon annan än sig sjelf. Huru mången menniska har han icke genom sitt lättsinne bragt i förlägenhet, ja i yttersta trångmål; och ändå, när har du hos honom varseblifvit en skymt

af nedslagenhet, af ånger, af önskan att tillrättaställa och godtgöra?

Patron. Hvertill skulle det tjena att röja en sådan önskan? Det vore att visa sig som en lättfärdig stackare, då han ingenting äger att godtgöra med. Jag har sagt det förut. Han är ingen svärmare, han föraktar allt hvad som ej är verklighet. Det är på det jag bygger, då jag påstår att det blir en reel man och en rik patron af honom ännu.

Frun. Jag går så långt att jag vore färdig att förlåta honom alla hans fel, om jag såge ett enda ädelt och godt drag af honom, en enda handling, som skulle bevisa att han ägde känslor för någon annan än sig sjelf.

Patron. Och det kan du på allvar tvifla på, om han har hjerta för andra? Ser man icke klart som dagen att han är den mest godhjärtade narr på jorden?

Frun. Af hvilka exempel om jag får fråga?

Patron. Af hans förstörda affärer, vet jag. Han spelar inte, han dricker inte; huru hade han väl då kunnat bli så insyltad, som han är, om han icke varit en beskyddare för allt hvad slarfvar heter?

Frun. Du frågar hur han kunnat bli så insyltad. Jo, genom att för egen räkning lefva såsom han lefvat, genom att hålla sig hästar och ekipager, genom att klä sig som en kurfurste, genom att . . .

Patron. Nej håll, min gumma, nu är du på villostråt. Så mycket penningar har han fått af mig, att han kunnat kosta på sig sjelf hvad han kostat och mera till, utan att råka i vidlyftigheter, lita på det.

Frun. Min Gud, är sådant möjligt?

Patron. Ja visst är det möjligt och verkligt till. Du finner då att hans obestånd måste komma af hans slöseri på andra, af godhjärtighet, pur godhjärtighet. Det är för den jag också håller honom räkning, om jag skall vara uppriktig.

Frun. Arma Emeli!

Patron. Var icke underlig, min älskade gumma; flickan får en ung man, en hygglig man, en klok, stolt och glad man, och till råga på lyckan en man, som är godhjärtad till ytterlighet, hvad vill hon önska sig mer?

Frun. Bevis mig helst det sista, det vore dock någon tröst.

Patron. Gif blott sjelf akt på honom och du skall finna att jag har rätt. Ja, min vän, just en sådan måg önskar jag mig. Jag är ett original sjelf och tål icke hvardags figurer. Jag lägger som bäst ned min handelsrörelse här, som du vet; min kommissionär har snart mina affärer afslutade, vi flytta till mitt stora gods på landet. Icke orkar jag med att sköta det. Jag har tråkat nog, jag vill få skratta i ro härefter. Derföre behöfver jag ett biträde, och dertill passar just Karl Brand.

Frun. Och du kunde icke hitta någon mera reglerad?

Patron. Kanhända, men en mera reglerad vore mindre glad.

Frun. Min goda, goda gubbe, vore du blott icke så orimlig i allt och så olik alla andra menniskor!

Patron. Det är just min merit det, den enda jag äger. Se så, var lugn nu och gå. Den der arma, halftyska skräddarn Goldsachs har bedt att få tala med

mig om sin skuld på gårdshandeln; jag tycker mig höra hans steg i trapporna.

Frun. Jag ber dig blott var på din vakt nu åter! (*Går*).

ANDRA SCENEN.

PATRON. GOLDSACHS *med en mängd räkningar.*

Patron. Se så, mäster Goldsachs, nu kommer ni visst för att betala er skuld.

Goldsachs. Gott bevare, Gott bevare, hochede herr.

Patron. Ber ni Gud bevara er för att betala hvad ni är skyldig? Det var originelt.

Goldsachs. Ich bin in Kopenhagen geboren.

Patron. Det är ert ordstäf, herr Goldsachs.

Goldsachs. Und hab in Hamburg mein kunst gelehrt.

Patron. Ja, ja, skräddaryrket.

Goldsachs. Hab auch det hela Teutschland durchgewandert; aber, gnädiger herr, nie hab ich so schlechte zeiten gesehen.

Patron. Hvad fattas tiderna? Är ni utan arbete?

Goldsachs. Arbeit hab ich gnug, aber mitt den penningen ist es den schture misäre.

Patron. Man säger annars hos oss: den som arbetar svälter inte. Så är vårt ordspråk, mäster Goldsachs. Men ni måste ha lärt er konst i Hamburg som en stackare.

Goldsachs. Sage das nicht, hochgeehrter patron; jag er den erste schräder und schturste klipper i den hele by. Jag vill probe machen und (*fattar i patrons*

rock) diesen abschejlichen sack umändern, so att ihn schall wie Alexander Magnus aussehen.

Patron. Sakta ändå, herre, ni må åtnöja er med att ha fått mina kapitaler, jag måste väl få behålla åtminstone min rock.

Goldsachs. Verzeihen sie, aber es geht wie ein nadel durch mein hjertz, wenn man sagt dass ich mein kunst wie ein schtacker gelehrt habe. Ich bin in Kopenhagen gebohren....

Patron. Och har lärt er konst i Hamburg.

Goldsachs. Und habe gantz Teutschland durchgewandert.

Patron. Och slutligen stannat i skuld öfver öronen hos oss. Så är det, herr Goldsachs, alldeles.

Goldsachs. Ach, wohlgeborner herr, det må wære de junge herrers schult, die nicht bezahlen.

Patron. Hvarföre gör ni då åt dem, må jag väl fråga?

Goldsachs. Hvat schall jag göre, wenn jak nicht åt dem göre. Die alten herren die sind wie gråe esel, die tragen samme tracht sein leben lang.

Patron. Ödmjuka tjenare, men de ha betalt sin åsnehud, herr Goldsachs, det är säkert.

Goldsachs. Ach ihro gnaden, um den bezahling ist es doch nicht so viel, die kunst ist die hauptsache.

Patron. Ni talar som en rik man, herr Goldsachs, det fägnar mig, det visar att ni är solvent.

Goldsachs. Freilich bin ich arm, aber ich will nicht die alten herrn bedienen, die immer sagen wenn man sein bestes thut: "är jak en narr, herr Goldsachs, schall han mik gammel man till en schpektakel machen

mit den modernen rock." Nun hvat schall jak machen? Jak macher en sack und schtopper den gammeln herrn darin und er sagt: "braf, braf, herr Goldsachs, hvat schall jak bezala?" Nun er bezalt, aber die kunst hat en skandal gelitten und ich habe mein reputation verloren.

Patron. Än de unga herrarne, herr Goldsachs.

Goldsachs. Die jungen herrn, die loben mein kunst.

Patron. Men betala ingenting.

Goldsachs. Ach mit der bezalung ist es den schture misère.

Patron. Och ni har lagt er till gård och grund på skuld, och ni sitter nu och gör gratis frackar åt hela verlden; det är en ypperlig hushållning, högst liberalt, herr Goldsachs, högst liberalt. Skada blott att ni snart måste slå upp er verkstad på landsvägen.

Goldsachs. Ihr habt doch erbarmung, gnädiger herr.

Patron. Det har jag visst, jag beklagar er af allt mitt hjerta. Men min kommissionär lär vara af annan mening, han vill ha mina penningar indrifna och har fullmakt att göra och låta, som han behagar.

Goldsachs. Aber ihro gnaden kan ja geduld haben ein wenig nur und gute papiere nehmen.

Patron. Gå till min kommissionär, herr Goldsachs, jag vill ingenting ha att göra med edra papper och liquider; gå till min kommissionär!

Goldsachs. Ah herr, sie nehmen doch diese papiere als zahlung bis weiter.

Patron. Hvad är det då för papper? Det vore rimligare att ni skulle bära den packen i en säck, än

ha den uppträdd på ett snöre; hvad är det för galenskap?

Goldsachs. Nur gute rechnungen, gnädiger herr.

Patron. Låt mig då för ro skull få se detder långa plakatet, som ser ut som om ni tänkte ha det till fana vid nästa skråmöte. — Hvad? Herr sekreteraren Karl Brand, debet. Det var en baddare, den karlen går klädd i bara ditto tror jag. Ja herr Goldsachs, det papperet är ett herrligt papper. Klipp det sönder till mått så räcker det för ett helt skottår att göra kläder efter.

Goldsachs. Aber, mein gnädiger patron, der junge herr ist ja gut solvent, wenn er nur bezahlen will.

Patron. Hvem har sagt er det?

Goldsachs. Det hat er selbst gesagt.

Patron. Då kan jag likaså säga er att han äger ingenting.

Goldsachs. Nun ich habe ihn selbst gefragt wenn er bemittelt ist?

Patron. Hvad har han svarat?

Goldsachs. Nein hat han schvarat.

Patron. Och på det svaret håller ni honom för solvent?

Goldsachs. Wohl nicht, aber ich habe ihn wiederum gefragt, wenn er ein groser erbtheil erwarten kan?

Patron. Hvad har han svarat?

Goldsachs. Nein hat han schvarat.

Patron. Det ger er allt ökad anledning att tro honom vara gut solvent. Han äger inga medel och inga skall han ärfva, men solvent är han ändå, menar ni.

Goldsachs. Freilich, wenn er nur vill.

Patron. Det vore fan.

Goldsachs. Ich habe ihn gefragt, so habe ich gefragt: hat der herr ein lohnendes dienst, oder hofft er solches bald zu bekommen?

Patron. Ha, jag förstår, då har han svarat ja. Att få sig tjenst det hoppas de alla.

Goldsachs. Nein hat han schvarat.

Patron. Drag så långt vägen räcker med ert nein hat han schvarat och säg mig då till slut, hvad han svarat ja till. Kanske har han tänkt gifta sig till penningar? Har han sagt något ditåt, herr Goldsachs?

Goldsachs. Nein hat han schvarat.

Patron. Med er kommer man icke ur en fläck. Låt mig utan vidare bugter höra hvad han svarat ja till och sedan punkt.

Goldsachs. Ich habe ihn gefragt wenn er von ihro gnaden geld bekommen kan.

Patron. Nein hat han schvarat.

Goldsachs. So micket jak vill, hat han schvarat.

Patron. Af mig?

Goldsachs. Aff ihro gnaden, ja hat han schvarat.

Patron. Ni rasar, herr Goldsachs, ni har förlo-
rat ert förstånd i villervallan. Tänker han taga pen-
ningar af mig med våld kanske?

Goldsachs. Gott bevare! So hat han schvarat: Jak har den gammel mans hjertz i min hant, und kan darur den siste blutstropfe ausdrucken, hvad se'n die dukaten.

Patron. Gå, herr Goldsachs, gå för den och den, packa er er väg, jag har ingenting med er att beställa. Gå till min kommissionär, far af, tala vid min kommissionär, säger jag; seså, farväl!

Goldsachs. Ach, gnädiger herr, der herr kommissionär ist wie der böse feind, er sagt nur, bezahle, bezahle!

Patron. Nå väl gå till herr Brand och säg honom att han må försöka trycka dukater mig ur hjertat. Tag dem se'n och betala.

Goldsachs. Herr patron wird sich doch erbar-men.

Patron. Nein hat han schvarat.

Goldsachs. Er will mich nicht mit frau und kindern auf die gade treiben.

Patron. Ja hat han schvarat.

Goldsachs. Ich bin ein ruinirter man, ade! (*Går*).

TREDJE SCENEN.

PATRON (*ensam*).

Patron. Nej se på den! Det der sista gick an. Det låg någonting grannt i det taget, någonting på en gång förtvifladt och spotskt. Hade det kommit fram en stund tidigare, så hvem vet.... Men min kommissionär har affärerna om händer, jag vill veta af ingenting. Arma mäster Goldsachs, han har hustru och en skara barn, nästan lika många som räkningarna på hans snöre der. De sista orden de sjödo fram ur ett hett hjerta, de osade icke af pressjernet, de. "Ich bin ein ruinirter man, ade", tala ut de orden, då man har att ansvara för en rad värlösas bergning! Arma man, han har dock arbetat och bjudit till, han har varit hvarken lätting eller slösare. Men hvad står att göra? Tio tusen rubel är han mig skyldig. Nåväl, i mina affärer är det en ringa sak, om de betalas genast eller i

en framtid. — Dock kommer icke det förbannade medlidandet åter och vill resonnera? Nej, min föresats måste stå fast, jag har med mina fordringar intet att beskaffa. Jag har gifvit en annan i uppdrag att indrifva dem och dermed punkt. Dessutom, det har den syndarn för det han gifvit kredit till höger och venster. Hvem har bedt honom lägga sig i affärer med en Karl Brand och en legion hans gelikar? — Och den gunstige herrn se'n! Låt honom komma och försöka trycka dukaterna mig ur hjertat! Han ja? Nej, det går för långt att på det sättet göra mig till en narr inför kreti och pleti. Gud förlåte mig, min blod kommer i gäsning blott jag tänker på den gynnarn. Det är första gången jag känner att jag kan vara rent af desperat på honom.

En röst utanför. I morgon, herr Goldsachs, kom i morgon.

En annan röst. Hör nu, herr Goldsachs, då min herre säger er kom i morgon, då skall ni taga till fötterna som om ni satt er på en stoppnålsudd, ty han är icke vid humör att skämta med då.

FJERDE SCENEN.

PATRON. BRAND.

Brand. God dag, bäste onkel, det är ledsamt att jag skall komma in till er helt förstämd.

Patron (sittande). Så.

Brand. Jag var eljest vid det briljantaste lynne, då jag gick hemifrån, men jag mötte min skräddare här i farstun, och man kan ej annat än förlora humöret, då man tänker på de arma handtverkarens öde.

Patron. Så, så.

Brand. Det är verkligen bekymrande.

Patron. Så.

Brand. De kunde utgöra ett aktningsvärdt stånd i samhället, de äro också af väsendtlig nytta för det allmänna, men....

Patron. Men?

Brand. De veta icke sitt eget bästa. I stället för att hållas hemma vid sitt arbete, flacka de staden omkring. Man möter dem öfverallt. Förmiddag och eftermiddag, alla tider på dagen äro de i rörelse. På det sättet kan det väl aldrig bli någon uppkomst för dem, det är alldeles omöjligt.

Patron. Utan tvifvel.

Brand. För menniskovännen är det nedslående.

Patron. Ytterst.

Brand. Hvad kan väl annars för den sanna patrioten vara en gladare syn än till exempel en skräddare på sitt bord?

Patron. Det må man säga.

Brand. Han sitter der och gör kläder.

Patron. Säkerligen.

Brand. Och i och med detsamma går menskligheten klädd. Onkel finner deraf i hvilken skuld civilisationen står hos skräddarn.

Patron. Det syns på hans obetalta räkningar.

Brand (sakta.) Hvad går åt gubben? Skall han ej fås att disputeras i dag? (*Högt.*) Jag påstår att näst jordbrukaren, som skaffar oss vår omedelbara föda, fins ingen viktigare man i samhället än skräddarn.

Patron. Kanhända.

Brand. Sitter en sådan kung på sin aflånga tron med en galafrack på benen, hyllar jag honom gerna och utan prut såsom min och alla andra medborgares välgörare.

Patron. Gör så!

Brand (sakta). Ännu icke. Kan jag ej bringa gubben derhän att han börjar motsäga mig, är det förbi för i dag med mina penningspekulationer. (*Högt.*) Men han sitter inte på sitt bord.

Patron. Han må sitta under det då, om han behagar.

Brand. Hvad går åt onkel i dag, det står aldrig rätt till, onkel är sjuk?

Patron. Alldeles icke.

Brand. Onkel lider af något hemligt ondt? Dölj det icke, låt oss söka bot. Onkel öppnar blott sitt hjerta fritt och utan förbehåll.

Patron. Nej jag tackar; jag tänker hålla det stängt denna gång. Men herrn kan ju försöka trycka på det nu, kanske går det opp! (*Reser sig med häftighet upp från sin soffa och går fram mot Brand.*)

Brand. Huru skall jag förstå detta?

Patron. Tryck nu, gunstig herre.

Brand (sakta). Har gubben förlorat förståndet; hvad fan skall jag trycka?

Patron. Se här är det! Kläm, min gynnare.

Brand. Det här liknar raseri.

Patron. Krama, säger jag, vi vilja se om dukaterna rulla ut.

Brand. Sansa er, bästa onkel, sansa er!

Patron. Kläm, herr klämmare!

Brand (för sig). Han är galn.

Patron. Tryck ut sista blodsdroppen nu, säger jag.

Brand (ropar mot dörren). Fritz!

Patron. Oh, min domning kommer, det är förbi med mig. (Sätter sig vid ett bord med pannan lutad mot armen och tycks försjunka i apati).

FEMTE SCENEN.

PATRON. BRAND. FRITZ.

Brand (till Fritz). Patron har råkat i yrsel; blif här inne och vakta honom, tills jag skaffat hit läkare.

Fritz. Nej, herre, bli ni här, jag går efter doktorn.

Brand. Bli här, säger jag, och se efter att han ej får företaga sig något våldsamt.

Fritz. Ack herre, jag är svag i armarna, som herrn vet, men ben har jag som trumpinnar, om det gäller.

Brand. Var lugn, doktorn bor ju här i närmaste gård, jag är snart tillbaka.

Fritz. Glöm då för Guds skull inte att hemta åtminstone en tvång-tröja med er att man kan spåka honom strax i början, eller kunna vi vara om en hals här allesamman.

Brand. Måtte nu doktorn blott träffas hemma. (Går).

SJETTE SCENEN.

PATRON. FRITZ.

Fritz. Här är jag nu, jag som knappt ville våga mig in i farstun. Det här profvet behöfdes då än. Jag

känner riktigt att det vrider sig inom mig, det går ordentligt kalla rysningar genom min arma kropp. Hu! naglarna börja blåna re'n, jag är säker på att jag är kolblå i hela ansigtet. Att vara här allena med en galn människa! Vore han klok helst! Jag har ändå kunnat hjälpa mig något så när med slugt folk; men med dårar — fan, de ta ingen reson de. Det går an ändå så länge han håller sig stilla. Men om han stiger opp, om han får ögat på mig, mig, som han knappt haft förstånd att tåla ens då han tycktes ha sitt förnuft i behåll! Och till råga på allt har han sin fördömda käpp bredvid sig. Den är mig en förargelse att se, den käppen. Herr käpp, jag har inte min rygg med mig denna gång, den ligger hemma i koleran. Den är, anamma mig, helt blå. Jag vet att herrarna äro gamla bekanta, men herrn gör sig inte besvär att stå der och vänta honom nu. Han tordes ej följa med, han var rädd att smitta herrn. Eljest, sanningen att säga, vet jag ej hur det egentligen kan förhålla sig med den gamla herrns galenskap. Jag tycker han betar sig klokare nu än någonsin förut. Han vet åtminstone att hålla sig stilla och tål ha mig i närheten. Kanske är det inte så farligt med hans dårskap som man tror. Kanske gör han sig till blott för att slippa ge herr Brand penningar. Aha, min gubbe, är det meningen så kan det väl hittas på list emot list. Men tyst, han vaknar.

Patron. Håh, det var ett fördömt raptus, det sjuder i mig ännu. Att skryta öfver att kunna trycka dukater mig ur hjertat! Stopp min gynnare! (*Förblir i sin förra ställning*).

Fritz. Nej fan, nog är det allvar. Snart kommer väl raseriet på honom igen. Hvad pratar han om att trycka dukater ur hjertat? Jag olyckliga menniskonatur, som skall vara ställd här till vakt för en dåre! Han kan ju bita mig, han kan ju sluka mig lefvande; hvad fan begriper en galning hur vidt han gapar. Käpp, laga dig bort, herrn vaknar. Det är ju en skamlöshet af dig att på det sättet vräka dig bredvid din husbonde. Men tyst, han är stilla igen. Om de blott ville komma snart med tröjan. Den skall jag ha doktorn att klä på honom, kosta hvad det vill. Hvem vet hvad man kan hitta på för utvägar, bara man får det så långt. Det dagas re'n i mitt hufvud, jag får allehanda utsigter; men stillhet, stillhet blott en stund ännu.

Patron. Håh! Ändteligen börjar det småningom ge sig.

Fritz (saktare). Gudskelof, folk hörs komma. Nu gäller det att vittna så att man får gamla herrn i klämman, för allt hvad han klämt om mig i sina välmaktsdagar.

SJUNDE SCENEN.

DOKTORN. BRAND. FRITZ. PATRON ännu nedlutat
och i hvila.

Brand. Hur har han varit?

Fritz. Stormande förbannad.

Doktorn. Hvad säger du, har han rasat, varit rent af furiosus?

Fritz. Ack, herr doktor, om han varit i os skall jag inte säga, men visst har han stormat uppåt väg-

garna, så att jag tror huset ramlar inom en liten stund, därför må vi göra processen kort.

Brand. Du pratar sjelf uppåt väggarna; han är ju helt stilla nu.

Fritz. Ja, ja, herrn ser efter blott, jag menar det skall synas ärr efter i stockarna, der han rännt an.

Doktorn. S...t! Silentium! lugnt, stilla, sakta! Sjukdomen är periodisk akut, ytterst akut: den tycks mig icke vara långt ifrån en lyssa, en rabies.

Fritz. Der får man se huru mycket en doktor vet, då han tror hans sjukdom vara från lyckliga Arabien.

Doktorn. Sat! Stilla! Silentium! Men har han då icke anfäktat dig, min vän, morsu canis pugnus; velat bitas, slåss, klösas?

Fritz. Ack herr doktor, hörs det mer, då jag svarar?

Doktorn. Hvad är det för ett hväsande?

Brand. Svara fort på doktors fråga, har han ansatt dig också, eller annars stormat bara?

Fritz. Jag vet ej, om jag har alls ljud i mig mer.

Doktorn. Dic, tala, säg ut! Det är högst angeläget för diagnostiken att man får veta det. (*Till Fritz*). Svara, hade han läten, tillika, skrek han, tjöt han, röt han?

Fritz (rullar ögonen mot doktorn och tycks bjuda till att tala). A-a-a.

Doktorn. Oh partentum! Se der, karlen har förlorat förståndet af skrämsel. Nej, secunda est vena, blod ut! Vi måste tänka på att få opp ådern på honom också.

Brand. Hör du det, Fritz, du kommer att åderlätas, du också.

Fritz. Jag kommer så i helvete, herre.

Brand. Nej, nog kommer du dit för annat.

Fritz. Är jag galn jag? Det har jag aldrig varit. Ack herre säg åt doktorn att jag är slugare än han.

Doktorn. S..t, silentium! Vi måste skynda. Raseriet intermitterar nu. Gubben befinner sig i en slags sopor, dvala. Om en stund återkommer attacken och då blir han intractabilis, ohandterlig, fan gifven igen. Vi få lof att begagna tillfället nu. Det var rätt att jag blef påmint om att medtaga dårtröjan; den skall anbringas på honom nu, medan han acqviescerar.

Brand. Fritz, tag tröjan och kläd på patron.

Fritz. Skall icke doktorn göra det? Hvad förstår jag mig på medicin?

Brand. Utan prut, se så, fort!

Fritz. Herr doktor, skona mig.

Doktorn. Festina, festina, qvickt, medan det är tid; nu är faran ingen.

Fritz. Ja fäst'na, fäst'na, det är lätt att säga, men lagar doktorn mig till lifs igen, om jag blir ihjälslagen, då jag fäster henne?

Doktorn. Quid hoc? Hvad är det för prat?

Fritz. Ack, herr Brand, består ni medicin, då doktorn lagar mig till lifs?

Brand. Vill du lyda snart!

Fritz. Ack, herr doktor, ordinerar ni åt mig spiritus vini, då ni skall laga mig till lifs igen?

Doktorn. Det dagas; jag har det. Karlen synes mig lika intrikat som galen.

Fritz. Ack, herr Brand, lofvar ni se efter att doktorn förordnar allt till invärtes bruk?

Brand. Se här min käpp, den skall jag snart förordna åt dig till utvärtes bruk, om du resonnerar längre.

Fritz. Ack herre, låt mig då helst först bikta mina synder för doktorn.

Doktorn. Abesto, bort! Håll dig ifrån mig, säger jag.

Fritz. Ack, herr doktor, jag har så många synder, både verksynder och arfsynder och slarfsynder.

Doktorn. Är jag en prest jag, hundsvott?

Fritz. Hvad står då att göra, jag måste väl åstad. (*Tar tröjan och går till patron*). Herr patron!

Patron (*blickar upp förspridt*). Hvad vill du?

Fritz. Jag hemtar bara en ny rock här. Patron tar den gunstigt på sig och går klädd som edra gelikar!

Patron. Hvad säger du, babian?

Fritz. Patron misstar sig denna gång; det är inte rocken, som talar, den hör till babian-släktet den. Eljest är den beqväm nog och anstår en gammal man. (*Börjar påkläda honom tröjan*).

Patron. Förtviflade sälle, bär du händer på mig?

Doktorn. S...t, silentium, sansa dig broder, du är sjuk. Låt kläda på dig rocken så skyddas du mot förkylning. (*Sakta till de andra*). Så skall man tala med dem.

Patron. Har ni sammansvurit er emot mig allesamman?

Brand. Onkel ser hur väl vi mena.

Fritz. Patron klär sig en gång rätt på stå. Se bara, patron har aldrig i sina lifsdagar haft så långa ärmor.

Patron. Hej våld! Hvar är min käpp?

Doktorn. Han ropar på sin käpp. Insanit, raseriet kommer; fort, qvickt, skyndom!

Fritz (med ansträngning). Nej, se förbanna mig skall icke patron låta välmenande folk handtera sig. Ni har en sjukdom som kommit från lyckliga Arabien, så må ni vara nöjd.

Doktorn. Bene, så der ja, knyt fast armarna bakom. Det är godt, ja. Min bror hejdar sig blott och sitter stilla... Om en stund måste ådern opp, så hoppas jag det skall ge sig.

Patron. Är du galen? Rider er djefvulen? Heda! Våld! Hjelp hit.

Brand. Onkel håller sig stilla nu som doktorn säger, så går det väl öfver.

Patron. Ja du ja, min klämmare!

Fritz. Ah, de förstå icke att tala ett stillande ord till honom, utan göra honom endast värre. (*Ställer sig framför patron och bugar ödmjukt*). Nu får jag af hjertat gratulera, nu behöfver patron göra ingenting, utan får sitta med armarna i kors så lång dagen är.

Patron. Svara mig hvem har tillställt detta spektakel, du eller din herre?

Fritz. Nog är det min herre, som är författarn som det heter, men jag agerar, jag.

Patron. Du skall komma i håg det här, slyngel.

Fritz. Herrarne bry sig icke om att höra på hvad han säger, han känner inte mer igen folk en gång; mig kallar han slyngel.

Doktorn. S-t, silentium! det är förståndigt nog. Men vi måste lemna honom allena nu se'n han icke mer kan skada sig. Ensamheten skall lugna honom. Stillhet, stillhet, quies, hvila, det är hvad han behöfver nu. Se'n få vi tänka på att få upp ådern.

Fritz. Tänker då herr doktorn inte föreskrifva någonting nu genast?

Doktorn. Sednare, sednare först.

Fritz. Mig tyckes att han är besatt af djefvulen. Borde man icke smörja honom under näsan med litet dyfvelsträck, så kunde den orena anden lockas ut?

Doktorn. Håll munnen, best, du är förryckt.

Fritz. Ja, herr doktor, jag börjar känna mig så oklar i pannan; jag tror jag blifvit smittad af dårens andedrägt. Men herr doktorn ordinerar gunstigt en redare åt mig, kanske den hjälper.

Doktorn (*i det han går*). Prygel, halfmenniska, käpprapp skall jag ordinera åt dig.

Brand (*äfvenledes i det han går*). Hör du det, Fritz, du kommer att åderlätas först och pryglas se'n.

ÅTTONDE SCENEN.

PATRON. FRITZ, *som dröjer ett ögonblick.*

Patron. Bli qvar du!

Fritz. Det är litet svårt; herr patron hörde hvilken angelägen kur väntar på mig.

Patron. Var tyst nu och lös af mig tröjan, så vill jag förlåta dig och ge dig fem rubel på köpet.

Fritz (*sakta*). Här kan bli affär att göra genast. (*Högt.*) Nej, herr patron, det är för litet.

Patron. Skäms du inte! Nå väl, jag ger dig femtio, skynda!

Fritz. Omöjligt, jag vågar inte utan med ett villkor, och det är det endaste.

Patron. Säg ut.

Fritz. Att herr patron lofvar mig tiotusen rubel, så mycket behöfva vi, jag och min herre, för att rätt ordna våra affärer. Får jag löfte på den summan, så skall herr Brand tydligt se att herr patron fått sitt förstånd tillbaka och ursäktar mig för det jag gjort.

Patron. Tiotusen rubel! Håller du mig för galn?

Fritz. Jag vet inte, vi rätta oss efter doktorn.

Patron. Packa dig bort, jag tål ej se dig längre.

Fritz. Herr patron må väl ej tro att jag öfverdrifvit summan?

Patron. Gå, säger jag dig.

Fritz. Jag kan bevisa sanningen af hvad jag sagt med alla våra borgenärers vittnesbörd. Patron väntar blott en stund, så skall jag ha dem hit med sina räkningar. (*Vill gå.*)

Patron. Håll, stanna!

Fritz. Hvad befalls?

Patron. Du understår dig väl ej att göra hvad du sade.

Fritz. Det gäller min heder.

Patron. Ut! Det må gå hur som helst förr än jag underhandlar vidare med dig.

Fritz (sakta). Spelet är högt, men ännu håller jag i korten. (*Går.*)

NIONDE SCENEN.

PATRON *ensam.*

Patron. Se så, här sitter jag nu i min ensamhet ordentligt efter doktors ordination. Skall jag har-
 mas eller skratta åt hela detta upptåg. Då jag rätt
 betänker saken, var det väl på fullaste allvar de höllo
 mig för galn. Nå väl, som en dåre bar jag mig åt,
 och dår-uniform har jag fått; det är ren likvid, om det
 blott nu vore slut med spektaklet. (*Går till en spegel*).
 Jo, nu ser jag rätt ut som en gammal kurant affärs-
 man. Den förbannade hettan, som jag öfver sextio år
 haft betsel uppå och som ändå skenar med mig emel-
 lanåt. Och så blir jag som en trasa se'n när den fy-
 rat ut och kan låta verlden ramla öfver mig, utan att
 veta deraf. Lycka att jag inte ådrog mig en attack
 af koleran till på köpet; den har ju visat sig på orten.
 Men nu, hvad står att göra. Skall jag börja stormropa
 efter min hustru för att få henne att hjälpa mig af
 med min nya rock, så händer att hon blir utom sig,
 när hon ser mig i detta skick, eller att någon af tjen-
 stefolket kommer in förr än hon, och då blir jag en
 saga i hela sta'n. Kunde jag helst få upp en dörr,
 eller få nyckeln ut mot farstun, men jag står ju här så
 handlös, som om jag vore kläckt af en höna. Nej, så
 långt kan han väl inte gå ändå att han skickar hit
 Brands björnar, den förtviflade spetsbofven Fritz, som
 en gång måtte komma i mellanhand mellan den onde
 fienden och mitt spanska rör. Och ändå.... Hvad,
 hörs icke någon i trapporna re'n. Jag kan bli förryckt
 på allvar, om det här varar länge. Hur skall jag bete

mig för att dölja min handlöshet? (*Skyndar att sätta sig i ett hörn af soffan*).

TIONDE SCENEN.

PATRON. *Repslagar* HAMPÉN.

Hampén (*i farstun*). Allt bra, allt bra, tack för god underrättelse, ni är en ärlig själ, herr Fritz. (*Stiger in*).

Patron. Ja af de ärligaste.

Hampén. Nådig herr patron, jag har skyndat mig hit.

Patron. Onödigt.

Hampén. Det var en välsignad gerning, herr patron, den sista.

Patron. Hur menar ni?

Hampén. Att patron lät så tvinna om sig.

Patron (*sakta*). Hvad för alla synder, vet han af det re'n?

Hampén. Men han förstår också att vända hjulet, den unge herrn.

Patron. Ni kommer mig för nära, jag kan ej fördraga den hamplukten.

Hampén. Nådig herr patron, det går allt så baklänges här i verlden.

Patron. Ja, ni själf åtminstone.

Hampén. Jag menar man blir här snart rätt bakbunden.

Patron. Gör inga svängningar, säger jag, utan låt höra ert ärende kort om godt.

Hampén (*med handen vid örat*). Kors bevara mig, hvad herr patron är hårdsnodder.

Patron. Ja ja, ryck fram med hvad ni har bak öronen och stå inte och tvinna der längre.

Hampén. Jag är väl en ringa repslagare, herr patron, men det kan jag säga att mitt hufvud är rent som borstadt lin.

Patron. Hvarför kommer ni hit då?

Hampén. Ah, herr patron kan nog gissa det.

Patron. Skall jag kunna gissa det, jag?

Hampén. Efter hvad som nyss blef sammanslaget här.

Patron. Nej, ni har fan i er, mästare, hvarföre går ni inte rakt fram?

Hampén. Ack, herr patron, det bär sig inte att gå annorlunda än med ryggen före vid vår handtering.

Patron (sakta). Blif nu den som kan klok på den karlen. (*Högt*). Svara mig uppriktigt, vet ni något?

Hampén. Ja, jag har råkat herr Brands betjent, den ärliga själen.

Patron. Och han har sagt åt er?

Hampén. Ja.

Patron. Alltsamman?

Hampén. Ja, alltsamman.

Patron (sakta). Jag är förrådd. (*Högt*). Det är den onde fienden sjelf, herr Hampén, som lär er att löpa omkring på gatorna och lyssna efter hvad löst folk pratar. Och då har ni den skamlösheten att tränga er in till mig, för att gapa på mig som på ett spektakel.

Hampén. Bevara mig, må jag väl säga än en gång, hvad herr patron är underlig i dag.

Patron. Det angår er inte. Ni behöfver inte stå här och göra edra anmärkningar; det har ingen bedt er komma hit.

Hampén. Jo herr Brands betjent, så sant jag står här.

Patron. Ja, det är en herrlig karl att rätta sig efter.

Hampén. Men han har ju fört fram herr patrons egen befallning.

Patron. Min?

Hampén. Han går som bäst hela sta'n omkring med herr patrons gunstiga helsning till herr Brands borgenärer samtliga, att infinna sig här för att få sina räkningar betalta.

Patron. Se så nu är måttet fullt. Men jag är beredd på allt; tala ut hvad han har sagt vidare.

Hampén. Ingenting annat än att herr patron i dag haft en så glad stund, att man kan få honom till hvad som helst.

Patron. Har han sagt så?

Hampén. Med de orden, ja.

Patron. Ingenting annat?

Hampén. Inte som jag hört.

Patron. Och det är bara för att få penningar ni kommit hit?

Hampén. Alldeles, gunstig herr patron.

Patron. Utan biafsigter?

Hampén. En fattig man hinner föga se på annat när penningen är i fråga.

Patron. Hör nu på, mästare, er liquid skall ni få uppgjord genom herr Brand; jag svarar för honom i den punkten. Men gå nu er väg och låt stänga porten efter er och säg åt alla, som ärna sig hit, att jag alls icke är på humör att göra upp affärer i denna stund.

Hampén. Jag får då ödmjukast lemna herr patron min räkning här.

Patron. Det är onödigt, lemna den åt er gäldenär.

Hampén. Herr patron ögnar dock hastigt genom den; den stiger allt något högt.

Patron. Menar ni då att jag inte är solvent för hvad ni kan slå ihop. Gå, säger jag, baklänges eller framlänges och lemna mig i fred nu. (*Buller och sorl i farstun*). Se så, nu har ni dröjt här så länge att ni kan bli qvar eller gå, hur ni behagar. Jag är om en hals; det är ju ett helt rytteri som stormar in.

ELFTE SCENEN.

DE FÖRRE. FRITZ. RAK. SLÄGGENSTEDT. BÄFVERBÄCK.
LÖVENKRINGLA. ÅKERSTEN, *m. fl.*

Fritz (i dörren). Nu, mina herrar, önskar jag er lycka och hoppas bli ihågkommen för min stora möda. Stig in nu främst ni, herr rådman Rak, var så god, mäster Släggensstedt, herr ålderman Bäfverbäck, herr Lövenkringla; gör inga omständigheter, herr rågfabrikör Åkersten, och ni öfriga herrar af stadens lofliga skrän stigen in, som jag säger. Det är ju inte till en menniskoätare jag ber er gå, det är till den ofarligaste herre på jorden, hvilket hvar och en kan se; och till yttermera visso vill jag följa med er sjelf, efter jag räknar mig höra till ert stånd och det af många skäl och orsaker.

Rak (sträcker handen mot patron för att helsa). Min bror ser oss här temmeligen manstarka.

Patron. Ah, bror Rak, nej, nej, gör ingen omständighet. Jag kan — — jag är — — jag var — — jag har, såsom synes, en förskräcklig åkomma.

Rak. Ut supra, min bror, det må jag säga.

Patron. En rheumatism, som hindrar mig att röra en lem —

Rak. Kom den hastigt på?

Fritz. Rheumatismen, herr rådman, den kommer och går lika hastigt, som man klär af och på en rock.

Patron. Är du här, slyngel, också. Hvar har jag min käpp?

Fritz (hemtar käppen). Här är den.

Patron. Bort, säger jag dig!

Fritz. Ack, herr patron tar emot den bara. Jag vill gerna slita straff, ty jag fruktar att vi begått ett oförsvarligt misstag...

Patron. Mina herrar, jag kan gissa till ert ärendе, men det är ett streck...

Fritz. Men skulden är doktors.

Patron. Jag vet att ni kommit hit för att...

Fritz. Och lika fullt hade ni bordt veta att det ej kunde vara någon galenskap i fråga, efter han sade att herr patrons åkomma var ifrån lyckliga Arabien.

Patron. Tig eller vill jag låta slå armar och ben af dig.

Fritz. Ack, herr patron, det är det onda samvetet, som plågar mig mer än hugg och slag, så att det väl är bäst att jag bekänner allt.

Patron (sakta). Den fördömda spetsbofven, hvad han bringar mig i för en knipa. Men här är ingen tid att förlora eller kommer han fram med alltsamman. (Högt). Mina herrar, jag vill liqvidera herr Brands

skulder och skall lemna honom penningar dertill. Men för närvarande måste jag be om att få fred, ty jag härdar ej ut länge mer.

Fritz. Hörde herrarna det, rådmän Rak, är ni nöjd nu.

Rak. Ut supra, ja.

Fritz. Herr Lövenkringla har ni något emot anbudet?

Lövenkringla. Ih-ingalunda.

Fritz. Mäster Släggénstéd, herr Åkersten, fabriksör Bäfverbäck, är det något som återstår?

Alla. Allt är afgjort.

Fritz. Det är så fan heller. Fins ingen bland lofliga mästerskapet, som har förstånd nog att stiga fram och helst med ett handslag tacka patron för hans goda löfte?

Flere. Herr patron vill det inte.

Fritz. Man får se. Vet ingen annan att göra det, så vill jag träda fram på allas vägnar, efter jag också kan räkna mig höra till mästarena på orten.

Släggénstéd. Ja, du är en vacker mästare, du!

Rak. Ut supra, Släggénstéd, det må ni säga.

Fritz. Är jag ej mästare sjelf, så räknar jag mästare bland mina förfäder.

Lövenkringla. De-de-de-dem lär du känna li-li-li-li-li-li-litet som vi.

Fritz. Nu drillar ni som en näktergal, herr Lövenkringla; men ändå borde ni veta, att min morfars far var rustmästare, efter ni är en utlefvad man.

Hampén. Hvad är rustmästare för en mästare?

Fritz. Jo, herr Hampén, det är en som går från sida till sida i sitt yrke, liksom ni går baklänges. El-

jest var han lika flitig som trots någon i sin näring, ty han rustade, efter hvad jag hört sägas, natt och dag.

Bäfverbäck. Och på hans vägnar räknar du dig till oss mästare?

Fritz. Nej, herr bundtmakar Bäfverbäck; men min morfar var också profoss.

Bäfverbäck. Ha, ha, ha, det blir allt bättre och bättre.

Fritz. Hvad nu? Han höll sig alltid för att vara ålderman för herrar bundtmakare, efter som han hade att göra med menniskoskinn.

Åkersten. Än din far då, hvad var han? Det är väl derpå det mest kommer an.

Fritz. Nå, nu frågar ni också herr Åkersten och vill sätta mig i förlägenhet. Jag är ju en vän af jordbruket.

Bäfverbäck. Den saken tycks bli honom svår att göra reda för.

Fritz. Alls inte, ty det är säkert att han var en dansmästare.

Rak. Kom låt oss gå, han är en dåre, ut supra.

(Alla gå utom Fritz.)

TOLFTE SCENEN.

PATRON. FRITZ.

Patron. Se så, har du nog nu eller vill du öka ditt skuldregister, tills jag en gång låter rådbråka dig. Kom genast och knyt upp tröjan.

Fritz. Får jag full pardon då?

Patron. Allt annat, men du skall få några hugg mindre.

Fritz. Det skulle vara rätt väl det också; men sanningen att säga, jag vågar inte släppa herr patron lös nu, ty jag är vid ömtåligt hull i dag.

Patron. Jag skall lofva att ej röra dig med minsta finger nu.

Fritz. Och icke med käpp heller?

Patron. Du skall slippa helskinnad denna gång.

Fritz. Men herr patron kunde undskylla sig och säga att det var ett tvunget löfte. Friheten gör en menniska lätt vild. Man kan aldrig vara säker för hvad slafven företar sig, då han slipper sina band, säger en vis.

Patron. Din utpiskade skälm, gör processen kort, se här! (*vänder ryggen till*).

Fritz (*ställer patrons käpp afsides, undanflyttar stolar och bord och försöker om dörren går opp*). Patron ursäktar att jag tar mina försigtighetsmått, varsamhet kommer ingen på skam. (*Löser knuten och skyndar ut*).

TRETTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. BRAND. DOKTORN.

Doktorn (*mötes af Fritz i farstun och faller*).
Aaa, hjälp, ah min arma lekamen; jag är kullsprungen, hjälp!

Brand (*fattar i Fritz*). Nej, hålls man qvar, min gunstig herre, hvad är det han företar sig här?

Patron (*griper äfvenledes Fritz i kragen*). Se så min gynnare, nu är han ändteligen i knipa.

Doktorn. Håll honom, herr Brand, han är ett osjäligt kreatur, en kollrig häst, som springer omkull menniskor, ah, ah, min gamla kropp.

Fritz. Ack herr patron, skona mig; jag har ju ert löfte.

Patron. Hvarför trodde du inte på det i ons?

Fritz. Ack, man är så lättsinnig innan man är i riktig nöd.

Patron. Nåväl, du skall få pardon nu, med ett vilkor ändå.

Fritz. Patron befaller bara.

Patron. Passa på då och gör som jag säger.
(*Till doktorn*). Se så bror doktor, nu är du sjuk.

Doktorn (till Brand). Min Gud, hvad ser jag! Han är ju schatus, ledig, qvitt bandaget; vår ställning är kritisk, vi ha två faror på en gång. Gif akt nu att vara undfallande; furenti non contradicas, man får ej motsäga honom, man måste hålla med honom i allting.
(*Till patron*). Ja, min bror, jag är sjuk och du är också sjuk, vi ä sjuka båda, mycket sjuka.

Patron. Ja, och du är galn också.

Doktorn. Alldeles, jag är galn och du är likaså, vi ä galna båda, mycket galna.

Brand (till Fritz). Du är olycklig, karl, om du ej säger mig hvad det här skall betyda.

Patron. Låt man bli ni att blanda er i saken, herr klämmare, och tacka lyckan att ni får vara neutral.

Doktorn. Ja, ja, det skall ingen blanda sig i saken, utan tacka lyckan att han får vara neutral. Och nu, min bror, när ingen blandar sig i saken tar du ju tröjan vackert på dig igen. (*Till Brand*). Så måste man maniera dem.

Fritz. Efter allt hvad jag kan förstå, menar patron att doktorn behöfver tröjan bättre än han.

Patron. Just så är min mening.

Doktorn (till Fritz). Åsna. (*Till patron.*) Alldeles just så är din mening och det är välment, menar jag. Jag behöfver tröja, vi behöfva tröja båda. Men jag får väl en annan, jag, jag hinner alltid få, tag du nu denna först, hjertans broder.

Patron. Nej, min gubbe, tag den du, du skall ha den först.

Doktorn. Riktigt, det är i sin ordning det, jag skall ta den först och hjälpa den på dig sedan, det är mycket rätt.

Patron. Se här, sträck ut armarna bara.

Doktorn. Alldeles, jag sträcker ut armarna och du klär den på mig först och jag klär den på dig se'n, och så klä vi den på oss båda; det skall bli treffligt det, ganska treffligt och nyttigt.

Patron (till Fritz). Se så, knyt fast ärmarna.

Doktorn (till Fritz). Knyt nu fast ärmarna, ja, som patron befaller. (*Sakta.*) Låtsä bara, hör du, löst blott, helt löst, lake, lake, så skall man maniera dem, ser han.

Fritz (i det han knyter). Jag är ingen lake, herr doktor, utan en stor sik när det kommer an på.

Doktorn (till patron). Ser du nu, min bror, har jag tröjan på mig, och nu tar jag den af mig och klär den på dig, är icke det riktigt treffligt och nyttigt.

Doktorn (känner sig fastbunden och vänder sig till Fritz). Huru? Hvad är detta? Hvad har du gjort, skogsmenniska, pannlösa hottentott-kranium, skyn-da, gör loss ärmarna, fort, hör du.

Patron. Alls icke, det är inte meningen, låt bli.

Doktorn. Hvad är inte meningen. Du skall ju ha tröjan du nu.

Patron. Nej pass, bror, det har ju redan varit min tur, nu är det din.

Doktorn (till Fritz). Utan prut, se här, fort knyt upp knuten.

Fritz. Det törs jag inte. Eljest är det ingen dräkt att vara generad för, nu ser ju doktorn ut min-sann som om han vore sjelf från lyckliga Arabien.

Doktorn. Pest och död, mitt tålmod blir slut.

Brand (till Fritz). Understår du dig att gyckla här, så skall det kosta dig dyrt.

Doktorn. Lös mig nu, herr Brand, ni är förståndig och jag är förståndig och vi hafva vårt förstånd båda.

Patron (till Brand, som vill hjälpa doktorn). Stopp, ingen skall beröfva honom hans uniform, så länge jag är här; han bär den alls icke oförtjent.

Brand. Men bästa onkel, doktorn är ju en förnuftig menniska.

Patron. Vänta, vänta! Det är just det som kan sättas i fråga, ser han, efter han icke hade förstånd i ons, så doktor han är, att se att jag icke var galn alls, utan endast förargad.

Doktorn. Se så, nu nekar han att han var galn. Visst var du galn, galn säger jag, med periodiskt raseri, från dina sinnen var du, furans cum intermissione, stormande med intermittenta slapphetsskof, visst var du så, hvarföre skulle jag annars klädt tröjan på dig.

Patron. Derföre att du är en dåre sjelf, galn, min bror, kontinuerligt galn utan intermittenta skof,

derför håller du klokt folk för dårar och därför tvang du tröjan på mig.

Doktorn (till Fritz). Säg mig, karl, var han icke galn?

Fritz. Det har jag svårt att få i mitt hufvud.

Doktorn. Sade du icke att han stormat uppåt väggarna.

Fritz. Ja, det var uppåt väggarna sagdt af mig, herr doktor.

Doktorn. Hålls jag för en narr, drifs här spektakel med mig, är det en tillställning, en afskyvärd komplot mot en hederlig mans sunda förnuft, ett anfall mot ens värdighet som promoverad medborgare i samhället, en chikanös nedsättning af min doktorshatt, en gemen maskering af min medicinska vetenskaplighet. Jag fördrar det icke, jag uthärdar det icke, jag begär upprättelse och det genast.

Patron. Tålmod, min bror, tålmod, såg du ej hur jag bar mig beskedligt åt i ons.

Doktorn. Jag har platt intet tålmod, jag fordrar respekt, prompt respekt, ofelbar och snar befrielse ur denna förbannade puppa.

Patron (till Brand). Doktorn är herbergerad, nu kommer turen till er, min herre. Ni skall ha tio-tusen rubel, är det ej så?

Brand. Hvad menar onkel?

Patron. Jag menar att edra skulder stiga till denna summa och jag loft ge er penningar att betala dem. (*Går i ett annat rum*).

Doktorn. Håll, vänta; jag uppsäger brorskapen med bror.

Brand (till Fritz). Säg mig, hvad är allt detta?

Fritz. Jag vet ej annat än att herrn håller hatten under nu, ty nu regnar det manna.

Doktorn. Är jag i öknen här efter ingen hör mig? Är jag försvunnen från kristenheten, osynlig, oförnimbar med ögon och öron, försjunken eller förfluten. (*Till patron, som kommer tillbaka*). Jag har sagt att jag uppsäger all brorskap med bror.

Patron. Tålmod, tålmod en stund. (*Till Brand*). Se här tiotusen rubel, tag dem och gå och kom aldrig mer för mina ögon.

Doktorn. Jag har sagt att jag intet tålan od har; jag uppsäger all vänskap med bror.

Brand (*kastar penningarna på bordet*). Är det så, så må dessa lumpna rubler icke komma för mina ögon heller.

Patron. Åhå, min gosse, det var fan. Det der var icke så dumt det, skall jag säga dig, vet du det.

Doktorn. Jag vill inte stå här som en narr, jag kräver aktning af alla i allmänhet och af hvar och en i synnerhet; och i synnerhet, ja i allmänhet i synnerhet af dem, som begagnat mina tjänster; jag uppsäger all bekantskap med bror.

Patron. Tålmod, min bror, ser du vi ha vigtigare saker för oss här, Brand och jag.

Doktorn. Jag har platt intet tålmod. Jag uppsäger all praktik här i huset.

Patron (*till Brand*). Du har ändå något af din fars lynne, gosse, det var en stursk och ömtålig fan den också.

Doktorn. Jag uppsäger all helsning oss emellan ute och inom hus.

Brand. Penningarna behöfver jag ganska väl, men ännu mer onkels aktning och vänskap.

Patron. Nå nå, inga fraser, men säg mig, min gosse, på allvar, höll du mig för galn i ons.

Brand. Visst gjorde jag det.

Patron. Jag bar mig litet befängdt åt, det är sant, men så är det också ett förtvifladt streck af dig att gå och basuna ut mig i staden.

Brand. På hvad sätt har jag basunat ut onkel?

Patron. Jo, du har sagt åt kreti och pleti här att du har mig i dina händer och kan trycka dukater ur hjertat på mig, när helst du behagar.

Fritz. Det var i liknelse taladt det, herr patron, och får ej tagas så strängt efter ordalydelsen.

Patron. Tig du!

Doktorn. Jag uppsäger...

Patron (till Brand). Se här, tag penningarna och kom så ofta du vill tillbaka; jag har fått hämnd nog, då jag har fått dender i klämman.

Doktorn. Jag uppsäger, säger jag...

Patron. Tålomod, min bror, tålomod.

Fritz. Patron låter nu doktorn hålla på blott; han är nu riktigt i farten att uppsäga, så att han väl snart uppsäger andan ur halsen på sig.

Doktorn. Och sådant tåls och skall tålas. Jag har sagt och jag säger det än en gång att jag uppsäger brorskap, vänskap, bekantskap och all praktik här och all helsning oss emellan inom och utom hus...

Fritz. Nej, herr doktorn sade inte inne och utom hus, utan ute och inom hus, ja Gud sade inte doktorn så.

Doktorn. Jag må ha sagt inne eller utom hus

eller hute eller tutomkas, så skall jag dräpa dig med stryknin, varglo, bara jag får mina händer fria.

Patron. Sakta ändå, det är jag som har förhand. Han skall få sina fiskar varma af mig först, sedan må du ge honom stryknin till efterrätt. Och nu, min bror, kan det vara nog. Du har fått dig en lämplig varnagel, se dig bättre för en annan gång. Se så, kom hit nu, så vill jag hjälpa dig.

Fritz (afsides till Brand). Smid, herre, medan jernet är varmt.

Brand. Hvad fan skall jag smida?

Fritz. Smid gamla herrn till svärfar åt er i fluxen, ty nu är han mjuk.

Brand. Bäste onkel, jag har ännu en affär på hjertat....

Patron. Stopp, min junker, inga nya affärer nu mer; jag kan gissa hvartåt det lutar; men det blir intet af för denna gång. Gå han hem och betala sina björnar och dermed punkt och farväl. (*Hjelper tröjan af doktorn*).

(*Ridån faller.*)

TREDJE AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

PATRON *ensam.*

Patron. Det var då en sjutton sjungande pojke att vara lik sin far. Har man sett på en sådan! Tio-tusen rubler betyda ingenting, dem slänger han på bordet som strutpapper bara för det jag nekar honom att komma hit och trycka dukater mig ur hjertat och klä dårtröja på mig. Nobelt var det af pojken, präktigt gjordt. Jag hade varit färdig att slå armarna kring honom för det taget; men man får inte uppmuntra hans öfverdåd. Hade han hållit till godo penningarne och gått med den förpassning jag gaf honom, så — — Nå det hade varit ett hårdt slag för mig, ty jag håller i sjelfva verket af honom mer än jag i vredesmod tror. Nej, alltsammans tog den bästa vändning en så desperat början kunde ta. Än doktorn då? Att få den sjelfkloke gamle narren i samma fälla som han ställt till för mig, för den fröjden hade jag varit färdig att tömma en hel pillerburk efter hans ordination. Men en sak stör mig ändå, ja plågar mig, och den saken går på två ben och pratar tyska. Den arme mästare Goldsachs! Oh, om man ändå hade sig sjelf ensam att grubbla

öfver här i verlden! Hvad skall det bli af honom? Jag borde och jag borde icke, ja jag borde icke, jag bör icke, jag har ju gjort mitt bestämda löfte, och likväl finner jag att jag med detta löfte loft mitt goda humör åt galgen. Jag får ingen utväg att hjälpa honom och det sliter jag värst af sjelf.

ANDRA SCENEN.

PATRON. FRUN.

Frun. Hvad i all verlden är å färde, hvad är det som händt här?

Patron. Åh, min söta gumma, åtskilligt sedan du sist var här, men för närvarande är jag litet förstämd, ingenting vidare.

Frun. Det är ju förskräckligt! Jag kommer hem . . .

Patron. Så, har du varit ute?

Frun. Jag kommer hem och vet af ingenting och så får jag höra att Brand varit här, att doktorn varit här, att man handterat dig som galn och klädt dårtröjan på dig. Jag vill väl ej tro annat än att det är en af den gemena lögnaren Fritz' historier, men det är ändå rysligt att han skall understå sig att spinna ihop sådant.

Patron. Hvad? Har Fritz varit fram och pratat något? För hvem har han sagt det?

Frun. För hela kökspersonalen. Är icke det hyggligt?

Patron. Vänta, jag får honom i vingbenet en gång! Det var en oförskämd sälle, det måste jag säga.

Frun. Sådan herrn är, sådan är tjenaren; det är gammalt.

Patron. Men är det sant att han squalrat om den galna historien?

Frun. Har då något verkligen förefallit?

Patron. Visst, men det var inte meningen att det skulle talas om ute.

Frun. Hvad har då händt?

Patron. Det som Fritz sagt.

Frun. Att man hållit dig för galn.

Patron. Just så.

Frun. Att man haft dig i tvångströja?

Patron. Alldeles. Jag fick sitta der långa stunden värre inpackad än en sköldpadda.

Frun. Hvem gjorde det?

Patron. Brand och hans betjent.

Frun. Nej!

Patron. Jo, sa' jag.

Frun. Nej, det är inte möjligt. Du kunde aldrig sitta här så lugn, om man farit med dig på sådant sätt.

Patron. Kära gumma, jag har ju sagt dig att jag är förstämd, rätt i botten uppgrumlad.

Frun. Det är icke nog att vara förstämd: rasa borde du af förtrytelse öfver en sådan vanvördnad.

Patron. Nej jag tackar för rådet. Det har allt sina kinkigheter att rasa nu för tiden; det må jag veta. Jag lät raseriet lotsa mig i ons, och det styrde så i hamn, att jag blef förtöjd i dårtröjan.

Frun. Hvad ärnar du då göra? Det är obegripeligt huru du kan vara så indolent.

Patron. Indolent! Det är just mitt fel af naturen det att icke kunna vara så likgiltig som jag borde.

Frun. Nå ändteligen! Det vore då väl om det denna gång bitit så djupt, att du kunde fås att hämnas en sådan skymf.

Patron. Kära du, det har jag gjort re'n. Jag har tagit full hämnd på doktorn, som egentligen har skulden, efter han bordt ha bättre vett. Vet du, oss emellan sagdt, jag klädde tröjan på den gamla narren i min tur, det var betaldt som qvitteres.

Frun. Du?

Patron. Ja, jag och Fritz, den gången voro vi kompanjoner.

Frun. Än Brand då?

Patron. Honom gaf jag tiotusen rubel, det kunde vara nog för hans besvär.

Frun. Mildaste himmel, hvad hör jag?

Patron. Ja, ja, mild skall man vara, min gumma, mild; du säger ju sjelf att himlen är så och att det är rätt af himlen.

Frun. Underlig har du alltid varit, men rätt nu börjar jag icke förstå dig alls. Tiotusen rubel åt Brand? Antingen gäckas du med mig eller har du förlorat ditt förstånd.

Patron. Se så, blir det fråga om dårtröja åt mig för andra gången.

Frun. Men är det då omöjligt att nu mer få ett allvarsamt ord af dig?

Patron. Åh, visst icke, men du måste då också vara allvarsam sjelf, min söta gumma.

Frun. Jag tycker, jag både är och har anledning att vara det tillräckligt.

Patron. Du är för häftig. Det kallas icke att vara allvarsam, då man är så ifrig som du. Men var lugn en stund, riktigt allvarsam och stilla, så skall du få höra hvarför jag gaf åt Brand en sådan summa.

Frun. Hvarför då?

Patron. Emedan han var så mycket skyldig.

Frun. Nu börjar du åter.

Patron. Ja visst. Början måste allt ha här i verlden. Jag gaf honom tiotusen rubel, emedan han var skyldig så mycket och jag loft betala hans skulder.

Frun. Hvem tvang dig till ett sådant löfte?

Patron. Hans sämre jag, den erkedansmästarn Fritz.

Frun. I sanning, en mäktig man att kunna tvinga folk!

Patron. Hör på blott. Medan jag nu sitter insnörd i den förbannade puppan som doktorn nämnde den, med händerna bakbundna, rådlös, hjälplös i mitt hörn af soffan, just i den här ställningen ser du, passas han på tillfället och skickar mig på halsen alla Brands björnar. Hvad ville jag göra för att bli af med dem, innan jag skulle bli röjd och ett spektakel för dem och alla andra i sta'n? Säg sjelf, hvad hade du företagit dig i mitt ställe?

Frun. Jag?

Patron. Du ja. Föreställ dig att du suttit som jag satt i elegant hvit dårtröja och sett ett dussin visitanter inträda. Jag menar du hade lofvat tiotusen och tiotusen till för att på hederligt sätt slippa dem. Eller hade du kanske tagit saken kallt och stigit upp och nigit helt artigt och sagt: herrarne måste vara

goda och ursäktade mig, men jag håller just på att göra min toilett.

Frun. Du kan visst skämta; men emellertid är och blir det förskräckligt.

Patron. Alls icke. En bagatell är alltsammans, en rolighet i det hela taget, någonting att skratta åt om man ids tänka derpå.

Frun. Se så, du är då inte förstämd ens mer.

Patron. Det är jag rätt på allvar ännu, fast du förstrött mig en smula med din hetsiga ifver. Vet du, min egen gumma, jag är så förstämd, rent af utan ro och frid i mitt gamla fattiga hjerta, och det är synd nog att mitt förväntade lugn skall börja på sådant sätt.

Frun. Jag förstår icke hvad som kunnat hända dig värre än hvad du redan nämnt, och det sätter du dig öfver.

Patron. Att få en varm tröja på kroppen deri ligger föga molest, men att såsom jag stickas med synål, klippas med sax och pressas med pressjern stundligen och utan rast, det är värre.

Frun. Jag tror du yrar; hvad menar du?

Patron. Finner du icke af bilderna att det är en skraddare jag syftar på? Ja min vän, det är mästare Goldsachs jag menar.

Frun. Kan det vara tänkbart att du haft honom hit också för att plåga dig som du säger?

Patron. Nånå, var icke enkel och tro orimligheter. Du såg ju att den arma plattysken kom till mig i ons. Vet du hvad hans ärende var?

Frun. Jag kan väl gissa det.

Patron. Han begärde anstånd med betalningen för gården till bättre tider.

Frun. Och fick också?

Patron. Tyvärr har jag gifvit min kommissionär det förbannade löftet, som jag ångrar som mina synd, att icke blanda mig det minsta i hans tillgöranden. Goldsachs gick bort ohulpen.

Frun. Ändteligen en gång.

Patron. "Jag är en ruinerad man, adjö", voro hans sista ord till mig och dessa ord, min söta gumma, äro mina synålar, saxar och pressjern; de sticka, skära och sveda.

Frun. Gud ske lof att det icke är något värre än det.

Patron. Vackert så. Tänk efter med hvilka tunga steg han skall gå trappan uppför till sitt hem, som han kanske redan i dag måste lemna, med hvilka känslor han skall möta de sina, för hvilka han snart äger hvarken skygd eller bröd.

Frun. Hade han ställt annorlunda till, hade han väl haft det annorlunda.

Patron. Nej, var icke grym. Tänk icke på huru han ställt till, utan hur han har det nu. Sätt dig i hans hustrus ställe. Föreställ dig, att du hade en rad barn flere än vi ha tänder i behåll båda, och att jag kom ruinerad hem, tog din hand, såg dig i ögat och sade: samla ihop dina barn; vi måste flytta under molnen derute, ty vi hafva icke mer något annat tak. Ställ dig rätt lifligt för ögonen din gamla vänliga gosse hur han skulle se ut, om han nödgades yttra dessa ord, så menar jag du skall förstå mig, och finna hvarför jag är förstämd.

Frun. Men min goda, goda gubbe, du kan ju narra mig att gråta midt under min harm. Och ändå,

hvad står att göras? Du säger ju sjelf att du icke kan hjälpa honom.

Patron. Se der, dit ville jag komma. Jag kan icke hjälpa honom ser du, men du kan, du.

Frun. Jag?

Patron. Ja, min egen gumma, gå du till min kommissionär, du binds icke af några löften, tala med honom du, säg honom att han låter skulden hos Goldsachs stå inne tillsvidare, att du är öfvertygad om att det vore kärt för mig, att jag ger fan åt tiotusen rubel om de rispa mig i hjertat, krusa, bed honom, nig för honom så, som om du ville sjunka i jorden af bekymmer, allt för min skuld.

Frun. Om jag gjorde det och kunde göra det, skall det ändå icke vara annat än ett kringgående af ditt löfte, ett ingripande af dig i hans tillgöranden. Du skulle röra honom med tång i stället för med blotta handen, det är hela skilnaden.

Patron. Hvad skall jag då göra, hvad utväg skall jag hitta på?

Frun. Tänk endast hur mycket du gjort för andra redan. Det kan ju en gång vara nog.

Patron. Hvem har talat om att göra något för en annan nu? Det är mig sjelf det gäller, min egen sak, för min freds skull ville jag se honom hulpen, det är hela summan.

Frun. Men kanske är hans ställning icke så försviiflad, som du inbillar dig?

Patron. Han är förlorad det är säkert, om han anfäktas nu. Och likväl är karlen en bra karl, en flitig och nykter karl. Han har intet annat fel än att han gifvit kredit och skaffat sig en hop ungar, jag kän-

ner ej antalet, men det vet jag att det ser ut som om han icke sytt ihop dem åt sig utan träcklat dem, så många har han hunnit få färdiga.

Frun. Det är visst bedröfligt; men skall du börja hjälpa alla, som äro i nöd som han, så hvart bär det till slut?

Patron. Hvem talar om alla? Icke känner jag alla och vet hvar skon klämmer dem. Goldsachs vet jag af, honom kommer jag ständigt att se för mina ögon, det blir ett fan till kringvankande med den karlen ännu.

Frun. Hvad för slag?

Patron. Kringvankande, vet du ej hvad det är? Att vandra från gård till gård, från gata till gata, landsväg upp och landsväg ned med honom och hans hustru midt i hans barnsvärm, kringjämrad, kringgnälld, kringpipen på alla kanter; jag är för gammal för slikt, jag ger döden ett sådant tattarlif.

Frun. Nu talar du i gåtor igen.

Patron. Inbillningen, ser du, är det som släpar mig in i skocken. Jag bjuder till att slippa unnan, jag rymmer ibland; vips har den mig i nacken igen och föser mig dit, alldeles som det vore något högst intressant att se en man i förtviflan eller, närmare sagdt, en skräddare som martyr med en gloria af svältande barn omkring sig.

Frun. Min älskade gubbe, hjälp honom då, om du icke får fred eljest.

Patron. Men huru?

Frun. Jag hade snär sagt: försträck honom summan.

Patron. Låt mig omfamna dig för det ordet, min gumma! Håh, jag slapp en stor tyngd.

Frun. Och ändå måste jag säga: på bekostnad af ditt löfte.

Patron. Mitt löfte håller jag i helgd; det var icke på skämt gifvet. Men jag har väl icke loft bort min rättighet att ge penningar åt hvem jag behagar, vet jag.

Frun. Blir det inte att göra din kommissionärs åtgärd till en chimèr, om han indrifver din fordran och du betalar den sjelf? Det var ändå för att undvika alla frestelser af ditt goda hjerta, du lofte att vara neutral vid allt hvad han kunde finna för godt att göra.

Patron. I ons, då det var fråga om Emelis arf, kunde du inte logik för två styfver och nu klyfver och benar du värre än om du vore hustru åt en filosof.

Frun. Ack ja, den arma Emeli!

Patron. Låt henne vara, hon har ingen nöd. Men från henne kommer jag till Brand och från honom tillbaka till Goldsachs. Vänta, en sak faller mig in. Det är väl icke ett löftesbrott, vet jag, om jag har Brand att betala sin skuld till den arma tysken. Jag skall kalla honom hit och be honom medtaga hela den summa jag gaf honom, så får han uppgöra sina likvider här. Det kan i alla fall vara det säkraste. (*Skrifver en biljett*). Se här, min gumma, låt ett bud gå med denna nu genast. (*Frun af*).

TREDJE SCENEN.

PATRON *ensam*. Sednare FRITZ.

Patron. Räkningen tycktes vara så till pass kapital att Goldsachs åtminstone ej behöfver svälta i första stunden, om han än blir utdrifven på gatan. Jag vill se till att han får ut sitt och det förr än någon annan. Men vänta, jag hade bordt be Brand låta kalla sina björnar hit samtliga. Fritz hade just varit lagom att springa omkring till dem med invitationen. Vänta, jag vill se åt om bud hunnit gå redan. (*Tittar ut genom fönstret*). Men der har jag ju min Fritz; han kommer som efterskickad. Hör junker, heda du!

Fritz (*utanför*). Oh, hvad herr patron kunde skrämma mig.

Patron. Är du så lättskrämd af dig.

Fritz. Nej, det skall ingen säga, att jag är rädd för någon annan än hin onde sjelf.

Patron. När har er vänskap blifvit slut, efter du fruktar honom nu?

Fritz. Ack, herr patron, vi kommo i oenighet för en tröja.

Patron. Bra, din karnalje! Men säg, är din herre hemma?

Fritz. Kanske och kanske inte; jag har annat att göra än att valla honom nu.

Patron. Kommer du inte hemifrån?

Fritz. På sätt och vis, ty jag rår om gatan såväl som någon annan.

Patron. Hvad gör du ute, säg?

Fritz. Allvarsamt att tala, jag drifver omkring för att stärka min kredit.

Patron. Riktigt genom ditt dagdrifveri?

Fritz. Nej, genom att visa mitt oberoende.

Patron. Hör på honom bara. Men kom upp nu, jag har några ord att säga dig.

Fritz. Är det visst att det blir bara vid ord, och kommer ingen musik i fråga till orden.

Patron. Hvad är det för prat?

Fritz. Jag tänkte om patron kunde ha stråken i beredskap och ville ha mig till fiol för accompanemangets skull.

Patron. En fixer rackare. Nej, jag hinner ej spela på dig denna gång; det skall nog ske i sinom tid. Men kom in nu.

(Fritz kommer in).

Patron. Du känner väl herr Brands kreditorer?

Fritz. Jag må väl känna dem, vet jag, det är ju jag, som skaffat honom dem.

Patron. Och det säger du så djerft, som om det vore en förtjenst hos dig.

Fritz. Jag är aldrig egenkär; men visst har jag förvandlat mången människa till björn, och den konsten betalar sig bra i vår tid.

Patron. Derför har du också fått din herre nära uppåten af dem.

Fritz. Rår jag för det att björnen inte nöjer sig med gräs som fåret.

Patron. Säg mig, skojare, har du nå'nsin blifvit skyldig ett svar?

Fritz. Nej, herr patron, jag anser för en heder-sak att aldrig taga ord på kredit.

Patron. Jag tycker om din munvighet, vet du

det. Du känner Brands kreditorer, säger du, således också mästern Goldsachs.

Fritz. Skulle jag icke känna min egen yrkesbroder.

Patron. Är du skräddare då?

Fritz. Nej, men klippare.

Patron. Präktigt, min pojke. Men gå nu till din yrkesbroder, min klippare, och bed honom komma hit, och likaså till alla edra andra björnar. Kalla hit dem alla. Jag har skickat efter din herre, de skola få sina penningar här.

Fritz. Ack herr patron, nu ser jag att jag tagit förskräckligt miste och trott min ställning här i huset vara helt annan än den är.

Patron. Huru då?

Fritz. Jag har trott mig vara illa anskrifven hos herr patron, och nu finner jag tvärs motsatsen.

Patron. Att du är väl anskrifven, menar du?

Fritz. Ja, riktigt så att herr patrons välvilja jäser öfver både i ord och åthäfvor.

Patron. Min välvilja för dig?

Fritz. Ja, välvilja, eller aktning, eller kärlek, hur jag skall kalla det.

Patron. Spetsa dig inte derpå, min gymnare. Vet du hur det står med din konto hos mig? Jo, debetsidan är fullskrifven med dina bofstreck och deremot är du krediterad på en knapp rad för en smula fiffighet, som behagar mig. Så står din räkning hos mig och väntar på likvid. Men jag är trankil, ty jag har en god borgesman, som får betala din skuld.

Fritz. Hvem är den hedersplantan?

Patron. Din rygg.

Fritz. Då fruktar jag det blir misräkning af, ty min rygg står under mitt förmynderskap och får ej ge borgen mig ohörd.

Patron. Se så, packa dig nu åstad och uträtta ditt ärende, det kan vara nog.

Fritz. Vänta, jag skall inte tro patrons hala ord en annan gång.

FJERDE SCENEN.

PATRON. BRAND.

Fråga om penningarna. Brand i förlägenhet, säger sig hafva utbetalt det mesta redan. Patron ber honom vänta på de återstående björnarne, medan han sjelf går in för några affärer.

FEMTE SCENEN.

BRAND. FRITZ.

Fritz säger sig ha instämt alla borgenärerna. Brand i förtviflan, emedan han betalt ut hela summan för Goldsachs' explikationer. Brand retirerar i ett inre rum och Fritz måste affärda björnarne.

SJETTE SCENEN.

Kreditorerna inträda och Fritz affärdar dem.

SJUNDE SCENEN.

PATRON. BRAND. FRITZ.

Patron frågar hvad oväsen det varit och hvart alla tagit vägen. Fritz förklarar så godt han kan.

ÅTTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. GOLDSACHS, *med en skara barn.*

Goldsachs' tacksägelser.

NIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. FRUN.

Upplysningar och upplösningar.

Patron. Han får sig sina hundra rubel i pension och så må han löpa hvar han vill.

Fritz. Dem kan patron behålla; det var också för stor betalning för det lilla besväret jag haft att en gång hjälpa tröjan på herr patron.

Brand. Är du galn, karl; vill du göra dig rakt olycklig?

Patron. Nå väl, han må då följa med oss och bli vår rolighetsmakare och narr.

Fritz. Hvar skall jag få reda på rangordningen, så att jag får se i hvad klass narrn är uppförd?

Brand. Åh, nog är han af alla klasser.

Fritz. Kan en narr vara fast en generals vederlike?

Brand. Bättre opp till och med.

Fritz. Må vara, då följer jag med som öfvergeneral och narr.

DEN OLYCKLIGE NYÅRS-GRATULANTEN.

Helsingfors Morgonblad 1833, N:o 1—2.

Herr A. (Sitter vid sitt skrifbord i morgonens kläder.)
 Herr A. Skulle jag inte ha varit här för att se på dig?
 sent? Därför och jag är ju orolig för att jag ska ha
 rakvatten, och det genast! Anders! här, här! Fordömligt
 best, bad jag dig icke att ta mig klockan ju?

Anders. Klockan är på plats, herr.

Herr A. Baserar du på något? Fort hit med
 rakvatten! hit med varmt vatten! Här i åt mig en glas
 vin! Anders, lyggar du icke som en yr tapp? Här hit!
 har du bestyrkt mig en svetsstyk?

Anders. Har väntat på gården, herr!

Herr A. Så, det är dig likt. Brym skall betala
 honom vänningssmånar? Bed jag dig ej beställa honom
 till klockan min? — — Hvad? du svarar mig icke, best!

Anders. Till klockan half nio tyckte jag herr
 sade.

Anders. Halv nio, herre.

Anders. Klockan åtta, herre.

Anders. Han väntar på gården, herre!

Anders. Till klockan half nio tyckte jag herrn

Anders. Till klockan half nio tyckte jag herrn sade.

Herr A. Tyckte du! men jag skall lära dig *tycka* jag. Hvar har du rakvattnet?

Anders. Det är färdigt uppvärmdt, blott att jag slår det i tvättskålen.

Herr A. Jag arma d—l, nu kommer jag i vac-
ker tid ut, och allt för den skurkens söleri, som ingen
menschlig makt kan dressera. — (*Tar listan*). Låt se
excellensen B, fem minuter, C., fem minuter, D., fem
minuter, E., fem, F., fem. Huru många femmor har jag
här? Fördömdt, här äro ej mindre än elfva. Hvad gör
det, sammanräknadt? Närmare en hel timme. Om jag
kunde lemna bort helst en enda; men de äro ändå i
knappaste laget tilltagna. — De öfriga äro trior i me-
deltal. Jag får dröja par timmar på blotta besöken,
oberäknadt färden af och till. Kommer jag till Sofi
klockan tolf, är lyckan god. Min Gud, ändå de ange-
lägna visiterna hos G. H. J. K.? Jag kan bli galn, då
jag tänker härpå. (*Han börjar raka sig. Då han hun-
nit tvåla in haken höras steg i trapporna. Han slänger
borsten på bordet och springer opp*). *Anders*, är tam-
bur-dörren stängd?

Anders. Nej, herre.

Herr A. Är du ursinnig, som ej vetat stänga
dörren? (*Springer till, för att rigla den; i detsamma in-
träda herrarne L. och M.*).

Herrarne L. et M. Jag får den äran önska ett godt
nytt år, och ber om förlåtelse, att jag kommer på opass-
lig tid.

Herr A. Jag får önska herrarne detsamma, och
be herrarne göra mig den äran och stiga in, fast här
är en sådan oordning. Jag har varit så illamående
att jag först nu beslutit göra ett par visiter på förmid-

dagen, och är derföre i detta skick. Anders, hemta oss en butelj vin, medan jag måste be om ursäkt, att jag fortsätter rakningen.

Herrarne L. et M. Vi få rekommendera oss; vi hafva så knappt om tid.

Herr A. Nej ingalunda! Varen så goda och dricken ett glas, om jag ej alltför mycket inkommoderar herrarne. Se der! Anders, hvad fick du för sort? tag hit buteljen. Franskt vin! Nå du tölp, du är dig så lik. Jag måste väl gå sjelf och se efter. Ursäkten mig, mina herrar, ursäkten mig. (*Kommer in efter en stund*). Det här borde låta dricka sig. Jag har det direkte från ort och ställe. Anders, slå i och bjud omkring. Förlåten mig, mine herrar, att jag måste fortsätta mitt arbete. (*Sätter sig ned och tvålar in sig å nyo.*)

Herr L. Det var ett ypperligt portvin.

Herr A. (*lägger bort rakknifven och vänder sig om*). Ja, hvad tycka herrarne? Det är synd, att jag fick så få buteljer hem. Jag beställde hundra och fick blott femtio.

Herr M. Jag tycker mig hafva druckit samma sort på en frukost hos handelsman X.

Herr A. Det vore i sanning kuriöst.

Herrarne L. et M. Tiden skyndar på. Vi få rekommendera oss.

Herr A. Ödmjukaste tjenare. (*Följer dem ut och riglar dörren*). Se så i Guds namn, nu lär man då ändteligen få bli i fred. Hvilket förbannadt mod. Här komma personer, dem jag knappt tagit kunskap om att de finnas i verlden, och tro sig vara rasande bemärkta och göra sig en förfärligt angelägen sak af

att pladdra ut sin nyårslexa. (*Börjar åter med räkningen*). För tusan, Anders, är visitlådan uthängd?

Anders. Jag skall strax hänga ut den, herre.

Röster i tamburen. Är din herre utgången, gamle narr, efter du kommer med lådan?

Anders. Ne-nej, ja, hvad skulle jag säga? han är ej att träffa mer.

Herrarne N. O. och P. (öppna dörren och inträda). Ha, ha, ha, han är ej att träffa mer! Godt nytt år, hjertans bror! Det är fan hvad du är långt kommen. Nej, nej, håll dig stilla vid ditt arbete du, och flyg ej opp halfrakad. Anders skaffar väl oss ett glas vin dig förutan.

Herr A. (torkar svetten af pannan). Hvad är klockan?

Herr N. Snart half tio, min bror, och det värsta är, att hon vill gå så rasande fort i dag.

Herr A. Anders, få hit min visit-lista. Jag stryker bort hälften. Hvad i Herrans namn skall jag göra! Och de borde dock ej försummas, under några villkor.

Herr O. Hvarföre har du lagat dig så sent till reds att färdas?

Herr A. Ja, det var en fråga. Hvarför? Derför att man varit öfverlupen af folk, som man fått lof att entretenera, derföre att man vill bli väckt klockan sju och väcks klockan öfver åtta, derför, med ett ord sagdt, att fan har sitt spel med hela min utfärd.

Herr P. Nå så raka dig då, och sitt ej och prata bort tiden.

Herr A. Anders! Handduken, hvart har du gjort af med handduken, skurk?

Anders. Den ligger ju på herrns knä.

Herr A. (torkar sig åter om pannan). Det här öfverskrider allt menskligt tålamod. Jag tror jag en hel timme hållit på att raka mig och har ej halfva haken skrapad än. (*Springer opp och kastar knifven från sig*). Så, för alla d—r, nu skar jag mig till på köpet. Hit med en bit fnöske, Anders. Jag är olycklig med det kreaturet, det är han som är orsaken till allt.

Herr N. Nej nu må den och den sitta längre hos dig; du är ju vildare än en gast. (*De främmande gå skrattande bort*).

Herr A. Anders, rigla nu dörren, så att den hålls fast; ty slippa här några gratulanter in vidare, så vrider jag ditt gamla hufvud in i rigel-klykan, hör du det? (*Fortsätter rakningen*). Nej, nu är knifven rakt förbannad, nu skrapar den mitt arma hull som ett rifjern. Det har jag att tacka de gunstiga bröderna för, som icke kunde lemna mig i fred i ons. — Hur skall jag ursäkta mig hos excellensen B., då jag kommer så sent? Och den fördömda supén se'n, der jag skulle råka ses af excellensen C., som annars ej hade kunnat sakna mig i dag. — Ah! det rifver skinnet af min hake. — Anders, tag och drag opp min andra knif, men gör det fort och lemna en gång ditt eviga sölande. Heda! hör du, se efter om isvostschiken väntar ännu, eller om den slyngeln begifvit sig sina färde re'n. Anders, nej vänta, vänta först litet, se efter hvad min klocka är?

Anders. Några minuter öfver tio.

Herr A. (*springer opp*). Nej, du ljuger som en skurk; klockan är icke tio slagen än. Låt mig få se min klocka. — Hvad? den går förut, det kan ej slå felt, den går förut närmare en half timme; är det ej så?

Anders. I ons, när stadsklockan slog sist, var herrns klocka fem minuter efter.

Herr A. Och du borde ha dig klockan i halsen för din osanning. (*Springer till sin byrå och framtär halsduk, krage, m. m.*). Hvar har du rakknifven, du vill väl ej slita opp den heller?

Anders. Om herrn vill vara god och tvåla in sig nu på förhand, så skall jag strax ha knifven i beredskap.

Herr A. Den hade du kunnat sörja för förut, så hade jag sluppit att vänta. Du tycker väl att jag har så god tid? (*Sätter sig ned ånyo*). Det må Gud veta huru många gånger jag re'n haft denna borste i handen inom en timme, och har ej fått så mycken ledighet, att jag kunnat taga skägget af mig. Nu stiger jag ej opp från detta ställe innan jag är rakad, om också elden skulle bränna opp stolen under mig. Jag vill hålla vad, att herr S. re'n vid denna tid sitter hos Sofi, och det kan väl den och den svära för hvad godt han har att bjuda henne på det nya året. Jag har ingen orsak att tro den vagabonden, och nyårsönsknigen kan utsträckas så långt man vill. Åtminstone har jag ärnat bygga på denna förmiddag mer, än på hela året tillforene. — *Anders*, såg du åt om isvostschiken väntar eller huru?

Anders. Ja, herre!

Herr A. Väntar han, ditt enfaldiga nöt?

Anders. Jag kan ju ej säga annat än att han väntar.

Herr A. Godt, du skall lära dig att svara bestämdt. Så, i Guds namn, har jag då ändteligen fått skägget bort. Hvar är handduken?

Anders. Hvart kunde herrn hafva förlagt den i ons? Jag ser den ingenstädes.

Herr A. Nu går det för långt, är det jag, eller du, som skall hålla reda på min handduk?

Anders. Här är den. Herrn hade glömt den i sin låda, då herrn tog fram halsduken.

Herr A. Du ser hvad det vill säga att nödgas göra allt sjelf och ej ha någon betjening, som man kan lita på. — Jag borde slå dig tvättskålen i synen, vatt-net är ju kallt som en is. Se så! Min halsduk! (*Börjar kläda sin hals*). Nej, i dag är det ej möjligt att få den kluten att sitta. Kragen är ju för litet stärkt. Skaffar du mig ej en annan tvätterska, så skall jag låta byka dig sjelf. Anders, se åt hvad klockan är.

Anders. Half elfva, gudnås!

Herr A. Så går min förmiddag! Jag får väl lof att se ut som ett nöt på nyåret, om jag skall hinna göra helst *en* visit. — Få hit min frack! Så börja städa unnan här hvad du hinner. (*Stiger fram för en spegel och jemkar om sin halsduk*) Hvems var suffletten, som for förbi?

Anders. Statsrådet T—s. Den stannade vid vår port.

Herr A. Vid Gud, han kommer väl till mig. Skynda att få bort visitlådan och slå opp dörren. Kasta kläderna unnan i någon låda! Bort med tvätt-anstalterna. Jag är olycklig för din fördömda långsamhet. (*Springer sjelf till och slår opp tamburdörren*).

En lakej. Ett visit-kort från statsrådet T—.

(*Herrarne Q. och R. inträda i tamburen*).

Herr A. (sakta). Så i Herrans namn, detta behöfdes än till råga på förbannelsen. (*Högt*). Sägen

mig, mine herrar, ser man någon människa i rörelse nu mer på gatorna. (*Ger dem tecken att stiga in*).

Herr Q. (*inträdande*). Jo bevars, fast flockarna ansenligt minskats redan. Också vi hafva en och annan visit ogjord än; men efter vår goda värd tyckes vara hemkommen re'n ifrån sina, så är det i sanning nog kärt för oss, att få sitta en stund, för att vi ju skulle med fögnad underkasta oss risken att försumma några. (*De sätta sig*).

Herr A. (*sakta*). Jag blir galen. (*Högt*). Hvad får jag lof att bjuda herrarna?

Herr R. En pipa tobak, om jag får be; det är ett bland onera vid dessa nyårs-visiter, att en rökare får färdas ofta hela förmiddagen, utan att få sig en pipa. (*Går till piphyllan och tar ned en stor trädpipa*).

Herr A. (*förskräckt*). Nej, nej, för allt i verlden, den düger icke, den är alldeles stoppad. Här är en bättre. (*Bjuder ett litet sjöskums-hufvud*).

Herr R. (*försökande den stora pipan*). Tackar ödmjukast; denna är ganska ren. Om jag får lof att behålla den. (*Stoppar i*).

Herr A. (*pustar och torkar svetten ur pannan*). Anders, väntar min isvostschik ännu?

Anders. Ja herre.

(*Lång paus*).

Herr Q. Vi hafva ett grannt väder i dag; men föret är just icke att skryta med.

Herr A. Jag har, gudnås, föga fått pröfva hvarken väder eller före i dag.

Herr R. Nå det må jag säga! Nyårsvisiterna göra en nogsamt bekant såväl med det ena, som det andra.

Herr A (oroligt). Jag måste uppriktigt tillstå, att jag hela denna förmiddag varit så upptagen, att jag ännu knappt kommit utom dörren. Jag vet ej hur jag skall ursäktas mig hos excellenserna B., C. och D., att icke tala om de andra.

Herrarne Q. och R. (uppstigande). Om förlå- telse, att vi generat; det har icke varit vår afsigt. (*De gå*).

Herr A. (återkommande från tamburen). Hvad är att göra? Tacks jag visa mig på någon uppvaktning mer i dag? (*Tar opp sin klocka*). Half tolf! Jag är exponerad till det yttersta. Farväl med mina — — — Förbannelse öfver förbannelse! Anders, få hit min pels. —

(*En sal hos herr W., Sofis far.*)

Herr W. (omgifven af sin familj och herr S). Det är besynnerligt, att vi icke fått se A. här i dag än; han borde dock redan kunnat göra undan sina formalitets-visiter.

Herr S. Klockan är redan tolf. Det kommer allt an på huru samvetsgrannt man utsträcker sina skyldigheter i verlden. För min del kan jag ej neka, att jag är en liten fritänkare i denna väg; i synnerhet var detta fallet i dag, då det gällde att välja emellan nöjet att vänta i de förnämas förmak och att få se min Sofi.

Sofi. Ser du här hafva vi insamlat nära hundra kort i dag. Har du utgifvit ens en tiondedel af detta antal.

Herr S. Visst icke, om jag ej nu får aflemna denna bundt åt dig.

Sofi. Kors hur försumligt!

Herr S. Det tror jag du ej på allvar skall säga, när du erinrar dig att jag på denna förmiddag fått mig en fästmö. Jag undrar huru många bland gratulanterna kunna skryta af att hafva utträttat så mycket.

Herr A. (inträder förvirrad och aflägger sin nyårsönskan). Så är jag då ändteligen här!

Herr W. Och så sent! Det måste vara ett vackert antal visiter gjorda på denna förmiddag. Det vore roligt att höra. —

Herr A. Jag är en olycklig man. Öfverlupen af folk och sliten hit och dit, kommer jag ändtligen ut klockan half tolf. Jag reser direkte till excellensen B. Der fins hvarken visitlåda eller tillträde. Jag far till excellensen C. Jag kommer in i hans förmak, det är tomt. Jag väntar, jag hostar. Ändteligen visar sig excellensen i kammardörren, tar opp sin klocka, ser på den, vänder mig ryggen och går in tillbaka. — Jag är förlorad!

Herr W. Nå lappri, de stora ha sitt lynne. Glöm bort den lilla förtreten och bli hos oss till midnatten. Vi hafva en särskild anledning att vara glada i dag. — För er, som vän af huset, är det mig kärt att få presentera herr S., såsom min blifvande måg.

Herr A. (sakta). Nu återstår pistolen. (Tar sin hatt).

FRIAREN FRÅN LANDET.

Lustspel.

Helsingfors Morgonblad 1834, N:o 21—26.

Herr S. Det tror jag du ej på allvar skall säga, när du erinrar dig att jag på denna förmiddag fått mig en fästing. Jag undrar huru många bland grannlänarna kunna skreta af att hafva utträtt så mycket.

Herr A. Inträder fortvinnad och aflägger sin yrönskan. Så är jag då ändteligen här!

Herr W. Och så snart! Det måste vara ett vackert antal som har varit borta. Det vore roligt att höra. —

Herr A. Jag är en olycklig man. Öfverfloden af folk och sliten hufvud gör jag ändligen till klockan half tolv.

Personerna:

ONKELN.

EMELI, niece.

AUGUST, student.

KATRIN, kammarjungfru.

ARRENDATORN.

Herr S. Glöm bort den lilla förtvilen och bli hos oss till måndagen. Vi hafva en särskild anledning att vara glada i dag. — För en liten stund af huset är det mig kärt att få pröfva Herr S. sådana sin blifvande måg.

Herr A. Gå till. Nu återstår pistolen. (För sin hatt)

FÖRSTA SCENEN.

ONKELN. EMELI.

Onkeln. Nå gläd dig nu, min goda Emeli;
 När helst du önskar kan du vara fri,
 Och slippa dessa band af flärden bära,
 Som jag vet visst att dig besvära.
 Lägg bort ditt köpta hår och bruka ditt,
 Ditt snörlif, kasta det på brasan fritt
 Och dina armar från sin brons-tyngd lätta!

Emeli. Men, gode onkel, hvad betyder detta?

Onkeln. Du frågar? Just hvad jag har sagt, min vän;
 Sitt ner och hör mig blott berätta.
 Du vet ju af dig sjelf, hur tungt det är för den,
 Som hatar modet, yran, flärden,
 Att lefva nära stora verlden,
 Att se dess tomma prål, dess falska glans,
 Att se dess nöjen utan hof och sans
 Och dessa dårar utan inre värden,
 Som lefva blott för té och skrål och dans.
 Än mer, att se det lilla man fått spara,
 Hvar stund, hvart ögonblick i fara
 Att sväljas opp, att bli förödt

Af de behof, som yppigheten födt. —
 Jag svettats tusende repriser
 För hufvudsta'ns enorma priser
 Och dröjt här år från år likväl.
 Hvad är mitt ändamål, mitt skäl?
 Min handel har jag slutat längesedan,
 Mitt kapital jag lagt på ränta ned,
 Min lefnads-sol, den lutar till sitt nedan;
 Och jag behöfver fred.
 Välan, ställ dig i ordning bara;
 I nästa vecka, kanske förr, vi fara,
 För alltid till det landtgoods, som jag har.
 Jag väntar blott på arrendatorns svar.

Emeli. Min Gud, men kan det allvar vara?
 Och inom några dar?

Onkeln. Nej, se blott hvilket glädjebud det var!
 Ja, landet, landet, der är lyckan, Emma;
 På fälten skördar, mjölk och honing hemma,
 Och ingen galg-fysionomi,
 Som går ditt fönster med lorgnett förbi
 Och yfves i den borgade syrtuten.

Emeli. Men gode onkel, hur så snart besluten
 Blef denna flyttning? Sedan många år
 Ni lefver hemma lugn och sluten;
 Ifrån den trånga kammar-knuten,
 Der er förtroigna länstol står,
 Ni dock så sällan går.
 Låt verlden fritt sin bana vandra;
 Den stör ju mer ej er, än ni stör andra.

Onkeln. Den stör ej mig! Ett vackert språk!
 Det fordras säkert mer än hufvudbråk
 Att finna hur ett gammalt öra
 Skall tröttna vid att dar och nätter höra
 Det stoj, det larm, det rop och tjut och skrik,
 Den infernaliska musik
 Af drängar, kuskar, vagnar och kareter,
 Som kunnat, förr än Israels trumpeter,
 Förstöra murarna i Jeriko;
 Ge de mig ro, är det en satans ro.
 Den stör mig ej! Nej se på gatan bara,
 Kan någon men'ska nog förstockad vara,
 Att icke smärtas djupt af de vår Herres ris,
 Han skickat oss gerad ifrån Paris
 I form af junkrar, sprättar och krabater,
 Att straffa oss för våra synda-dater?
 Den stör ej mig! Se här, för ro skull blott,
 En liten räkning. Säg mig hvad jag fått
 För mina tjugu modiga riksdaler,
 Dem jag har samlat daler efter daler,
 Med svett och prut? En kapprock vänd! må ske,
 Han stör mig ej en sådan skräddare?
 Nej, nej, mitt barn, du vet ej hvad vi böra.
 Vi flytta prompt.

Emeli (sakta). Hvad skall jag göra?
 Jag borde tiga och jag borde be.
 O August, kunde du min ängslan se,
 Och jag dig höra!
 (*Högt*) Min bästa onkel, om vi fore dit
 För våren, för den vackra tiden,

Och komma se'n, då sommarn är förliden,
Tillbaka hit?

Onkeln. Ty vintern blir der ledsam lär du mena?

Emeli. Det är så svårt; man är dock så allena.

Onkeln. Ha, ha, jag gissat allt det der förut!
Men kanske toge äfven vintern slut,
Om i en makes hand din hand jag lade?

Emeli (sakta). Jag är förrådd; hvad var det onkel
sade?

Onkeln. En vän, som slog sig med mödan ut,
Att roa dig, då nå'ngång tomt du hade?
Hvad tror du, kanske skulle vintern gå?

Emeli. Den måste väl, om onkel vill det så.
(*Sakta*) Hvar skall jag gömma mina heta kinder?
O, August! hvilka sköna dar!

Onkeln. Så trösta dig, jag ser ej några hinder;
Jag väntar blott på arrendatorns svar.

Emeli. På arrendatorns svar?

Onkeln. Det tycks väl dröja;
Men känner jag min karl,
Så låter han ej lyckan flöja,
Se'n han den en gång i sin hage har.
Jag såg vår man för tio år tillbaka,

En karakter af sten,
 Då var han yngling blott; men gällde det att vaka
 För gods och gård, var han en gubbe re'n;
 Och punktligt har arrendet fallit se'n.
 Vi resa dit, du blir hans maka,
 Och jag på gamla dar får smaka,
 Det lugn jag fåfängt söker här.
 Nu återstår blott att bevaka,
 För flyttningen, en lätt affär.
 Farväl, var du beredd! (Går).

ANDRA SCENEN.

EMELI.

Emeli. Se der,
 En vacker August! Himlars himlar!
 Det svartnar för min syn, det hvimlar;
 Hvar får jag skygd, hvart skall jag fly?
 En gammal arrendator, fy!
 Katrin, Katrin!

TREDJE SCENEN.

KATRIN. EMELI.

Emeli. Så tung som bly;
 Som skulle du till kyrkan tåga!
 Jag skall bli gift.

Katrin. Men hvilken låga!
 Och när? om jag får lof att fråga.

Emeli. Kanske i nästa månad re'n.

Katrin. I sanning ett parti för scen,
Att skratta åt på torg och gator!
En ung student — —

Emeli. Jo pytt! en arrendator,
En gammal vederstygglig en!

Katrin. I himlens namn, hvad är på färde?

Emeli. En man af ett omätligt värde,
I onkels mun, en Per, en Pål,
Med karakter af sten och stål.
För Guds skull råd! Hvad skall jag göra?

Katrin. Säg nej!

Emeli. Och onkels frid förstöra!

Katrin. I annat fall, så svara ja!

Emeli. Åh fy! och arrendatorn ta!

Katrin. Så svara ja och nej tillika,
Kanhända onkel sjelf ger vika.
För öfrigt vet jag knappt ännu
Hvad saken rör — —

Emeli. Ack, bästa du!
Du vet hur onkels hjerta svider
För all vår flärd och våra dyra tider,
Han ser vårt falska prål med harm,
Han störs, som gammal man, och lider

Af stadens støj och larm;
Han vill på landet, till sitt gods — —

Katrin. På landet!

Är detta spånaden till äktabandet?

Den tråden kommer jag att klippa af.

På landet, hu! det blef min graf.

Är onkel hemma?

Emeli. Nej!

Katrin. Ett bref jag glömde

Att lemna fram —

Emeli. Ett bref? Tänk om det gömde

Herr arrendatorns svar.

Katrin. Och väntas det?

Emeli. Ja, alla dar.

Katrin (*springer efter brefvet, böjer det och tittar deri*).

Låt se?

Emeli. Syns någonting?

Katrin. En kråkfot bara!

Emeli. Gif brefvet hit!

Katrin. Var tyst, låt vara:
(*Läser*) "Och ställer allt på redig fot."

Emeli. Mer! mer! läs mer!

Katrin. "Ödmjukast svara" — —
"Mamsellens hand med tacksamhet emot".

Emeli. Nog, nog! Att han ej flatnar!

Katrin. Får jag niga
Och önska lycka, som er kammarpiga,
Min fru arrendatorska?

Emeli. Ack, Katrin,
Att du kan hålla kontenans och min!
Hvad är att göra?

Katrin (böjer brefvet än mer och tittar).
Hålla sig till snillet!

Emeli. O Gud! nu bräckte du sigillet!

Katrin. Kantänka hvilken stor malör!
(*Bryter brefvet*) Man kan ej läsa utanföre.

Emeli. Betänk dig, hvad du tar dig före!

Katrin (under det hon läser).

Jag dör!
Jag dör af skratt; hör hur poetiskt, hör!
"Hur ljuft för herr patron att morfar heta,
Då våra barn, rödbrusiga och feta" — — —
Ha, ha, ha, ha!

Emeli. Hvad du är stygg ändå?

Katrin (allt vidare läsande).

Han kommer hit, vid Gud, i afton sednast.
Vet August något?

Emeli. Nej!

Katrin. Så går jag genast

Och kallar honom hit till råds också.

(Räcker Emeli brefvet och skyndar ut).

Se här, läs sjelf!

FJERDE SCENEN.

EMELI.

Emeli. Om hon allenast

Ej ville brådska så!

Och kommer onkel hem, hvad blir det då?

Hur skall jag någon utväg hitta?

(Paus.) Här är hans bref. — — Man borde titta
På några rader.

(Läser). "Ädle herr patron!

Jag har förfogat, efter instruktion,

Att allt behörigt skall bli redt och lagadt". — —

Nå väl och dertill gissar man reson.

"Det gamla huset är väl nog bedagadt,

Men torde dock sin tid stå mot.

Jag tror mig gissa hur patron behagat

Och ställer allt på redig fot.

Hvad arfvet rör, får jag ödmjukast svara,

Att det min största fröjd skall vara,

Att ta mamsellens hand med tacksamhet emot."

Hvad arfvet rör! nej, såg man maken?

Det duger åt den gamla draken;

Mig tar han mot, som en förskrifning blott.

Låt se, hvad fins här mer för godt?

"Att allt blir bra, tror jag mig veta:

Hur ljuft för herr patron." — —

Åh fy, det kan förtreta

Det innersta utaf min själ.

Hvad tänker han, hvad tror han väl?

(*Läser vidare*). Han kommer hit, — vid Gud — kanhända

I denna stund: hur skall det ända?

Det är förbi med mig, förbi!

O! August, skall jag offer bli?

Har kärlek ingen hjälp att sända.

Har något mera grymt väl kunnat hända

Från hedenhös?

FEMTE SCENEN.

KATRIN. EMELI. AUGUST.

August. Nå, Emma, nu är elden lös!

Jag måste skratta midt i sorgen;

Hvem af oss båda ger du korgen?

Emeli (sorgligt). Åt hvem, om ej åt dig?

August. Jo, pytt!

Men säg hvad hörs här allt för nytt?

Katrin. Se här är brefvet, herrn må läsa.

Emeli. Nej, ge det ej! Är du besatt?

August (under det han läser).

Det är ändå ett litet spratt,
Att komma här, midt för min näsa,
Och rövva bort min skatt.

Hvad nu? Jag dör af skratt:

För arfvets skull tar han emot mamsellen.

Katrin. Åh, herre, det fins bättre ställen;

Läs mer!

August (kastar bort brefvet). Fördömdt! hur gränslöst
platt!

Men jag skall sätta P för hans projekter.

Vi resa bort i denna natt,

I trots af onklar, tanter, slägter.

Det fins på jorden nog en vrå

För oss, att hitta på.

Ställ dig i ordning blott; vi resa.

Emeli. Nej, August, ingen sådan nesa!

August (stött). Se så, gif råd då bäst du kan.

Katrin. Det vore skönt, minsann,

Att fara bort och lemna mig i sticket!

Det går i evighet ej an.

Nej, sätt er ned på ögonblicket;

Ni kan väl härma arrendatorns stil?

August. Och hvarför ej?

Katrin. Till pennan, som en pil!
 Koncepter borde jag diktera,
 Men kanske duga också era.
 Förstår ni, hufvudsaken är,
 Att lägga ut och requirera,
 Allt hvad som grannast fins i hufvudstaden här;
 Och såsom skäl ni förebär:
 Att herr patron må i sitt hus logera,
 Som folk af ton på landet plär.
 När onkel läsit allt det der,
 Och börjar grubbla och fundera,
 Då slå vi in, som Pål, som Per,
 Från orten komna, dit han ärnar resa,
 Och skryta, larma, katechesa.
 I korthet, onkel måste tro,
 Att sta'n är der inkognito
 Och lefver tusen gånger värre.
 Ni känner nu min mening, herre;
 Och går förslaget icke an?

August. Katrin, du borde få dig man,
 Och ledas rakt uppå parnassen.

Katrin. Haf ej bekymmer, skrif blott han!

August. Hur suddar då den gamla tassen?
 Låt se, hur väl jag härma kan?
 Förträffligt! (Skrifver och skrattar).

Katrin. Nu, mamsell, det är min mening,
 Att ni ej blandar er i vår förening;

Men sitter tyst hos onkel och hör på.

Ni torde mig förstå?

Emeli. Katrin, Katrin, hur skall det gå?
Hur blir det möjligt att en man bedraga,
Som hunnit nära sjutti år?

August. Var tyst! det går, det går.

Katrin. Bed Gud, att ej vår galna saga
Gör gubben platt förryckt till slut.

Hur blir det möjligt att en man bedraga,
Som sutit tio år uti sin knut,

Och endast sysslat med att aga
Den dårskap, som han sett förut?

Hur verlden är och nu ser ut,
Det tror jag gubben litet känner — —

Så lita ni på edra vänner;
Det värsta er kan hända nu

Är att vi låta er bli fru.

Behagas det?

Emeli. Du är dig lika!

Katrin (tittar ut genom fönstret)

Men här blir annat, än predika;

Ty ser jag rätt på mannen der,

Så ha vi arrendatorn här.

Emeli. Du narras?

Katrin.

Han och ingen an' det är.

Emeli. Blif här för Guds skull du! (*Springer bort*).

Katrin (*till August häftigt*). Här duger ej att vika. —
Får herrn snart slut uppå sitt pränt?

August. Studentikost och excellent!

Katrin. Välan, håll min, och hjälp tillika!

SJETTE SCENEN.

KATRIN. AUGUST. ARRENDATORN.

Arrendatorn (*i gammalmodig, landtlig dräkt*).
Förlåt att jag så dristigt stiger in.

Katrin. Hvem gör oss äran? — får jag våga — —

Arrendatorn. En arrendator — — —

Katrin (*patetiskt springande fram till honom*).

Utan fråga,

Den ädle man, som jag får kalla min!

Välkommen, tusenfaldt välkommen!

Er ankomst, ack, jag drömde om'en

I natt, ja natten re'n förut.

Ni kom då, ädle vän, till slut;

Men ack, så kall! hur vill ni det förklara,

Kanske ni ej den rätte är?

Kanske ni ångrar er?

Arrendatorn. Bevara!

Nej dermed är det ingen fara.

Katrin. Så stig då fram och var som hemma här.
 Jag är så glad, jag höll just på att språka
 Med vår kusin, som här ni ser,
 Om lyckan att få kallas er,
 Om sällheten att er få råka.

Arrendatorn. Jag tackar skyldigast, med mer.
 Jag är så der, i qvinnovägen,
 En smula ovan och förlägen.

Katrin. Det ger sig nog!
Arrendatorn. Det är en sägen,
 Att många yxslag jemna mon,
 Och allting vins, då man är trägen. —
 Men kanske träffas herr patron?

Katrin. Ack, bäste vän, hvad skall jag svara?
 Jag måste väl uppriktig vara;
 Ni får ej tycka att jag är kuriös,
 Jag gör det allt af kärlek bara:
 Min onkel är så skrupulös
 I allt, som hör till goda tonen;
 Han ser väl mycket på personen,
 Men mera på hans yttre skick,
 Hans tal, hans dräkt, hans min, hans blick,
 En rock, som ej är gjord på modet,
 Kan sätta honom eld i blodet,
 Och en i förtid gjord visit
 Förstör hos honom rakt en mans kredit.
 Ni måste anta en habit,
 Som mera närmar sig till den moderna,

Och komma först om någon timme hit.
 (*Till August.*) Vill icke min kusin af nit,
 Att blanka opp vår lyckas stjerna,
 Gå oss med hjälp tillhanda?

August. Gerna!

Om herrn vill göra blott sin flit,
 Se här en ganska kort recit:
 (*Stiger opp och smäller arrendatorn på axlarna*).
 Legereté i ord och later,
 En min, som passar för soldater,
 Parisisk frack, fransysk fason,
 Ett språk från alla verldens stater,
 I korthet: en person,
 Som kunde kalla sjelfva kungen frater,
 Hör nu till goda ton.

Arrendatorn. Men kan jag lära slikt, dessvärre?

August. På någon timme, bästa herre!
 Kom hem till mig,
 Der öfva vi oss bäst vi tycka.

Arrendatorn. Man borde få betänka sig.

Katrin (*bevekligt*).
 O himmel, gå! och spill ej bort vår lycka.

Arrendatorn. Men herr patron, som af hans bref
 man ser,
 Tycks vara mera för det moderata?

Katrin. O Gud! det var han för att pröfva er.
Här är ej tid att stå och prata;
Min herr kusin bor här på nästa gata.
För min skull gör ert bästa, ädle man!

Arrendatorn. Jag vill försöka då så godt jag kan.

SJUNDE SCENEN.

KATRIN. EMELI.

Katrin. Katrin, du borde få dig man:
Till hustru är du klippt och skuren,
Min själ, han skulle icke skena han!
(Öppnar kammardörren).

Kom ut, mamsell, ur jungfruburen,
Er hög har jag förpassat bort;
Hans första chock var lysande, men kort.

Emeli. Katrin, jag andas knappast mera;
Jag ville kikna bort af skratt.
Hur såg han ut?

Katrin. Som en besatt.
Nu får jag lof att brevet kuvertera — —
Men var ej der en skymt af onkels hatt?
(Tittar ut genom fönstret.)

Han kommer. Gud ske lof att jag hann expediera
Så väl er skatt, som vice skatt.
(Samlar pappren och skyndar bort).
Var på er vakt, mamsell!

ÅTTONDE SCENEN.

ONKELN. EMELI.

Onkeln. Hå, hå! jag blef så matt

Jag ville knappast orka hem tillbaka,

Förargelser hvar gång man tittar ut.

Man blir väl öfverkörd till slut:

Man kan ej ständigt se sig kring och vaka.

På alla sidor åkes det förbi,

Ur väg, ur väg! padi, padi!

Det ljuder än uti mitt öra.

För skrammel, rop och blåst och dam

Man kan knappt se, man kan knappt höra,

Än mindre slippa fram.

Der kommer en pompös madam

I vagn med fyrspann, kan du tänka;

Jag frågar hvem hon är? En enka

Och till från landet, ingen skam!

Nej, allt skall nu för tiden blänka.

"Fins ingen vrå dit lugnet flyr,

Fins ingen däld dit glädjen ilar,

Och leende i skuggan hvilar,

När stormen öfver jorden gnyr?"

Emeli. Åtminstone ger det bestyr

Att söka denna vrå. Tänk om vi fore

På landet nu och sökte lugnet der,

Och landet tusen gånger värre vore

Än nå'sin staden är?

NIONDE SCENEN.

DE FÖRRA. KATRIN.

Katrin. Ack, Gud ske lof att herr patron är här!
Kanske mamsell har hunnit re'n berätta — — —

Onkeln (häftigt). Hvad då?

Katrin. Ja något har man sett;
men detta

Är galnare än allt förut.

Man har fått nys om herrns beslut,

Att resa till sitt landtgoods ut,

Och genast strömmas hit med kommissioner;

Af fruar, fröknar, herrar och baroner

Har salen varit full i hvar minut.

Der hemtar en en ask, en låda,

En annan ett paket,

En tredje, värre än de båda,

Är icke nöjd att hemta ett,

Men tiotal, om icke flera;

Och allt beskrifs så smått, så lätt,

Och så bekvämt att transportera.

Onkeln. Men jag förstår ej rätt

Hvad man kan ha att trafikera

Med orten der, på tusen sätt

Så skildt från hufvudstan belägen,

Så skildt från hela stora vägen.

Du var väl nog besatt, kan jag förstå,

Att ta emot hvad man dig gaf.

Katrin.

Hå, hå!

Väl är jag from och eftergifven,
Men blir jag något längre drifven,
Så kan jag neka också jag —
Här är ett bref. (*Aflemnar brefvet och går*).

TIONDE SCENEN.

EMELI. ONKELN.

Onkeln (ögnande utanskriften). Af bättre slag.
(*Bryter brefvet*). Från arrendatorn. Gläd dig Emma!
Men säg mig, var du icke hemma
I ons då hela skaran kom?
Du nämnde ej ett ord derom.

Emeli. Jag hann ju knappast andan draga;
Jag ville låta onkel klaga
I sin tur först — —

Onkeln (läser brefvet och tar sig om pannan).

Hvad är det här?

Man kan bli galn till slut. Jag svär
Att hela världen öfver ända seglar.

Hvad är det han begär:

Ett dussin vaser, några större speglar,
Quinquetter för salongen der,
Moderna kronor se'n för taken
I salarna och i gemaken — —
Mahogne-soffor, stolar, bord, med mer.

(*Springer opp*). Är jag en furste, en bojar, en pär,
En vild fantast?

Emeli. O Gud, mår onkel illa? —

Onkeln. Så säg mig hvad jag är?

Emeli. Om onkel kunde blott sin hetta stilla.
Det är väl något skäl han förebär.

Onkeln. Hvad skäl? Jo, ton på landet der,
En ton för galningar och hottentotter!

Emeli. Ni tror kanhända ej er dotter;
Men hvad jag tycker mig med visshet se,
Är att han fattat en förvänd idé
Om onkels lefnadssätt och pretensioner.
Den gode mannen har väl ment kanske,
Att då på landet ringare personer
Bestå sig spegel, bord och kanapé,
Vill onkel ha det mycket mera ståtligt.

Onkeln (sätter sig åter och öppnar brefvet).
Var tyst, det blir dock oförlåtligt
Att trakassera så en gammal man.
Han kommer hit — i denna dag, minsann!
Låt se, hvad junkern har att förebära?

ELFTE SCENEN.

DE FÖRRA. KATRIN.

Katrin (klädd som en förnäm fru).
Min herre, som mig ryktet sagt,
Har ni beslutit resa till en trakt,
Der jag en dotter har helt nära.

Kanhända vågar jag besvära?
 Jag har ett bref, ett bref-paket,
 Alldeles lätt,
 Jag ville be er — —

Onkeln. Gerna tar jag det,
 Om det ett litet bref blott gäller.

Katrin. Blott ett paket parisiska noveller;
 Jag fick af dessa skatter ett parti,
 Jag ville skicka dem till min Sofi. —

Onkeln. De äro väl ej alltför många heller?

Katrin. Kors nej, blott par och tjugu band;
 En skön lektyr, förtjusande, gigantisk,
 Alldeles egnad för en flickas hand.

Onkeln (ironiskt). I forna dagar var man nog pedantisk
 Att neka sina barn en slik lektyr ibland. —

Katrin. Ack ja, romaner af det gamla slaget,
 I hvilka knappt en enda men'ska dör,
 Och ingen ryslig scen vårt platta lugn förströr!
 Men smaka blott en gång behaget
 Utaf de nya, läs och hör
 Hur döden drabbar hela laget!

(*I extas.*) Följ med den dystra kraften blott,
 Som dricker blod ur hufvudskålar,
 Se blott en dödskamp, dubbelt tyngd af brott,
 Ett anlete, som hungerns fasa målar,
 Se styckets hjelte af tortyr förgås,

Hans älskarinna stympas, sargas, flås!
O Gud, det skakar, griper, tjusar, bildar!

Onkeln (i raseri). Är jag bland hedningar och vildar?
Hvem är er dotter? Säg, af hvad reson
Är hon på landet?

Katrin (förnämt). Kors, hur kan man fråga?
I fru *de Sans-Soucis* pension!

Onkeln (hejdadt). I ödemarken, i pension?
Att fatta slikt är öfver min förmåga.

Katrin (mokant). Men hvilken hetta, hvilken pöbelton?
Det skulle än i er förbistring fattas,
Att våga flytta ut
I nejden af en ort, ett institut,
Dit allt, hvad landet äger bildadt, skattas. — —

Onkeln (drömmande). Hvad institut? hvad pöbelton?
Är jag förbistrad eller hon?

Katrin. Farväl min herre, det är tid att sluta;
För er har jag ej något uppdrag mer. (*Går*).

TOLFTE SCENEN.

ONKELN. EMELI.

Emeli. Sitt, bäste onkel, lugna er!

Onkeln. Hvart är det verlden börjar luta?

Emeli (sakta). Han är som fallen ned från skyn.

Onkeln. Är det förbi med all försyn,

Stå alla våra lagar glömda?

Hvem nämnde hon, hvad hette hon?

Emeli. Hvem menar onkel?

Onkeln. Den fördömda

Fransyska frun, som höll pension?

Emeli. *De Sans-Souci.*

Onkeln. Du känner hexan?

Än hon, som skrek om pöbelton

Och läste den besatta lexan,

Som kom mitt hår att resa sig,

Om mord, tortyr och blod och krig?

Hvad hette hon?

Emeli. Jag känner ingendera;

Vi lefva ju så litet med.

Onkeln. Hon tycktes ge en vink om flera,

Som satt sig der på orten ned. —

Men hon är galn, och jag än mera,

Som grubblar öfver hennes prat. (*Sätter sig*).

TRETTONDE SCENEN.

DE FÖRRA. AUGUST.

August (förklädd, bryter på franska)

Ah, servitör, monsieur Magnat!

Jag är förtjust att er bekantskap vinna — —

(Sjunger) *La, la, la, la, li, li, li, li* — —

Onkeln. Om detta åskmoln vore väl förbi!

August (märker Emeli och skyndar till henne).

Er niece? Förtrollande gudinna!

Onkeln (häftigt). Gå in i kammarn, Emeli! (hon går.)

August. *Comment*, seigneur? Hvad menar ni?

Onkeln. Min bästa herre, hon är qvinna — —

August. Ah ja! En dyr acquisition!

Onkeln (sakta). Se så, farväl med all reson!

(Högt). Min herre, vill ni kort förklara:

Hvad har ni att uträtta här?

August. U—träta? *qu'est-ce?* nej inte träta — —

Onkeln (otåligt).

Svara!

Jag menar: har ni en affär,

Så säg mig den i korthet bara!

August. *Voilà!* En helsning från *mon père*.

Han ber monsieur att icke fara,

På resan, hans palais förbi.

(Sjunger) *La, la, la, la, li, li, li, li!*

Onkeln. Hör han till fru *de Sans-Souci*?

August. *Oui! oui!*

Han bor der ganska nära.

Onkeln (sakta). Då låter jag ödmjukast bli,
Att denna gynnare besvära.

(Högt.) Hvad har er far att skaffa der?

August. Ha, ha, ha, ha, *que* skaffa der?

Onkeln. Jag frågar enkelt hvad han är?

August. *Ah, un artist très grand et très célèbre!*

Onkeln. Det går för långt, man kan få feber!
Fins der af detta slag också?

August. *Oui seigneur, tout comme il faut.*

(Sakta). Den arma gubben! Svetten lackar
I droppar från hans panna re'n. —

Onkeln. Artist? I hvilken konstens gren?

August. *Mon Dieu!* han komponerar frackar

Onkeln. Och tar betaldt som en artist?

August. *Pour le façon, monsieur,* visst, visst!

Onkeln. Ett tjog riksdaler?

August. Fi! jag tackar!

Dans l'innocence de la prairie, seigneur,

Har penningen en ganska fin valör.

Onkeln (som gjort de sista frågorna med synbart återhållen vrede, springer opp).

Men der är dörrn, senjör, munsjör!

Gå ut och kom mig ej tillbaka.

August (sakta). Jag visste väl det skulle smaka.

(Högt, i det han fattar onkeln under armen).

Comment? En promenad? Ah ja!

(Går halft dansande ut och drar onkeln med sig).

Li, li, li, la, la, la, la!

FJORTONDE SCENEN.

ONKELN kommer pustande in tillbaka och tar nyckeln ur dörren. *Sednare EMELI.*

Onkeln. Folk hit! är du i kammarn, Emma?

Emeli. Hvad vill min onkel?

Onkeln. Vatten hit!

Det var mig en förbannad klämma.

Emeli. Men onkel darrar på sin stämman;

Hvad har då hänt er?

Onkeln (utan att ge akt på henne). En bandit!

Att öfverfalla mig här hemma

I eget rum, i eget hus.

Här duger ej att bruka krus.

(*Till Emeli*). Säg åt Katrin: om någon än mig söker,
Så svarar hon att jag ej hemma är.

Emeli (*sakta*). Hvad skall jag företaga här?

Nej, det är bäst att jag försöker.

(*Högt*.) Men, bästa onkel, har ni glömt

Herr arrendatorn?

Onkeln. Ah, fördömdt!

Sätt nyckeln i; jag måste väl riskera.

Men säg, begriper du det här?

Emeli (*i det hon öppnar dörren*).

Nej, onkel, det en gåta är.

Onkeln (*betänksamt*). Jag kan ej annat utfundera,

Än att en fru *de Sans-Souci*

Har kommit dit med ett parti

Lycksökare och pack, med mera,

Och håller på att få kredit. —

Men har jag en gång hunnit dit,

Så skall, vid Gud, jag jaga bort dem alla.

Emeli. Ack, onkel vill då resa dit likväl?

Det är ej rätt —

Onkeln. Jag hade skäl

Att låta mitt projekt förfalla.

Men jag vill trotsa dem ännu:

Jag ger ej köp för en parisisk fru.

(*Emeli går.*)

FEMTONDE SCENEN.

ONKELN. KATRIN.

Katrin (som modehandlerska).

Ack, hjälp mig, rädda mig, min herre!

Onkeln. En ny förbannelse och värre!*Katrin.* Ack hjälp mig fly, ack för mig hän;

Jag ber derom på mina knän!

Onkeln. Hvad är på färde? Låt mig höra.*Katrin (gråter).* Osaliga! hvad vill jag göra!

Jag står ej ut, jag vissnar bort.

Onkeln. Säg ut, i Herrans namn, var kort!

Er jämmer kan ju sjelfva klippan röra.

Katrin. Ni ärnar fly från detta rövvarhål?*Onkeln.* Ja väl.*Katrin.* Och landet är ert mål?*Onkeln.* Alldeles så.*Katrin.* O, protegera

En ensam dam på resan dit;

Det är från samma ort jag kommit hit.

Onkeln. Var detta allt? Behöfs det mera,

Att bringa en i raseri!
Ni hör väl också ni till fru *de Sans-Souci*?

Katrin. Som modehandlerska till många flera.
Ack, jag kom hit, för att studera
Min konst, min sköna konst. — Och si!
Den gruffligaste anarki
I modets verld slår här med skräck mitt öga.
Ej skymt af smak bland låga, som bland höga.
Ack hör, ack hör!
Kanoner på en bal; jag dör!
Och Freyschütz-ketten på supéer!
Giraffer, pilar, Sevignéer!
Crepe a la neige!
Ändå barège!
Battister se'n!
Och lustre se'n!
Ännu, i våra dar, ännu!
Hu, alla himlars himlar, hu!

Onkeln (med händerna för öronen).

Håll, håll i Herrans namn, min fru!
Ni spränger mina öron sönder.

Katrin (utan att låtsas märka något).

Så gå hos oss ej en gång bönder.

Men vet man af det nya? Nej!

Baretter ej,

Coquetter ej,

Sottiser, epauletter ej.

Moderna genombrutna vantar,

Se efter om här någon antar.

Pirater? pytt!

Det är för nytt.

Crepe lisse ej fås,

Chalis försmås.

Af Carneol och Amethyst — — —

Onkeln (springer opp och slår sin hand i bordet).

Tyst då, för tusan djeflar, tyst!

Katrin (förskräckt). O, ve! ett raseri, som sårar

Det innersta utaf min själ!

Farväl, förfärlige, farväl! (*Går gråtande ut.*)

SEXTONDE SCENEN.

ONKELN. AUGUST.

August (i syrtut, med sporrar, gehäng och en stor sabel vid sidan, möter Katrin i dörren).

Hvad ser jag här? en skönhet och i tårar.

(*Följer Katrin ut och slår dörren till.*)

Onkeln (hastande efter). Nu gäller att få nyckeln ut.

Ty kommer denne in till slut,

Så lär han bli mig värst af alla.

(*Öppnar dörren och vill taga ut nyckeln.*)

August (tränger sig in i detsamma).

Det kan man då barbariskt kalla!

Min herre, ni förklarar er!

Onkeln. Så, så, i hvilken sak? jag ber.

August. Satisfaktion, ej mer,
Begär det sköna offret för er galla.

Onkeln. Och hvem är ni, som här för stat?

August. Er arrendators reskamrat.
Men det à part. — Säg vill ni er förklara?

Onkeln. Det låter jag ödmjukast vara.

August. Vid de tre ärofulla julidagarna!
Då apellerar jag till heders-lagarna;
Det gäller, herre, en af oss.
Drag ut, vi slåss.
(*Drar sin sabel och ställer sig i positur*).

Onkeln (förfärad, sätter sig ned i sin länstol).
Vill ni då mörda mig, min herre?
Jag är en gammal man.

August (häftigt). Försvara er, ifall ni kan;
Och hvarom ej, så blir det värre,
Så kallar jag er en barbar,
Som mer ej i ert hjerta spar
En enda gnista af parisisk ära. — —

Onkeln. Min Gud, jag vill förlusten bära.
Var glad att ni har äran qvar;
Men kom för Guds skull ej så nära,
Jag har ju ondt ej gjort.

August.

Ni drar

I annat fall så vill jag svära,
 Att ni är feg, att ni förlorat har
 All rätt att er point förfäktat.
 Stig opp och gif mig svar!
 Ni dröjer? — då, farväl! (Går).

SJUTTONDE SCENEN.

ONKELN. *Sednare* EMELI.

Onkeln (hemtande sig). Den der, det var en äkta,
 En grym fantast, en vild husar,
 Som ville tvinga mig att fäktat
 På mina gamla dar!
 Jag arme man, hvad skall jag göra?
 Det var en olycksstund jag föll på det beslut,
 Att flytta till mitt landtgoods ut.
 Det var att radikalt förstöra
 Den lilla ro jag hade kvar förut.
 Och kommer arrendatorn nu till slut!
 Jag ryser re'n för tanken bara;
 Han lär väl ropa sitt: förklara
 Förklara er, ni drar, ni drar!
 Då jag mitt löfte återtar
 Och ej bevekast kan att fara;
 Ty bråst han på sin reskamrat,
 Blir han för smått ej flat.
 Men resa dit! nej, Gud bevara!
 Det rådligaste här lär vara
 Att bli i hast, så godt man kan,
 Fransysk, som han!
 Det öker dock sin mon respekten.

(Öppnar kammardörren).

Hör Emma.

Emeli (utkommande). Ja!

Onkeln.

Du har ju qvar helt visst

Den öfverdrifna tartar-khanska dräkten,

Jag fick af dig till julklapp sist?

Emeli. Men, bäste onkel, hvarför ej förgäta

Ett fel, som dock så välment var.

Onkeln. Mitt barn, det är ej för att träta,

Jag nämner om den nu; — jag har

Beslutit bära den. — —

Emeli.

Hvad hör jag?

Onkeln. Då jag bland ulfvar är, så bör jag

Förstå att tjuta. Gif den hit!

(*Emeli hemtar ett knyte och lemnar det åt onkeln.*)

I sanning en förgjord habit

För en förnuftig man att bära;

Men nöden gör det tunga lätt.

(*Går in i sin kammare.*)

ADERTONDE SCENEN.

KATRIN. EMELI.

Katrin. Så vidt, mamsell, är allt på rätt,

Och snart är arrendatorn nära.

Det blir ett möte, på min ära,

Som man kan kalla pengar värdt;
Nu får han visa hvad han lärt.

Emeli. Af hvem har han väl kunnat lära,
Då August sjelf har varit här?

Katrin. Nå kors! han har vikarier der,
Med möten, utskott och konventer,
En öfverdådig hop studenter,
Som lära björnen dansa nu.

Emeli. Ha, ha, ha, ha!

NITTONDE SCENEN.

DE FÖRRA. ONKELN (*i modern, stor-rosig nattrock, med broderade stöflor och en brokig mössa med tofsar*).

Onkeln Du skrattar, du.

Gån in i kammarn, hönor, båda!

(*Emeli och Katrin gå leende ut*).

Jag blygs att någon mig skall skåda

I denna afskyvärda dräkt.

Men ger jag köp och visar mig förskräckt,

Så löper jag en större våda,

Så ser jag ej ett annat val förut,

Än stå för sabel eller flytta ut.

O Gud, hur allt har blifvit värre

På lumpna tio år!

Af land har blifvit stad, af dräng har blifvit herre,

Och hela verlden upp och nedvänd står.

I all min sorg så måste jag dock säga,

Att det skall roa mig att se och väga

Hur mycket som kan vara kvar
 Af arrendatorn, sedan forna dar.
 Han kan ej vara rakt förändrad heller.

(*Buller i farstun*).

Men tyst! nu gissar jag det gäller.

Få se om junkern ej är här?

TJUGONDE SCENEN.

ONKELN. ARRENDATORN (*putsad och utstyrd i en spänd
 rock med värja och mustascher*).

Onkeln (*sakta*). Så har min pröfvotimma slagit!

Arrendatorn (*stiger stormodigt fram*).

Pots sapperment! bonsjur monsjör!

Onkeln. Aha! très humble servitör!

(*Sakta*). Nu kan jag tacka Gud för allt det stryk jag
 tagit

I forna dar för Pepliers parlör,

(*Högt*). Comment vous portez vous, senjör?

Arrendatorn. Bien, bien!

Onkeln.

Hur lefs der borta?

Arrendatorn (*sakta*). Med franskan kommer jag till
 korta.

(*Högt*). Oh! excellent!

Onkeln.

Som hvarje dag

Den sista vore, menar jag.

Man har der damer, ton och safter?

Arrendatorn. Voui, senjör, der lefs af alla krafter.

Lo, lo, lo, lo! la, la, la, la!

(Sakta). För tusen dödar, det går bra.

Onkeln. Och egendomen den florerar?

Arrendatorn. Den kunde sakta framåt dra;

Men en förderflig pest grasserar,

Gudnås, bland kalvvar, får och lam.

Onkeln (sakta). Så! der stack arrendatorn fram!

Arrendatorn (erinrande sig, sakta).

Mitt dumma nöt! nu bar det af från vägen.

Onkeln. Aj, aj! på landet blir man snart förlägen,

Då hjorden ej vill fort;

Men allting vins då man är trägen.

Det är i år en allmän sägen,

Att åkrarna sitt bästa gjort.

Det räcker dock, som jag mig föreställer,

Att träla och bekymra sig.

Arrendatorn (sakta). Aha! nu vill han pröfva mig.

(Högt). Oh! das ist nikt! man är ej bonde heller,

Man är en höfsad man,

Som ser på annat än på maten.

Man vet så väl, som någon ann'

Att leben och att leben laten.

Man bryr sig hin hur kornet slår i spann
Och ger åt pocker sädes-växten.

(*Sakta*). Så, excellent, nu är jag in i texten!

(*Dansar*). *Li, li, li, li, la, la, la, la!*

Onkeln (sakta). Här får man sig till vara ta.

(*Högt*). Det är charmant att se hvad ni har vunnit

I tänkesätt, i ton, i takt,

Se'n jag besökte sist er trakt.

Om det är sant, som man mig sagt,

Så har hos er hvar bonde hunnit

Långt längre fram, än nånsin vi,

Och håller på att herre bli!

Arrendatorn. Ack, herr patron, med måtta är förbi,

Och yppigheten den grasserar.

Onkeln (sakta). Der sticker arrendatorn fram.

Arrendatorn (erinrande sig, sakta).

Nu må min tunga få sig skam. (*Hostar*).

(*Högt*). Jag menar blott, om den regerar,

Så är den värd att göra det.

(*Sakta*). Nu kom jag just med prut på rätt.

Onkeln (sakta), Nu är han rasande; i sanning

En underlig, förvirrad blandning

Af vett och vanvett.

(*Högt*). Hör, ett ord!

Nu måste jag mitt hjerta lätta;

Ni borde stå ännu att rätta:

Om hela världen är förgjord,
 Hvem ber er följa den i spåren?
 Jag kände er i unga åren,
 Ni var en annan men'ska då.
 Hvad skall det bli, hur skall det gå?
 Ni lemnar plogen bort och spaden,
 Och börjar apa efter staden.
 Hvad menar ni, hvart syftar ni?
 Om fritt en fru *de Sans-Souci*
 Et kompani
 Dikterar oss konsepter,
 Behöfva vi väl skrifva efter?
 Slå om; det kan ej bära sig,
 Det blir elände af elände...

Arrendatorn (sakta).

En frestare han till oss sände;
 Men pass! han skall ej lura mig.
 (*Högt*). *La, la, la, la!* ni skämtar bara;
 Senjör, ni slår er löst!
Li, li, li, li! très graciöst!
 Hvad? skulle jag en slyngel vara
 Sans ton och sans fason? (*Slår onkeln på axeln*).

Legereté i ord och later,
 En min, som passar för soldater,
 I korthet, en person,
 Som kunde kalla sjelfva kungen frater,
 Det har jag nu. Förr, weis ick nok,
 Var jag en sälle, en garçon, ett tok.

Onkeln (sakta). Nu är ni galn, förr var ni klok.

Arrendatorn (slår på sin värja).

Och vill ni det, skall jag försvara

Min ambition som kavaljer.

Onkeln. Nej, nej, senjör! behöfs ej mer!

Arrendatorn (torkar svetten af pannan, sakta).

Nu börjar all min franska vara

Förbi, och så min tyska ock.

Onkeln (sakta). O, vore du till fanders dock!

Här gäller nu att klokt förfara.

(Högt). Min herre, ni har fått mitt bref?

Arrendatorn (glad). Ja, kanske komma vi till saken.

Onkeln. Väl, har ni nå'nsin hört på maken?

Se'n jag det skref,

Har jag mig fått en svår process —

Arrendatorn.

Hvad mera?

Onkeln. Som hotar att mig ruinera.

Arrendatorn (sakta). Oh! om jag vackert vore fri!

Onkeln. Åtminstone lär arfvet bli

Så fint, att vi

Omöjligt kunna subsistera,

I synnerhet på landet der.

Hör, mitt projekt det är,

Att låta giftermålet vara.

Arrendatorn (sakta).

Ja, Gud ske lof, så är man qvitt all fara!

Onkeln. Hvad menar ni?

Arrendatorn.

Som herr patron det vill.

Men kostna'n, som jag skjutit till

För resan hit?

Onkeln. Går af på ert arrende.

(Sakta). Det var ett arrendators-drag!

Arrendatorn. Så far jag bort i denna dag.

(Tar farväl och går sjungande ut).

TJUGUFÖRSTA SCENEN.

ONKELN *(ensam).*

Onkeln. En oförmodadt lycklig ände!

Att slippa den barbarn så lätt.

Hvad galenskap och hvad elände!

Och då och då en skymt af vett!

(Tar nyckeln ur dörren).

Hvad jag i dag har känt och lidit,

Vet jag och ingen ann' till mig.

(Går in i sin kammare).

TJUGUANDRA SCENEN.

KATRIN. EMELI.

Emeli. Katrin! hur skall jag löna dig?

Katrin. Det är för eget lif jag stridit;
 Uppriktigt sagt, det gick ju bra?
 Ha, ha, ha, ha!

Emeli. Ha, ha, ha, ha!

Men —

Katrin. Men? hvad men?

Emeli. En lika fara

Kan komma snart igen uppå?

Katrin. Låt då i Herrans namn så vara!

Må onkel projektera bara;

Katrin har vett och öfverdåd,

Och kommer tid, så kommer råd!

(*Ridån faller*).

SPEGLEN ER!

Lustspel af Heiberg.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN DANSKAN.

Helsingfors Morgonblad 1833, N:o 66—70.

Katrin. Det är för eget lit jag stridit;
Uppriktigt sagt, det gick ju bra?
Ha, ha, ha, ha!

Emeli. Ha, ha, ha, ha!
Men—

Katrin. Men?

Emeli. Kan komma snart—
Kan komma snart—

Personerna:

ONKELN.

HERRN.

FRUN.

EN PIGA.

EN DRÄNG.

FÖRSTA SCENEN.

ONKELN. HERRN. (*Den sistnämnde i galadrägt med värja vid sidan*).

Onkeln. I gala? kan man se? så tidigt? Åh?

Herrn. Ja, tänk er, onkel, jag må desperera!

Mitt bryderi, kan det sin like få?

Jag måste denna morgon referera

Opp hos hans durchlaucht. Måste färdig stå

På slaget nio, ja, förr än det hunnit slå.

Onkeln. Än sedan då; du är ju van vid det.

Herrn. Det är jag äfven; det är rätt.

Onkeln. Hur kan du då förlägen vara?

Herrn. O Gud!

Onkeln. (*Ser på sitt ur*). Bévars, god tid, min vän;
Den slår ju ej så snart.

Herrn. Det vet jag nog; men, men
En annan orsak...

Onkeln. Så?

Herrn. jag har.

Onkeln. Säg ut den, kära!

Herrn. Jag fruktar för...

Onkeln. För hvad?

Herrn. o himmel, för min fred,
Mitt hopp, min tröst, mitt lif, min välfärd och min ära!

Onkeln. För tusan, jag är ej en Solon eller Bias;
Gif mig ett rimmeligt besked!
Hvem reder ut ett slikt galimathias?

Herrn. Ni vet, mitt fel är icke jalousi...

Onkeln. Ha, kom det fram...

Herrn. Men jag har sett besannadt,
Att, är vår ungdoms blomstertid förbi,
Och har man täljt af år ett fyrtital, som vi,
Så får man ögat opp för ett och annat.

Onkeln. Guds död! Hvad har du sett?

Herrn. Ni missförstår mig. Nej!
Min oro kan sig ej besticka
I något, som jag sett. Jag fruktar ej.
Min hustru känner jag till punkt och pricka,

Hon älskar mig, hon trogen är;
 Men hon är ung, se der är knuten, der.
 Lättsinnighet är ungdoms vän, besinna!
 Den tanken fräter grymt min ro. En qvinna
 Är också sällan i principer fast;
 Den lätt vill höra, kan man lätt förföra;
 Hon är ett grässtrå, som en fläkt kan röra,
 Som böjer sig för vindens minsta kast.

Onkeln. Håll opp att flere metaforer jägta,
 Och säg mig ända fram i hast,
 Från hvilket håll det på ditt strå tycks fläktas?

Herrn. Gent öfver här.

Onkeln. Aj, aj, löjtnanten?

Herrn. Den!

Onkeln. Så hör ett ord till bot för hvad dig smärtat;
 Hans kår i denna dag skall tåga bort igen.

Herrn. Det är just det, som skär mig in i hjertat!

Onkeln. Se der! Nå väl, så må jag bli förgjord,
 Om jag förstår af detta allt ett ord.
 En nygift man, en hustru skön, benägen,
 Och en löjtnant, så litet en i vägen,
 Att mannen mister frid och hjertero,
 När regementet bort från staden tågar — — —
 Hvad vill det säga? Hvad? jag frågar.
 En af oss är konfys. Hvem är det, skall jag tro?

Herrn. Jag är det, onkel, jag.

Onkeln. Så lär väl vara fallet.

Herrn. Som en förryckt skall för hans nåd, i dag,
Jag komma till att stå. Jag vet att jag
Skall skämma ut mig, ja, jag vet, jag skall'et.

Onkeln. Rätt troligt, när du vill det just precis.

Herrn. Men ni förstår väl, att min grund att klaga,
Ej deri ligga kan på något vis,
Att regementet skall i dag från staden draga.
Nej, hvad som plågar djupt min själ,
Är afskedet, jag väntar man skall taga.

Onkeln. Så, så. Det gör dig ondt att ta farväl?

Herrn. Af hvem?

Onkeln. Löjtnanten.

Herrn. Bah!

Onkeln. Hvem då?

Herrn. Förstå mig riktigt!
Jag går till hertigen, ni på kontoret går;
När nu hos fursten jag med mina akter står
— Det är ett ämne före, som är viktigt —
Så vet jag visst all fattning mig förgår;
Ty ständigt skall jag tänka blott på detta:

Nu kommer han på afsked till min Etta.
 Hon är allena; borta ni och jag:
 Nu kommer han med sina ömma tag;
 Kanhända hon beveks — nu känner ni det rätta,
 Och det är det, som gör mig hufvudsvag;
 Han fattar hennes hand och mot sin läpp den trycker,
 Hon nedslår ögat, rodnar nu
 Och känner i sin kamp och tycker
 Att afskedsstunden smärtar, men är ljuf.
 Låt qvinnan slika känslor blott erfara,
 Så är det första steget taget re'n,
 Så kan hon mer sitt hjerta ej försvara,
 Och kommer, Gud vet, hur långt se'n.

Onkeln. I sanning, måste ej din fantasi berömmas!
 Du sade nyss att du var fri
 Från hvarje stygn af jalsi;
 Men se'n jag nu har hört din svada tömmas,
 Så finner jag deri
 Rätt mycken turkisk fantasi.

Herrn. Ja, turkarne, kom dem ej nära!
 En turk är icke dum, han vet nog hvad han gör,
 Han vaktar väl sin hustrus ära,
 Och det är det han bör;
 Af turkarne vi mycket ha att lära.

Onkeln. Ja, ja, herr muselman, ert ord i ära,
 Men när nu du, som förr var kristligt from,
 Har turkegriller fått, dig sjelf till värsta plåga,
 Så låt oss pröfva vår förmåga,
 Att ge löjtnantens kur ett litet vensterom.

Herrn. Rätt så, låt mig få råda bara!
Om ej ett halt blir satt för hans visit,
Skall mitt förstånd få rakt fallit;
Den må pareras af...

Onkeln. Nå väl, på hvad sätt? Svara!

Herrn. Min Etta älskar er, ej sant?
Hon plär er takt, er fina klokhet ära,
Plär lyda edert råd och följa eder lära...

Onkeln. Min vän, du är ej mer galant,
Än af en turk man kan begära.

Herrn. Har ni, min onkel, sagt det ej gå an
Att ta emot löjtnanten...

Onkeln. Kan
Det nekas henne?

Herrn. Ja, hon nog er vilja lyder.

Onkeln. Har hon då något sagt, som på en önskan
tyder,
Att se i dag vår unge man?

Herrn. Nej, gudbevars, ej så...

Onkeln. Och han?

Herrn. Han kommer nog, vill jag kavera.
Soldaten låter ej en lägenhet

Gå sig ur händerna. Han önskar intet mera,
 Än göra hustrun kur och mannen all förtret.
 Nej, honom utomdessa jag blifver
 Med ett uttryckligt afsked qvitt.
 Han kurtiserade Etta just med ifver,
 Och talte nog bekant och fritt
 Hos intendentens häromdagen,
 Han ledde henne fram till bords — och si!
 Se'n dess han helsar opp, hvar gång han går förbi.
 Jag är ej nog med blindhet slagen,
 Att tro det gäller mig, hvar gång han ser hit opp,
 Med grace mot hatten handen höjer,
 Och anlete och kropp
 Med sirligt smil, i tusen bugter böjer.
 Han kommer nog, dermed är ingen nöd,
 Och därför vore det det rätta,
 Att ni med eder myndighet förbjöd
 Min stackars oerfarna Etta,
 Att motta ett besök, som blir min död.

Onkeln. Din plan är galn, slå bort den bara.

Herrn. O låt mig ej förgäfvess hafva bedt!

Onkeln. Er, gode turkar, har man dock sett vara
 En smula fastare i diplomatiskt vett.

Herrn. Nej, onkel, absolut, låt mig få råda!
 När Etta klädt sig, jag, ty värr, gått bort,
 Så skall ni henne säkert skåda;
 Så tala faderligt, blott ej för kort,
 Allvarligt blott. Vi känna henne båda.

Välj af förmaningar en lämplig sort,
 Och sök att förebygga hennes våda.
 Säg att jag önskar, hon på denna dag
 Ej tar emot besök af något slag.
 Bed henne göra mig häri till nöjes;
 Men om det frågas, om det dröjes,
 Så säg då öppet ut, att jag befallt
 Att vår löjtnant blir afvist, framför allt.
 Säg, att så öm jag eljest är mot henne,
 Har jag ett häftigt blod;
 Säg att jag aldrig skall bli god,
 Om hon, då jag är borta än, har mod,
 Att ta emot en officer, som denne.
 Säg henne, att det värsta kunde hända;
 Säg henne, att jag tål en tid; men se'n
 Har ej min hetta någon gräns och ända;
 Säg henne framför allt — — Gud! den slog nio re'n!

Onkeln. Var lugn, jag skall väl...

Herrn. Och till detta,
 Kan ni, om så sig fogar, sätta...

Onkeln. Att du försummar dig...

Herrn. Att om jag ser...

Onkeln. Bort!

Herrn. Nej, men säg då blott...

En tjänare. Nu åktes vagnen ner.

Herrn. Ni säga kan... O Gud, hvad skall jag göra!

Onkeln. Jo, du skall packa dig och köra.

Herrn (till tjänaren). Jag kommer.

(Sakta till onkeln). Onkel, jag förliter mig på er.

ANDRA SCENEN.

ONKELN *ensam.*

Onkeln. Du dåre, sjelf du binder åt dig riset!

Du tror förbud befordra tukt,

Och glömmor bort att paradiset

Till fanders gick för en förbjuden frukt.

Min herr kusin, jag skäms på dina vägnar,

När man i äktenskapets lotteri,

Med nästan idel niter i,

Har fått en skälig vinst och gått förlusten fri,

Så skattar man sig säll och fågnar

Sig i sitt hjerta tyst deråt,

Som det en kristen men'ska egnar,

Och går ej som en turk på lur, och hägnar

Blott svarta aningar om falskhet och försåt.

(Man hör frun i sidorummet gnola på en visa).

Nu är hon oppe. Hör en gång!

Lik fågeln, utan tyngd af sorg och smärta,

Hon helsar morgonen med sång;

— Och sången älskar blott ett ädelt hjerta;

Med detta allt hon dock en Evas dotter är;

Jag vill slå vad att hon, som mången annan,

Får den förbjudna frukten kär.

Jag skall försöka det. Jag har i pannan,

Att spela orm i detta paradys
 Af huslig lycka, som min värde frände
 Vill drifvas ur på gammalt vis.
 Om jag det bästa sätt blott kände.
 Att börja med min plan. Jag får väl en idé,
 Af ögonblicket kanske den beredes.
 Der är hon re'n. —

TREDJE SCENEN.

ONKELN. FRUN *i negligé.*

Frun. Min onkel! kan man se!
 God morgon!

Onkeln. Tack min engel, äfvenledes!
 Men se din kind, den lågar röd som blod!
 Du säkert sofvit väl.

Frun. Min sömn är alltid god.

Onkeln. Så drömmer du då aldrig?

Frun. Jo, jag tackar!
 Jag drömmer nästan hvarje natt,
 Men för det mesta rätt besatt,
 Än mer, jag ofta nog i sömnen snackar,
 Och Fredrik sagt att jag, för detta glam,
 Kan ingen hemlighet för honom hölja,
 Men måste mot min vilja fram
 Med hvad jag eljest gerna skulle dölja.

Onkeln (afsides). Nej, tänk en sådan räf!
(Till frun). Tag dig till vara då!

Frun. Var lugn, der ligger ingen makt uppå.
 Jag vet det visst, att, har jag något,
 Som jag partout förtiga vill,
 Så får man mig ej ens i sömnen till,
 Att rycka ut med detta något.

Onkeln. Så! vet du det?

Frun. Jag det proberat har.

Onkeln. Nej, verkligen! När?

Frun. Den femte mars det var.

Onkeln. Hvad då?

Frun. Ni mins väl icke mera,

Att det var Fredriks namnsdag då?

Knappt hade morgontimman hunnit slå,

Går jag åstad att honom gratulera

In på hans kammare, der re'n han satt.

Det var så väl, det var så gladt;

Men jag förställer mig och börjar föra

Ett sådant språk: min bästa man,

Jag vet att, hvad jag än må göra,

Jag dig dock aldrig öfverraska kan.

I sömnen jag mig ej förställer;

Hvad båtar det då mig,

Att med mitt lappri jag vill fägnas dig?

Onkeln. Nej, utan hetta!
Jag vill ej säga det.

Frun. Vid Gud!

Onkeln. Nå väl, din man
Mig ålagt har — och ej på narri detta —
Att neka dig —

Frun. Hvad?

Onkeln. Nej, det går ej an,
Han har ej alla skrufvar rätta.

Frun. Men, onkel, dröj då ej!

Onkeln. Välan då — nej, det är för galet, nej!

Frun. Jag tror ni vill blott af min oro njuta;
Men när man A har sagt, så må man säga B
Och ej begynna, då man ej vill sluta.

Onkeln. Men om jag säger det, så skall du le.

Frun (läggande handen på hjertat).

Jag svär att jag min skratt skall styra,
Berätta blott, så får ni se.

Onkeln. Nå väl, din man har börjat yra
Och fått en underlig idé.
Han räds att du, som andra flera,
Ej för förbjuden frukt är kall,

Och bad mig för sin Etta exponera
Den bittra vådan af ett syndafall.

Frun. Men, onkel, hvad skall det betyda?

Han hittills ingenting förbjöd:

Men tycktes han på något särskildt tyda?

Onkeln. Ja visst, men dermed är det ingen nöd,

Ty du är klok och vet att lyda.

Så har han i sin vishet sagt:

Af allt i hela världens rike

Fins ett, för hvilket mest du bör dig ta i akt;

Om ej, blir straffet utan like.

Ifall du handlar mot hans bud häri,

Och framför allt i dag, då du är här allena,

Ej aktar dig för detta ena,

Skall ingen hämnd så stor, så grym, så faslig bli,

Att genom den hans vredes uppror qväfves;

All husfred är förbi, all ånger är förgäfvad.

Frun (litet stött). Nå väl, så säg, hvad är det då för slag?

I sanning känna ville jag

(Det kan jag öppet er förklara)

Ett ting, förbundet med en sådan fara.

Ju mer jag tänker deruppå

Min själ, ett något rätt kuriöst det vara må.

Onkeln. Ja väl, när har du nå'nsin hört på maken?

Jag sjelf förstår ej huru Fredrik vaken

Kan våga komma med en sådan sak.

Han vill att du

Frun (ytterst nyfiken). Att jag?

Onkeln.

Ej röka må tobak.

Frun. Hvad? Jag? tobak? jag tror ni vill mig gäcka,
Är jag matros, är jag soldat?

Onkeln. Den tanken har jag nog sökt väcka
Hos vår halsstarriga krabat.

Frun. Så var det skämt blott.

Onkeln.

Pass! han hade

För mycket allvar blott, tvärtom.

Ej skymt af ironi i hvad han sade,

Och tacka Gud, att han till raseri ej kom.

Frun. I Herrans namn, hvad hör jag er berätta?

Kan allvar ligga i allt detta,

Och skall jag tro att något så frappant

Är möjligt eller sant?

Men svär uppå det! vid er ära?

Onkeln. Jag svär hvad ed du kan begära.

Frun. Hvad galenskap!

Onkeln.

Att han var rakt besatt

Jag honom midt i synen sade.

Frun. Men?

Onkeln. Men fast jag så nära qväfts af skratt,
Sin tanke för sig sjelf han hade.

Frun. Hur faller han på slikt? att tro mig ha begär
Till tobak? fy! kanske han går i drömmar
Och glömmer att en dam jag är.

Onkeln. Ja, möjligt nog att han gett fria tömmar
Åt några galna griller, dem han när.
Jag sagt, han borde sakens följd betänka;
Förgäfves! Skulle du blott, har han ment,
Den pipa, som du kom att honom skänka,
Det minsta pröfva — då är allt försent.
Att ur de andra dra en rök allena
Är re'n ett straffvärdt brott,
Men skulle slikt dig hända med den ena —
Förfärlig blef den fräckas lott,

Frun (ironiskt). Jag ryser.

Onkeln. Hör hans dumma griller:
Om Mars han talar, Jupiter jemväl,
En farlig konjunktion, som för hvar qvinlig själ
Skall ställa giller.

Frun. Som om jag hade tid till slikt!

Onkeln. Minsan!
Jag har just sagt det.

Frun. Och jag ville höra

Hur man med hushåll och fullt opp att göra,
Med sådan galenskap hann.

Onkeln. Förströelse, mitt barn, sök den allenast!
Du har din sömm, arbeta flinkt derpå.
Och vill du roa dig, fås andra medel genast;
Du kan ju till ditt fönster gå,
Snart samlas regementet hit från staden,
Vår unge löjtnant ett besök dig gör,
Att ta farväl. Allt sådant der förströr.
Med honom prata, titta på paraden,
Det gagnar dig, det distraherar dig,
Det bringar dig på andra tankar;
Som sagdt, du är för klok, att icke lyda mig.
Blir Fredrik ond, så vet du hvad det vankar.
Jag tror du profvet skall bestå;
Konstellationen får sin bana gå.

Frun (med en blick på piporna).
Få slika krafter tänkas i naturen?

Onkeln (afsides). Aj, aj!
(*Till frun.*) Hvem har naturens gåtor löst?
På qvinnorna de verka chikanöst.
Det blir en sjukdom af, der viljan utgör kuren.
Farväl, jag måste gå.

Frun. Det är ej möjligt, nej!

Onkeln. Tro hvad du vill, mitt barn, men rök blott ej.

FJERDE SCENEN.

FRUN *allena.*

Frun. Förtret och harm, och än som knappast vaken
 Jag måste tillstå dagen börjas rätt.
 Och detta af min man! när såg jag maken?
 Men, Gud ske lof, jag grubblar ej på saken,
 Jag har ett godt humör och tar det lätt.
 (*Ser mot piporna*). Den pipan der! nej kan man höra!
 En helgedom kanske den är,
 Som profanertes, om mitt finger här,
 Kantänka, kom att den beröra.
 Jag tycker dock att om, som dam, jag vill
 Den äran åt hans pipa visa,
 Att dra en rök, må den sin lycka prisa,
 Och Sabalkansky säga tack dertill.
 Ett sekel, kanske, skall det vara,
 Förr'n Mars och Jupiter sig åter para,
 Att, med förförelser, som man bör fly,
 Oss arma qvinnor dra i fara.
 Men jag skall undgå frestelser och snara;
 Jag tänker ej derpå, nu vill jag sy.
 (*Hon tar sin sömm, sätter sig vid fönstret och börjar sy.*

En kort paus. Sedan sjunger hon:)

"Griller hatar jag som pesten;

Städse med ett hurtigt mod

Man plöje lifvets flod,

Det ger lustigt blod."

Tobak — tänk, märkligt väl den måste smaka,

Ty pipan ser man jemt i herrars mund,

Och Fredrik sagt, att han, den stund

Han pipan nödgades försaka,

Ej vore oberedd för dödens blund.
 Det der begrep jag ej, men fann mig dock deri;
 Fast röken drog mig tätt förbi,
 Så gjorde jag dock aldrig sura miner,
 Men med ett kristligt tålamod jag led
 Hvert moln af rök, som hvälfde opp och ned,
 Förderfvande så kläder, som gardiner.
 Hvarför skall mannen ensam röka få?
 Ifall det är så rart och värdt att njutas,
 Hvarför skall hustrun uteslutas?
 Dock — det är icke värdt att tänka mer derpå.
 (*Hon syr och sjunger.*)

"Jag vill, nej jag vill icke,
 Håll opp att fresta mig". —

(*Hennes tråd är slut, hon tar en ny ända, dervid falla hennes ögon åter på piporna*).

Det ges ett land, om rätt jag minnes,
 Så är det Spanien eller Mexico,
 Der qvinnan icke blott vid spegeln finnes,
 Men kan också vid pipan söka ro.
 Och en spanjorska har dock fina seder,
 Man känner det, och ingen har
 Satt fläck på hennes qvinlighet och heder,
 För det hon röker sin cigar.
 Med pipan vill jag just ej ha att skaffa,
 Änskönt, ifall det spanska här gick an,
 Det vore nästan lagom åt min man,
 Om jag blef litet spansk, att honom straffa.
 Dock nej, jag är för from dertill;
 Men ett, i sanning, jag probra vill,
 Hvad grace mig pipan kunde skänka. (*Hon stiger opp*).
 Så röker Fredrik: paff —

Och tar en vigtig min — dock, rätt att tänka,
Hvad gagnar att riskera hämnd och straff?

(Hon sätter sig åter och syr).

Också om jag en pipa tordes röra,
Med skräck och bäfvan skulle jag det göra.

O, männer, männer! fins ett föremål,

Som vi för eder skull få ostördt njuta?

(Hon syr mycket raskt och nästan förtrytsamt).

Se så! der brast min nål;

Jag tror att allt till mitt förderf vill luta.

Det är en skam att slikt skall ske med engelskt stål.

(I det hon söker en ny nål och påträder tråd, sjunger hon:)

”O låt min systers bön dig finna

Och sänd en pipa, sänd en trö —

(Rättande sig)

Och sänd en dröm, en tröstarinna

Att torka en tår af dess kind.”

(I det hon förtretad springer opp och kastar sömmen på bordet.)

Jag tror jag är förryckt, med en allvarlig min

Så opp åt väggarna jag fantiserar,

Att tobakspipan jag placerar

I Masaniellos cavatine.

Min hela håg, jag kan det ej begripa,

Är fäst blott vid tobak och pipa.

Här måste vara hexeri,

Hur skall jag gå det fri?

Hvad har min man väl nu för sina ränker?

Att jag med harm uppå förbudet tänker,

Att nålen bräcks, att trå'n går af, än mer!

Att jag ej ens kan sjunga. Dock jag ser,

Det lär väl qvitta honom lika mycke!

En hustru får beqväma sig till allt;
 Men nu, i sanning, är mitt eget tycke
 För strängt i strid mot hvad hans nåd befallt.
 Det är ej svårt att mig beveka,
 När blott ett vänligt ord jag får,
 Men vill man mig en skuldlös fröjd förneka,
 Så vill jag se hvad trots mot trots förmår.
 Hans pipor kunnat stå i hundra år,
 Jag hade ej en blick dem gett, kanhända,
 Än mindre se'n det infall fått,
 Att just försöka någon tända.
 Men efter Fredrik nu så långt i dårskap gått,
 Att han uttryckligt nekat mig att röka,
 Så får jag lust — — jag måste just försöka!
*(Hon går raskt till piporna, ser försigtigt mot dörren och
 ärnar derpå taga ned det förbjudna porslins-hufvudet;
 men rycker handen med häftighet tillbaka, som om hon
 bränt sig. Hon ställer sig på tårna och söker obeslut-
 sam bland de andra).*

FEMTE SCENEN.

FRUN. PIGAN.

*Pigan (kommer sakta in i rummet, stiger obemärkt bak-
 om frun och ropar med hög röst:)* Fru! fru!

Frun. Hvad nu? — Hon smyger som en katt!
 Hvad vill du?

Pigan. Mode-handlerskan lär sitta,
 Och vänta att få blonder till fruns hatt.

Frun. Hvad brådska dermed? Kan jag nu dem hitta,
I denna hast? — Jag skickar se'n väl bud,
Men löp ej ut och in så der, min Gud!

SJETTE SCENEN.

FRUN *allena.*

Frun. Nå ändteligen! Skall min dörr jag stänga?
Dock nej, misstankar bör man sky;
(*Går fram och söker bland piporna*).
Men hvilken är nu bäst? den här? nej fy!
Den är ju svart som sot, den skall få hänga.
Den här? nej askan ligger än deri,
Än den då? den är ful och klär mig illa,
Men denna? nej! hvad båtar mig den lilla,
Den är ju strax förbi.
Det gagnar icke stort att söka,
Bland alla dessa pipor här!
Min egen Sabalkansky ensam är
Den värdaste, hvarur en dam kan röka.
Det är just därför, som min Fredrik lär
Förbjudit mig att den försöka.
Men, sannerligen, skall jag en gång spöka
Med någon pipa, är det med den här.
(*Hon nedtar pipan, för munstycket till munnen och låtsas röka*).
Nej, det har ingen art, nej, skall det giltigt bli,
Så bör det stoppas — —
(*Det klappas på dörren*). Gud! det är förbi!
(*Hon gömmer pipan under sömmen*).
Min onkel!

SJUNDE SCENEN.

FRUN. ONKELN.

Onkeln. Hör, är du allena, Etta?

Frun. Ja, helt allena.

Onkeln. Kom han ej hit opp
Löjtnanten?

Frun. Nej.

Onkeln. Ja han är mig den rätta!
Hör, barn, jag kommer blott för att berätta
Att regementet nu sig ställer opp;
Så menar jag du ej får ledsamt sedan.
Farväl!

(I det han går tittar han på piporna. Sakta).

Ja, straffe mig, har hon ej ner den redan!
(Han brister hemligt ut i skratt och går).

ÅTTONDE SCENEN.

FRUN *allena.*

Frun. Hvad bryr jag mig om regementet, jag,
För mig skall det få stå der hela dagen,
Jag har en sak mig för af annat slag.
*(Hon ser sig försigtigt omkring, derpå hemtar hon tobaks-
asken och tar pipan fram unnan sömmen).*
Nu är enhvar i sin parad betagen,
Och stunden för mitt svarta företag
Är nu, om nå'nsin, slagen.

(Hon har satt asken på sömmen och stoppar i).

Se så; men säg hur jag mig eld skall få?

Ah! den som röka vill, må sjelf sin eld sig slå.

(Tar elddon och börjar slå eld mycket ovant).

Ett, tu, tre, — aj! det heter gå i läran;

Jag slår mitt finger, gnistor får jag ej.

NIONDE SCENEN.

FRUN. PIGAN.

Frun håller förskräckt pipan i ena handen på ryggen gömmer eldstålet i den andra, och ställer sig framför stolen så att pigan ej kan se tobaks-asken.

Pigan. Herr löjtnant Rosen önskar sig den äran...

Frun. Hvad? Huru? Nu? — det är omöjligt, nej!
En annan gång.

Pigan. Han just till aftåg nu sig lagar.

Frun. Säg att jag ej är klädd, och skynda fort.

Pigan. Så har han bedt mig lemna detta kort.

Frun. Bra, bra! se så!

Pigan. Om frun behagar...

(Går med kortet rakt mot frun).

Frun. Kom inte hit!

Pigan. Men fru...

Frun. Kom inte hit!

Pigan. Men kortet?

Frun. Der är stolen, släng det dit.
(*Pigan vill lägga kortet på stolen bakom frun.*)

Frun (*beständigt vändande sig så, att hon har ansigtet mot pigan.*)
Nej, inte dit!

Pigan. Hvart då?

Frun (*visande med sin slutna hand, hvori hon har elddonet, på en stol gent emot.*)
På den derborta!

(*Pigan lägger kortet på den utpekade stolen.*)
Och gå!
(*Pigan börjar gå, men sölär och kastar nyfikna sidoblickar på frun.*)

Du vill väl ej ditt söleri förkorta!
(*Pigan går med uttryck af förundran och nyfikenhet.*)

TIONDE SCENEN.

FRUN *allena.*

Frun. När just besök jag önskar, kan jag få
Bli ensam veckotals och derutöfver;
Men, tvärt emot, när jag dem ej behöfver
Fins hvar sekund der en, som klappar på.
I dag jag varit i en vacker knipa;
Jag får ju knappast tid att röka ut en pipa.

(Begynner igen slå eld, och det lyckas nu).

Se så, nu tände det sig rätt galant.

(Lägger det brinnande fnösket på tobaken).

Men Fredrik brukar lägga papper öfver,

Hvar skall jag få en bit? Nå, det är sant,

Löjtnantens kort är jemt hvad jag behöfver.

(Lägger kortet på pipan).

Ifall herr Rosen kunde detta se,

Mån' han fick lust att gråta eller le?

Kurage nu! *(Hon drar en rök).*

Fi donc! hur det kan smaka!

(Hon tittar in i pipan).

Det fnösket är, det brinner än deri.

(Blåser på elden och röker åter).

Nej, fy för hin! min lust är snart förbi,

Rättnu jag sticker pipan opp tillbaka. *(Röker igen).*

Den värsta medicin en lika njutning ger.

(Försöker än en gång, men pustar sedan starkt, för att få röken ur sin mun).

Nej, Mars och Jupiter, jag tackar er!

(Ser in i pipan och håller den tätt vid ögat).

Se på, hur hastigt och hur mycket sedan!

Här ligger askan, hela hopen, se!

Men nu har jag fått nog af fröjden redan.

(Det trummas plötsligt utanför fönstret; hon far af förskräckelse tillsammans och fäller pipan, så att hufvudet går sönder. Hon står ett ögonblick och betraktar det i stum förtviflan, derpå utbrister hon).

Ha, grymma stjernor, ve ert välde! ve!

Här ligger Sabalkansky massakrerad!

Ja, brottet skall en gång af straffet nås.

Hvad båtar nu mitt qual, min gråt, Gud nås!

Min lyckas svaga lera spolierad,
 Och ingen krukomakare att fås!
 O systrar! kämpen mot en röst här inne,
 Som till tobakens bruk vill fresta er,
 Och speglen er i mig och ha'n i minne
 Att jag en hjelte drog i döden ner.
 Och dock — hur kunde jag mig återhålla?
 Hvad har jag, svaga qvinna, väl för makt,
 När fästets stjernor vilja mig förtrolla,
 Och himlen sjelf för mig har snaror lagt.
 Men skedt är skedt, min gråt har ingen fromma,
 Och helar ej den bräckta lerans sår.
 Hvad nu? . . . min Gud, en vagn hörs komma . . .
 Det är min man! Jag som på nålar står.
 Jag dignar bort, jag bäfvar och jag darrar,
 Här ligger pipan — rök från golf till sparrar,
 Der står tobaken, stålet ligger der,
 Min undergång är när.
 Geschwindt dock opp! och förr'n han märka hinner,
 Min bön till honom vägen finner.
(Hon sätter tobaksasken och elddonen på deras plats.)
 Men pipan? flux, i skåpet in med den!
(Hon stoppar pipan i garderob-skåpet.)
 Och röken kan väl också skingras än.
(Hon öppnar dörr och fönster och fläktar ut röken.)
 Nu skall väl ingenting mig mer förråda.
(Stannar och lyssnar.)
 Nu håller vagnen. Gud! min våda.
(Sjunker ned på en stol.)

ELFTE SCENEN.

FRUN. HERRN.

Herrn. Här har du mig, mitt barn!*(Går med spänd uppmärksamhet mot frun).*

Hvi slår du ögat ner?

Hvad fattas dig?

Frun. Min vän...*Herrn.* Jag vill dock ej befara...*Frun.* Du kan visst märka det — du ser...*Herrn.* Hvad ser, hvad märker jag?*Frun.* O, var ej högljudd bara!*Herrn.* Så tala ut....*Frun.* O, bästa du!

Jag är ju menniska, vi äro men'skor alla;

Också den starkaste kan falla,

När frestelsen... ett ögonblick...

Herrn. Hvad nu?

Det låter fruktansvärdt.

Frun. Jag vill bekänna

Mitt brott med all upriktighet.

Herrn. Säg fram!

Jag står här som på glöd.

Frun. O, kände du min skam,
Min ånger!

Herrn. Gif ditt fel tillkänna;
Mitt tålmod det sviker lätt.

Frun. O, Fredrik!...

Herrn. Vill du mig på pinbänk spänna?
Är det förbudet? säg!...

Frun. Jag har det öfverträdt...

Herrn. Hvad hör jag!

Frun. Nu, så låt mig tillgift vinna!

Herrn. Så far då väl min lycka, fred och ro,
Er skall jag aldrig mer i lifvet finna.
Så håller hon sin ed, sin tro.
Ha, falska orm! Dock — du är qvinna!

Frun. Men Gud bevars då! säg hvad har jag gjort?

Herrn. Du frågar det? Som om du sjelf ej visste!

Frun. Jag vet mitt fel, men är det då så stort?

Herrn. Med fagert tal du mig ej öfverliste.
Om det är stort? Kors! hvad hon är naiv!
Nej, låt man det en bagatell blott vara!
Så är det ock; det rör min ära bara,

Min timmeliga välfärd och mitt lif.
 O, jag har vetat att det skulle hända,
 Jag grubblat deruppå, båd' natt och dag.
 Och fruktat har, vid Gud, jag denna enda.

Frun. Det tror jag äfven; ty det var den enda,
 Att tala öppet, som var mig i lag.

Herrn. Det går för långt! När hörde man väl maken?
 Du vågar säga sjelf att denne officer....
 Dock — nog härom — jag vill ej veta mer.

Frun. Men, bästa man, hvad gör det väl till saken?
 Om officer? om general?

Herrn. Ha, tig, i Herrans namn, och öka ej mitt qual!
 Vi skiljas åt. Jag vill ditt brott ej minnas,
 Var säll, om för din ånger, för ditt qual
 En skymt af lycka ens för dig kan finnas.
 Men låt oss aldrig råkas mer. Lef säll!

Frun. Men Fredrik, Fredrik! för en bagatell...

Herrn. Alldeles riktigt! Kan jag mera svara?
 Om för en bagatell det anses kan,
 Så måtte himmelen bevara
 Till evig tid hvar äkta man,
 Att någonting af vigd erfara.

Frun. Men, Herre Gud!...

Herrn. Ja, det är lappri blott,

Att denne ensam har ditt tycke fått,

Att denne föredrages framför 'alla;

Ej sant? du har ju sjelf det sagt?

Frun. Jag vet ej riktigt hur jag skall det kalla,

Men frestelsen var lik en trolldoms-makt.

Herrn. När var det du beslöt försaka friden

Och ge din skändliga passion gehör?

Frun. I morgse. Noga vet jag icke tiden.

Herrn. Omöjligt! är det nu jag ser och hör

Dig första gången sjelf den sympati förråda,

Som varit mellan eder båda?

O, länge före denna morgon nu

Jag sett dig titta dit i mjugg, min fru;

(*Pekar mot fönstret, der piporna hänga*).

Att der fans en magnet, mig undgick föga,

Som jemt och ständigt drog ditt öga.

Frun. O Fredrik, har du skådat rätt,

Vid Gud, det utan all min vetskap skett!

Herrn. Men har jag då ej sjelf det sett?

Ditt hyckleri kan ej till annat fromma,

Än sätta kronan på ditt brott. I dag

Du skulle första gången känt behag...

Frun. Min vän, af konjunktionen lär det komma.

Herrn. Hvad konjunktion?

Frun. Af Jupiter och Mars.

Herrn. Om jag förstår ett ord af denna fars!
Men hvad jag deremot förstår tillräckligt,
Det är det hat — nu klarnar allt förskräckligt —
Den afsky, det förakt, som grep min håg
Hvar gång jag frestaren och hans mustascher såg.

Frun. Förakt och afsky! dermed vill du löna
De små surpriser, dig min kärlek gör?

Herrn. Ack ja! jag borde visst din godhet röna!
Och utan skam ett sådant språk du för?
Ja, väl har du mig vetat suprenera
Med en satanisk fröjd, en djefvulsk fred.
Men tacka Gud, att han ej syns här mera,
Jag kastat honom genom fönstret ned,
När se'n jag såge honom krossad vara,
Jag skulle mig förlusta vid din gråt.

Frun. Kan sådant blidka dig, så kasta bara,
Jag skall visst icke gråta kinden våt.

Herrn. Det tror jag, då han ej kan skadas mera.

Frun. Så vet du då . . .

Herrn. Att han måst utmarchera.

Frun. Visst inte, nej!

Herrn. Hvad hör jag? är han här?

Frun. Ack ja!

Herrn. I denna stad?

Frun. I detta hus han är.

Herrn. Ha, död och helfvete!

Frun. Men kunde jag väl veta,
Att han på gatan kastas bort?

Herrn. Hvar är han gömd, hvar skall jag honom leta,
I hvilket rum? på hvilken ort?
Är han på vinden?

Frun. Nej.

Herrn. Kanske i källaren? svara!

Frun. Nej, bästa man, hur skulle der han vara?

Herrn. För fan i våld, så säg då hvar?

Frun. Förstås, härinne. Hvilken fråga!

Herrn. I detta rum?

Frun. Jag tror, jag förr ej ljugit har.

Herrn. Det går för långt, för högt du spänt din båga!
Hvar göms han?

Frun (pekar på skåpet). Der.

Herrn. Så gif helst ord till svar,
Ty syn förgår mig.

Frun. Der i skåpet, kan du höra.

Herrn (dragande sin värja).

Välan herr officer, betala med ert blod

Att ni min hustru djerfts förföra.

Frun (hållande honom tillbaka).

O, Fredrik! styr ditt vilda mod.

Herrn. Du ömkar honom? — Det mig gläder.

Frun. O Gud, jag ömkar mina kläder!

Herrn. Förställning! Ej för deras skull

För *hans* du mig i vägen träder.

Släpp af mig! Vredens kalk är full,

Med tusen stygn skall jag på bofven hämnas.

Frun (släpper honom).

I Herrans namn, om intet värre ämnas!

(*Herrn* skyndar att öppna skåpdörren. Då han ej genast finner den han söker, tar han ett klädesplagg efter det andra ned och kastar det på golvet. Skåpet är så stort, att man ännu ser en mängd kläder deri, se'n herrn nedkastat de främsta, i den ordning frun upp-nämner dem).

Frun. Min merino!

Herrn. Ha, skurk, jag skall dig nå!
Hvar är han, hvar?

Frun. O min barège, mitt siden!
Det fläckas strax. O Gud! min hatt också!

Herrn. Han skall få nog, var viss derpå.

Frun. Men Fredrik, Fredrik! är du vriden?
Hvad tar du för dig? Ack, min nya pelerin!
Min hvita sjal! — låt bli den,
O Gud, mitt svarta levantin!
Min spetstylls-klädning! Gud, jag fasar!
Och mina kappor med! — Du rasar.

TOLFTE SCENEN.

DE FÖRRE. ONKELN, *som passat på det rätta ögonblicket, träder in, fattar i herrn och brister i högt skratt.*

Onkeln. Hvad ser jag? hvad skall detta bli
För Ettas garderob jag dock dig varnar.

Herrn. Släpp, onkel, släpp! ni ser mitt raseri.

Onkeln. Du Don Qvixote, med dina väderqvarnar!

Frun (*som emellertid börjat hopsamla sina klädesplagg, visar onkeln en skrynklad kappa*).

Ack, onkel, se! hvad ger ni för en slik!

Onkeln. Nå, det är lätt att bota detta.

Herrn. I sanning! Men jag vet en annan flik
Som litet värre är att rätta.

(Fruen sysselsätter sig under det följande med att hopsamla sitt kram och upphänga det åter.)

Onkeln. Jag har förutsagt allt; jag känner damers smak:
De äro svaga för tobak.

Herrn. Tobak?

Onkeln. Ja visst.

Herrn. Hur skall jag det begripa?

Onkeln. Att qvinnan tycker om sin pipa.
(Med eftertryck). Så lydde ju din kommission,
Att jag med stränghet skulle neka Etta
Att röka tobak, framför allt ur detta
Förbjudna hufvud här med Sabalkansky på.
Nu kan jag fråga dig med rätta,
Om ditt förbud var gagneligt också?
Jag rådde dig med skäl att ej vid saken röra;
Herr pascha märker hvart det kunnat föra.

Herrn. Är det en dröm? Hvem gömmer sig då der?

Onkeln. Herr Diebitsch Sabalkansky.

Herrn. Är han här?
Men officern?

Onkeln. Du kan ju lätt begripa:
Han fick ej audiens, när Etta tog sin pipa.
Här ligger hans visitkort.

(Tar opp det.) Har man sett
Så svart, som om en sotare det gett.

Man måste sluta till af detta,
Att vår berömde löjtnant brann
Blott för att tända pipan an;

(Herrn betraktar kortet med glädje.)

Mest rök han frambragt har, blott litet eld och hetta.
Om nu min herr sultan i skåpet ser,
Och hittar pipan der, skall han sin harm förtycka,
Och flatna mer och mer,
Och ångra sitt förbud, och slå sitt öga ner,
Och ömt sin hälft i famnen trycka.

Herrn (går in i skåpet och framtar pipan).

I sanning ja, min Diebitsch är i tu,
Men den är stoppad, aska fins här äfven,
Ha, nu förstår jag allt; här var en fint i väfven.

Onkeln. Det var så, men, hvad har jag sagt dig? Du!
Vill du mitt ord en annan gång besanna?

Herrn. O, ni var klok, men jag — den var ej klar
min panna.

*(Herrn vänder sig till frun, ser mycket ångerbytt på henne
lägger bort pipan och närmar sig långsamt. Hon när-
mar sig honom på samma sätt).*

Förlåt mig. Låt oss nu försonta bli!

Frun. Förlåt mig du att jag på pipan smakat!

Herrn. Kom i min famn! misstanken är förbi.
(*Omfamnar henne.*)

Onkeln. Må aldrig mer ert lugn bli skakadt
Af pipor, rök och jalusi.

Herrn. Du är ej mera ond?

Frun. Och du?

Herrn. Jag andas åter.

Frun. Tobak just ej min svaga sida är,
Men hör, min vän, du mig förlåter,
Det var förbudet just som tände mitt begär.
Om det blott icke mer mig nekas,
Begår jag detta fel ej mer.

Onkeln (till publiken).
I, herrar äkta män, I sen hvarpå det pekas,
Så speglen er!

Till Jakob Grot.

1.

Bergö den 3 februari 1833.

B R E F.

Redan före julen hade jag påbörjat ett svar på Ert mycket kärnkända första brev; men en sjukdom tvång mig att afstå. De underättelser jag önskade meddela Edra sjukdom förtärfar ännu, tyvärr! Ni ser af oss att huru det står till med mina krafter. Jag plågas af en feberfeber, liksom paroxysmer inträffa två gånger i dygn, och som tyckes biträ mycket envis. Flertalet på vår så en månad ej haft penna i handen, har jag dock nu ej kunnat neka mig det nöjet att skriva några rader till Edra, då jag går, var så lycklig att få emotfå Ert sednare brev jämte böckerna. Tack, bästa herr Grot, för både. Jag väntar att bli frisk, för att rätt kunna ådagalägga det intryck, hvarmed jag följer Edra ströfanden att meddela Edra barmhärtiga kännedom af Sveriges och Finlands litteratur. Det skulle vara högt kärt att få tillhanda Er de noter jag kan förbringa angående flästa runor, Kalevala och Lönnrots sätt att umgås med allmoget i vårt land och framlocka dess slögar. Få se när min helse medger sådant.

Till Jakob Grot.

1.

Borgå den 3 februari 1839.

Redan före julen hade jag påbörjat ett svar på Ert mycket kärkomna första bref; men en sjukdom tvang mig att afbryta det samt de underrättelser jag önskade meddela Eder, och denna sjukdom fortfar ännu, tyvärr! Ni ser af min stil huru det står till med mina krafter. Jag plågas af en frossfeber, hvars paroxysmer inträffa två gånger i dygnet, och som tyckes blifva mycket envis. Ehuru jag på mer än en månad ej haft penna i handen, har jag dock nu ej kunnat neka mig det nöjet att skrifva några rader till Eder, då jag i går var så lycklig att få emottaga Ert sednare bref jemte böckerna. Tack, bäste herr Grot, för båda. Jag väntar att bli frisk, för att rätt kunna ådagalägga det intresse, hvarmed jag följer Edra sträfvanden att meddela Edra landsmän kännedom af Sveriges och Finlands litteratur. Det skulle vara mig kärt att få tillsända Er de notiser jag kan hopbringa angående finska runor, Kalevala och Lönnrots sätt att umgås med allmogen i vårt land och framlocka dess sånger. Få se när min helsa medger sådant. — — — — —

2.

Borgå den 21 april 1839.

Ändteligen är jag såvida återställd till helsan, att jag kan tänka på att fullborda min längesedan påbörjade skrifvelse till Er. På förhand redan får jag nu tacka Er för alla Edra kärkomna bref äfvensom för det intresse för mig Ni yttrat i Er uppsats om vårt möte, hvilken jag nu haft tillfälle att lära känna fullständigt.

I Ert första bref, bäste herr Grot, ber Ni mig gifva Er några underrättelser om min lefnad och om utvecklingen af min håg för poesien. Jag meddelar dem blott för att visa huru gerna jag gör Er till viljes.

Jag är född i Jakobstad, en liten stad vid Bottniska viken, år 1804. Min far var skeppare. Aderton år gammal lemnade jag skolan och inskrefs som student vid universitetet i Åbo, dit jag anlände såsom främling med det sista understöd jag kunde påräkna af föräldrar och släktingar, den konsiderabla summan af ungefär 60 rub. b:co ass. Med denna rikedom började jag gladt min bana och fortsatte den till dess jag alltför snart vid en inventering af min kassa fann mig äga qvar blott en sedel af 50 kopeks värde. En särdeles lycka fogade så, att jag just samma dag, då jag gjorde denna upptäckt, fick emottaga en lärare befatt-

ning i ett privat hus, för hvilken jag uppbar 15 rub. i månaden. Denna lön var icke stor, dock lefde jag med den vid universitetet öfver ett år, hvarefter jag nödgades resa opp till mina Elgskyttars hem för att der, äfvenledes genom information, vinna en litet bättre inkomst. Misstyck icke att jag dröjer vid dessa obetydligheter. De väcka alltid hos mig tanken på ynglinga ålderns lyckliga lott, att se framtiden i morgonrodnadens färg och lyftas af hoppet högt öfver stundens små bekymmer. Hos mig vaknade under denna tid aldrig en tanke af misströstan, och jag har sedan, då jag med större erfarenhet skådat tillbaka på min belägenhet då, mången gång förtretats öfver min sorglöshet, och deremot mången gång med glädje tyckt att menniskan lefver sannast, då hon minst öfverlemnar sig åt bekymren.

Efter ett par års vistelse på landet återkom jag till Åbo år 1826 och blef året derpå promoverad filosofie doktor. Sedan denna tid dröjde jag vid universitetet, vid hvilket jag var anställd som lärare, till dess jag i början af år 1837 tillträdde den tjänst jag nu innehar. När mina första lekar med poesien börjades, erinrar jag mig icke. Under min skoltid hade jag skrivit små lyriska stycken. Tegnér, Atterbom och hela den nya skolan lärde jag känna först vid universitetet, ett bevis på huru litet bekant med litteraturen den omgifning var, inom hvilken jag förlefde mina första aderton år. Min käraste författare blef Franzén, allmänt erkänd för en bland Sveriges största skalder. Han blef mig tidigt kär och är mig lika dyrbar än. En verld af oskuld, befolkad af englar och gracer, det är Franzéns skaldekonst.

År 1826 började jag Elgskyttarne, med varma minnen af de ödsligt sköna nejder, de enkla groft tillhuggna, men allvarliga och innerliga människor, bland hvilka jag de tvenne föregående åren lefvat. Om någon målning i min dikt lyckats att väcka intresse, har det skett blott för det intressanta i det original jag haft att kopiera. För mig är hågkomsten af dessa år oförgätligt dyrbar. Sjelf en afkomling af koloniserade svenskar har jag föreställt mig finnen till sitt inre sådan som han syntes mig till sitt yttre, när han någon gång kom med varor till min fädernestad; huru annorlunda fann jag ej honom i hans hem och vid närmare betraktande. En patriarkalisk enkelhet, ett djupt manligt tålmod, en medfödd klar blick i lifvets innersta förhållanden voro egendomligheter dem jag hos honom upptäckte, och dem jag tyvärr blott svagt kunnat återge i de skildringar jag försökt. Ni skall bäst lära känna honom i hans egna sånger, om Er tid någon gång tillåter Er att göra bekantskap med öfversättning af dem.

Främst ibland dessa sånger står *Kalevala**) en stor skapelse, nu indelad i trettiotvå rhapsodier eller runor, uråldrig, rent episk och i detta afseende homerisk, ehuru mera mythisk till sin anda och lika så finsk till sin individualitet, som den homeriska dikten är grekisk. Den utkom i tryck år 1834 i två delar. Hufvudpersonen är den af finnarne såsom gud för sången dyrkade Wäinämöinen. Redan från längre tid tillbaka hade man känt och i tryck utgifvit korta enskilda frag-

*) *La* är en lokaländelse, så att *Kalevala* betecknar *Kalevas hem* eller boning, hvarest flere af sagans händelser förefalla.

menter ur detta poem; dock utan aning om att de till-
 hörde en större gemensam sago-cykel. Vår landsman
 d:r Lönnrot har gjort sitt namn oförgätligt i Finlands
 häfder genom upptäckten af Kalevala. Med förvärfvad
 vetenskaplig bildning, med varm kärlek för det folk, ur
 hvars krets han utgått (han är son till en finsk torpare
 och sockneskräddare), och med entusiasm nitälskande
 för samlandet af nationens folksånger, företog han sig,
 kort före början af detta decennium, promenader till
 fots genom särskilda trakter af Finland i afsigt att ur
 folkets mun uppteckna de äldre och nyare runor, som
 ännu kunde vara bevarade i dess minne. Några häften
 vackra små stycken voro de första frukterna af dessa
 hans vandringar. De skördar af poemer han fick göra
 blefvo vid hvarje ny färd ymnigare, och snart vaknade
 hos honom, vid närmare granskning af de afbrutna
 poetiska skildringar han insamlat, idén om ett närmare
 samband dem emellan och föreställningen om tillvaron
 af en stor fulländad hel dikt, som, då den blott sam-
 manhållits genom tradition och minne, söndersprungit i
 fragmenter och utsåts bland folket, utan att någonstä-
 des ihågkommas i sin helhet. Att uppsöka dessa spridda
 delar och återförena dem i deras ursprungliga enhet
 blef nu målet för hans sträfvande. Jag erinrar mig att
 han för mig muntligt berättat om en tillfällighet, som
 särdeles gynnade honom i denna hans plan. Han träf-
 fade nämligen en gammal man, som i minnet till en
 del bibehållit gången och ordningen af sjelfva sagan
 om Wäinämöinen, ehuru han icke mer ihågkom runorna
 ordagrant. Af hans berättelse fick d:r Lönnrot sålun-
 da en ledning vid sammanställningen af de sånger, han
 i detta ämne samlat. I ett af sina bref nämner han

om, att han i trakten af Wuokiniemi och Kivijärvi (i Arkangelska guvernementet) träffat en gubbe vid namn Waassila, som förmodligen är densamma som han förut för mig omtalte. "Denne Waassila", skrifver han, "var mest hemmastadd i besvärjnings runor och mycket gammal. Hans minne hade på de sednare åren så aftagit, att han icke mer ihågkom hvad han tillförene skulle hafva kunnat. Om Wäinämöinen och andra mythologiska personer berättade han dock åtskilligt, som jag förut ej vetat. Och då det hände att han bortglömt någon sak, som jag kände, frågade jag honom derom. Då påminte han sig det åter och sålunda fick jag alla Wäinämöinens bedrifter i ett sammanhang, hvarefter jag sedan ordnat de om honom kända runor."

Här ser Ni uppkomsten af Kalevala. Tvifvelsutän har samlandet af de homeriska sångerna tillgått på samma sätt. Både de finska och de grekiska poemerna hafva blifvit upptecknade ur folkets lefvande minne, och kanske hafva de särskilda rhapsodierna i Iliaden och Odyssén blifvit disponerade i den sköna följd, hvori de nu förekomma, efter någon åldrig sångares uppgifter, som, i likhet med Waassila, glömt de enskilda verserna, men icke gången och sammanhanget af de odödliga dikterna om Achilles och Odysseus. Hade jag den lyckan att äga Er här för några timmar, bäste herr Grot, vore det mig nu oändeligen kärt att med Er få afhandla den väsendtliga skilnad, som äger rum emellan de båda nationernas hela verldsåskådning, sådan den företer sig i deras nyssnämnde dikter. Mer detta ämne, så intressant det är, blefve för vidlöstigt att här afhandla och jag sparar det därför till någon annan gång. Kanhända gör jag framledes en uppsats derom, som jag

då får nöjet att tillsända Er. Dock kan jag ej lemna Kalevala och dess upptäckare, utan att meddela Er ett litet utdrag ur ett hans bref till mig hvori han beskriver sina vandringar:

”Efter ett kortare uppehåll i Kivijärvi”, säger han, ”begaf jag mig åt sidan härifrån, en mils väg till Latvajärvi, der den gamle gårdshusbonden Archippa berömdes som en god runosångare. Gubben var nu 80 år gammal, men hade till en beundransvärd grad bibehållit sitt minne. I fulla två dagar och något på den tredje skref jag runor efter hans diktamen. Runorna sjöng han i god ordning utan några märkbara luckor, och de flesta af dem sådana, som jag ej förut af andra kunnat få. Också tviflar jag huruvida de numera anorstädes stode att erhållas. Mycket belåten var jag derföre med mitt beslut att besöka honom. Hvem vet om jag en annan gång mer hade träffat gubben vid lif; och hade han hunnit bortdö, så hade med honom äfven en god del af våra urgamla runor gått i grafven. Gubben blef hänryckt, när han kom att tala om sin barndomstid och om sin för många år sedan affidne fader, af hvilken han i arf fått lära sig sina runor. ”Der vi fordom”, sade den gamle, ”vid stranden af Lapukka, under not-tiden hvilade vid vår stockeld, se der hade ni bort vara. Vi hade då med oss en hjälpskarl från Lapukka, äfven han en god sångare, dock icke jemförlig med min fader. Hand i hand sjöngo de ofta hela nätterna vid brasan och aldrig samma runa två gånger. Jag var då en liten gosse och hörde uppå, hvarigenom jag småningom lärde mig de förnämsta sångerne, men mycket af dem har jag nu redan glömt. Ack om någon då såsom ni nu hade sökt runor! han

hade på två veckor ej hunnit uppteckna ens dem, som min fader ensam kunde”.

Att sålunda hand i hand sjunga är en sed hos finnarne. Sångaren väljer sitt biträde, sätter sig midt emot honom, fattar hans händer och börjar sången. Härunder äro sedan båda i en slags vaggning med kroppen, så att det tyckes som droge den ena den andra växelvis till sig. Vid sista takten af hvarje vers infaller medhjelparen och upprepar derpå hela versen ensam, hvarvid choragen har rådrum att tänka på den följande. Detta är i synnerhet fördelaktigt för sångaren, då han, såsom ofta händer, icke sjunger ur minnet gamla, utan improviserar nya runor; och troligen har seden uppkommit deraf, att man vid sådana ofta förefallande improvisationer fordrat efter hvarje vers en liten ledighet för att bilda den följande.

Till ett profstycke ur Kalevala skickar jag Er en öfversättning af en bland sångerna, hvari beskrifves förlusten af sångargudens första harpa (Kantele) och uppkomsten af den nya. Mig har den mythiska sagan i denna runa förefallit obeskrifligt ljuf och sinnrik. Sålunda ungefär har jag uppfattat runan:

Wäinämöinsens glädje, hans kantele, har sjunkit i hafvets djup, och förgäfves försöker han allt för att återfinna den. Han genomräfsar sjelfva hafvet, men harpan är evigt borta. Hos nästan alla folkslag lefver föreställningen om en förlorad högre sällhet, ett rikare lif, som en gång varit tillvarelsens lott. Finska folket, som öfver allt annat dyrkade sångens gud, tyckes hafva tänkt sig denna ursprungliga sällhet under bilden af Wäinämöinsens första harpa, af hvars toner den väcktes och med hvilken den för alltid sjönk i djupets graf. Är då

nu hela lifvets lycka borta? Nej. Äfven efter förlusten af sin högsta skatt har Wäinämöinen qvar sin kärlek till sången och sitt behof af dess tjusning. Väl kan han icke återfinna den första rena, rika harpan, men han danar sig en annan, som, om den än icke klingar lika skönt, dock kan ge luft åt hans hjertas känslor och i någon mon ersätta hvad han mist. Anmärkningsvärdt är det derföre att sagan*), då den framställer Wäinämöinen spelande, säger att klara ymniga tårar rulla ned på hans kinder, liksom häntydande derpå att inom hans bröst ett minne af renare, herrligare toner lefver qvar, hvilkas bortgång han stilla sörjer, medan han likväl med sin mäktiga sång lifvar naturen omkring honom och lockar dess alla väsen att lyssna. Sådan är skaldens lott. Minnet står honom åter af idealer, af lyror med renare ljud, och anslår han för att återkalla dem en sträng på den lyra han äger, väckes vid tonerna blott en tår af saknad hos honom sjelf, under det att en verld med beundran och tjusning åhör hans spel. — Skönt symbolisk skall Ni äfven finna runan, der den skildrar uppkomsten af den nya harpan. Naturen, utan sångens förklaring, tyckes mörk och förskjuten dela Wäinämöinens förlust. Sjelfva björken, masur-trädet, beklagar sitt öde att så utan betydelse stå öfvergifven på heden, ett mål blott för vinterns ilar och härjande yxors slag. Då nalkas guden med tröst och försoning: klagas ej, säger han, äfven du skall hafva ett ädlare ändamål, en lott i tillvarelsens sällhet, äfven du är skapad för tonerna och skall i sångarens hand ännu få ljuda glädje. Huru enkelt afspeglas icke häri den förklaring, sången sprider öfver en verld, som utan den vore kall och dy-

*) Ehuru icke i denna runa, så dock i de flesta.

ster, det ljus i hvilket anden upptar ett yttre, som ensamt för sig vore blott ett vinterns och dödens rof. Och då runan vidare beskriver huru Wäinämöinen, för att förfärdiga sin harpa, lånar dess beståndsdelar af trädet, fågeln och qvinnan, tycker man sig å andra sidan se symboliskt betecknadt andens behof af ett yttres mångfald för att finna sitt uttryck, sångens egendomlighet att ur alla naturens företeelser, från den orörliga växten till den fria förnuftiga människan, hemta sin rikedom och sina ämnen. Kupan till harpan ger björken, skrufvarne fågeln och fulländningen, det högsta, sjelfva strängarne människan. Alla delarne äro nödvändiga; men hvilken sinnrik gradation af deras förhållande till hvarandra efter förhållandet mellan de varelser, af hvilka de lånas.

Det är vådligt att, såsom jag nu gjort, försöka en tydning af mythiska föreställningar, och en sådan måste, om den än träffar den rätta tanken, dock alltid förefalla stel och ofullständig mot den lefvande poesi, i hvilken mythen är klädd. Jag är viss att ni vid genomläsningen af sjelfva runan skall finna detta besannadt. Emellertid har jag icke kunnat försaka nöjet att meddela Er min uppfattning af några runans symboler. — Vi vänte ännu förgäfves på en finsk mythologi, ehuru ett pris för en sådan blifvit utfäst af Finska Sällskapet. Urkällan är gifven i Kalevala, rik och tillgänglig, men sjelfva de mythiska föreställningarnes djup torde hafva afskrämt äfven de i språket mest hemmastadde från deras bearbetande. För en öfversättning af Kalevala på tyska eller svenska är äfvenledes ett pris utfäst, men hittills hafva blott några sånger hunnit blifva på svenska öfversatte.

I afseende å svenska litteraturen hade jag ärnat tillsända Er ett par nummer af Borgå Tidning, i hvilken en uppsats rörande åtskilliga svenska författare blifvit införd ur tidningen *Skånska Correspondenten*. Nu har jag anledning att tro att det är samma artikel, som Ni skrifver att Ni öfversatt och haft om händer, hvarföre jag här endast åberopar den. I *Skånska Correspondenten* förekom äfven ett omdöme öfver mitt skriftställer, ehuru detta i Borgå Tidning uteslöts, emedan jag då ännu deltog i redaktionen för denna tidning. Uppgifterna i den nämnde artikeln äro ganska goda, ehuru visst icke ofelbara i kritiskt afseende.

Den såkallade fosforistiska skolan, hvars koryfé var Atterbom, och som i *Fosforos*, *Poetisk Kalender* och flere tidskrifter uppträdde emot den leopoldska skolan, existerar så vida icke mer, att striden längesedan är utkämpad, och att den yngre poesien numera i ton och manér icke söker och företer så skarpa kontraster mot den gustavianska tiden; emellertid är likväl en inverkan af denna atterbomska skola på den nu blommande litteraturens ton omissskänkelig. Man tyckes hafva börjat tillegna sig det goda, den nya skolan införde, och akta sig för de öfverdrifter, som framkallades af *dess* stridsförhållanden, liksom af alla dylika. Ännu mer, man har insett att man för hvarje verkligt poetisk skapelse haft att tacka icke en skola, utan ett geni, och att såväl den gustavianska, som den närvarande perioden frambragt poemer af oförgänglig, af intet skolmanér beroende skönhet. —

Bland svenska skalder, som sednare uppträdt, står *Almqvist* otvifvelaktigt och ojemförligt högst. De upplysningar man meddelat Er om honom tåla mångfaldiga

rättelser. Skulle jag följa min öfvertygelse, vore jag färdig tillerkänna honom främsta rummet bland Sveriges skalders från alla tidevarf, och säkert kan ingen af dem på långt nära mäta sig med honom såsom dramatisk författare. Sveriges poesi har alltid företrädesvis gått åt lyrikens håll, och lyriska utflygter förekomma alltför mycket, i stället för handling, i de dramer man försökt. Hos Almqvist är förhållandet helt annat. Allt hos honom är lif, rörelse, karakter, och med några få men klara penseldrag tecknar han en bild, yttre eller inre, och skyndar till en annan. I uppfinning — detta är allmänt erkänt — har han ingen like inom svenska litteraturen; men hvad man bland annat förebrått honom är en stundom för mycket märkbar håg för dissonanser i Byrons anda, ett eget abrupt sätt att sluta skildringar utan klar och uttryckt försoning samt en viss besynnerlighet i språkvändningar och ton, en sak som gjort att mången, som blott ytligt gjort bekantskap med hans dikter, ansett honom bizar, ja halft rasande. Ingenting är dock mera falskt. I sina kompositioner röjer han öfverallt den strängaste konstnärsblick, förlorar aldrig skådningen af det hela, i huru rik yppighet det än utbreder sig, och har framför allt en egen talang att fasthålla och återge i bild och ord dessa det innersta väsendets luftiga idéer och känslor, som vanligen flykta såsom blomsterdofter, då man vill fånga dem och meddela dem åt andra, så förnimbara de än äro för en sjelf. Hans dikt har derföre, med all sin realitet i karakter och kostym, tillika något eteriskt fint och svärmande, något af en eolsharpas klara, men andelika toner. Herrliga äro hans sydländska taflor: den italienskt glödande *Signora Luna*; den spanskt ridder-

liga *Ramido Marinesco*, otaliga andra icke att förglömmas. Jag skickar Er en uppsats af mig öfver sistnämnde stycke. Den har blifvit reproducerad äfven i Svenska Litteratur Föreningens Tidning och mött så mycken approbation af skaldens både beundrare och strängare domare, att jag måste tro mig hafva träffat styckets anda nära nog. Är förhållandet sådant, så bevisar min uppsats åtminstone med hvilken sträng konsekvens skalden vet att uppfatta sina ämnen och genomföra sina målningar. Men jag hänvisar Er till hans arbeten. Ni skall vid en förtrognare bekantskap med dem finna klarast hvilken fin, mäktig, förtrollande genius Almqvist är.

Bäste herr Grot! nu har jag tröttat Er med mina vidlöftiga andraganden, och ännu skulle återstå den långa listan af tacksägelser för alla Edra välkomna bref och mig tillsända skrifter. Dessa tacksägelser vill jag dock spara tills i sommar, då jag hoppas få den lyckan träffa Er. Åtminstone nämnde Er släkting, löjtnant Link, som var så god och besökte mig, om att Ni skulle nästa sommar företaga en resa till Finland. Om så är så ber och ålägger jag Er på det hjertligaste att bestämma några dagar helst, för en vistelse i trakten af Borgå. Jag bor då 6 à 7 verst från staden på ett landtställe vid saltsjön och lofvar Er att glömma till och med mitt kära fiskeri, om Ni ville tillbringa den tid, Ni har tillfälle att dröja på orten, hos mig der ute. Ett litet rum, tapetseradt med mina fiskredskap, står till Er tjänst; min familj bebor ett annat och en liten sal utanför båda är gemensam för oss alla. Vi kunde hafva mycket att språka med hvarandra om, då vi intressera oss för samma sak, och Ni ägde ju frihet att fara bort, om Ni icke funne Er väl. Låt mig veta när jag kan

vänta att få se Er hos mig, och framför allt var icke så flitig, som jag hört att Ni är, så att Er helsa kommer att lida och Er tilltänkta hitresa måste inställas.

Till Johan Jakob Nordström.

1.

Borgå den 12 november 1850.

Så ofta jag tänkt på Dig och med intresse uppfångat alla de underrättelser jag kunnat få om Ditt befinnande der i Ditt nya fädernesland, har jag dock aldrig kommit mig till att skriva en rad till Dig, sedan Du lemnade oss. Äfven nu skall det vara en min enskilda angelägenhet, som föranlåter mig att skriftligt besöka Dig. Detta får Du ej misstycka, väl vetande att min tillgifvenhet varit lika oföränderlig, fast den icke uttalat sig i bref.

Af magister Tikkanen, som nu upplägger 1,000 exx. för Finland af de flesta mina dikter och som enligt ett gjordt anbud af bokhandlaren H. Klemming i Stockholm för hans räkning låter afdraga 500 exx. i öfvertryck, fick jag just nu emotta en underrättelse, som i högsta grad öfverraskar och bekymrar mig. Han meddelar mig nemligen ett bref från denne herr Klemming, hvori följande rader stå att läsas: "Som en nyhet får jag berätta att en ny upplaga af Runebergs Hanna tryckes härstädes och utkommer till julen. Förläggaren är herr Meijer, bokhållare hos Bonnier; han ämnar troligtvis utgifva Runebergs öfriga arbeten. Hvad säges härom?" Denna fråga upprepar jag för Dig. Jag hade mitt honorarium

redan betingadt af Tikkanen för de för Sverige bestämda exemplaren, men nu är det naturligt, att, om mejerska upplagorna utkomma, Klemming åtrar sig, och jag i följd deraf går i mistning af en summa, som jag redan tyckte mig hafva så godt som i händerna, att icke nämna den förlust jag lider genom omöjligheten för mig att någonsin mer afsluta kontrakt om några upplagor från Sverige, i synnerhet om Meijer gör sina större. Huru är det? Jag känner icke rätt förhållandena, och vänder mig till Dig, för att få upplysningar. Kan något göras för att stäcka Meijers företag, ifall han verkligen vill på sådant sätt rycka ifrån mig min egendom? Jag skyndar att öfversända till Dig hosföljande förskrifning, ifall Du med den vill och kan uträtta något. Det är det enda jag för närvarande vet mig kunna göra till mitt skyddande, och önskade få vidare instruktioner från Dig. Att Du äfven för blotta sakens skull gör hvad Du kan, derom är jag öfvertygad. För min del är jag uttröttad af alla de ledsamheter jag haft med mina böcker i den svenska bokhandeln. Efter fleråriga svårigheter här att få någon slags liquid från Sverige, uppslukades ett parti af mina arbeten, deribland nära 300 exx. Elgskyttnar, i en konkurs och snart derpå eftertrycktes alla mina dittills utkomna dikter i en upplaga af svenska klassiker, liten till format, men en af de största till exemplarens antal. Smärre förtreter må jag icke nämna.

Några intressantare nyheter från Finland ville jag kunna berätta Dig, men jag gissar att allt det viktiga, som tilldragit sig i vår lilla vrå af verlden, redan genom tidningarne är Dig bekant. Att Wallin och Castrén speciminerat inför öfverfulla auditorier, hvardera för sin profession, har Du väl redan hört, men kanske

icke att den sednare sedan den sista oktober äger i full besittning sin lilla Samojediska, såsom vi kalla henne, Natalia Tengström, den yngsta af Filosofens döttrar, mycket söt och ung och honom tillgifven. Snellman har sin utkomst i Helsingfors och skulle komma i ekonomiskt välstånd, om han, såsom anledning är att hoppas, får sin ansökta dispaschörstjenst. Cygnæus är återkommen sent omsider. Lille har jag ej nyligen haft under rättelse om, så att han säkert befinner sig väl. Honom har jag någon gång haft att tacka för den glädjen att få del af Dina bref till honom. Vår hederliga Rein såsom rector magnificus har sina bekymmer genom den mellanhand, hvori han är mellan ungdomen och den stränge herren***. Helt nyss lära, efter hvad här berättas, sex studenter blifvit relegerade. De sednaste tidningarne framlägga resultatet af biskopsvalet för Kuopio. Borg har första rummet, Valentin Frosterus andra och Laurell tredje. Den sistnämnde tros bli utnämnd, sig sjelf till mycken fägnad. Frågar Du efter mig, Din gamle förbundsbroder, så kan jag säga Dig att jag är mycket nöjd och trifsam med min gamla lyra, en god hustru och sju friska gossar, af hvilka den yngsta nyss fyllt sin första månad. Från hela denna minderåriga skara skickar jag Dig, dem ovetande, helsningar, som blifvit helt varma då de passerat mitt hjerta. Min hustru ber' mig specielt framföra hennes helsning till Dig och Din fru. Måtte Du och de Dina trifvas så väl, som det uppriktigt önskas af —.

2.

1852.

"Så har han då ändteligen sluppit det oändeliga bråket med min affär". Denna tanke föll mig allraförst in vid inhändigandet af Ditt sednaste bref och den deri inneslutna assignationen. Tack för alla Dina förbundsbroderliga åtgärder härvid. Hvar gång jag ser mig omkring i min nya ståtliga gård, skall jag komma ihåg huru mycket Du bidragit till att frimura upp densamma. Du säger att det ligger Dig i hågen att besöka Finland. Kom! Den som en gång än fick se Dig här hos mig, visst skulle vi vara som i forna dar icke blott till tankar och idéer, — de förändras icke — utan äfven till lust och mod. Vi skulle ha Lille här och bullra i korridorerna af hans dogmatiska palats midt för domkapitlets näsa. Ingen rheumatism, inga grubbelmoln, bara solsken och fröjd af hvarandra. Vi äro ju i sjelfva verket unga ännu, ty hvad vill det säga femtio år. De räcka ju knappast till att ge ens hjerta så mycket barlast af allvar att det icke klappar öfver ända. Hvad det vore roligt att få språka med Dig om Din sednaste utflygt till södern och förhållandena der. Du har sett allt på nära håll och har väl nyckeln till mångt och mycket, som för oss är gåtlikt. Det Frankrike! Är det möjligt att allt är guld, som glimmar mot dess president nu? Huru visar sig nära sedd den entusiasm, som

möter honom öfverallt? Gedigen kan den knappt vara, så att den verkligen skulle sträcka sig ända in i så många millioners hjertan, men är den ens till ytan klar och polerad, så att man icke märker rostfläckar af svek och beräkningar midt i glansen? Är det kanske saken att Frankrike vill roa sig med ett spektakel igen och fruktar att gå miste om nöjet, ifall det icke ser animeradt ut och skaffar fullt hus? Vare härmed huru som helst, men omätliga resurser måste ett folk äga, som kan roa sig så och experimentera så, som detta, utan att cedera.

Med största oro har jag följt notiserna på tidningarna om de svåra pröfningar er kungafamilj haft att utstå denna tid. Gud ske lof att de nu tyckas taga en god vändning. Ännu kunna då de älskeliga människorna få vänta glädje i lifvet af hvarandra.

I går fick jag omhänder ett exemplar af statuterna för vårt universitet, men har ännu icke hunnit taga närmare notis om dem. Intressant skall det bli att studera dem i bredd med edra universitets. Med första reser jag till Helsingfors och skall då, enligt Ditt löfte, begära Lilles exemplar af de svenska statuterna till jemförelse.

Du ber mig skrifva om huru det går med fortsättningen af Fänriks-sångerne. Skralt, måste jag säga. Ett och annat utkast har jag, men få se hur det vidare vill falla sig. Jag har tagit mig annat mellanarbete, för att åtminstone med lättare samvete bida tiden. — — —

.....

Till Johan Wilhelm Snellman.

1.

Borgå den 4 februari 1847.

I går fick jag Ditt bref, i dag har jag ännu jemt-af fataljerna i behåll. Din kärkomna, vänskapliga uppmaning har således icke kommit för sent, utan just då när den kunde verka mest, i den afgörande stunden. Jag önskade kunna framlägga för Dig skälen till beslutet att icke söka professionen så klara, som de visa sig i mitt eget innersta. Detta skall icke blifva möjligt, men Du skall dock finna dem sådana, hoppas jag, att Du icke skall anse det helt och hållet orätt att jag följt dem.

Universitetet har nu, efter all mensklig beräkning, på nära håll en framtid, så rik på förmågor och krafter, att det väl neppeligen tillförene i någon tid af dess tillvaro ägt fog att hysa så glada förhoppningar, som i denna stund. Att speciellt nämna filologien, efter fråga är om grekiska professionen, hvilka utsigter för den öppna icke Castrén, Lönnrot, Wallin o. a. Ty att dessa skola få plats vid universitetet anser jag, lika med Dig, att fan sjelf icke skall kunna hindra. Låt dem komma i arbete på samma ort, rådande, upplysande, stödjande hvarandra, sammanlägga de rika materialer de samlat

af såväl syd- som nord-orientaliska språkstammar och börja timra, jag menar de skola få ihop byggnader herrliga och stora nog, för att både locka in och inrymma skaror af Europas öfriga filologer. Men ju större resultater man äger att vänta af dessa mäns verksamhet, desto större förbindelse åligger den, som skall ställa sig vid deras sida, att pröfva sin förmåga. Exemplet af hvad de tillvägabringa skall öka allmänhetens och särskildt akademiska ungdomens fordran på utmärkthet äfven hos den, som är ställd i spetsen för studium af ett annat språk, och befinnes han på stat underlägsen i en sak, hvilken det åligger honom såsom en pligt att vara mästare uti, så skall ingen sportel-utmärkelse åt annat håll kunna rädda hans anseende. På detta anseende beror emellertid all möjlighet för en akademisk lärare att inverka på ungdomens bildning, utan det skadar han mer än han gagnar.

Du skall måhända göra det inkast, att jag genom flit och arbete kunde bringa mig till den styrka i min vetenskap, att jag skäligen vore i stånd att hålla mig uppe såsom professor och representant för grekiskans studium i vårt land.

Kanske vore det en möjlighet, men i sådant fall skulle jag nödgas egna mig åt dessa studier hel och hållen. Huru en annan kan betrakta den försakelse jag i och med detsamma vore tvungen göra af mina sträfvan den på diktens område, vet jag icke, för mig vore den alltför tung. Inom detta område har jag min lilla stack, som jag under den bästa tiden af min lefnad efter mina krafter hopbringat, till den och omkring den löpa mina vägar, kära och bekanta; äger jag någon förmåga kvar, så erbjuda de mig mer än tillräckligt ämnen att

arbeta med, jag kan och vill icke göra mig till en renegat stackare på ett annat fält. Och härvid framställer sig äfven tanken på min opålitliga helsa, som alldeles icke tål vid ansträngda och uthållande intellektuella bemödanden, särdeles om de tillika icke äro de käraste för mitt sinne.

Om någon allmänna uppmärksamhet skulle komma att fästas vid mitt anställande vid universitetet, bör jag icke så mycket mer akta mig för att, genom mitt exempel, auktorisera andra vetenskapliga medelmåttor att springa upp på dess lärostolar? Ju högre man för opinionen kan uppställa en professorsplats, desto mer har man för framtida elände försvårat vägen till en sådan, men man har icke lyftat den, om man, utan att besinna sig, på höjden af en vetenskap, som skall representeras, sätter sig frimodigt ned som professor. Jag återkommer till mitt förra: utan att egna hela min återstående tid åt grekiskan och med *den* rigtning åt komparativ forskning språkstudierna i vår tid tagit och ofelbart skola bibehålla, skulle jag icke skäligt kunna uppfylla den skyldighet, som åligger en professor i detta språk, och det borde kunna ursäktas, om jag icke kan besluta mig dertill. Att åter, för någon möjlig framgång åt ett håll, mer eller mindre aflägsat från det mål, dit jag till följe af min ställning vid universitetet vore skyldig att sträfva, räkna på undseende vore ett oursäktligt fel, hvars följder, jag är öfvertygad derom, skulle menligt drabba både mig sjelf och detta universitet. Det är således icke af ligkiltighet för universitetet och den ungdom, det uppammar och hvilken för mig är dyrbarare än mitt lif, som jag afhåller mig från att söka den ifrågavarande professionen, utan tvärtom just af aktning och

tillgifvenhet för dem båda. Hvarje vetenskap vid universitetet, den må se'n heta Sofi eller Logi, fordrar åtminstone sin mans hela hjerta, om den icke skall tyna af och förbises af alla; mitt är redan af gammalt fästadt på annat håll och ett konventionelt parti är mig en styggelse.

Du finner att jag hela mitt bref utföre tagit saken så, som om jag förmodade att min ansökning om professionen skulle vinna framgång. Uppmaningar från flere håll göra en sådan förmodan ursäktlig. Men för dessa uppmaningar ligga stora förhoppningar till grund, och det tillhör mig, som bäst bör känna min förmåga, att noga öfverväga, huruvida jag vore i stånd att uppfylla dem. Jag förutser att jag skulle komma att brista i alltför mycket, kan det då vara annat än min pligt att draga mig tillbaka?

Du, just Du, bör vara vid universitetet. Att Du snart skall komma dit, tröstar mig öfver allas vår otur med Saima och ökar min glädje öfver Din husliga lycka. Och vid tanken på den ber jag Dig kyssa Din "nitton-åriga" och Ditt lilla oförstånd i vaggan, emedan det är kärt att be om det, som man vet gerna skall uppfyllas, och emedan jag önskar få tillsända dem båda min första helsning med en så varm ledsagare, som en kyss af Dig. Min "fyrtioåriga" anmäler sin respekt och sin hjertliga tacksägelse för Ditt bref till mig, hvarvid hon har sina gossar att med femfaldig bockning understöda hennes enfaldiga nigning. Farväl, omnämn för vår gamla vän Lindfors och min älskeliga "tant", Josefine Kellgren, att jag lefver och ofta tänker på dem. — — —

2.

1858.

Längre än vederbort har jag dröjt att besvara Dina båda bref, hufvudsakligast af den anledning, att det förra af dem kostat mig ett långvarigt begrundande innan jag blifvit ense med mig sjelf om rätta uppfattningen af dess innehåll. Jag har genom att ofta med mellanskof förnya genomläsandet af Dina anmärkningar försökt framleta ur dem starkare grunder för Din klagan, än dem jag hvarje särskild gång funnit, och måste öppet tillstå att mitt bemödande i detta afseende icke ledt till annat resultat än att fördröja mitt svar.

Du framhåller tre punkter, öfver hvilka Du uppmanar mig att yttra mig. Jag vill bjuda till att göra det kort så godt jag förmår.

1:o. I sägen: "Snellmans öppna beskyllning att Finland *icke utgjort och mer utgör* för Nordström en förlust".

Du klagar öfver att genom de understrukna orden saken får det sken, som om äfven Du skulle talat om Nordströms tankar och känslor, och yrkar att Du icke gjort det.

För min del begriper jag icke att en understrykning kan innebära annan mening, än att påkalla mera uppmärksamhet för de understrukna orden, här nu att fästa

vigt vid den hårda beskyllning orden innebära. Och denna beskyllning efter protestens redaktion är väl icke någon annan än den Din artikel innehåller, som låter veta att Finland för Nordström icke utgör någon förlust. Perfektum i det inskjutna ordet utgjort kan Du hitta några rader längre fram i Din uppsats, der det heter: han har sjelf icke ansett sig äga någon skuld till det land, etc. Är icke vid allt detta den lilla afvikelsen i bokstafven en obetydlighet, då meningen är densamma och uppenbar. Hvad åter angår Din reservation mot att hafva yttrat något om Nordströms tankar och känslor, är det väl ogörligt att föreställa sig annat än en förhårdad känsla hos den, för hvilken förlusten af fäderneslandet icke utgör någon förlust, och en förbistrad tanke hos den, som icke ansett sig äga någon skuld till det land, som sett honom födas och som högt uppburit honom. — Ser Du hvilka beskyllningar du slungat mot en man, som varit och ännu är en heder för sitt fosterland.

2:o. Du klagar öfver att vi tillagt Dig yttrandet: "att Nordström sedan han öfverflyttat — icke känt någon skyldighet att tjena ett fosterland". — Orden, sådana de här förekomma, äro icke bokstafligt Dina, det är sant, men tanken, meningen är Din, och då denna låter klar, hvartill tjenar det att pressa ord? Du har sagt att Nordström sedan sin öfverflyttning varit för Finland begrafven, och att "motiverna måste vara jernstarka för att motväga skyldigheten att tjena ett fosterland". Försök nu att derur taga en annan mening än den af oss anförda. Lika huru man vänder Din dom kan det obilliga och hårda i densamma aldrig undanskjutas, och det är på detta fel i den vi af aktning och

tillgifvenhet för en gammal vän velat göra våra läsare uppmärksamma.

3:o. Hvad Du anmärker mot protestens uppfattning af Ditt yttrande, att Nordström icke gifvit sig min af att representera Finland o. s. v. har sin riktighet i så måtto som Dina ordalag, jemte det de gifva Nordström den ringare skulden för indifferentism, frisäga honom från den större att hafva illa representerat sitt förra fädernesland.

Annorlunda än på detta sätt kan jag icke fatta vår sak. Att jag skulle hafva tvekat att lemna min underskrift till vår uppsats mins jag ej; tvärtom ansåg jag mig pliktig att låta mitt namn borga hvad det kunde för en hårdt ansatt vän, beklagande blott att jag nödgades göra det mot en annan. Framläggandet af vår skrift under Dina ögon skedde på min anmaning, och hoppades jag att Du genom några förmildrande ord i Litteraturbladet kunde göra den umbärlig.

Ingen tack får Du vänta af mig för det Du lemnat vår uppsats utan vidare efterräkning; jag har vant mig att äga verkligare anledningar att tacka Dig än en sådan. Till dem räknas vår sednaste samvaro i Helsingfors. Din uppfattning af mina få oförberedda ord vid tillfället då jag fick emottaga den stora gåfvan af Er faller sig i allone så, som jag bäst kunnat önska. Jag hoppas er anmälan ställes så att vederbörande icke kunna finna någon anledning till missnöje öfver att icke hafva blifvit indragne i saken.

Farväl nu, stränge broder; tag med gammal vänskap upp min öppna framställning här ofvan och var den Du varit mot Din tillgifne —

Till Bengt Olof Lille.

1.

Borgå den 9 juni 1857.

Egen hjertans promotor!

Tack för vårt sednaste i Helsingfors, för all Din hjertlighet och vänskap under min vistelse der och äfvenså för Din villighet att hos hans exc. Berg söka bereda mig ursäkt för min rymning från orten och hans middag. För mig syntes det blifva en ren omöjlighet att uthärda först afskedssexan för svenskarne och se'n följande dags stora parad-middag hos excellensen och förhållandet var, som Du finner, sådant att båda måste besökas om endera besöktes. Det var derföre jag tog ett djerft nödbeslut och for af kl. $1\frac{1}{2}$ 8 på pingstlördags aftonen.

Hvad den omnämnda festen för svenskarne beträffar, bedröfvar det mig djupt, att den skulle föranleda obehagligheter, såväl för mången af er äldre, som särskildt för en så utmärkt ung förmåga som Norden-skiöld. Huruvida de ledsamma följderna kunde mildras ännu till någon del känner jag icke, då de närmaste förhållandena äro mig obekanta, hoppas dock att I gören allt hvad i er förmåga står, för att rädda åt uni-

versitetet en ung talang som lofvar blifva en af dess prydnader. Bäst föreställer jag mig att det varit, om ingen låtsat om hvad som kunde falla sig för hjert i hans yttranden vid tillfället, utan om man låtit dem gå in genom ena örat och ut genom det andra.

— — — — —

2.

Borgå den 6 april 1858.

Här har Du nu med första post Din protest tillbaka; förr har jag icke fått den afsänd. Jag tillstår att den kostat mig hufvudbråk hvad formen beträffar, icke hjertebråk i afseende å undertecknandet af densamma. Jag håller af båda, både Nordström och Snellman, men Snellman har varit orättvis och detta vill jag yttra så enskildt som offentligt.

Du finner af mina anteckningar med blyerts, att jag sökt undvika rubriken protest. Du ser snart protester i alla tidningar, och förr än jag vill vara i kompani med alla dessa protestanter, som varit och komma skola, går jag öfver till katolicismen med teologie doktors hatt på hufvudet.

En sak skulle jag önska och fordra, att vår skrift blefve framlagd för Snellman förr än den tryckes. Honom bör sålunda tillfälle lemnas att göra den umbärlig, ifall honom så för godt synes. Han kan nemligen då, om han så vill, åtaga sig att sjelf i skrift ge Nordström

upprättelse, och en sådan upprättelse är allt hvad vi med vårt inskridande åsyfta. Det är alls icke farligt eller för mycket om han tror på våra ord, då vi säga att han varit orättvis mot Nordström, icke heller ned-sättande för honom, om han bjuder till att godtgöra sin orättvisa.

Skall vår skrift ut i verlden, blir en annan fråga om underskrifterna. För min del tror jag att Ditt, Schaumans och mitt namn tillsammans ge våra yrkan-den allt det stöd de behöfva. Underskrifter i massa kunde visserligen se imponerande ut, men då våra på-ståenden förutsätta den intimaste bekantskap med Nord-ströms karakter och motiver, en sådan som blott hans tillgifnaste och närmaste personliga vänner kunna anses äga, skulle lätteligen hända att en och annan af de undertecknande finge af det upplystare publikum den frå-gan i halsen på sig: hur fan vet magistern det? Hvad sär-skildt*** beträffar, tror jag, med all personlig uppskatt-ning af hans värde, att hans vederhäftighet såsom bor-gesman för Nordström af den stora mängden i vårt land alls icke skulle erkännas, hvarföre min öfvertygelse är att hans underskrift mer skulle skada än gagna. Du finner huru ömtåligt detta kapitel är, men jag har varit skyldig att öppet beröra det.

I slutet af Din artikel finner Du några ord, de om Hasselbacken och Aftonbladet, omjemkade. Det är an-geläget att i vår mot Snellman riktade skrifvelse inga främmande stridselementer ingå. Hvar sak för sig så vidt möjligt är.

— — — — —
~~~~~
— — — — —

Till Bernhard von Beskow.

1.

Borgå den 9 februari 1840.

Genom herr Generalkonsuln af Forselles har jag fått emottaga herr Hofmarskalkens ynnestfulla skrifvelse och Svenska Akademiens medalj. Jag behöfver icke omnämna huru lifligt detta smickrande vedermäle af Akademiens uppmärksamhet öfverraskade mig. Långt aflägsnad från de kretsar, inom hvilka den svenska sångmön väljer sina riddare, har jag räknat för en lycka redan det, att kunna åskåda och beundra deras glada bragder, utan hopp om att se mina egna lekar i samma syftning af dem bemärkta. Då jag nu ber herr Hofmarskalken emottaga uttrycket af den tacksamhet, jag i så hög grad är skyldig Svenska Akademien, kan jag icke undertrycka den önskan, att framdeles, genom någon för Akademien mindre likgiltig gärd, kunna erkänna min skuld till henne, ehuru mycket jag måste misströsta om min förmåga dertill.

Äfven får jag på det uppriktigaste tacka herr Hofmarskalken för det enskilda bref, hvarmed herr Hofmarskalken behagade öka värdet af Akademiens gåfva. Det har länge utgjort ett föremål för mina varmaste önsknningar att få besöka Sverige, för att der skåda de

snillen, ur hvilkas skrifter jag från min första ungdom hemtat så rika skatter för mitt hjerta, och denna min längtan har ökat för hvarje nytt bevis af deltagande, jag af Sveriges litteratörer fått röna. Måtte det bli mig förunnadt att en gång se denna min längtan uppfylld, då en af mina dyrbaraste stunder skall blifva den, när jag begagnar rättigheten att personligt uppvakta herr Hofmarskalken, en rättighet, som jag icke dröjt att ur herr Hofmarskalkens godhetsfulla bref eröfra och behålla mig till godo.

Med sann högaktning har äran etc.

2.

Borgå den 1 maj 1853.

Vågar jag mer?

Nej, utöfver denna dag får jag icke uppskjuta. Brors bref bar datum af den 1:sta januari, så må mitt åtminstone skrivas den 1 maj, på vår presterliga nyårsdag. Haf icke hjerta att vara ledsen på mig, gode Broder, utan beklaga hellre att den, som känner för Bror en så innerlig tillgifvenhet, felat så mycket och i månader nödgats slita dagliga inre förebråelser för sin oförsvarliga försumlighet. Hvad har då vållat mitt långa dröjsmål? Jo, min odrägliga ovana att hålla morgondagen för bättre än den dag som är, ehuru jag vet och erkänner att bland alla framtidsmän min sort, d.

v. s. uppskofvets, är den fatalaste. Förlåt, förlåt, om också icke för min, så åtminstone för den godhets skull, hvarmed Bror alltid öfverhopat mig, och som icke skulle medföra någon belöning för Brors hjerta, om den blefve ångrad.

Med deltagande och med en bitter ledsnad öfver vår allmänna lott, att så ofta se våra käraste förespeglingar gå sönder, hör jag, i anledning af Brors sednaste vidsträckta resa, huru den tilltänkta "stora turen" plötsligt kastade om till otur, ty så måste väl en hemtur under sådana förhållanden benämnas. Skulle denna otur hafva träffat Bror ensam, nå väl, det hade fått gå. Bror hade burit och vänskapen beklagat den, dermed hade det varit slut. Men en resa, som afbrytes för Bror, afbrytes för tusende både kända och okända, som kunnat få den glädjen att resa efter, och det både billigt och beqvämt, genom Brors skildringar af sina färder. Italien, Grekland, Egypten, Spanien, hvilka länder att se och lära känna på närmare håll. Den som ändå fått göra deras bekantskap med Bror till ledare! Hur kunde Venedig vara så ogästvänligt mot friherrinnan, som utan tvifvel kom dit med hjertat fullt af tillgifvenhet för den sköna, mångberömda staden? Kanske ville den hämnas på en medtäflarinna om Brors kärlek? I alla fall ser man att dess gamle lärare Radetsky ännu icke rätt fulländat dess uppfostran.

Måtte tillfälle en gång framdeles yppa sig för Bror att utföra sin nu afbrutna plan i dess helhet. En annalkande ålder får icke gälla som hinder, den borde snarare utgöra en anledning till att resa undan, ty på en färd sådan som den ifrågavarande kan åldern omöjligt följa med och än mindre hinna upp en.

Dock hvilken herrlig ersättning för den afbrutna resan har icke Bror i ordboksarbetet! Att sitta och inregistrera ord efter ord i rullorna, med tillbörliga anteckningar om deras härkomst, valör och meriter, korteligen och med förlof sagdt att göra en munsterskrivare-tjänst, då man varit van att som general taga dessa ord bataljonsvis och föra dem i elden, det kan man kalla tålmodspröf. Arbetets vigt vill jag visst erkänna, äfvensom den vinst ordboken måste hafva af Brors försakelser och möda, men i alla fall borde Akademien kunna komma från sin skuld för mindre pris, än det dyrbara af Brors krafter och tid. Der finnas ju inom litteraturens område så många parnassbestormare, som för sin ärelystnad fruktlöst spillt tusende oskyldiga ordlif; låt dem till straff göra sina arma offers nekrologer i ett lexikon. Hvarföre skall just den dömmas dertill, som aldrig dödat något ord, men väl gifvit många anda och lif? Omöjligt kan jag föreställa mig att Bror för detta lexikon, hur påkalladt det än är, skulle öfverge sina vandringsminnen och sin lyra. Detta är nu min tröst och mitt hopp.

Med innerligaste deltagande har jag följt underrettelserna om den svenska konungafamiliens svåra pröfningar och sorger under sistförflutna år. Gud ske lof att solen åter brutit genom molnen och lofvar gladare dagar. Dock, prins Gustaf är borta; saknaden af honom blir ett moln, som väl aldrig skall skingras. Måtte för de ädla hjertan, öfver hvilka det hvilat tyngst och närmast, dess mörker dagas af det ljus, som kommer från höjder ofvan solen och solarnas, och som ändå kan komma lika himmelskt från det svaga, gömda hjertat sjelft, blott det älskar och tror. Gode Broder, huru

önskligt vore det ej att det låge sanning i den gamla sägen, att sorgen minskas då den delas. Kunde väl i sådant fall Sveriges konungahus hinna få ens en aning om hvad bitter sorg vill säga? Men, tyvärr, sorgen är som mörker, hvad solen är som ljus; den kan meddela sig åt en verld och ändå förbli oförminskad.

Hvad det gör mig godt hvar gång jag läser de kära raderna i Brors bref, som erinra om min vistelse i det sköna Stockholm. Aldrig skall jag förgäta de stunder jag der fick tillbringa, ehuru tanken på den oändliga godhet, jag der rönt af alla, nästan trycker mig såsom bördan af en skuld, som icke på något sätt kan betalas. Dock, gåfvor emottagas ju icke för att betalas, utan för att gömmas i ett tacksamt sinne. Dessa besök hos Bror, dem jag gjorde med så lätta steg för den enkla, hjertliga välvilja, jag från första stund fann vara hemmastadd i de båda stora vänin-garna, huru ofta har jag ej gjort dem om både i mina tankar och i berättelser för mina närmaste! Tack tusende gånger för den glädje de skänkt och än i denna stund skänka mig. Och vår timme se'n inför kungen och prins Gustaf, och våra vandringar till de store hängångnes grafvar, dessa högtidsstunder glömde den bråds-kande tiden att taga bort med sig ur min själ.

Tack för de vackra varma verserna öfver den sak-nade prinsen. Jag kan så väl föreställa mig huru innerligt Bror, som hade lyckan oftare se honom, måste hafva hållit af denna rena sångarande, för hvilken ingen annan än döden kunde vara kall. Den blinde här-jarn, hvarföre skulle han brådska här? Blind måste han vara, då han icke såg hur ringa skörd han ur detta väsende kunde hösta in åt sig och förgängelsen, och då

han icke väntade tills tid och förhållanden kanhända inlagt deri något litet mera jordiskt. Men det var väl en högre makt, än dödens, som ville hafva honom till sig just för hans älsklighets skull; deri måste trösten sökas.

En aldrig minskad längtan kommer mig som oftast att uppgöra planer för en ny färd till Sverige. Jag ser i denna stund från mitt fönster sjön öppen, snart börjar ångfarten. Den som hade utvägar att redan denna sommar göra en resa till Er! Men jag måste lefva på hoppet till nästa år, få se om jag icke då kan få den glädjen att från skeppsbron skynda den kända, kära vägen upp till Bror. Blif blott icke skrämmd då, om jag glömmet mig och med för stor närgångenhet slår armarna kring Brors hals. Tänk endast: sådant har man af dem, när man visar dem godhet.

Mina båda reskamrater, Lille och Duncker, till hvilka jag öfversändt Brors helsning, tacka med liflig glädje för den vänliga hågkomsten.

Och nu får jag be Bror godhetsfullt framföra min ödmjuka och tacksamma helsning till friherrinnan. Måtte det unnas mig i lifvet att än en gång få se herrskapet båda, just sådana som sist, då får jag en glädje till att lefva framåt utaf. Kanske får jag då äfven presentera några små Fänrikar, som kommit till sedan deras äldre bröder sednast hade äran göra sin uppvaktning.

Nu har jag tröttat Bror med en evighetslång epistel. Förlåt mig, som alltid skall vara etc.

3.

Borgå den 1 maj 1854.

— — — — —

Anmälan om Valerii skrifter, äfvensom karaktistiken öfver honom, fick jag, några dagar efter inhändigandet, öfverlemna till professor Topelius, som besökte mig här i Borgå och ville införa dem i sin tidning. Huruvida subskriptionen här tager fart, nu under dessa förbistringens tider, kan jag ej uppgifva, men säkert är att Valerii sånger hos oss äro älskade och, särdeles under sednaste decennium, mycket sjungna vid våra samqväm. De förtjena äfven att vara omtyckta, ty i allt vårt öfverflöd på poesi lida vi verklig brist på friska och sunda visor med godt naturligt vett och med blod mer än luft i sina ådror. Jag kommer ihåg med hvilken ifver prof. Lille och jag, vid en middag på Blåporten, skyndade ut i det gröna, der vi mellan ekarna efter porträtter igenkände den gamle Valerius på hans vackra, hvita hufvud, för att få presentera oss för honom och betyga honom vår vördnad och tacksamhet. Det var hans sånger, dem vi tusen gånger hört, som gjorde honom kär för oss och ingåfvo oss mod att så öfverfalla honom i hans lugn. Genom att samla och utgifva hans skrifter skall Bror bereda mången en hjertlig

glädje och allt vidare öka den förbindelse, i hvilken svenska litteraturen står till Bror.

Sistlidne höst skref jag några sånger för Fänrik Stål. Kanske hade det burit sig att då fortsätta på samma stråt, men jag blef just under farten inkallad till ledamot i vår psalmkomité och måste vända hela min håg deråt. Under loppet af februari var jag jemte komiténs öfriga medlemmar i Åbo, för att uppgöra grunderna för en ny psalmbok, då äfven komitéerna för ny kyrkolag, evangelii bok och katekes voro samlade på samma ort. Det var som ett helt kyrkomöte. Landets tre biskopar deltog i alla komitéerna, erkebiskopen presiderade. Grunderna inom psalmafdelningen voro snart nog lagda, men utförandet ger möda. Jag sitter nu här, dag ut dag in, och försöker att med så få ändringar som möjligt bearbeta de gamla psalmerna efter språkets nuvarande fordringar. Den wallinska psalmboken är visst härvid en ypperlig hjälp, dock måste, för dess mera pretiösa uttryckssätt på åtskilliga ställen, betydligare afvikelser göras äfven från den, och dessutom upptar den bearbetningar af blott vid pass 200 gamla psalmer, då enligt vårt förslag öfver 300 böra bibehållas. De återstående 100 måste helt och hållet ersättas med nya, och dertill kunna icke många af de wallinska begagnas, särdeles som enligt komiténs beslut de gamla psalmernas både nummerföljd och meter bör iakttagas. Arbetande ledamöter för den tillärnade nya psalmboken äro prof. Lille, rektor Stenbäck och jag. Vi hafva åtagit oss att hvar för sig utarbета ett fullständigt förslag, hvarefter allt kommer att underställas komiténs in pleno granskning. Hvad resultatet blir af allt detta och huruvida någon vinst härigenom

kan tillskyndas vår kyrkosång är ovisst; säkert är att arbete ger det oss fullt opp. Eljest är min tid icke mycket upptagen af egentliga tjenstegöromål. emedan jag räknar föga mer än 15 timmar i veckan åtgå för min läsning på gymnasium och för domkapitlets sessioner.

4.

Borgå den 1 maj 1855.

Maj är nu ändteligen inne, ehuru man knappast kan säga att hon ännu är derute. Visserligen ser jag från mitt kammarfönster större bara fläckar mellan drifvorna på fältet, och vår å, till hvilken jag äfven har utsigt, håller på att fösa ifrån sig stycken af de bojor den sedan november burit; men kallt, kallt är det i fortsättning ute, och sin egen vinterboja, pelsen, får man ej kasta af, om man vill vädra sig i vår majluft. Stor sak! Man härdar ut par tre veckor ännu, och då skall väl värmen infinna sig, och blomstringen börja så mycket mer lifligt och gladt. Det heter: en och annan vecka går snart; men för mig går just den första vårtiden utesägligt långsamt, emedan jag i mitt sinne rastlöst längtar att slippa bort från staden och dess bestyr, för att få deltaga i naturens utvecklingsfest på landet. Jag

ser isstyckena på ån och ville sitta på ett af dem, för att få segla med och se'n hoppa i land vid min vanliga sommarboning i skärgården. I år stundar dock befrielsen snarare än förr. Då min otålighet blir för stor, går jag till ett annat fönster och ser då på vårt stora torg ammunitions vagnar i massa. De äro frihets budbärare, åtminstone för oss arma gymnasii fångar. Vi hafva nemligen fått befallning att för krigsoroligheternas skull tillsluta gymnasium den 15 innevarande månad och blifva således lediga redan då. Naturligtvis dröjer jag icke att begagna mig af friheten. — — — —

Hela det år, som förflutit sedan jag sist skref till Bror, har för mig varit ganska lugnt och enformigt. Min tid har varit delad mellan undervisningen å gymnasium och psalmarbetet, och dagarna hafva liknat hvarandra som vattendroppar. Derför tycker jag väl också att året gått så fort. Med psalmerna har jag hunnit så till pass att jag nu är vid den 224:de, således ett stycke in på andra hälften af gamla psalmboken. Med afseende derå att det som återstår utgöres af ett flertal dels lätt ändrade, dels redan i nya svenska psalmboken bearbetade psalmer, vill jag hoppas att inom förelagd tid, d. v. s. till nästkommande mars, blifva färdig med arbetet. I förra hälften hade jag mycket bråk med åtskilliga partier, såsom t. ex. Davids psalmer och psalmerna öfver några söndags evangelier, hvilka sednare måste snart sagdt alla ersättas med helt nya öfver samma texter. Mina medarbetare klaga öfver att andra bestyr hindrat dem från att hinna framåt, så att, i hvad yttre punktlighet beträffar, jag tyckes vara på öfvervigten, och därför har jag att tacka en min gamla lärare, numera prosten Sadelin, som, efter den tidens

sed, af hjertans grund med färlan lärde mig att i tjensteväg icke klicka på minuten. Skräcken sitter i mig, ehuru jag icke just behöfver befara samma handgrip-liga tillrättavisning nu, då jag nästa mars träffar honom i Åbo, der han säkert infinner sig såsom varande ledamot i en af de ecklesiastika komitéerna. Visst är att, om jag icke är färdig med mitt arbete, han åtminstone tyst inom sig tänker de ord, som han förr hundrade gånger ljudeligt yttrat till mig: "hvad har du nu igen haft för dig, pojke, då du är här och slarfvar om på nytt?" Orden i sig sjelfva voro icke så farliga, men metern var det desto mer, ty takten anslogs alltid med kraftig punktlighet på min fattiga hand.

Ja, till det yttre hoppas jag sålunda komma till rätta med mitt göromål, men huru det till den inre halten blir verkställdt, är en annan sak. I detta afseende har jag många bekymmer och anfäktas af en osäkerhet, som jag ej varit van att känna vid det lilla ag förut skrifvit. Stundom repar jag mod och tänker: det bär sig ju skäligt; en annan gång tycker jag att alltsammans är förfeladt, skralt och matt. Hvad som uppehåller mitt lynne vid allt detta är hoppet, att ändå en eller annan psalm kan utfalla lyckligare och aktas värdig att bli upptagen i andaktens tjenst. Då jag är förvissad om att Bror med vänligt deltagande följer mina förehafvanden, ber jag att få meddela några prof af mina försök, dels bearbetningar af gamla psalmer, dels originaler, lydande under olika rubriker i gamla psalmboken. Gör blott ej stora anspråk; jag finner nog samt att jag som knappast kan fylla små.

Hvad Fänrik Stål angår, så får han lof att röka mossan nu i ensamheten, medan studenten är ryckt från

honom af andra bestyr. Dock torde det bli en tid, då de båda vännerna ännu en gång få röka "vapnet" tillsammans. Eljest minskas grufvan af ämnen för behandling allt mer, ju mer den anlitas. Många för sig intressanta och ärofulla bragder finnas väl omförmälda af historien eller traditionen, men af dem allena blir ingen diktmålning; de måste tillika äga en bakgrund af individualitet, ur hvilken de framstiga och ur hvilken de få saft och lif. Denna egendomliga botten erbjuder sig icke i alla eljest vackra tilldragelser, och man måste frukta att i afseende å dem upprepa sig sjelf, om också till det yttre händelser och ordalag kunna varieras. Så t. ex. framter det sista finska kriget mången Sven Dufva, men med att teckna om en dylik figur i andra förhållanden vore föga vunnet. Några nya ämnen gro väl inom mig, men få se när och om deras magra jordmån förmår drifva dem fram i dagen.

Den 16 maj.

O, min gode Broder, se icke på detta sednare olycksdatum! Gud ske lof att Bror icke är någon Sadelin, eljest vore jag i förtviflan. Det har jag nu förskrytet med min punktlighet i afseende å psalmerna. Det skulle nu just vara renskrifningen af dem som drog mig bort från afsändandet af mitt bref i rättan tid. Denna renskrifning blef långvarig. I följd af läseterminens annalkande slut öfversvämmades jag af en sådant svall af disputationer, examina och tentamina, att jag nu först rätt får draga andan. Så blef mitt bref till Bror ofärdigt och oafsändt från dag till dag. Förlåt, förlåt!

Hvad jag spådde den första dagen af månaden har inträffat. Vi hafva icke blott vår, men äfven värme och sprickande löf nu redan. Endera dagen flyttar jag till mitt kära Kroksnäs och skall genast följande dag begifva mig ut till hafs på någon half vecka för att skjuta sjöfågel för vättar. Hjertat spritter i mig vid tanken derpå.

Sedan jag började detta bref har ett rykte här varit gängse, att Wasa stad, som kommer att nybyggas en knapp mil från sin förra plats, skulle ombenämnas och få heta Nikolaistad. Något officiellt i detta afseende har ännu icke varit synligt i allmänheten, men förslaget säges hafva utgått från 10 eller 11 förflugna Wasabor, som förmodligen velat ställa sig in genom detta dåd. Saken har hos alla andra väckt sorg och grämelse. Det är naturligt att upphofsmännen till detta förslag skulle under ändrade förhållanden vara de första att bortkasta minnet äfven af de välgerningar, som kejsar Nikolai bevisat, och blifva dylika förrädare mot honom som mot den ärorika, för Finland som för Sverige oförgätliga kungaätt, af hvilken Wasa fått sitt namn. Gud förskone oss för sådana lycksökare, som kasta en skugga af nedrig otacksamhet öfver hela vårt trofasta folk.

Men jag måste afbryta. Måtte glädje och trefnad ständigt förblifva hemmastadda hos Bror, och ett vänskapligt bref nästa nyårstid åter förvissa mig derom och om Brors fortfarande godhet mot mig. — — — —

P. S. Just nu läser jag i Finlands Allmänna Tidning bekräftelse på Wasa saken. Det har tydligen varit svårt för kejsar Alexander att afslå Wasaboernes anhållan, då den en gång framburits inför honom, alldenstund han genom en vägran kunnat i mångas ögon sy-

nas brista i sonlig pietet. Så älska vi att förklara hans bifall. Smärtsamt är det emellertid att intet Wasa skall finnas mer.

5.

Borgå den 2 maj 1856.

Att Bror klagar öfver olägenheter i sitt bröst, oroar mig. Af farligare art borde de dock ej kunna vara vid Brors ålder och vid den vård Bror är i tillfälle att egnä sin helsa. Akta blott att icke Brors gamla husläkare, doktor Flit, får vara för allrådande, ty han känner ingen annan kur än ansträngningar, och en sådan gymnastik är bestämt skadlig vid bröståkomor. Jag tycker mig dels af Brors bref, dels af uppgifter i tidningarne kunna sluta, att besagde doktor icke blifvit hållen inom tillbörliga skrankor på sednare tider. Hvad mina sysselsättningar beträffar, hafva de sannernigen icke fått bringa mig ohelsa. Till påsken fick jag ändteligen mitt psalmboksförslag färdigt, och om jag också i början af året var trägen, har jag sedan tagit min skada igen. Det enda jag på de sista veckorna gjort utom tjensten består i ett stycke Fänrik, som jag utförde för att försöka om jag kom ihåg konsten mer. Dock har min hvila icke varit så angenäm som den i bättre fall kunnat vara, emedan jag hela tiden dragits

med frosskrämpor, som oregelbundet och i de mest olika skepnader ansatt mig. Våldsamt har min sjukdom väl icke varit, men den har dock mattat mig betydligt och nedstämt mitt lynne. Just nu medan jag skrifver detta börjar jag åter få den gamla påhelsningen. Sedan vår å afkastat sitt istäcke och våren ger oss varmare dagar, borde jag dock känna mig bättre och modigare, men fåfängt lär jag hoppas att förr än i sommar och efter flitiga simningar få bort den plågsamma kylan ur min kropp. Jag måste afbryta och bereda mig att emottaga den besvärliga gästen.

Den 5 maj.

Denna gång slapp jag icke frossan för så godt köp som jag väntade. Jag har nu tre dagar å rad haft svårare anfall än någonsin förut i vår och känner mig mycket medtagen. I dag efter intagna satser af chinin, torde jag, måste jag väl få vara i fred för vidare anstöt, och begagnar ledigheten för att ändteligen avsluta detta senfärdiga bref.

En fröjd, som jag fått upplefva detta år, måste jag omnämna. Jag fick nemligen den 23 januari fira mitt silfverbröllop. Bror känner af egen erfarenhet hvad en sådan fest vill säga för hjertat. Formliga bjudningar äro hvarken efter mitt eller min hustrus lynne, hvarföre också hvarje sådan vid detta tillfälle uteblef; men våra vänner visste sig blifva välkomna och infunno sig talrikt nog och från flere håll. Lilles varma verser får jag öfversända. Han har sjelf anmodat mig om att meddela Bror dem och tillika framföra hans hjertliga och ödmjuka helsning. Åtskilliga hänsyftningar i ver-

serna kunde väl behöfva sina kommentarier för att rätt uppfattas af den, som icke varit bekant med våra förhållanden under vår utvecklingstid, men dessa förklaringar skulle nödgas blifva vidlyftiga för att uppfylla sitt ändamål, och säkert ändå göra det ofullkomligt. Det kan vara nog att nämna, att antydningarna i sången syfta på tilldragelser, upptåg och verslekar inom en krets af unga litteratörer, som flere år å rad hade sina sammankomster hvarje lördags qväll, och vid ett det lifligaste utbyte af åsigter, idéer och skämt gjorde sin uppfostran. För min del måste jag förlåta Lille hans vänskapliga öfverdrift i mitt beprisande, då han tillika förmått så lifligt framkalla för mitt minne bilder från en skön tid, den glada tid då ännu "Morgonens dagg låg på lifvet qvar". Äfven Topelius fägnade mig med de älskliga verser, som åtfölja de lilleska. Topelius har helt nyligen gifvit ut en läsebok på svenska för små barn. Denna bok, så anspråkslös den framträder, är en perla, som väcker allmän beundran.

6.

Borgå den 14 december 1857.

Att Bror under sin utflygt 1856 fick återse och råka den gamle Béranger, utgör säkert ett särdeles

gladt minne nu, då han för alltid tagits ifrån oss. Beskrifningen af hans enkla boning, hans flärdlösa och glada ålderdom rörde mig innerligen. Just sådan har jag föreställt mig honom. Sjelfva hans sparsamhet med sin stora skaldegåfva talar till mitt lynne och ger mig, om smått får liknas vid det stora, ett godt exempel att framdraga mot dem, som hafva godheten anse mig vara för lat att skriva. I allmänhet tror jag att sådana skaldenaturer, som han, vilja hafva en pregnant idé, ett lefvande frö i sitt våld, innan de anse mödan värdt att söka åstadkomma blommor; att genom konst allena frambringa sådana försmå de. Deraf kommer att sådanas blomsterbutik kan se mindre ut och torftigare försedd, än mången annans, fast den i det hela kan skänka mera verklig fröjd och bibehålla sig längre.

För att komma till en redogörelse för mitt sist-förflutna år, skall jag börja från min vistelse i Åbo under februari och mars månader för psalmförlagets skull. Bror må tro att den icke aflopp utan press och veder-möda. Komitén utgjordes af landets tre biskopar samt professorerne Lille, Stenbäck och mig. De allmänna sessionerna från kl. 10 till 2 hvardagligen voro som en lek mot det bråk vi arma tre poeter hade enskildt med att hemma bereda till föredragning för hvarje plenum. Från 6 om morgnarne till 9 om qvällarne ägde vi blott den korta middagstimmen ledig. Mitt ingifna psalm-förlag genomgicks af oss sålunda rad för rad och ord för ord, vägdes, klipptes, fylldes och jemkades med en sorgfällighet, som skonade hvarken person eller möda. Hvarje uttryck, som icke ansågs hålla prof, förkastades utan krus, och ett nytt antogs på förlag af än den ene än den andre, karl den som först fick ett bättre

framkläckt. Bror kan föreställa sig hvilken ansträngning ett sådant smedarbete med rimmande på fläcken och i kapp, fortsatt under mer än en månads tid, skulle kosta oss. En ovärderlig lycka och glädje för oss under allt tråk var, att vi alla tre voro hjertans vänner från ungdomstiden och, fast jag sjelf säger det, hvarken otåliga eller fåfänga. Deraf kom också att, det stränga nagelfarandet oaktadt, icke minsta moln af osämja, ingen skymt af vanlig författare-ömtålighet kylde den solvarma friden under vårt arbete, och att minnet af denna tid nu kan vara oss outsägligt kärt. Tackskyldig blir jag för alltid dessa mina goda medhjelpare för de många förbättringar mitt förslag genom dem vunnit, och särskildt Lille för de lån han med största sjelfuppoffring tillät mig göra ur hans bearbetningar af de gamla psalmerna, så ofta ett ord, en mening af honom syntes mig bättre lyckad än den motsvarande af mig. På detta sätt fick jag fritt suga honingen ur hans blommor och rikta min kupa, utan att något annat intyg deröfver finnes, än mitt till komitén inlemnade psalmbokskoncept med de ändringar deri, som med hans stil äro gjorda.

Efter att hafva slutat kampanjen i Åbo fick jag åter börja med gymnasii göromålen här hemma, som, liksom för att taga sista musten ur mig förr än jag skulle slippa dem för alltid, förledne vårtermin genom tillfälligheter blefvo drygare än vanligt. Dock om förra hälften af året var tung, har den sednare varit så mycket lättare. Bror har kanske fått höra att jag sedan den 1:sta nästledne september åtnjuter ledighet från alla mina befattningar, såsom afskedad med min lön i pension. En lycklig tillfällighet, neml. min tjensts samman-

slående med en annan, gjorde att jag två och ett halft år förr fick befrielse ur lärare oket, än jag eljest enligt den nya skolförfattningen varit berättigad till. Lefve friheten och alla friherrar, -herrinnorna icke till för-
glömmandes! Efter att, såsom jag, i 37 år hafva skaffat sig uppehålle genom att undervisa pojkar, smakar det bra att få efter bekvämlighet undervisa sig sjelf. Emellertid har jag redan hunnit njuta af min frihet så fullt, att jag rätt nu börjar få nog. En och annan liten Fänrik är det enda jag åstadkommit sedan jag blef ledig. Det var någon fråga om att ett litet häfte af Fänrik Stål skulle utkomma nu till julen, men slutet blef uppskof med saken till nästa år. Styckena samla sig numera långsamt, i samma mån som motiverna blifvit anlitade och uttömda. Att variera gamla vore föga uppbyggeligt.

Bror har sednast, efter hvad jag ser i tidningarna, gjort en minnesteckning öfver arkiatern Hjärne. Det skulle glädja mig högeligen att få se den, både därför att den är af Brors hand och därför att den så mycket berömmes. Äfven utan att se den är jag dock glad vid blotta tanken på att Brors krafter och förmåga allt ännu äro unga och sig lika. Då så många jemnåriga falla unnan, blir den som står qvar i ledet dyrbarare, särdeles om han tillika är ens personliga varmt älskade vän. Fortfar, gode Broder, länge ännu att gifva vår litteratur dylika skänker och låt icke åren trötta. Jag vet nog att en sådan uppmaning är lättare att gifva än att följa, men jag skulle så gerna vilja få säga åt Bror såsom jag brukte säga åt Lille hvar gång han klagade öfver att jag vid psalmbestyret pressade honom för mycket: "Ja, du är seg, du".

7.

Borgå den 1 maj 1858.

I dag hafva vi verkligen första maj. Jag har sett efter i almanackan och tror på den, om också solen går orätt, såsom Holberg låter en af sina ungherrar säga om sitt engelska ur. Tittar jag eljest ut från mitt fönster, så ser jag drifvor öfver allt, och på vår å har nätt och jemnt en liten strimma öppet vatten skurit sig in i isen. Hvad är detta för ett klimat? Och dock vore det blott i yttersta nödfall jag ville utbyta det mot ett mildare, så framt icke det mildare ville göra oss den hedern att gifva några gäströler här, då det kunde vara ganska välkommet. Jag förstår ej huru det kommer till att man med en så envis kärlek kan hänga fast vid sin fosterjord. Man måste väl småningom så helt och hållet amalgameras med dess natur och förhållanden, att man icke kan slitas ifrån dem utan att tillika slitas snart sagdt från sig sjelf, sitt eget väsende, och att man sålunda lika litet vill byta fädernesland som person med någon annan, hur fördelaktigt bytet än i hvarje främmande öga kunde synas. Må vara då att vår stackars vår är hvit ännu, när andra länders vårar redan gjort sin toilett; den hinner väl äfven den

en gång få sin gröna rock på, och då är den lika vacker som trots den sydligaste (fast jag sjelf säger det, borde jag dock tillägga).

Väl må Bror lyckönska mig att hafva sluppit skoltvånget och fått frihet att vända håg och sinne åt håll, som från min tidigaste ungdom varit för mig de mest lockande. Åtta månader har jag redan frossat fröjd häröfver och är knappt ännu mätt. Litet borde jag dock redan göra mig samvete af att hafva tagit ut min ledighet nästan för grundligt, så att jag föga kommit mig till att sätta något till pappers, utan låtit tankarna svärma ut *ins Blaue hinein*, obekymrad om huru dessa bin kunde fås tillbaka med någon honing för kupan. Dock, får gå! Detta är också ett sätt att lefva, utmärkt trefligt, fast grundeligen sjelfviskt. Gud vet om Bror någonsin i sina dagar druckit denna sorts lif ur treqvart års mått såsom jag nu; men visst är att hälften redan kan förslå.

Och likväl huru frestande är icke detta intetgöra för oss fantasiens män! Verlden är full af skönhet, och i tusen sinom tusende skiftande gestalter fladdrar denna skönhet omkring oss. Skola vi blifva snikna jägare och försöka knipa fast dessa fåglar, som äro så oskyldigt glada och vackra der de flyga fritt; som äro så tama att de sätta sig på vår skullra, då vi icke vilja komma åt dem, men oftast så skygga, att de fly på långt håll redan, så snart de märka en lurande blick? Skola vi åtnöja oss med glädjen af deras anblick, eller bjuda till att fånga dem för våra samlingar och det med fara att se dem nedkluddade af vårt fågellim, barskrapade af vårt slagnät eller sönderslitna af vårt skott

så att de knappt äro skuggor mer af hvad de varit? Ack, det är så svårt att kunna fångsla skönheten så, att den ej bär märken af att hafva förlorat lif eller frihet. Det är känslan af denna svårighet, som gör mången konstnär tveksam, d. v. s. lat, och som lockar honom från verksamhet till tom skådning. För min del har jag, Gud nås, erfarenhet i detta afseende redan förut och har nu ökat den med åtta månaders vidare öfning, så att jag småningom måste börja längta efter ombyte.

Afundsvärd är Bror, som har en hel förrådskammare full med materialier att bara ordna och uppställa och, hvad mer är, lust och krafter att företaga detta arbete. Det har funnits tider då äfven jag haft tillgång till ämnen, men under min tvekan i valet mellan dem hafva de flesta runnit mig ur händerna och torde föga mer stå att återvinna. Man får trösta sig med hoppet: kommer dag så kommer råd. Emellertid kan jag icke nog uttrycka min glädje öfver Brors planer, både för Brors skull, som i dem ännu äger en rik framtid, och för egen och andras, som hoppas få skörda frukterna af dem. Måtte lif och helsa räcka till; det är min innerligaste önskan.

I vår ärnar jag tidigare än förr om åren flytta ut på landet, kanske redan vid första löfsprickningen. Jag har ingenting som hindrar mig nu, om jag icke gör alltför mycket afseende å kinkigheten att qvarlemna i staden mina tre yngsta gossar, som för sin skolgång icke kunna slippa ut förr än i medlet af juni. Mycket får bero af huru våren artar sig. Blir den kall och ruskig, är det ingen stor frestelse att bege sig af till hafsbandet. Om det går som jag tänker, borde ett nytt

häfte af Ståls sägner kunna blifva afslutadt till hösten, då jag åter flyttar in till staden.

Af Stål kommer jag ihåg, att vi för några dagar sedan hade en fest i Helsingfors till firande af en gammal veteran från 1808, öfverstelöjtnant Tigerstedt, som på dagen femtio år förut vid Revolax fick sig ett bajonett stygn tvärs igenom bröstet, men vandrar rask och förnöjd ibland oss ännu i denna stund. En sång öfver detta ämne, ärnad för sägnerna, var min gärd för tillfället åt den präktige gubben. De återstå så få af de tappre, som kämpade då, att det är en lust och glädje att än få råka någon af dem. Man skulle vilja bära dem på sina händer.

— — — — —

8.

Borgå den 1 maj 1859.

Maj är kommen och jag fattar pennan med gladt minne af vår öfverenskommelse. I främsta rummet får jag då tacka Bror för sednaste nyårsbref och den fortfarande vänskap och välvilja det uttalar, likaså för de underrättelser det innehåller om Brors verksamhet under förra året och för de förvånande saker det anför angående fenomenet Svedenborg. En hjertans fröjd är det att se huru lust och krafter ännu in på äldre dagar räcka till hos Bror äfven för arbeten, som fordra

forskningens strängaste allvar. Jag sluter deraf till helsa både hos kropp och själ, och i denna helsa åter har jag en kär borgen för att ännu många år framåt få vänta min nyårs glädje af Brors varma hand.

Lifligt längtar jag att få se teckningen af Svedenborg och tar derföre med särskild ifver fasta på Brors godhetsfulla löfte att tillsända mig sina sednaste "opuscula", om under detta diminutiva namn kan förstås ett arbete af den betydighet som ifrågavarande. Alltid har jag känt en viss dragning till denna djupa natur, så ofullständig än min kännedom om honom varit, och jag har beundrat det snille, som röjt sig i allt hvad jag sett af honom anfördt. Sjelfva hans läror om andeverlden, hans syner hafva fångslat min eftertanke, då jag vetat att de haft sin källa i den ärligaste, samvetsgrannaste personlighet, och icke varit foster af en lättfärdig inbillnings tomma diktlystnad. Beträffande denna sak har jag eljest gjort mig en egen föreställning. Jag har tänkt mig hos människan två sidor, en inre, som förenar henne med alltillvarelsen, och en yttre, som bestämmer hennes särskildhet, gör henne till ett för sig varande, bestämdt jag. Till den inre hör hennes andelif med dess ännu oupptäckta organer, till den yttre hennes begreppslif med dess tjenare, sinnena. Hos olika personer ser man endera af dessa sidor hafva öfvervälde. Deraf söndrandet, redan, den klara begränsningen, den sjelfviska beräkningen hos den ena; förblandningen åter, sväfvandet, den dunkla aningen, den hängifna uppoffringen hos den andra; dagtycket, om jag så får säga, med dess klarhet och skarpa konturer hos den förra, natt-tycket med dess skymning och försmältning af föremålen hos den sednare. Låt vara nu att man

hos en person med den inre lifs-sidan företrädesvis utvecklade och stark skulle på någon väg, exempelvis magnetismens, kunna på en tid helt och hållet afdanka de söndrande organerna från all verksamhet, så hvad hindrar att ju den inre sidans osynliga trådar, samman-spunna med alltillvarelsens, skulle kunna leda till personen ett medvetande af skenbart skilda, ja fjerran varande föremåls väsende och tillstånd. Känna vi oss icke stå i en inre, ehuru af förstånd och sinnen outredd förbindelse med verld och varelser omkring oss. Hvarför skulle icke denna känsla kunna klarna till full skådning, då det starkare sken vore släckt, hvarmed tanke och sinnen öfverflygla och blända oss? Vi skulle förgäfvast tala om en stjernhimmel för den, som lefde i en beständig dag, han skulle anse oss berätta spökhistorier; men låt dagen slockna kring honom och han skall se de otaliga verldarna finnas och lysa, han skall kunna utpeka deras platser och gifva namn af verklighet åt hvad förut för honom icke ägt ens vigten af en dröm.

Men jag glömmar att frågan om Svedenborg förledt mig att uppduka mina omogna åsikter inför den, som på djupet sysselsatt sig med honom och således äfven med forskningar åt det håll jag nu påpekat.

Af Brors outtröttliga godhet har jag fått emotta ett nytt vedermåle i Fogelbergs album. Skulpturen har alltid legat mig nära vid hjertat, ehuru jag haft så litet tillfälle att se mig omkring bland dess skapelser, hvaraf Bror kan sluta hvilken fägnad den dyrbara gåfvan beredt mig. Med några af Fogelbergs originaler fick jag göra bekantskap på min svenska resa, och de gjorde på mig ett mäktigt intryck, så fullt jag än hade både hufvud och hjerta då af Sergels Amor och den antika

unglingen i stenmuseum. Den sednare förgäter jag aldrig, och den förre, ja han kunde, tyckte jag, trotsa i sin spädhet både Odin och Thor tillsammans, så väldiga de syntes. Jag är helt glad att Sergel hittat på att ankra honom vid jorden med hans båda kolossala vingar, annars hade väl denna olympiskt luftiga gestalt icke hållits länge qvar hos oss här nere.

Detta ämne för mig i minnet de vänliga ord Bror i sitt sednaste bref yttrade om min Walter. De föllo som dagg på hans föräldrars hjertan, liksom äfven Brors och friherrinnans deltagande godhet mot honom, då han hade äran vara i herrskapets hus. Troligen liknade han då sin far deri att föga röja sin tacksamma glädje, ehuru han sålunda kanske kunnat göra mera skäl för den smekande benämning, Bror behagar tillägga honom. Han finner sig nu allt väl der han är "i läran", och kan icke annat med den lust och håg han redan tidigt kände för bildhuggeriet. Banan är lång och visar få vid målet, dock har jag velat låta honom försöka sålunda hellre, än tränga sig med press och möda fram till någon liten skoltjenst här med den bittra tanken: "kanske hade det gått på annan väg", till dagligt sofvel på det knappa brödet. I sommar, då professor Bissen ärnar göra en utflygt och ledighet eljest yppar sig för Walter, väntar jag honom hem på ett kort besök. —

— — — — —

.....

9,

Borgå den 18 maj 1860.

Ingen underrättelse har kunnat vara mig kärare än den, att Brors helsa stadgat sig åter, så att den nu varit bättre än under flere föregående år. Måtte den blott få fortfara och icke anlitas till oupphörligt arbete. Då jag ser allt hvad Bror denna sednaste tid uträttat, kan jag ej annat än frukta att Bror anstränger sig för mycket. Nog är det godt för oss att få njuta frukterna af Brors mödor, men skänkas de oss på bekostnad af några år af Brors lefnad, så ville väl en hvar ge sig tålmod och vänta att få dem småningom hellre än begära dem på en gång; synnerligen måste detta vara fallet med de tillgifnaste vännerna, bland hvilka jag frimodigt tors räkna mig.

Med all min predikan längtar jag dock innerligen att se "Gustaf den tredje såsom konung och menniska" tecknad af Brors hand. Den oförgätlige kungen har hittills blifvit så olika uppfattad och bedömd, att hans bild, sådan Bror förmår återgifva den, måste af en hvar emotses med det största intresse. Man skulle icke hålla konsten kär, om man ej önskade att se hans person äfven med dess svagare sidor i en så vacker förklaring som möjligt, och jag är öfvertygad om att Bror icke

valt honom till föremål för sin skildring för att måla honom i svart. Ju större omfång Bror kan gifva sin tafla och ju flere enskilda drag det är råd på att anbringa, dess bättre. I specialiteterna, i de små förhållandena afklär sig lifvet ståten och kruset och uppenbarar sig sannast såsom i sitt hvardagslag; och om jag ej mycket misstar mig, torde Gustaf den tredje mer än mången annan storhet vinna på att ses i sådana lägen. Huru lefvande framstår ej t. ex. Béranger i Brors enkla teckning af honom i Kullbergs bok? Det är Brors ovärderliga konst att teckna så, och hvilka ämnen åt detta håll erbjuder icke Gustaf den tredje?

Bror har den godheten att erinra sig och fråga efter min grekiska tragedi. Den har ännu ej hunnit slutet, och skadan torde vara ringa. Ett dramatiskt lärospån är och förblir den i mitt tycke och kommer säkert med sina brister och sitt från vår tid aflägsna ämne att föga intressera andra.

Af Fänrikens sägner har jag nu ändteligen fått ihop så pass många, att de till antalet motsvara de i första häftet intagna, hvarigenom jag alltså finner mig i tillfälle att när som helst utgifva ett nytt häfte. Kanske inleder jag redan i sommar underhandlingar härom med hugade bokhandlare och är i alla fall besluten att före nästa jul ha häftet tryckt, om vår censur eljest ej gör hinder, hvilket knappast är att befara under vår nuvarande högsinta och liberala styrelse. Brors belåtenhet med "Den 5 juli", "Fänrikens helsning" och "Trosskusken" gör mig stor glädje. Högt skulle jag skatta den äran att få någon af mina sånger hörd vid Svenska Akademiens sammankomst; men till nästa 20 december äro de väl alla redan publicerade och följaktligen gamla och

kända. Tack emellertid för brors välvilliga anbud att vid ett så högtidligt tillfälle uppläsa en dikt af mig. Ägde jag någon, som i sådant ändamål kunde tillsändas Bror, skulle den visst icke utebli.

Vid tal om Fänriken faller det mig in att här innesluta i afskrift min "Björneborgska marsch". Topelius hade redan förut skrifvit vackra ord till den kända stolta melodien, ursprungligt, såsom jag hört, den så kallade Austerlitz-marschen, och min afsigt var att med hans begifvande låna dem för sägnerna; men då jag vid närmare besinnande ansåg nödigt att orden skulle ställas så, som om de sjungits af björneborgska kämparne sjelfva och icke af oss öfver dem, måste jag gripa mig an och försöka min lycka med en egen visa. Jag vet ej om Bror kanske redan känner Topelii sång? Den börjas så: "Skuggor från de flydda dar, Stån upp ur tidens natt och skyldren än med rostiga musköter". Den tar sig utmärkt bra ut till melodien, men är vår, och icke de gamla krigsmännens, som min vill vara. Bror får icke ställa sina fordringar på mitt lilla stycke för högt, utan betrakta det blott som en varmbulla, sist och nyss tagen ur ugnen och vänskapligt skickad af den ena grannen åt den andra.

— — — — —
 Ett rykte har varit gängse här att Nordström skulle vara att förvänta hit i slutet af denna månad. Är det möjligt att höga riksdagen kan lemna honom tid att skänka oss en så stor glädje? Jag vågar knappast hoppas det, lika litet som att någonsin i verlden få mottaga bror hos oss. Vägen är dock så kort och öfverfarten sommartiden så behaglig, att — hvem vet, hvem vet?

Min varma och ödmjuka helsning till friherrinnan ber jag Bror framföra; min hustru ber om sin till herrskapet båda. Jag kan bestyrka att hon i sitt hjerta niger djupt för Bror och tackar för det bifall Bror ger hennes försök i Litteraturbladet, hvarjemte hon halft med fruktan, halft med nyfikenhet omnämner en liten novell af henne: "Fru Katharina Boije och hennes dött-rar", hvilken redan i höstas skulle öfversändas till Sve-rige i bokhandelsväg, men tyckes hafva hamnat i obe-kanta öden.

10.

Borgå den 13 december 1861.

Flere bref till Bror har jag börjat sedan den 1 maj, då jag tog till pennan för att, i trots af min bräck-lighet, bjuda till att få ihop några rader till Bror och icke fela mot vår öfverenskommelse. De ligga alla half-och ofärdiga i mina gömmor ännu, den dag som är. Kan Bror förlåta mig denna gång, så är Bror en troll-karl äfven i att öfva godhet och långmodighet. Jag har ingen ursäkt att förebära, om icke mina brutna krafter och min totala nedstämning en lång, lång tid till och med efter det de sista plågorna af min förfär-ligt pinsamma sjukdom upphört.

Ja, gode Broder, de båda månaderna oktober och november sistledne år glömmar jag ej så länge jag lefver. De voro för mig en tid af tortyr, hvars blotta minne kommer mig att rysa ännu, ett år derefter. Hela denna tid låg jag i den gräsligaste rheumatiska värk, utan ro natt eller dag, och oförmögen att ombyta läge ens i min säng, emedan minsta rörelse förorsakade mig olidliga smärtor. Utan skryt kan jag säga, att jag förmått uthärda svåra åkommor och blessyrer med fullkomlig själfbeherskning förut; men denna gång blef jag till slut som ett barn, utan viljekraft och själsstyrka, ett eländigt kräk, doppad i plågor, såsom i smält bly. Jag föll af till den grad, att jag med handen kunde sluta omkring min arm på hvad ställe som helst, från axeln till handleden. Två månader räckte min svåraste press; derefter började värken småningom aftaga, och aptit och krafter likaså småningom återkomma, det vill säga så att med hvar vecka, som framskred, någon ringa grad af förbättring blef märkbar. Så grundskjuten var jag likväl, att jag ännu i denna stund, så långt efteråt, icke är fullt qvitt en oro i mitt venstra ben, i synnerhet vid väderskiften, och att jag blott med varsamhet törs röras ute, att icke tala om lynne och lefnadsmod, som ännu icke på långt när fått sitt förra öfverdåd tillbaka. — Men jag må veta sluta en gång med mina jeremiader.

Ehuru så dags nu, får jag på det hjertligaste tacka för Brors kärkomna nyårsbref äfvensom för de gåfvor af böcker, hvarmed Bror hade godheten fägna mig. De förströdde för mig mången trög stund under mitt långsamma tillfrisknande och voro mig trogna vänner vid min bädd. Skildringen af Gustaf den tredje har upp-

fyllt mig med fröjd. Redan den vänliga stämningen mot den gode kungen verkar behagligt på enhvar, som ej har en gallsjuk lust att se allt i svart på livvets höjder; men ännu mäktigare intages man af den klara rättvisa och den öfvertygande bevisning, hvarmed allt mot honom riktadt förtal vederlägges eller åtminstone mildras till kraft och verkan. Måtte Bror förunnas helsa och håg att fullborda detta herrliga arbete och de många andra, dem vi äro anspråksfulla nog att ännu vänta af Brors öfverlägsna förmåga och undransvärda flit.

För Brors välvilliga bedömande af styckena i sednare häftet af Fänriken tackar jag likaledes af allt hjerta. Jag ville önska att de icke skulle afsticka för mycket från sina äldre bröder. Den långa tid, som förflutit sedan förra häftet utkom, hade sannolikt stegrat allmänhetens anspråk på detta sednare, till stor misskonjunktur för författaren, som vid detta saknat all den fördel, nyheten i ton och ämne gaf det förra. Efter några år torde detta missförhållande dock jemnas, och båda häften bedömas i klump. Min iråkade sjukdom hindrade mig att fullborda ett par, tre stycken till, som jag påtänkt för häftet. Synnerligen ledsamt var det för mig att ej hinna egna en sång åt min gamle skattade vän och landsman Montgomery, som för visso nu paraderat i samlingen, om helsan ej svikit mig. Jag vet att det skulle fägnat honom, och jag hade så gerna gjort honom en fröjd. — — — — —

11.

Borgå den 14 maj 1862.

Det skall glädja Bror att höra att min helsa tyckes hålla på att stadga sig åter mer och mer. Får jag nu till sköta den sommarn öfver, hoppas jag det bästa. Den svårighet, ja smärta att röra mig, hvaraf jag länge led, ger med sig allt hvad den hinner, så att jag numera kan spatsera flere timmar å rad ledigt nog och utan att känna ens trötthet, ja till och med ströfva i skog och mark. Detta ger mig nytt lif och är ett oeftergifligt vilkor för mitt välbefinnande äfven i öfrigt. En vattenkur är mig rekommenderad af våra läkare; men då det metodiska dervid är mig motbjudande i högsta grad, och en längre vistelse på ovan ort skulle förstöra mitt lynne, tänker jag blott försöka ersätta den genom flitig simning vid egen strand och ständig rörelse ute i friska luften.

Med återvändande krafter i öfrigt har äfven hågen vaknat hos mig att anlita pennan och försöka några små poetiska utflygter åter. Det vill gå litet trögt i början; kanske får jag bättre fart när jag hållit på en tid. Några projekter har jag, som jag gerna ville utföra och hoppas komma till rätta med före nästa vinter.

Åt Fänrik Stål har jag dock sagt ett långt, sannolikt evigt farväl. Alla motiver inom detta område äro så temmeligen medtagna redan; åtminstone har jag svårt att hitta på några, som icke skulle mer eller mindre beröra redan förut använda. Det dramatiska hållet kunde erbjuda vidsträckta rymder, vore jag blott yngre och ägde mera speciela historiska studier. Den som finge låna Brors blick och sinne för historien! Dramen utan botten i historien eller sagan vill icke rätt tala till mig. Också tror jag knappast att några verkligt stora dramatiska skapelser vuxit upp ur annan grund än den antydd. Förstås att jag till sagan hänför allt, som faller inom folksägnernas område. Hvad helst det må blifva af mina försök, vill jag dock pröfva på med godt mod och taga till tröstespråk, för säkerhets skull, framl. professor Nervanders ord: "hvarken rykte eller ära jag med dessa verser söker", — ord, som man gjorde klokt i att börja allt sitt poetiserande med.

— — — — —

12.

Borgå den 9 maj 1863.

Åter känner jag mig liksom nedböjd under hopade vedermälen af Brors godhet och vänlighet och vet ej hvad jag bör tacka för först eller sist. Boksändningarna hafva kommit mig tillhanda, fast jag ända

hittills underlåt看 att skriva och nämna om dem. Minnet öfver Wadström, 2:dra delen af Gustaviaden, Leopolds minne, diktsamlingen, alla dessa skatter af Brors snille och outtröttliga arbetsförmåga har jag haft den glädjen att få emottaga och göra bekantskap med. Jag skall återkomma till detta kära ämne; nu vill jag gå i ordning och börja med att tacka Bror för sommarbrevet af den 9 juni sistledne år och för den stora välvilja, hvarmed Bror, just på resa stadd och öfverhopad af alla de bestyr, som åtfölja en sådan, icke skydde besväret med presentationerna af min lilla bok. Det är icke utan förlägenhet jag tänker på allt det omak jag ställde till för en så ringa sak, som "Kan ej", i synnerhet då den anspråkslösa målningen kanhända finner och förtjenar mindre erkännande af publiken, än till och med jag sjelf i början hoppades skulle kunna bli dess del. Får vara! Gjordt är gjordt och låter ej ändra sig mer. Finge jag helst min grekiska tragedi på högre stytor, kunde den få möjligtvis följa efter sin idylliska syster och be om ursäkt för hennes enkelhet. Jag håller nu ändteligen på med femte akten och tror mig få den färdig till midsommar, äfven utan uppoffring af de förströelser, den nyväckta naturens morgonlif erbjuder mitt sinne. I allmänhet har jag på äldre dar mer och mer kommit underfund med att det låter sig göra att skriva äfven om somrarna, en sak, som jag förr trodde vara omöjlig. Kan jag emellertid blott tillika samla någon fond af helsa och krafter för mitt vinterbehof, så gerna för mig litet skrifveri också.

Men nu till bättre saker, till Brors böcker tillbaka. Hvad det wadströmska minnet beträffar, behöfver jag derom icke säga mer, än att det sluter sig

ädel till den sköna syskonringen af Brors äldre minnesteckningar. En åt mensklighetens högsta intressen helgad lefnad, uppfattad med sympati och tecknad med genomskinlig klarhet, måste ge en bild, som anslår hvarje menniskohjerta. Det var en lycklig idé hos stiftaren af Svenska Akademien att begära af henne dessa minnesteckningar öfver bortgångna utmärkta personer, i synnerhet som Akademien hittat på att öfverlåta uppfyllandet af den kungliga föreskriften åt sådana förmågor som Franzéns och Brors. Huru många halft förgätna personligheter hafva ej derigenom uppkallats ur grafvarna för att lysa ibland oss såsom ledstjornor; och hvad kan väl mer höja andan hos ett folk, än just de stora exemplen? — Gjörwells lefnadsteckning är jag nyfiken att se. För mig är han nära nog en myth, så litet känner jag hans verkliga betydelse. Att han varit en jätte i flit, det vet jag, äfvensom att han nitälskat för litteraturen; men då jag hör att hans brevvetling uppgår till 8,000 numror, anser jag honom tillsvidare för öfvermenskelig, om icke omenskelig. Med mitt lynne hade han kunnat lefva till Methusalems ålder och lik fogeln Fenix uppstå förnygrad och med nytt förråd af pennor hvart hundra år, utan att ändå hinna till halfva detta brefantal. Fins något tålmod ens på afstånd jemförligt med hans, är det väl endast dens, som uthärdar att genomläsa alla dessa skrivelser.

Hjertligt beklagar jag att tredje delen af Gustaviaden, såsom det tyckes, icke hunnit sitt slut med sistförflutna år, sannolikt till följe af de missöden, som hemsökte Bror förledne höst. Om dock något företrädesvis inger mig förhoppning om att motvindarne skola vända sig, så är det tanken på att ett sådant verk nöd-

vändigt måste vara bestämdt att hinna sin hamn; detta icke blott för Brors ära, utan äfven för den älsklige kungens. Han förtjenar att finna en värdig försvarare, och att han behöfver en sådan visar sig deri att ännu så ofta ett om och men låta förnimma sig äfven då de beskyllningar, som gjorts mot honom, ovederläggligast tillbakavisas.

Bror yttrar med afseende å sin Leopold en förmodan, att våra åsikter om honom och nya skolan ursprungligt varit skilda. Jag tror att Bror häri icke fullt träffat rätta förhållandet. Såsom skolor betraktade ansåg jag hvarken hans eller fosforisternas hafva varit några mönsterskolor; men jemförda med hvarandra behöll i mitt tycke den leopoldska länge ett afgjort företräde. Det var derföre jag förr vid flere än ett tillfälle dref den då ganska vågade satsen, att den så allmänneligen misskända gustavianska poesien ägde alster att framvisa icke blott jemförliga med, utan äfven öfverlägsna de bästa af den nya skolans. Sannolikt skall mitt snart uppmätta skriftställer i alla sina drag röja att hela min håg är för det enkla och klara, och att allt som stöter på svammel och öfvergrepp är mig motbjudande. Att fosforisternes tidigare produkter ägde mer än tillbörligt var af sistnämnda ingredienser är i ögonen fallande, och att de derigenom skulle förlama sin inverkan på ett lynne sådant som mitt likaså. Hos de gamle åter beundrade jag den medvetna hållningen, klarheten i tankar och språk, om också den öfvervägande didaktiska arten af deras poesi icke fyllde mitt hjerta helt. Bror finner här af att de åsikter, Bror yttrar i Leopolds minne, inom mig funnit en passlig och beredd jordmon att frodas uti. Men jemte det jag med

glädje anför detta, tackar jag Bror för den oändligt intressanta bekantskapen jag fått göra med Leopold som person och människa, i hvilka egenskaper han framstår herrlig och upplyftande såsom få i världen.

En varm tacksägelse också för diktsamlingen! De flesta blommorna i den slogo ut för länge sedan, det är sant, och jag mins dem som gamla bekanta. Men kransen är frisk och vacker ännu och vittnar att en blid och lugn vår fostrat den. Låt oss få flera!

Bror nämnde i sitt sednaste kärkomna nyårsbref om sin plan att företaga en skildring äfven af Carl XII, i likhet med den som Bror utför för att ställa Gustaf den tredje i riktig dager. Mätte lif och helsa unnas Bror att fullborda äfven detta verk. Den svenska hjeltekonungen har blifvit missfirmad af många, sednast af den eljest så förträfflige Fryxell, och behöfver äfven han en försvarare och förklarare. Det är sant, tag bort den poetiska dagern från hans handlingar, och de skola kanhända ofta förefalla bizarra; men tag också musiken bort från dansen, och denna skall förefalla bizarr likaså. Fryxell har bjudit till att anatomisera Carl den tolfte regentvärde, men dödat under sin knif dess båda lifselementer, hans fosterlandskärlek och hans hjeltemod. När skall man kunna hoppas att få se Brors målning fullbordad?

Jag kommer vid tanken härpå med ängslan tillbaka till de dystra raderna i Brors nyårsbref, der friherrinnans olyckliga fall och Brors aftagande synförmåga omtalas. Himlen bevare att det ena eller andra af dessa missöden, att icke säga båda, skulle vara mer än blott för tillfället hotande. Både min hustru och jag hafva med innerligaste deltagande ofta ihågkommit

herrskalet och förenat våra önsknningar för Er välgång. Den som öppnat och vill öppna så många ögon, som Bror, borde väl få behålla sina egna, och den, som helat och vill hela så många oförskyldt slagna sår, borde sjelf ej behöfva sakna sin närmaste och bästa läkarinna.

Men jag måste börja tänka på ett slut. Vår politiska horisont är mörk och skrämmande, men vi hoppas ännu. Nöden i norra landsorterna är svår, oaktadt all den hjälp som blifvit ditsänd. Huru skola vi kunna tacka Sverige nog? — En hotande lunginflammation angrep för par veckor sedan vår Topelius och gjorde oss allvarsamt ängsliga för honom. Han är nu, Gud ske lof, frisk igen.

Till Gustaf Montgomery.

1.

1849.

Gode vördade Broder!

Utan tvekan begagnar jag denna förtroliga benämning och hvarför skulle jag väl tänka på någon skilnad i våra år och förhållanden, då jag med min Brors bref för mina ögon i hvarje rad af detsamma möter blott flärdlös hjertlighet och ungdom. Tack, tusende gånger tack för detta kära varma bref. Det har utgjort min glädje att läsa och åter läsa det, icke så mycket för det bifall som tilldelas mig, som för den kärlek till mitt fosterland, hvaraf det glöder. Oväntadt är det visst icke att denna kärlek till Finland skall finnas hos en af detta lands varmaste söner, hos en man, som blödt för dess värn, och som med så rena och friska färger tecknat dess öden, men glädjefullt är det icke dess mindre, ja, skönt och djupt rörande att höra denna kärlek uttala sig med oförminskad liflighet och eld ännu när den, inom hvars bröst den bott, hunnit en ålder, då annars så många af lifvets idealer skrinläggas och alla mindre intressen antingen förflyga spårlöst eller qvarbli utan pulsar och utan röst. Gud ske lof att det finnes känslor, som icke äro blott vårbäckar af smulten snö, brusande en tid och snart förrunna, utan som äro käll-

språng ur djupet, friska och rika en människolefnads alla årstider igenom. De må finnas hos en själf eller hos andra, de förfela aldrig att fröjda, stärka och lifva, man glömmet tid och år hvarhelst de välla fram, ty vid deras rand och af dem fostrad blommar lifvets sanna oförgängliga ungdom. För den glädje Du skänkt mig att se en sådan känsla fylla Din sextioåriga barm och för den förhoppning jag deraf hemtat att samma känsla äfven hos mig skall kunna uthärda tid och skiften, haf min tack ännu en gång, min själs broder, gode, vördade Montgomery!

Bland mina första tankar, då jag fått min bok från trycket, var att tillsända min Bror ett exemplar och på detta sätt visa min erkänsla för den njutning och de upplysningar jag fått hemta ur min Brors historia om finska kriget. Meningen var god, men verkställandet kom att bli uppskjutet, tills det blef för sent. Emellertid var det icke utan skygghet jag började läsningen af Brors bref, då jag såg namnteckningen derunder; jag befarade nemligen att ett och annat drag i mina teckningar kunnat förefalla för mycket afvikande, kanske rent af stridande mot verkliga förhållandet. Den poetiska nödvändigheten att gruppera och färglägga gör att detaljer stundom måste framlyftas och belysas, utan att äga full historisk rättighet, och sådant kunde då lätt komma att ske på ett sätt, som vore stötande för den, som sett händelserna på nära håll in i det speciela och lärt sig att älska dem i deras enklaste sanning. Att några så stora fel mot historien icke förekommit att de påkallat min Brors ogillande, gläder mig på det högsta. Ett vet jag, att jag älskat de hjeltars ära, som kämpat med trohet för mitt fädernesland,

de må hafva stått på högre eller lägre plats, och att jag sjungit om dem ur mitt hjerta, det bästa jag kunnat. Äfven der, hvarest jag varit bitter, har bitterheten framsprungit ur min kärlek till Finlands tappre försvarare, då den velat hvälfva från dem ansvaret för de missöden, som åtföljde kriget. Ur denna synpunkt skola de stränga styckena "Kungen" och "Fältmarskalken" finna sitt rätta bedömande.

Hvad mina källar beträffar har jag följt min Bror samt traditionen. Fänrik Stål är till en viss grad historisk, dock har han förtäljt mig mycket äfven genom andras mun. Det omnämnda manuskriptet måste också förstås kollektivt. Der jag som ung student befann mig på kondition hos en af sista krigets bussar, hade jag tillfälle att höra och läsa åtskilliga kortare relationer om krigshändelserna. Det var andan af dem, som tände min håg, och det är deras anda som borde återfinnas i mina sånger, om de skola vara något.

Hvad jag bort börja mitt bref med kommer nu mot slutet och det är en ursäkt för att mitt svar på Brors bref kommer så sent. En tillfällighet gjorde att jag fick brefvet sednare, än det kunnat komma mig till handa, och vid en tid, då den slutande terminen vid gymnasium öfverhopade mig med rektors-bestyr och förberedelser till min vanliga flyttning på landet för sommarn. Jag kan icke annat än upprepa ett långt förlåt!

Gode Broder, skall det nå'ngång bli mig förunnadt att med hand i hand och öga i öga få uttrycka den tillgifvenhet, hvarmed jag i mitt innersta betalar min Brors mig bevisade godhet och deltagande. Skall icke Finland nå'ngång locka Bror till ett besök och bereda äfven mig glädjen af att helst för någon dag få

äga en så kär gäst under mitt tak. Kom! kom! Jag är nyss utflyttad i skärgården; landet grönskar omkring mig och saltsjön speglar mina fönster; i ett paradis vore jag icke bättre till och likväl ville jag glömma både sjö och land, om jag finge den lyckan att emottaga och äga min Bror här. Huru mycket skulle jag icke hafva att fråga om, huru många skördar att insamla. Vi skulle låta naturen blomma, sjön stråla derute och inbördes hos hvarandra betrakta huru hjertat blommor, då det älskar ett fosterland, huru själen strålar, då den speglar dess minnen.

2.

1850.

Med skygg glädje emottog jag Brors bref af den 20 juli. Då jag såg den kända kära handstilen, slog mig medvetandet af min försumlighet och jag fruktade för förebråelser, dem jag kände mig förtjena. Inga sådana syntes dock till, hvarje skymt af missnöje från Brors sida hade uteblifvit, och jag, i det ögonblick jag slutat läsningen af brefvet, stod villrådig och kunde icke afgöra huruvida jag icke hellre burit tyngden af en billig tillrättavisning, än af en godhet, som blott än mer ökade min skuld. Emellertid tack tusende gånger för denna Brors godhet.

Visst har jag haft den glädjen att få emottaga äfven Brors mellersta bref med både dess egen "röst från fjällen" och den, som det medföljande häftet innehåller ty röster från fjällen äro båda, såväl brefvet som häftet, om hvad som är friskt, hjertligt, öppet och rent hör fjällen till. Hvarför vill då min Bror önska att detta bref icke hade kommit mig tillhanda? Hvad kan väl vara kärare än att få höra så nära som möjligt huru den lefver, tänker och känner, som man med tillgifvenhet omfattar.

Då fröken Cygnæus efter sin återkomst från Sverige helsade på oss på landet, der jag med de mina då bodde, hade jag den oturen att icke vara hemma. Jag hade efter vanligheten begifvit mig ut på en jagtfärd tidigt på morgonen och kom först sent om qvällen tillbaka. Hon hade då redan hunnit resa bort. Sedermera har jag ej heller fått träffa henne, emedan hon snart derpå begifvit sig till sin hemort, Helsingfors. Genom min hustru, som fick äga det nöjet att vara med henne, hörde jag likväl på sätt och vis henne sjelf berätta om sin vistelse i Umeå. Hon hade icke tröttnat att omtala med hvilken varm välvilja hon och den ädle Dunckers enka blifvit på den främmande orten omfattade af alla, förnämligast af Bror, och hvilka glada minnen hon derifrån medhemtat. Hvad som innerligen gladde mig var att höra att hon med förundran omtalat huru litet öfverståndna mödor och besvärligheter i förening med sextio år förmått bryta Brors krafter och lynne; ty en god gåfva är det att länge kunna göra ålderdomen segern stridig, då man fått förmåga och vilja att lefva för hvad ädelt är. Också är ett länge bibehållet friskt och ungdomligt sinne mera karakteri-

stiskt betecknande för en människas moraliska personlighet, än man vanligtvis kommer sig till att antaga; det vittnar nemligen, efter min tanke, ständigt om en medfödd inre frihet från egoismens mask, som mer än någonsin den kroppsliga bortsuger lif och glädje ur människans väsende och gör henne i förtid gammal. Att lefva för sig sjelf, det är att vissna med sig sjelf; men att lefva för det evigt friska, för Gud, för menskligheten, för naturen, det är att bada i den rätta ungdomskällan.

Hvad det vore för en högtid för mig att sjelf få komma öfver en gång till Umeå och se Bror och Brors egna och tillbringa några dagar inom Er krets. Jag tycker mig redan vara bekant och förtrolig äfven med Brors familj och känner i luften att vi alla, alla skulle trivas hjertans väl med hvarandra. Min födelseort, Jakobstad, ligger icke långt från Wasa och derifrån åter går ju ångfartyg öfver till Westerbotten. I nästa sommar har jag tänkt resa upp till min fädernebygd i sällskap med Dunckers son, som nu äfven vill besöka sin fars graf, och har lofvat honom att följa med öfver Qvarken. Om icke något särdeles hinder yppar sig för någondera af oss, blir således färden af.

Och nu kommer jag till en sak, som dageligen legat mig i hågen. Huru blir det med Brors tilltänkta besök hos oss? Låt det bli en verklighet. Jag har väntat och längtat, och nu kommer hösten snart. Öppna armar och den varmaste välkomning vänta Bror här. Kanske går det så väl att detta bref icke hinner Bror i Umeå mer. Få se. I alla fall vill jag hoppas och vänta så länge ännu vågen slår med någon sommarljumhet mot våra stränder.

Fänrik Stål har varit tystlåten, sedan det lilla häftet sägner utkom. En enda ny sång är färdig och några finnas i utkast. Jag har haft den oskattbara fägnaden att af flere hans vapenbröder få emottaga små berättelser från kriget. I synnerhet står jag i stor förbindelse för sådana bidrag äfvensom för det varmaste intresse för saken hos en öfverste Jägersköld, som kanske är en bekant till Bror. Detta deltagande uppmannar mig på det kraftigaste att bjuda till så godt jag kan med en fortsättning af sägnerna. Jag skulle gerna nu öfversända det färdiga stycket, men då jag hoppas att antingen denna eller nästa sommar få träffa Bror och önskade äga något nytt att då erbjuda, ber jag att få spara det till dess. Jag menar att det skall intressera äfven Bror i historiskt hänseende på det högsta, om vi kunde lifva de ännu skonade tappre från 1808 att samla och meddela oss legender från kriget då. Vi hafva båda ett gemensamt mål och skola broderligt dela med hvarandra de hjälpmedel som erbjudas oss.

Vördnadsfulla, fast litet förlägna helsningar från min hustru och mina sex gossar inneslutas i detta bref. De äldsta bland desse förstå redan att hysa tacksamhet för den, som älskar Finland och som lyfter fram ur glömskan dess herrliga minnen. — — — — —

3.

Maj 1852.

Strax vid min hemkomst från Sverige ärnade jag naturligtvis med bref uppvakta åtminstone de käraste och oförgätligaste af de vänner, hvilkas godhet der lifvade och hugnade mitt hjerta. Att Bror var en bland dem jag först tänkte på, behöfver icke sägas. Hvad har det blifvit af min goda föresats? Jo en tystnad sådan som om jag bland fiskarna på Kroksnäs blifvit stum som de och fått fenor i stället för händer. Döm mig, men blott icke till förlusten af Brors ynnest och vänskap, döm mig, men hellre mildt än strängt, såsom Bror dömer den, som i intet fall vill eller kan besvära sig öfver Landshöfdingens utslag. Kom knappast ihåg att Bror ökat min stora skuld genom att sjelf taga initiativet, att öfverraska mig med bref och börja det med de varma orden: den väntan blef etc., en väntan, som jag icke ens, sedan den så hjertligt blifvit yttrad, hastat att uppfylla. Glöm om möjligt allt detta; jag skall i desto liffigare hågkomst förvara det, liksom de herrliga dagar, jag fick tillbringa i Brors närhet.

Efter vår skilsmessa vid Brändö for jag genast påföljande morgon till Jakobstad, der jag dröjde fyra dagar bland vänner från min barndom, både personer

och nejder. En qvart mil från staden finnes der vid en vacker strand en fiskarkoja, fordom tillhörig min far och ett kärt hem för mina tidigaste fröjder. Då jag för några år sedan besökte den, låg taket instörtadt på golfvet och en trettioårig förstöring utbredd öfver hela den förr så trefliga boningen. Nu i somras blef jag af stadsboerne bjuden att tillbringa en afton på detta ställe. Kojan stod der icke förfallen mer. Nybyggd, skinande och glad som fordom lyste den åter fram mellan träden, både till sitt yttre och sin inredning i minsta detalj sådan som den fans der förr under sin bästa tid. Vid mitt inträde helsades jag med några varma ord af församlingens vördnadsvärde snart åttatioårige prost och fick af honom emotta nycklarna till hyddan och med dem full äganderätt till densamma. Bror kan föreställa sig min öfverraskning och rörelse. Ett Kalifornien hade ej varit för mitt hjerta af så stort värde som dessa några famnar mark med sin lilla koja uppå.

Min präktiga reskamrat Duncker hade gjort mig den väntjensten att följa mig äfven på min utflygt till Jakobstad, och vi drogo nu tillsammans söderut och hem. Den 28 juli kom jag välbehållen och med en skatt af de skönaste minnen till de mina, der de bodde på vårt vanliga sommarställe i skärgården. Såsom om allt, som stod i någon beröring med min svenska resa, velat foga sig gynsam och lyckligt, hade jag den glädjen att möta idel helsa och trefnad hemma.

Dock, hvems lott blef det väl att få räkna blott glada dagar? En vecka hade knappt förflutit efter min återkomst, då min äldsta gosse, som ensam en morgon begifvit sig ut på andskytte, hemkom med sin venstra

arm sönderskjuten. Han hade handterat bössan ovar-samt och fått hagelskottet in nära handleden och ut vid armbågen, sedan det följt benpipan åt hela denna väg. Lyckligtvis hade det blott bräckt skärfvor ur benet utan att fullkomligt krossa det, så att en amputation till en början åtminstone kunde uppskjutas. Den blef också obehöflig och det svåra såret läktes småningom utan att förorsaka ens särdeles värk. Tre styfnade fingrar och en liten portion förflugna hagel, som stannat qvar i armen, blef hela följdén af denna hotande händelse. Emellertid grumlade den mycket mitt sommarnöje, såsom väl kan förstås.

Knappt inflyttad till staden åter fick jag tillbringa större delen af hösten såsom i ett lasarett. Den ena efter den andra af mina barn insjuknade i scharlakansfeber, så att jag på en gång hade icke mindre än fyra hårdt angripna af denna förfärliga sjukdom. En liten snäll gosse af tre års ålder blef ett offer för den och qvarlemnade en lång saknad, de öfriga räddades ändteligen. Sjelf har jag denna vår dragits med frossa och andra krämpor, men är nu åter frisk och hoppas få förbli det, då sommarn efter långt dröjsmål omsider tyckes vara i antåg.

Huru är det, få vi hoppas den glädjen att se Bror här hos oss i sommar? Det korta experimentet med en öfverfart i fjol tycktes ju icke mycket besvära Bror och huru kärt ett sådant besök skulle vara för oss finnar kunde ju märkas redan i Wasa sednast, der alla voro liksom yre af glädje öfver att äga Bror bland sig, och till och med de små damerna voro färdiga att lyfta armarna af sig för att visa den glada och kära gästen sin hjertliga hyllning. Säkert är att Brors vi-

stelse i Wasa icke så snart glömmes der, men ett så kärt minne borde också unnas åt flere orter i det forna fädernelandet. Här i trakten af Borgå hafva de flesta, ja nästan alla af Brors gamla krigskamrater redan fallit unnan, men här lefva yngre, som älskat och vördat dem, och som skulle skatta sig lyckliga om de finge egna en gärd af hyllning åt landshöfding Montgomery, den ädle veteranen, som jag så ofta beskrifvit för dem såsom till år nog gammal för att hafva varit med i de hängångne kämparnes led, men till lynne och krafter tillräckligt ung ännu för att icke svigta i de ungas. Älskade, vördade Broder, behöfver jag säga att här i synnerhet lefver en, som väntar Bror med all den längtan, som den varmaste personliga tillgifvenhet och tacksamhet kan ingifva.

Bland tilldragelser här i vårt land har i synnerhet en, som nyss inträffat, slagit oss alla med djup sorg och saknad. Professorn i finska språket, Castrén, dog bort från oss den 7 dennes vid blott 38 års ålder. Han hade under otroliga mödor och försakelser, på en fler-årig färd genomvandrat Sibiriens isregioner, besökt alla spillror af den finska folkstammen i nordliga Asien ända till Chinas gräns och med jernflit och en ihärdighet, som inga hinder hvarken af sjuklighet eller umbäranden af alla slag kunde kufva, samlat en rik skatt af materialier till verk, som både i lingvistiskt och etnografiskt hänseende lofvade att blifva af högsta vikt. Nu sedan 1849 hade han ändteligen fått sitta i ro i sitt hemland och vid sidan af en ung älskvärd maka, i ekonomiskt välstånd, egna sig åt bearbetandet af sina samlingar, då döden bortryckte honom. Hans plats kan för närvarande ingen fylla, och hans anteckningar blifva till

det mesta ofruktbara, då hans genialiskt kombinerande ande icke mer får ordna dem och ur minnet fylla deras luckor. Några utmärkta grammatikaliska arbeten öfver samojediska, ostiakiska och andra finska språk-dialekter äfvensom en mängd skildringar af dessa folk-familjers egendomligheter har han efterlemnadt fulländade, och dessa vittna nogsamt om hvad han vid en längre listid kunnat med sina rika tillgångar åstadkomma. Förlusten af honom är stor icke blott för Finland utan äfven för Europas språkforskare i allmänhet, som nu mer och mer börjat egna den finska språkstammen sin uppmärksamhet.

En sak, som gjort mig ondt, är aftrycket af "Sveaborg" i de svenska tidningarna. Jag hade på intet sätt velat genom ett sådant publicerande såra de aktningsvärda medlemmarne af Cronstedtska familjen, som lefva här bland oss. Någon obehörig här i Finland måste hafva skaffat sig en afskrift af stycket och missbrukat det på detta sätt, mig till stor harm. — — —

Till Carl Gustaf von Brinkman.

1844.

Förgäfves skulle jag bjuda till att uttrycka den glada öfverraskning jag erfor, då jag från herr Baron fick emottaga samlingen af dess poemer och tillika ett bref fullt af varm välvilja. Väl har jag redan länge känt och vördat hos herr Baron von Brinkman, bland mycket annat, dess aldrig kallnande kärlek för litteratur och konst och sålunda vågat tro, att äfven mitt namn någon gång nått hans öron; men aldrig har jag kunnat hoppas att blifva ett föremål för ett så hjertligt deltagande från hans sida, som det jag nu fått röna. Det anstår icke mig att fälla omdömen öfver en mans förtjenster, hvilken Sverige med stolthet räknar bland sina yppersta, och hvad kunde jag väl i sådant afseende säga, som icke blifvit sagdt tusende gånger förut. Hvad jag får och måste yttra, det är min innerliga tacksamhet, såväl för herr Barons godhet att tillåta mig förvara en samling af dess dikter, aftryckt "för vänner och bekanta", som ock för den njutning som bekantskapen med dessa sköna stycken skänkt mig. Obeskrifligt kärt var det mig att genast vid öppnandet af första häftet af dikterna träffa ett poem, till hvilket jag erinrar mig att jag såsom student jemte en min läskamrat ofta tog min

tillflykt, när förberedelserna till vår kandidat examen blefvo för tråkiga och tunga, jag menar "Skönhetens verld". Poemet var då nyss öfverkommet till Finland och var ett bland de första, som för mig öppnade en utsigt in i den verld det besjunger. Det kan tyckas underligt, men så sen var min bekantskap med vår litteratur att jag före år 1822 icke hört Tegnér's eller Atterboms namn och först vid universitetet fick läsa ett och annat af deras poemer.

Men jag förgäter, hvad jag kanske först bort ihågkomma, att ursäktas mitt långa dröjsmål med detta bref. Då jag hade den äran att emottaga herr Barons skrifvelse, hölls som bäst på med tryckningen af medföljande häfte dikter. Naturligtvis önskade jag få uppvakta herr Baron med ett exemplar af dem och uppskjöt derföre besvarandet af herr Barons bref. Då det lilla häftet ändteligen blef färdigt, oroade mig åter dess obetydlighet, och jag trodde mig få lägenhet att med något härifrån afgående fartyg öfversända till herr Baron tillika med detta några andra af mina sednaste försök. Så kom jag att uppskjuta och vänta förgäfvets, tills jag nu med största förlägenhet afsänder min tunna bok, ödmjukast bedjande om öfverseende så med den som med min försummelse.

Länge har det utgjort ett föremål för min innerligaste önskan att få besöka Sverige. Alla gamla minnen oberäknade finnas der så många personer, hos hvilka jag står i förbindelse och åt hvilka jag längtar att hembära min vördnad och tacksamhet. Ingen af alla dessa stora andar, ur hvilkas skrifter jag hemtat bildning och glädje, har jag haft tillfälle att se, om jag undantager biskop Franzén, för hvilken jag hade den

lyckan att blifva presenterad vid hans sednaste besök i Finland. Kanske kan jag i nästa sommar få ledighet från min befattning här och tillfälle att tillfredsställa min länge hysta längtan att göra en resa till Stockholm och Upsala. Får icke jag då äfven uppvakta herr Baron von Brinkman? Jag hoppas det och längtar att då få se den vördade gamle lika ung och varm som jag nu dageligen ser honom i hans bref och skrifter. —

Thi Georg Stephens.

Ehert bref af den 17 November har besökt Petersburg och såsom det tyckes äfven Helsingfors, innan det kommit mig tillhanda; derigenom har mitt svar blifvit något försenadt.

Angående hr Frofs yttrande afsigt att i Ehert förtid utgiva en öfversättning af engelska af poemet "Sveaborg" lär jag äran nämna att detta stycke, som redan finnes tryckt i åtskilliga svenska tidningar och äfven på tyska utkommit bland öfriga till "Farsk Stafs" diktoyekel hörande sånger, såunda dragits så helt och hållet undan mitt förvar, att jag skulle handla lika så tillgjort som ändamålslös, om jag sökte göra några svårigheter vid dess ytterligare spridning. Emellertid är jag tacksam för det afseende hr Frof. visat sig lätta på minna önsknings i denna sak äfvensom för den mig meddelade yacka öfversättningen.

Någon ledsamhet utifrån har jag ej fått rönna i anledning af "Sveaborgs" ofelagade tryckning i Sverige, men väl har det gjort mig ondt att den af mig hårdt dömda mannens lefvande aktningvärde söner derigenom kunnat säras. Dessa förhållanden hafva äfven gjort att jag ej velat utgifva stycket här och följaktligen icke

Till Georg Stephens.

Edert bref af den 17 november har besökt Petersburg och såsom det tyckes äfven Helsingfors, innan det kommit mig tillhanda; derigenom har mitt svar blifvit något försenadt.

Angående hr Prof:s yttrade afsigt att i Edert fädernesland publicera en öfversättning på engelska af poemet "Sveaborg" får jag äran nämna att detta stycke, som redan finnes tryckt i åtskilliga svenska tidningar och äfven på tyska utkommit bland öfriga till "Fänrik Ståls" dikteykel hörande sånger, sålunda dragits så helt och hållet undan mitt förvar, att jag skulle handla lika så tillgjordt som ändamålslost, om jag sökte göra några svårigheter vid dess ytterligare spridning. Emellertid är jag tacksam för det afseende hr Prof. visat sig fästa på mina önsknings i denna sak, äfvensom för den mig meddelade vackra öfversättningen.

Någon ledsamhet utifrån har jag ej fått röna i anledning af "Sveaborgs" obefogade tryckning i Sverige, men väl har det gjort mig ondt att den af mig hårdt dömda mannens lefvande aktningsvärde söner derigenom kunnat såras. Dessa förhållanden hafva äfven gjort att jag ej velat utgifva stycket här och följaktligen icke

ens underlagt det vår censur. I England skall det i allmänhet blifva så föga bemärkt och särskildt komma så långt bort från deras kännedom, som deraf kunde såras, att jag äfven ur denna synpunkt föga kan se några betänkligheter vid dess utgifvande der. — —

Till en ung författare.

I dessa små dikter röja sig drag af ett mjukt och längtande sinne, som känt nog djupt de företeelser med hvilka det kommit i beröring, för att söka behålla dem kvar genom att fångsla dem i form och bilder. Att detta ofta nog blott ofullkomligt lyckats äfven i det lilla, kommer sig förmodligen af bristande tidig bekant-skap med konstens hjälpmedel och med de större dels stormiga dels fridfulla förhållanden i lifvet, som ensamma fullt förmå utveckla och stärka och höja ens inre krafter. Det bleka om ock stundom täcka tycke, som i allmän-het hvilat öfver dessa blommor, vittnar om att de uppskjutit i för mycket kringstängd och täppt dal-luft. Att åt framtida dylika skaffa ett friskare klimat, en mera öppen rymd, står kanske icke mer i förf:s makt. Begärs ett råd, vore det att förf. utan misströstan och utan anspråk måtte betrakta sin håg för diktning såsom en vänlig och oskyldig gåfva af naturen, med hvil-ken åtminstone mången ledsam stund kan förjagas och kanske äfven då och då ett förr ej fångadt behag uppsnappas i dess flygt och bindas i ord till glädje för andra. — —

Till Robert Tengström och Herman Kellgren.

Borgå den 14 maj 1844.

Det är i förargelse öfver sista litteraturbladet till Saima jag skrifver detta. Jag kan nemligen icke fördraga det ensidiga tillbakavisandet af företaget med Joukkahainen. Hvad är det Snellman menar? "Lefver hos de unga" säger han, "ingen varm öfvertygelse, som vill bana sig väg, så är deras förening ifrån början död". Först kunde med fog frågas, om icke redan sjelfva företaget innebär och uttalar ett varmt intresse för något annat än dåsighet och dvala och om icke redan detta vore nog för att berättiga det att heta lefvande. Men låt vara att Joukkahainen blott är en samlare af unge mäns litterära produktioner, äger han icke äfven såsom sådan sin betydelse, och i allmänhet äger denna betydelse andra gränser än sjelfva de stycken, han kan framvisa? Deras värde är hans och hvem har sagt att de måste sakna ett sådant? Eller vill Snellman att litterära föreningar nödvändigt skola hafva ett polemiskt syfte, för att kunna hållas vid lif och uträtta något, och sålunda liksom Israels barn bygga sina tempel med svärdet i ena handen och murslefven i den andra? Ära öfver dem, som lågande för en ny åsigt af sant och skönt uppföra lugn och krafter, för att göra den gäl-

lande, men framgång äfven med dem, som arbeta utan annat syfte än att träffa det rätta och framställa det sköna, obekymrade om huruvida det nu eller någonsin erkännes. Bort blott med det yckenbergiska hurrat: "lefve Gustaf och ingen annan!" I all stillhet har mycket af det yppersta på jorden fostrats, och detta gäller i synnerhet om konstens skapelser. Vill man sjunga bra, må man låta bli att munhuggas under sången, och i hela naturen känner jag föga några andra, som kutt-rat och slagits på en gång, än orrtuppar och fosforister.

Jag säger ännu en gång, hvad färg behöfver en sådan tidskrift äga, hvad nya åsikter behöfver den kämpa för? Det är nog att ungt folk får anledning att öfva sina förmågor, och att unnan glömskan bergas saker, som kanske icke förtjena den. Förr, då man icke skref ännu, voro levande människor detsamma som Joukkahainen och dess vederlikar nu äro. Det är genom sådana vi nu hafva våra finska runor och så mycket annat skönt, som dem förutan bortsköljts af tiden. Låt Joukkahainen i våra dagar, då man vant sig att lägga på pappret i stället för på minnet, ock bland oss göra samma gagn, som den anspråkslösa vallmansbusen i våra finmarker förr gjorde, då han drog omkring bygderna med några visor och funderingar i hufvudet, och man skall finna den förtjent af både uppmuntran och erkänsla.

Alltså, friskt framåt! Jag lägger nu i synnerhet er på hjertat att icke låta företaget afstanna. Öppna utrymme i Joukkahainen för alla talanger, från hvad landsända som helst; den kan vara utgifven af österbottningar och dock upptaga andra alster än Öster-

bottens. Mana på Holsti, Topelius, Stenbäck, alla. Skall hvar och en vänta tills han blir en stor författare, innan han kommer fram med något, så får man se litet skrifvet. Det duger att försöka sig. Hvad, om i samlingen skulle insmyga sig en och annan stump, som dess författare icke skulle våga teckna ens en bokstaf af sitt namn under, och som dock skulle utgöra menniskors fröjd efter sekler. Sådana under hafva skett. Tror någon att stora foliant-skrifvare äro fäder till en mängd visor, som lefva på nationernas läppar från tidehvarf till tidehvarf, så misstar han sig. Deras mor spanar man förgäfves efter, och frågar man såsom Heine säger:

hvem hafver diktat sången så skön?

så kan man få till svar:

tre gäss hafva fört den hit öfver sjön,
en hvit och de andra grå.

En konrektorist i Uleåborgs skola skref eller sjöng den undersköna runan "Flickans klagan", som finnes öfversatt i Morgonbladet och i mina dikter. Hvad vill man säga, om något stycke af sådan art lyckades falla en student i hufvudet?

Jag ärnade visst icke bryta af detta bref snart, ty i ilskan har man mycket att säga; men jag har fått uttala min förtrytelse för Castrén, sedan jag började brefvet, och han har lofvat mundtligen fortsätta det. Han och Lönnrot äro just hos mig nu och hafva beställt hästar redan för att resa.

Lycka till godt slut på Edra tentamina. — — —

Till Herman Kellgren.

December 1847.

Hvilken förfärlig förlust har icke drabbat oss alla genom Roberts*) bortgång! Huru många människors vackeraste, fridfullaste glädje, huru många ljusa förhoppningar hafva icke med honom sänkts i grafven! Man behöfver icke hafva stått till honom i det förhållande som hans närmaste, som Du, som jag, som alla de hvilka i lifvet fått se och vara med honom, för att djupt sakna honom, man gör det om man blott älskar sitt fädernesland och besinnar huru få söner, sådana som han, denna fattiga moder har att förlora. Obegripliga i sanning äro Guds vägar, oförklarligt är det hvarföre Han tilldanar sitt verktyg för de ädlaste ändamål och då det blir färdigt, användbart framför tusende andra, behåller dessa för sitt bruk och gömmer det bättre i nat-ten, för att aldrig mera här begagnas. Vill Han kanhända spara det för verldar renare och ädlare än vår, är Han mån om dess glans, vill Han frälsa det från att i brytningen mot jordlifvets grofva, kantiga förhållanden oskäras och förslitas? Denna lott att förlora sig väntar en hvar af oss, som lefver länge, och gör åtminstone att

*) Robert Tengström, död i Paris vid 24 års ålder som docent vid universitetet i Helsingfors.

man icke kan annat än skatta den lycklig, som tidigt kallas bort. Ditt sorgebud fick jag måndags aftonen den 29 november, påföljande dag for jag till Helsingfors. Vid min ankomst hade Tengström sjelf gått ut på sin vanliga eftermiddags promenad, och blott fruntimren voro hemma. De voro försänkta i djup sorg i anledning af Ditt nyss förut anlända bref, som medgaf så få förhoppningar om Roberts räddning. Man erbjöd mig detta och Dina tre föregående bref att genomläsas. Jag hade ansett det för Tengströms obestriddliga, fastän sorgliga rättighet att vara den första, som skulle få mottaga underrättelsen om Roberts död, hvarföre jag förteg den smärtande visshet jag bar inom mig och vid läsningen af brefven blott anmärkte huru skrämmande de af Dig antydda farhågorna föreföllo äfven mig. Då Tengström kommit hem och vi på tu man hand suto i hans kammar, föll talet af sig sjelft på Roberts sjukdom. Jag fann af allt hvad han sade att han länge redan för tviflat om möjligheten för menskers makt att häfva den, och att han efter Ditt sednaste bref icke mera hyste något hopp. Skakande blef dock för den starke mannen det ord, som gaf honom visshet om att hans sena aftons vackra, herrliga, ljusa stjärna slocknat. Kanske skall han länge nog kunna bära sin sorg, men aldrig mer skall han finna en glädje motsvarande den, han med Robert förlorat. Hans lif från denna stund blir ett lif i det förflutna, ett minne af den hädangångne; vi skola hoppas att detta minne skall för honom upplarna allt mera ljuft och tröstefullt, ju mer den första smärtans bitterhet af tiden mildras. Med hvilka känslor dödsbudet skulle emottagas af mor och syskon har Du lätt att föreställa Dig. Enligt Tengströms åsigt meddeltes

dem den bedröfliga underrättelsen först morgonen efter min ankomst. Man kan dock icke annat än glömma deras sorg vid tanken på den gamle fadrens. Deras sorg är dock det af flamman rörda löfträdets öfvergående vissning. En ny vår och det grönskar ånyo. Hans är furans långsamma tyning, då elden blifvit kvar i dess kärna och fräter inne stilla och förborgad.

Äfven Du, gode broder, har gjort en förlust, som Du väl aldrig kan hoppas att få ersatt. Väl skall lifvet ännu skänka Dig mången rik fröjd, men en vän sådan som den, Du förlorat, skall Du icke finna mer, ty en förening af den art, som er var, knytes vid sällsynt lycka en gång, icke flere. Måtte Din saknad icke alltför mycket störa Dig vid Dina studier och sträfvanden!

Att i detta bref meddela några underrättelser om våra små omständigheter här, är mig helt och hållet motbjudande. Jag har velat skrifva Dig till för att lätta mitt sinne och för att tacka Dig för det vänskapsfulla förtroende Du beviste mig, genom att åt mig öfverlåta det sorgliga ärendet att till Roberts hem föra den sista helsningen från honom. Ett skall jag tillägga att Sofi är söt och god såsom alltid och gråter nu för sin broders skull men äfven af bekymmer för Dig. Må Gud ledsaga Dig och föra Dig helbregda tillbaka till de många, som med kärlek och tillgifvenhet vänta Dig här.

Till författarens hustru.

1.

Jakobstad den 25 juni 1847.

Efter reskamraterna skrifva till sina fruar, så behöfver jag icke hålla Dig heller på förknappning. Du finner af mitt ovanliga företag att gripa till pennan nu, att jag måste hafva haft och har orimligt ledsamt efter Dig. Att jag är snäll, som har det, kan jag låta bli att säga, Du säger det nog sjelf.

Vår hitresa gick genom ansträngd och oupphörlig flit så att vi midsommaraftonen klockan $1\frac{1}{2}$ 7 anlände hit. Den förfärliga hettan tog till den grad krafterna af alla hästar att vi fingo sätta nästan nätterna till för att hinna fram. Först klockan 11, 12, 1 på natten kommo vi till ro och voro i rörelse åter klockan 5 om morgonen. I vagnen var jag ej i stånd att få ett ögonblicks sömn, så att Du kan föreställa Dig att man kom passabelt utbråkad hit. Eljest hade jag en mycket god och hvilsam plats i vagnen och finner nu att det är ojemförligt beqvämare att åka så, än att färdas med kärra. Utan vagn hade jag omöjligt uthärdat ett sådant flängande. En fördel hade vi dock af den klara, varma väderleken, den att de sköna tavastländska trakterna genom den fingo ett ännu högre och själfvullare

behag. Bergström, som icke sett dem förut, gapade i häpen förtjusning hela vägen utför, så att de tavastensiska flugorna kunde söka skugga i hans mun när helst de behagade. I Österbotten mötte oss åter den sterilaste eller rättare ointressantaste natur. Deremot utgjorde folket der vår förtjusning. Så mycken fägring har jag icke trott skulle finnas hos vårt folk, och mitt hjerta är så fullt af nya hyresgäster åter, att jag icke skulle vara i stånd att hitta på Dig ibland dem alla, om Du icke vore känspek genom deras utomordentliga skönhet. Märker Du huru fint jag vet att ställa mina ord? — — —

I går var jag ned till hamnen och mönstrade alla bryggor och bodar der, vid hvilka jag metat så många girsar i forna dagar. Gamla staden är sig fullkomligt lik; den nya oigenkännelig, men vacker, öppen och glad. Mera, mycket mera då vi träffas åter. Farväl, bästa, haf bra ledsamt efter mig och helsa barnen och Viktor från Er och företrädesvis Din egen —

2.

Åbo den 7 september 1849.

Säg nu att jag icke är snäll och lydig, då jag med första post låter höra af mig såsom Du befallt. Se här har Du min resa. Till Helsingfors kom jag lördags afton klockan $\frac{1}{2}$ 9. Måndag morgon ärnade jag

resa från Helsingfors, men kom ut först middagstiden. Icke dess mindre var jag tidigt påföljande dags qväll i Åbo. Resan gick utmärkt bra i det allra herrligaste väder. Onsdag förmiddag gjorde jag visiter, otaliga, fast jag sjelf säger det; hör nu: hos domprosten, Pinello, Heurlin, Greve och slutligen hos Ekman, som jag träffade vid sina taflor i fullt arbete, men som gjorde mig, later man, den glädjen att i ögonblicket kasta bort penseln och lättjas med mig. Han bor i egen gård präktigt och gladt och har en del af den förra akademie trädgården, yttermera förskönad, till tomt. Just medan jag var der hos honom uppenbarade sig plötsligt inför oss ett oformligt skägg och bakom skägget Cygnæus. Jag hade i Helsingfors fått höra att han rest dit, såsom han sjelf sagt åt de ny-
 Ekna kumpanerna, hästen ville föra honom. Han hade efter sina irrfärder kommit ut på stora vägen midt emellan Helsingfors och Åbo och varit på kurs till den förra staden, då han på närmaste gästgifvargård sett mitt namn i dagboken och tyckt att han nu kunde ta kommando af hästen och vände den om mot Åbo. Både mötet med honom här och anledningen dertill var mig högeligen till behag. Vi bo nu i samma qvarter, Öhmans också, treffligt tillsammans och drillade i natt vid en droppe vatten med hvarandra till klockan 3. Det är nu förmiddag klockan 9 och mot 10 skall jag gå till Ekman för att målas. Han har bedt mig sitta för honom. Han har också en fru, som behagar mig, emedan hon ser ut, då hon talar om honom, som Du då Du talar om mig.

Huru länge vi komma att dröja här kan jag ännu ej säga bestämdt. Vi hafva väl haft ett sammanträde,

men dervid afgjordes blott att akterna skulle cirkulera, och de hafva ännu ej hunnit till mig. På en vecka bör allt ändå kunna vara unnangjordt. För öfrigt har man här blott kalaser i utsigt, flere än dagar. En middag hafva vi redan gjort unnan hos domprosten på Kuustö. Frun var trefflig och glad, också öfver Din helsning, och gubbens förra kannibaliska min måste hafva ätit upp sig sjelf, så totalt var den försvunnen. — — —

3.

Wasa den 18 juli 1851.

Ändteligen hafva vi nu landat i Wasa efter ett susande och dusande i Sverige, som öfvergått allt hvad jag förr pröfvat i denna väg, och Du vet att det ej är litet. Jag har med bästa vilja icke fått någon stunds ledighet att förr skrifva, men jag har tröstat mig dermed att Du väl af tidningarne sett att jag ej varit förlorad. Äfven nu hinner jag blott med några få rader och sparar alla beskrifningar tills jag kommer hem och får ge dem muntligt. Hittills saknar äfven jag alla underättelser hemifrån. I Stockholm hade jag intet bref från Dig, och i Gefle, der jag hoppades finna ett mig till mötes, hade jag den oturen att finna postkontoret stängdt, emedan det var söndag, och postmästaren stod ej att träffa någonstädes i staden. Vi kommo dit med ångfartyg och fingo icke dröja der mer än par timmar.

Måtte allt vara bra hos er. I dag resa vi af till Jakobstad och dröja der tre, fyra dagar; och se'n — hemåt! Den som vore vackert hos er tillbaka! Jag är gräns-löst mätt på all verldens herrlighet och längtar efter gröt, fisk och lugn på Kroksnäs. — — —

Mina kappsäckar befinna sig hos guvernören Federley, hos hvilken jag residerar i sällskap med gubben Montgomery, som följde mig hit från Umeå och i morgon återvänder dit med vårt sköna ångfartyg. Min helsa har hela tiden varit god, oaktadt det mest tröt-tande lefverne. Du skall få höra beskrifningar utan ända då jag kommer hem. Haf tålamod till dess. — I förbigående skall jag nämna att bokhandels affären är afslutad. Jag fick 3,300 R. D. Banco; således hela min resekostnad i öfverskott.

Var nu nöjd tillsvidare med dessa få rader. Gud vare med Dig och våra kära der hemma; den 26—28 är jag väl hos Er tillbaka.

4.

Åbo den 25 februari 1857.

Fast jag hvarken hinner skrifva långt eller ännu kan lemna Dig några bestämdare uppgifter om tiden för min befrielse ur denna babyloniska fångenskap, vill jag dock låta Dig veta helst att jag kom helbregda hit och för närvarande befinner mig väl till helsa och krafter.

Litet har jag denna tid dragits med sömnlöshet, men hoppas den skall ge med sig, se'n jag hunnit något acklimatiseras.

Lille hade på förhand betingat oss kvarter hos våra bekanta mamseller, och här bo vi nu utmärkt treffligt tillsammans Lille, Stenbäck och jag — icke dock med mamsellerna, förstås. Arbeta få vi flitigt från morgon till qväll för att slippa till slut så fort som möjligt och ändå torde väl en tre veckor gå åt, innan slutliqviden är gjord. Betydligare ändringar i mitt förslag tyckas väl icke komma i fråga, men det räcker dock att jemföra läsarter och diskutera om dem. Förmiddagarne sitta vi på Consistorium in pleno, eftermiddagarne arbeta vi poeter hemma färdigt hvad som följande dag skall föredragas för stora rådet. Att gå ut på visiter är ej att tänka på, man hinner som knappast då och då titta ut från fönstret och midt för Davids näsa slänga en kyss åt någon vacker flicka som går förbi. — — — När det nu lider litet längre fram skall jag skriva omständligare, och närmare bestämma tiden då Du kan resa till Helsingfors. Den som redan vore der tillbaka och hade Dig der, annars kan det vara mig lika hvar jag är. Märker Du hvad för en kluns som undföll mig bäst jag satt och icke höll tankarne rätt i tygel?

Må väl, söta gumma; Du vore rysligt snäll om Du kunde laga så att jag ej behöfde ha så ledsamt efter Dig. Helsa barnen!

5.

Åbo den 8 mars 1857.

Tack, sötaste, för Ditt sista bref och den goda underrättelsen om mitt instundande afsked. Nu kan jag trösta mig i våra mödor här med tanken att jag "nog orkar ta emot så mycket stryk, att jag får grammatikan i mig". Icke för det ändå att mitt arbete här är otrefligt, fast det är strängt. Vi tre Lille, Stenbäck och jag uppgöra sakerna hemma på vår kammare och föredraga dem sedan hvarje förmiddag på Consistorium, då de alltid äro lyckliga nog att få emottaga biskoparnes välsignelse utan afprutningar och inpass. Emellertid går dag efter dag så, att vi arbetsbin, de korta måltidsstunderna oräknade, tröska från 7 om morgonen till 9, 10 om aftonen. Jag är mina medhjelpare största tack skyldig för det deltagande och den ansträngda uppmärksamhet, hvarmed de följa mitt förslag till minsta prick, äfvensom för många förbättringar af enskilda ord och uttryckssätt, ja, hela verser, hvilka förbättringar dels inflyttats från Lilles bearbetningar i mina, dels under sjelfva revisionen påhittats än af den ena än af den andra bland oss. Sjelfvaste Stenbäck, som naturligtvis känner de frommas fordringar på det nogaste och är mån om att bortjemka allt, som kunde

förefalla dem mindre smakligt, fröjdar sig öfver vårt arbete och påstår att ingen med fog bör kunna hafva något att klaga öfver i det åtminstone, som vi hittills medhunnit, och det utgör 270 psalmer. Mina originaler hafva hittills sluppit så oplockade att de icke behöft mista en enda fjäder, och tyckas vara ganska väl tålda. De psalmer dem jag föreslagit ur Nya Svenska Psalm-boken äro egentligen våra syndabockar, dem vi rycka i skägget och kamma med minsta skonsamhet. Näst dem komma några gamla psalmer, hvilka både Stenbäck och Lille vilja saxa om obarmhertigare än jag. Du kan föreställa Dig hvad tid och krafter måste åtgå till att öfverväga hvartenda uttryck och, i händelse det underkännes, välja ett annat. Det är löjligt att se oss stund efter stund falla i tankar, så som tre Cosmologoréer, i det vi anstränga våra poetiska näsor för att uppvädra ett bättre uttryck, en lämpligare sats. Men Du får höra allt detta närmare, då jag kommer hem. Förlagsrätten har tillerkänts mig utan minsta tvekan eller invändning och i öfrigt tycks allt gå mig väl i händerna.

Huru Åbo ser ut veta vi ej stort, emedan vi gifva oss tid hvarken att emotta eller göra visiter. Treffligt och bra hafva vi emellertid här hemma, all möjlig comfort, godt thé, pråktigt kaffe och ett sybaritiskt bord efter vår kok-konst med fiskrätter så ofta man vill. Allt detta vore herrligt, bara Du till vore vår värdinna, men se det är den stora bristen att Du icke så är.

Nu vet jag icke om jag skall råda Dig eller ej att komma mig till mötes till Helsingfors. Du får sjelf bestämma Dig efter väglaget. Är föret der så eländigt som det är här, så är det väl bäst att Du icke bråkar

Dig på väg, utan väntar mig vackert der hemma. I sådant fall dröjer jag blott en dag öfver i Helsingfors, d. v. s. tills jag hunnit bestyra om tryckningen af psalmerna, som genast måste börjas. I dag hafva vi söndag och med slutet af denna vecka tror jag att äfven slutet af vårt arbete skall inträffa. Kanske få vi se'n påföljande måndag en liten slutsession, då vi äro klara att vända hädan. På sådant sätt borde jag kunna vara i Borgå fredagen derpå, om allt går bra. Haf nu bra ledsamt efter mig så är jag välkomnare. — — Härom dagen var jag på stor parad, jag tvangs nemligen att på domprosten Edmans begrafning bära hans Anneorden. Jag skändes som en svartpallståndare, i synnerhet som från folkmassan på sidorna om oss, der vi framgingo i kyrkan, hördes hviskningarna: "dender som går mellerst". Allt skall man uthärda. Helsa hjertligt barn och vänner och haf mycket ledsamt efter Din. —

Till Johan Gabriel Leistenius.

1.

Borgå den 29 april 1856.

Åter måste jag falla Dig till besvär med några förord för min bildstormande Walter. Som Du vet blef hans tillärnade färd till Nykyrka i fjol om intet i följd af hans mors då inträffade sjukdom, som i fem veckors tid höll henne vid randen af grafven, och derjemte af nödvändigheten för honom att genom flitigare läsning under sommaren lappa sina bristfälliga skolkunskaper och göra det möjligt för honom att bli intagen på gymnasium. För nukommande sommar skulle, som jag hoppas, ingenting hindra honom att lemna hemmet och egna ferierna åt ett experimenterande med sin konstfallenhet, för att få utredt huruvida någon anledning vore för honom att med mera allvar söka uppöfva den. Min önskan vore därför att Du godhetsfullt ville låta mig veta vid tillfälle, huruvida samma gynnsamma lägenhet för hans vistelse på er ort och hans upptagande under baron Kloths ögon vore att påräkna för denna, som för sistförflutne sommar. Vore förhållandena i detta afseende lika, skulle gossen med största fröjd och tacksamhet infinna sig på den tid, som kunde utsättas.

För min del är jag alldeles oförmögen att bedöma gossens anlag för skulptur, emedan jag aldrig haft tillfälle att se huru vid pass en nybörjare med lust åt hållet, men utan all ledning och öfning, han komma till rätta med att bilda sina figurer. Skulle baron Kloth vilja gifva honom en klump lera och låta honom försöka forma den efter egen fundering, kunde den store konstnärns öfvade öga lätt afgöra om af gossen vore något att hoppas eller icke. Hufvudsakligast ligger mig om hjertat att få ett afgörande, det må se'n vara för eller emot. — — —

Ledsamt var att omständigheterna sista somras lade sig så bestämdt emot hans resa hemifrån, då de godhetsfulla anbuden från Eder med så stor fördel kunnat begagnas af honom eljest; dock hoppas jag af Din vänskap att Du gör hvad Du kan för att för instundande sommar bereda honom samma fördelar, som då olyckligtvis gingo honom ur händer.

Låt mig, hjertans Broder, få svar härpå, så snart Du hunnit få något att svara.

Hela denna vår har jag krasslat med en lömsk och obestämd frossa, som ansatt mig dageligen, ehuru lindrigt, och mattat både lynne och kropp. Nu likväl, då jag ser isen i ån med full fart stryka förbi mina fönster, är det som om frossa och allt otyg skulle stryka samma väg äfven ur mig sjelf. Till påsken slutade jag mitt psalmarbete och är i så måtto ledig. Nu borde väl Fänriken följa i ordningen åter. En sådan verldslig krigsman lagade jag på benen strax i glädjen öfver att hafva fått slut på det andeliga kriget, flere hoppas jag skola följa efter, om jag åter kommer till krafter och helsa.

Hjertligt får jag nu tacka Dig för gåfvan af Dina sednaste dikter; de hafva skänkt mig mången glad stund. Håll ut nu och låt komma mera sådant, ty det gäller att smida medan jernet är varmt. — — —

2.

Borgå den 28 augusti 1856.

Sistlidne söndag, samma dag Walter reste från Wiborg, infann han sig på aftonen klockan 10 helbregda hos oss på Kroksnäs, hvilket allt jemte annan fägnad äfven skänkte mig den, att finna att en resa till Edra orter numera icke just är någon Romresa. Du känner min olyckliga tröghet i brefskrifning, dock måste jag denna gång gripa mig an både för samvetets och den kära husfredens skull; ty mitt hjerta och min hustru bestorma mig nu på en gång med uppmaningar att skrifva och tacka Dig för den godhet Du visat Walter och allt det besvär Du för honom fått vidkännas. Att Du skulle få detta påhänge just under Din brunskur oroar mig rent af, ty att dricka vatten är börda nog för sig utan att den behöfver ökas med andra besvärigheter; men gjordt är gjordt, och tack af allt hjerta för det gjorda.

Jag har varit villrådlig hvad jag nu borde vidtaga för åtgärder i afseende å gossen. Troligen stannar jag vid det projekt att låta honom försöka på privat väg

läsa sig till student, om någon möjlighet blir att hinna dermed innan de nya universitets-stadgarna blifva gällande. Det är med rysning jag tänker på att han ännu åtminstone två år skulle vara tvungen att på gymnasium tröska med grekiska och hebreiska och mera sådant, som för hans sinne är motbjudande och för hans framtida bana i allt fall torde blifva af ingen båtнад, då han tydligen icke duger åt hela det lärda hållet. Vore det så väl att han hunne få sin examen nödtorftigt bortgjord i nästa år, skulle han se'n få försöka sin lycka i Petersburg någon tid och, i händelse af motgång der, kunna söka Intendentskontorets eller någon annan praktisk väg.

Du lär väl föga träffa nu mer i sommar baron Kloth personligen, men kanske dock någon af hans söner? Fogar händelsen så väl, så anmäl då min vördnadsfulla tacksägelse och låt honom höra min plan och mina önskningar för Walter. Huru jag skall vederbörligt kunna tacka och prisa Din svärmor för hennes välvilliga omsorger om den obekante gossen, vet jag sannerligen icke; blif Du min tack härvid, hjertans Broder. — — — Farväl, gode Broder; måtte det vatten Du druckit i sommar blifva ett lifvande regn på Din poesis blomsterfält önskar — — —

Till Wasa gymnasister.

Af Er, mina unge landsmän, ihågkommen med ett uppdrag att åt Er författa en sång med anledning af Gymnasii snart förestående flyttning från Jakobstad till dess ursprungliga hemort Wasa, får jag med lifvade minnen af de båda kära städer, i hvilka jag tillbragt min första ålders oförgätliga dagar, på det varmaste tacka för det förtroende I genom Eder anhållan visat mig. Ingenting vore mig kärare, än att kunna uppfylla Eder önskan; men tyvärr måste jag för detta fall beklaga att jag med åren kommit allt längre bort från vanan att dikta lyrik, så att jag nu mera föga skulle kunna hoppas något tillfredsställande af ett försök åt detta håll. Det brukar växa poesi i Österbotten. Kanhända skall en vacker visa fås att blomma upp ur någon af Edra egna unga tufvor. Det går an att pröfva på. Eljest skulle jag råda Er att vända Er till professor Topelius, hvars oförlikneliga förmåga vi känna alla, och som genom sin närhet till professor Pacius äfven kunde på kortaste väg skaffa musik åt sin sång.

Ursäkten min nästan nödtvungna vägran och behållen i trots af den i Er vänliga åtanke

Eder tillgifne gamle landsman.

Till Erkebiskop Erik Gabriel Melartin.

1837.

För herr Erkebiskopens bref af den 1 april får jag aflägga min ödmjukaste tacksägelse. Jag har efter hr Erkebiskopens anmaning med denna post skrivit till hans exc. grefve Rehbinder och yttrat den önskan, att hans exc. icke måtte understöda Consistorii hemställan om ett extra anslag för mig. Anledningarne till denna önskan har jag försökt att utveckla. Men orsaken hvarföre jag, ehuru jag tidigt visste af Consistorii tilltänkta projekt, uraktlåtit att genast för detsamma yppa mina betänkligheter, är en omständighet, som jag i mitt bref icke vågade beröra, och som jag nu ber att få för hr Erkebiskopen i korthet förklara.

Under min femtonåriga vistelse vid universitetet har jag aldrig fått fägnas mig öfver någon enda gynnsam konjunktur. Hitkommen utan andra medel till bergning, än dem jag sjelf kunde skaffa mig, sträfvade jag fram till filosofiska graden och började, efter att hafva vunnit den, bilda mig för eloquentie adjunkten. Den blef indragen. Jag vann en docentur och måste äfven dervid, tvärtemot vanliga förhållanden, vänta i flere år, innan jag fick börja räkna dubbla år. Adjunkten i grekiskan och latinet blef ledig, och vid samma universitet, hvarest nu sex adjunkturen äro lediga, nästan i brist af sökande, hade jag, vid den post

jag ansökte en medtäflare af öfvervägande meriter. Då vid bortgifvandet af de litterära understöden jag kunnat komma i fråga, funnos under en lång tid flere äldre och mera berättigade aspiranter, så att jag först sent och till och med först efter en gång verkligen felslagna förhoppningar blef hugnad med ett af dem. Äfven af dessa har det andra sedermera länge varit ledigt. Och ännu sitter jag qvar vid universitetet såsom docens och utan andra än aflägsna utsigter till befordran. Emellertid — och hvarföre skulle jag låtsa icke tro det — finnes en mängd personer äfven utom universitetet, som intressera sig, eller åtminstone leka med att intressera sig för mig. Af dem betrakta de flesta mina förhållanden naturligtvis blott ytligt, och kunde således lätt ledas till att beskylla mina akademiska förmän för köld och likgiltighet och skjuta på dem skulden för omständigheter, som i sjelfva verket icke stått i deras makt att jemka eller ändra. Det är för att se den lättsinniga välmeningen stängd från all möjlighet till utfall mot män, hvilka jag alltid skall högakta och vörda, som jag önskat att konsistorium utan min mellankomst skulle fritt och sjelfmant, såsom det uppgjort sitt projekt, äfven fullfölja detsamma. Nu skall ingen säga, att universitetet underlåtit att göra hvad det kunnat för min fortkomst, och då jag skiljer mig från detsamma medtar jag det glada minnet af dess mig bevista erkännande och värma.

Jag har önskat att få framlägga för hr Erkebiskopen denna redogörelse och hoppas att hr Erkebiskopen förlåter min uppriktighet, om den någon gång nekat mig att nog grannläsa beröra det brydsamma ämnet.

Till Grefve Robert Henrik Rehbinder.

1837.

Erkebiskopen doktor Melartin har benäget under-
rättat mig derom, att jag till Eders Excellens finge fram-
bära min redan förut för hr Erkebiskopen yttrade ön-
skan i afseende å Consistorii Academici gjorda under-
dåniga hemställan om ett extra anslag för mig.

Ehuru jag aldrig upphör att med glädje och tack-
samhet erinra mig denna Consistorii åtgärd för mitt
väl, har jag dock fruktat att genom densamma, om
den möjligtvis kunde sanktioneras, blifva satt i den bryd-
samma ställning att vara i åtnjutande af en lön, utan
motsvarande bestämda tjänsteåligganden. Jag har nem-
ligen trott att jag i sådant fall komme att vara i samma
mån osäker om huru vida jag uppfyllt de fordringar,
hvertill jag skulle berättiga universitetet, som dessa for-
dringar vore godtyckliga och icke stadfästade. Någon
å stat upptagen lärareplats, som jag kunde fylla, är
för närvarande icke ledig vid universitetet, och om,
hvilket jag någon gång hört projekteras och eljest med
de gladaste förhoppningar omfattat, jag skulle åläggas
att som extraordinarius hålla föreläsningar t. ex. i este-
tik, skulle det bli för mig bekymmersamt att kunna
subsistera här med det föreslagna arvodet, då dessa

föreläsningar nödvändigtvis skulle upptaga hela min tid och sålunda föga tillåta mig att genom andra befattningar utvidga min inkomst. Om det derföre är mig tillåtet att till Eders Excellens frambära en önskan, vore det den, att Eders Excellens icke måtte understöda Consistorii förutnämnde underdånigste hemställan. — —

Till Erkebiskop Edvard Bergenheim.

1856.

Till svar åt Tit. vördade embets memorial af den 17 nästvikne september får jag härmedelst i ödmjukhet afgifva.

Hvad först tiden för psalm-komiténs sammanträde beträffar, synes mig den föreslagna, nemligen näst instundande februari månad, lämpligen kunna dertill bestämmas, såvida komitén med begagnade af de förarbeten, som finnas att tillgå, tvifvelsutän redan då skall se sig i tillfälle att fastställa grunderna för afgifvande förslager till nya psalmböcker för landets församlingar och att redaktionsarbetet fördela.

Vidare är jag äfvenså i allo af den öfvertygelse att svårigheterna vid de blifvande nya psalmböckernas införande i våra församlingar bäst och lättast blifva afböjda, om de gamla psalmernas icke blott anda och kärna, utan äfven uttryckssätt, form och nummerföljd så mycket som möjligt bibehållas, hvarvid önskeligt vore att, till och med vid uteslutningar af mindre uppbyggliga äldre psalmer, de nya kunde bringas till en åtminstone yttre likhet med dessa, om också af sjelfva innehållet föga eller intet vore lämpligt att upptagas. Då emellertid ändringar af så väsendtlig art endast lära

träffa sådana psalmer, som sällan och aldrig vid den allmänna gudstjensten begagnas, torde genom dem den verkliga fromhetens fordringar icke finna sig svikna.

Då man, vid jemförelse mellan de äldre och nyare bearbetningarna af den gamla psalmboken, icke undgår att finna huru mycket de sednare äfven utan alltför stora afvikelser vunnit, är det med Guds bistånd att hoppas att äfven genom komiténs bemödanden, oaktadt alla mötande svårigheter, någon vinst kan tillskyndas våra kyrkosånger, särdeles om dess tillgöranden ledas af den varsamhet, som Tit. med så stort skäl förordar.

Sluteligen får jag till urskuldande af mitt förse-
nade svar i ödmjukhet anföra att en längre tids opass-
lighet vållat detta dröjsmål. — — —

Hvad först beträffar, synes mig den föreslagna, nemligen näst in-
stundande februari månad, lämpligen kunna der till be-
stämmas, såvida komitten med begäran af de förar-
befor, som finnas att tillgå, tvifvelsutan redan då skall
se sig i tillfälle att fastställa grundarna för afgifvande
förslag till nya psalmböcker för landets församlingar
och att redaktionsarbetet fördela.

Vidare är jag lifvans i alla af den övertygelse
att svårigheterna vid de blivande nya psalmböckernas
införande i våra församlingar blott och lättast blifva af-
höjda, om de gamla psalmernas icke blott anda och
kärna, utan äfven uttrycksätt, form och nummerföljd
så mycket som möjligt bibehållas, hvarvid önskeligt vore
att, till och med vid utestämningar af mindre uppbygg-
liga äldre psalmer, de nya kunde bringas till en stäm-
stone yttre likhet med dessa, om också af själva inne-
hållet föga eller intet vore lämpligt att upptagas. Då
emellertid ändringar af så väsendelig art endast lita